M. ANGEL ASTURIAS

GUATEMALA'DA HAFTA TATİLİ

Türkçesi:
Leylâ Gürsel

yordam edebiyat

M. ANGEL ASTURIAS – GUATEMALA'DA HAFTA TATİLİ

Leylâ Gürsel (1926-1993)

Leylâ Gürsel, eşi Orhan Gürsel'in izinden gidip çevirmenliğe başlamadan önce Galatasaray Lisesi'nde matematik öğretmenliği yaptı, oğulları Seyfettin Gürsel ve Nedim Gürsel'i yetiştirdi. Modern matematik üzerine kitaplar yazdı, burslu olarak Paris'te bulundu. Asturias'ın kitaplarını Guatemalalı yazar, Nobel Ödülü almadan önce Fransızcalarından çevirmeye başladı. Ardından André Gide, Marguerite Duras, Henri Troyat ve Victor Hugo gibi Fransız yazarlarının birçok yapıtını Türkçeye kazandırdı.

Leylâ Gürsel'in Fransızcadan yaptığı *Guatemala'da Hafta Tatili* çevirisi ilk olarak 1967 yılında (Cem Yayınları) yayınlanmıştır.

Yordam Edebiyat'ta

Miguel Angel Asturias Eserleri

Guatemala Efsaneleri

Türkçesi: Tahir Alangu

Sayın Başkan

Türkçesi: Zeyyat Selimoğlu

Kasırga

Türkçesi: Leylâ Gürsel

Yeşil Papa

Türkçesi: Cemal Süreya

Gözleri Açık Gidenler

Türkçesi: Erdoğan Tokatlı

Guatemala'da Hafta Tatili

Türkçesi: Leylâ Gürsel

MIGUEL ANGEL ASTURIAS

GUATEMALA'DA HAFTA TATİLİ

ÖYKÜLER

TÜRKÇESİ
LEYLÂ GÜRSEL

yordam
edebiyat

Yordam Edebiyat: 11 • **Guatemala'da Hafta Tatili** • Miguel Angel Asturias
ISBN 978-605-172-155-2 • *Türkçesi:* Leylâ Gürsel
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • *Sayfa Düzeni*: Gönül Göner
Birinci Basım: Ekim 2016
© Miguel Angel Asturias, 1956 - Miguel Angel Asturias mirasçıları; © Yordam Kitap, 2016
(Bu kitabın telif hakları Agencia Literaria Carmen Balcells, S.A. aracılığıyla alınmıştır)

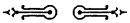
Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat:3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • **Faks:** 0212 528 19 09
W: www. yordamkitap.com • **E:** info@yordamkitap. com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat

---

Baskı: **Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic.Ltd.Şti.** (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No:38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Tel: 0212 5650122

GUATEMALA'DA HAFTA TATİLİ

ÖYKÜLER

İçindekiler

Miguel Angel Asturias / *Tahir Alangu* 9

Guatemala'da Hafta Tatili 19

Hepsi Amerikalı! 66

Ocelotle 33 98

La Galla 121

Le Bueyon 138

Reklam İçin Ölüler 146

Rençperler 172

Torotumbo 231

Miguel Angel Asturias

Tahir Alangu

Dünyanin İspanyolca konuşan bölümünün en büyük romancısı, yazar olarak da en büyük savaşçısı Miguel Angel Asturias, ilk olarak iki eseri ile geçen yıl karşımıza çıkmıştı, yakında da üç romanı ve bir hikâye kitabı yayımlanacak.

M. A. Asturias, Guatemala'nın Ciudad kasabasında 9 Ekim 1899 tarihinde dünyaya geliyor. Bu hesaba göre, bu yıl 68 yaşına ulaşmış bulunuyor.* Guatemala'nın San Carlos Üniversitesi'nde hukuk okuyor. "Yerlilerin Sosyal Problemleri" adındaki tezi ile devlet hukuk sınavını veriyor (1923).

Bundan sonra da öğretimini tamamlamak için Avrupa'ya geliyor. Londra ve Paris'te uzun süre kalıyor. Sorbon'da okuyor. Geliş o geliş. Ara sıra, bir iki yıllığına yurduna dönüyor, bazı yüksek mevkilere getiriliyorsa da, ömrünün çoğunluğunu Paris'te ve sürgünde geçiriyor. Yeni düşünceli ve yurtsever öncüler işbaşına gelince, Asturias, Paris büyükelçisidir. Faşist cuntacıların bir askerî darbesinden sonra da sürgündedir. M. A. Asturias halen Guatemala'nın Paris büyükelçisidir. Kendi ifadesine göre, İspanyolca konuşulan bölgelerde ne zaman kendi kitapları toplanır ve yasaklanırsa, bu hareket bir faşist idarenin öncüsü ve habercisi sayılırmış. Yazar, denemeleriyle bu gerçeğe ulaşmış. Reynaud yönetiminde Orta Amerika din ve kültürünü araştıran

* Bu önsözün yazıldığı 1967 yılı için geçerli bilgi. Asturias, 9 Haziran 1974'te ölmüştür. *-Yordam Edebiyat*

Asturias, ilk eserini *Religiones y mitos de la America indigena* (Amerika Yerlilerinin Dinleri ve Mitolojileri, 1923-1926) adıyla verdi. Bilimsel değeri bir yana, Asturias'ın bundan sonraki eserlerinin ve anlatım tekniğinin temelini bu eserinde bulmaktayız. Bu büyük folklor araştırması, onun eserlerindeki dil ve hayatı belirlemede kullandığı malzemeyi ortaya koyuyordu.

M. A. Asturias'ın hayatı ve yazarlığının bir yanı, kendi halkının iki büyük kaynağa dayanan kültürü "İspanyol-Maya" ise, ötekisi de yurdunun dış sömürücülerine, dünyaca ün kazanmış Kuzey Amerikalı kumpanyalara, yabancılara satılmış yerli politikacılara açtığı savaştır. Büyük bir yazar ve sanatçı, ama örneklerine ancak İspanyol soylularında rasladığımız çetin bir milli kurtuluş savaşçısı. Günümüzde "anti-Amerikan" direnmenin en önemli öncülerinden sayılıyor Asturias. Bir gerilla değil, bir politikacı da değil ama yurtsever ve namuslu bir yazar var karşımızda. Daha doğrusu onun hayatının bu iki yanı birbiri içinde erimiştir. Zaman zaman memleketini yabancı ülkelerde iki anlamda temsil etmek fırsatını buldu: Bunlardan ilki Juan Jose Arevalo'nun cumhurbaşkanlığı sırasında, yurdunu, Meksika, Arjantin, Fransa ve El-Salvador'da diplomat olarak temsil etmesidir. Castillo Armas ihtilalinin başarısından sonra da bu görevinden ayrılıyor (1955). Sonra tekrar arkadaşları iktidara geliyor. Ve Latin Amerika dünyasından yabancı pençesi çekilene kadar, M. A. Asturias'ın yazar olarak savaşı böylece sürüp gideceğe benzer.

Onun kendi ülkesini dünyada temsil etmesinin ikinci yolu da, ta başından beri aralıksız sürüp gidiyor. Kendi yurdunun sorunlarını, özgürlük yolunda direnmelerini, bir türlü sona erdirilemeyen milli kurtuluş çabalarını, kültürünün derinliğini bütün dünyaya yayan, birçok dillere çevrilen romanları ile bugün dünyanın önde gelen birkaç romancısı arasında yer alıyor. Nobel Armağanı günümüz dünyasının en başarılı öncü romancısına verilmiş oluyor. Sanatını kendi yurtsever düşünce ve ülkülerine, kendi halkının savunmasına yönelten bir yazar kadar

şerefli bir insan düşünülebilir mi? Bunu başkalarından çok önce bizler anlar ve beğeniriz.

Bir başka deyimle M. A. Asturias'ın eserlerinde birbirine bağlı iki yön açıkça görülmektedir: kendi yurdunun sosyal-politik sorunlarına bağlı oluşu, kökünü halk sanat ve kültürünün gür kaynaklarından alan güçlü bir sanat çabası.

Onun ilk edebiyat eseri, *Guatemala Efsaneleri* (*Leyendas de Guatemala*, 1930), 1923-1926 arasında hazırladığı doktora tezine dayanıyor. Bilimsel malzemeyi sanat yoluna başarı ile aktarıyor. Onun, bundan sonraki bütün eserlerinde hep bu bilim derlemelerine, halk kültürünü, memleketinin insanlarını derinden tanımaya dayanan bir temel bulunacaktır. Bu eserinde kaybolmuş büyük Maya kültürünün hayata yansıyan, sözlü gelenekte sürüp gelen yüksek anlatım gücünü keşfediyor. Asturias, ilk adımlarını bilim yolunda atmakla birlikte, bu kaybolmuş eski yerli kültürünü titiz bir bilimsel davranışla değil, kendi soyunun büyük bir hayranlıkla bağlandığı dünyasına yaklaşma aracı olarak ele alıyor. Guatemala halkının bugünkü hayatında eski büyük kültürü; mitolojinin kalıntılarıyla, gündelik yaşantılarla karışıyor. Guatemala insanını anlamak için bu köklere inmek, dışarıdan bakanlarca anlaşılmaz sanılan davranışlarını ve zihniyetlerini kavramak için, o büyük kültürünün etkilerini araştırmak ve anlamak gerekliydi. Asturias'ın eserlerinde iç içe geçen bu iki dünya, yani bugünün emperyalist-sömürgeci şartlarının getirdiği çatışmalarla, eski kültürün ruhların derinliklerine çökmüş kalıntıları, onun yurdunun gerçek yüzü olarak belirleniyor.

Fransa'da ilk sürgünlüğü sırasında, M. A. Asturias, şiirleri ve hikâyeleri yanında, ülkesindeki diktatör Estrada Cabrera'yı taşlayan ünlü bir roman yazdı: *Sayın Başkan* (*El Senore Presidente*, 1946). Gerçi ilk eseri olan *Guatemala Efsaneleri* ile daha önce dikkati çekmişti, ama romancı olarak geniş çevrelere ününü yayan ilk eseri *Sayın Başkan* oldu.

Bu romanın peşinden *Mısır Adamları* (*Hombres de maiz*, 1949) geldi. Burada eski Maya dünyası kalıntılarının bugünün

Guatemala halkının dünyası ile nasıl kaynaştığı gösteriliyordu. Eski mitolojinin, Hristiyanlığın ve Anglosakson materyalizminin baskıları altında, *indios*'ların içlerinde nasıl yaşayıp bir direnme aracı olarak sürüp gittiği tasvir ediliyor. Orta Amerika'nın insanları yalnız yabancılar tarafından sömürülmüyor, azgın tabiat güçleri ve tropikal sıcak ve hastalıklar da onların karşısındadır. Yalnız hastalıklar, açlık, ezici hayat şartları altında değil, metafizik şüpheler altında da kıvranmaktadırlar. Seksüel hayat bile onlar için bir korku, dehşet ve ıstırap konusudur. Çünkü büyücüler *maiceros*'ları (mısır ekip biçen adamları) zürriyetsizliğe uğratıyorlar. İnsanoğlu bu bölgede o kadar uzun süredir eksiklidir ki, ne tabiatla ne de kadın ve hayatla dengeli bir anlaşma kurabilmektedir. Büyülü güçlere bağlı görüntüler o kadar sık kendini gösteriyor ki, bunları birer gerçek olarak kabul etmek ve yaşama düzenlerine bağlamak zorundadırlar. Bu ülke insanları, *indios*'ların mitolojilerine göre, mısır tanelerinden yaratılmışlardır. Bundan dolayıdır ki, onlara *maiceros* diyorlar. Bunlar kolaylıkla büyülenerek taşa ya da hayvanlara dönüyorlar. Orta Amerika Kızılderililerinin çok garip eski şeytan inançları düzenine bağlı büyücülük dünyaları ile yarı putperest bir hayat süren Maya Yerlilerinin ezilmiş hayatlarıdır bu...

Büyük kazike (kabile şefi) Gaspar İlom, kabilesini *maiceros*'larla mücadeleye çağırır. Çünkü hükümet tarafından toplanıp getirilen *maiceros*'lar, ormanları yakmakta, toprakları büyük mısır tarlaları hâline getirmektedirler. Burada yetiştirilecek mısırla büyük ölçüde ticaret yapılacaktır. Hâlbuki *indios*'ların inançlarına göre mısır ancak kutsal bir yiyecek olarak öpülüp başa konulur ve gıda olarak kullanılabilir. Kim bu mısırları başka amaçlara göre kullanırsa (ispirto çıkarmak gibi) kutsal bitkinin şerefini lekelemiş olur, gizli büyülerin cezasına çarpılacaktır. Hükümetin *indios*'ların ayaklanmasına karşı yolladığı kuvvetlerin komutanı Albay Godoy, onları bir türlü yenemez. Direnme gitgide yayılıp genişlemektedir. Ama onların şefi Gaspar İlom'u, gizlice, bir yolunu bularak zehirler. Hâlbuki kazike

İlom, yüce tabiat güçlerinin himayesindedir, yenilmez bir gücü vardır. İlom bu zehri tanır, ama kendi adamlarının yakalandıkları yerde barbarca öldürüldüklerini görünce, bilerek zehri içer. Albay Godoy da günün birinde esrarlı bir şekilde ölür.

Bundan sonra da savaş sonunun kargaşalıkları anlatılmaktadır. Savaşa karışan kadın ve erkeklerin ölümleri başlar. Kiminin karısı uçurum kenarında taş kesilir, kiminin karısı ise kocasından kaçar, derin kuyulara düşer. Kocalar karılarını bulmak için uzun yolculuklara çıkarlar. Burada *indios*'larda kadının ezilişi kadar törelere göre yargılanışı ve cezalandırılışı, bir yandan da kadın denilen yaratığın demonlara karışmış bir varlık olarak hayatta aldığı karışık yer anlatılmaktadır.

Asturias'ın daha sonraki eserleri, bir başka, bilinçli, daha vurucu ve savaşçı bir yön alıyor. Orta Amerika ülkelerini kıskıvrak bağlayan emperyalist sorunlar ve güçler (ABD sömürücülüğü, United Fruit gibi büyük tröstler) üzerinde ısrarla duran büyük bir roman trilojisi yazıyor: *Kasırga* (*Vientofuerte,* 1950), *Yeşil Papa* (*Papa Verde,* 1954), *Gözleri Açık Gidenler (Los Ojos de los Enterrados,* 1960).

Bu trilojinin ilk romanı *Kasırga*'da, büyük bir Amerikan tröstünün bakir ormanları sökerek açtığı büyük muz tarlalarında çalışan işçilerin, sıcak, hastalık, kötü yaşama şartları altında ezilişleri, küçük toprak sahiplerinin kumpanya karşısındaki direnmeleri, yönetici beyazların kadınlara saldırıları, başkentteki asker ve sivil idarecilerin satılmışlıkları, halkın içten içe homurdanışı anlatılmaktadır. Küçük toprak sahiplerini örgütleyen bir Amerikalı karı koca, büyük patronlara karşı kavga ve direnme hareketlerinde öncülük eder. "Yeşil Papa", ta uzaklardan, Şikago'dan binlerce insanın hayatına hükmetmektedir. Tropikal hastalıklar, çürütücü hava, ağır çalışmalar, yoksullukla ezilen yerli halkla onları sömüren yabancılar, çatışmalarının en kızgın yerinde amansız bir kasırganın kurbanı olurlar. Kasırga, burada toplum çatışmalarının, halktan yana olan o esrarlı tabiat güçleri karşısındaki aczini ve küçüklüğü-

nü anlatırken, bir yandan da yabancıya karşı çıkacak büyük bir yerli direnişin sembolü olarak kullanılıyor. Asturias'ın diğer kitaplarında görüldüğü gibi, bu kitabında da, yalın ve vurucu gerçekler, batıl yerli inançlar, hayal ve mizah garip bir düzenle iç içe girmiştir. Hayatın ezici sahneleri, tabiatın insafsız sertliğini anlatan tasvirler, insanoğlunu bu şartlar altında belirlemeler, eserin en güçlü yanlarıdır.

Trilojinin ikinci romanı *Yeşil Papa*'da, Geo Maker Thompson adında, Şikago'daki büyük tröst başkanı anlatılıyor. Bu adam, kendini birinci romanın sonlarında belli etmekteydi. Bu romanda ise soylu ve gururlu İspanyol ve *indios*'ların, ülkenin eski sahiplerinin çocukları karşısında, Anglosakson sömürücü emperyalist tipinin barbar ve insafsızca sertliğini temsil etmektedir. Vicdan ve beşeri ahlaktan yoksun oluşu, güçsüz, örgütsüz, saf insanları sömürmekteki dehası sayesinde büyük bir servet toplamıştır. Toprakları çaresizliklerinden ya da zorla ellerinden alınmış köylüler, birleştirilerek büyük muz tarlaları hâline getirilen kendi eski arazileri üzerinde çalıştırılır. *Kasırga*'da, "Yeşil Papa"ya karşı direnmeye yeltenen kimselerdir bunlar. Muz hevenklerini tarlalardan vagonlara, vagonlardan gemilere, yük hayvanları gibi sırtlarında taşırlar. Burada "Yeşil Papa"nın zalimliği, hükümetteki adamların alçaklığı, köylülerin çetin hayatı anlatılıyor.

Trilojinin üçüncü ve son kitabı *Gözleri Açık Gidenler,* dayanaktan yoksun, başvuracak yerleri olmayan, umutlarını yitirmiş bahtsız insanlar, "Hayatta haksızlığa uğramış ölülerin gözlerinin açık gideceğine, böyle gömülenlerin gözlerinin ancak büyük ceza günü mahkemesinde kapanacağına" inanmaktadırlar. Tıpkı bizim halkımızın inancına benzer bir inanış, "Yeşil Papa" Maker Thompson'un ekonomik diktatörlüğü, yabancılara satılmış bir zorbanın politik diktatörlüğü ile birleşerek halkı ezen iki katlı bir baskı düzeni kuruluyor. Bütün ülke merhametsiz bir idare altında boğulmaktadır. Başkaldırma düşüncesi, devrimci Juan Pablo Mandragon aracılığıyla kafalara yerleşmeye baş-

lıyor. Anadan doğma bir örgütçü olan Mandragon, suikastlar, silahlı ayaklanmalar düzenler, ama bir türlü başarıya ulaşamaz. Sonunda, çaresizliğinden, daha barışçı bir eylemde karar kılar: grev. Düşünceleri kabul ettirmek, taraftar kazanmak için önce en çok ezilmiş, en düşkün işçilerin alın yazılarını paylaşır, sonra yavaş yavaş üniversite öğrencilerini, öğretim kadrosunu, memurları, askerleri, din adamlarını, demiryolu işçilerini, zanaat sahiplerini, zafere ulaşacak davasına inandırır.

Renkler, düşler, gerçekler ve güzellikler, dehşet ve korkularla dolup taşan bu kitapta, yazar, hayatın en çirkef yanlarından en şiirlisine kadar bütün görünüşlerini, insancıl duyguların en iğrencinden en coşkununa kadar bütün çeşitlerini bir araya getirir.

Bu triloji dışında kalmakla birlikte, Asturias'ın öteki eserleri de Guatemala halkının toplumsal sorunlarını anlatmayı sürdürmektedir. Daha savaşçı eserlere yöneldiği görülmektedir. Hikâyelerini derleyen *Guatemala'da Hafta Tatili* (1958) bunlardan biridir. Yazarın "anti-Amerikan" saldırıları öteki eserlerinden çok bu kitabında kendini gösterir. M. A. Asturias, bu eserini, başka hiçbir eserinde görülmeyen acılı bir içtenlikle memleketine şöyle sunuyor:

> Kahraman öğrencilerinin,
> Ezilen köylülerinin,
> Harcanan işçilerinin,
> Savaşan halkının kanında yaşayan
> Yurdum,
> Guatemala'ya.

Bu çok sert saldırı hikâyeleri, Guatemala darbeleri ve ihtilallerinden derleme unsurlarla işlenmiş dokümanlar karakteri taşıyor. Komünizmle Mücadele Dernekleri, mezarları kendilerine kazdırılarak öldürülen sendikalı işçiler, halkı kırıp geçiren paralı satılmış askerler, silahsız insanların inatçı direnişleri, iftira kampanyaları, kitle hâlinde tevkifler, sorgusuz sualsiz gruplar

hâlinde kurşuna dizmeler, M. A. Asturias'ın bu en dramatik eserinin acıklı muhtevasını veriyor. Denilebilir ki, bu eserinde Asturias, diğer eserlerindeki kılı kırk yaran sanatçı yanını bırakmış, artık çıplak, en tesirli bir röportaj gerçekçiliğine yönelmiş durumda. M. A. Asturias'ın, üzerinde en çok söz edilen bu eseri bütün kitapları içinde en vurucusu, en etkileyicisidir.

Bütün bu anlatılandan çıkan sonuç şu: M. A. Asturias'ın eserlerinin kaynağı kendi milletinin halk kültürü ve milli kurtuluş sorunlarıdır. Bu kültür ve bu çatışmalı hayatın tasvirini iç içe yürütürken, sömürücülere ve onların zalim ortaklarına karşı açtığı savaşı da aynı yörüngede ısrarla yürütüyor. Ona Nobel Armağanı'nı verenler yalnız eserlerini değil, bu namuslu davranışını da mükâfatlandırdılar. Büyük yazar eserlerini birbiri peşine vermekte devam ediyor. *Mulata de Tal* (Halis Bir Melez, 1963) ve *Alhajadito* (Dilencinin Bataklığı, 1966) adlı iki romanından sonra yeni bir efsaneler kitabı ile şiir kitaplarını da geçen yıl içinde verdi.

M. A. Asturias, ele aldığı temalara ve yurdunun gerçeklerine uygun düşen canlı, Avrupa roman geleneğini aşan bir anlatım tekniğine de ulaşmıştır. Dünya romanında başka öncüleri de olan bu yeni ve güçlü roman anlayışında, gündelik gerçekleri olağanüstü bir söz gücü ve canlı bir lirizmle, iklimin, tropikal bitkilerin, eski inançların, büyücülüğün, geleneklerin, kültür çatışmalarının, iktisadi savaşların birleşerek ortaya koyduğu, okuyanları sarsan bir etkileme gücü var.

Samatya, 26 Ekim 1967

Kahraman öğrencilerinin,
Ezilen köylülerinin,
Sömürülen işçilerinin,
Savaşan halkının kanında yaşayan
Yurduma,
GUATEMALA'ya.

Guatemala'da Hafta Tatili

1

Her vakit unuttuğu, adına ayak dedikleri organı döşemeden kaldırdı, bedeniyle birlikte bir uydu gibi üç yüz altmış derece dönen taburenin yatay çubuklarından birine topuğundan astı. Barın önünde, kendini arkaya doğru atarak tezgâh üzerine, sayısız sarhoş elleriyle aşınmış ve tekrar tekrar aşınmış bu uçsuz bucaksız ufuk üzerine yaslandı. Barmenin viski dozunu geometrik, biranınkini aritmetik bir oranla arttırdığı sırada, sararmış eğri büğrü dişleri ve dudaklarıyla buruşuk bir gülüşün ilk taslaklarını hazırlarken, bir yandan da öteki içenlerin –onları asmak isteğini duyarak– gırtlakları üzerinde gezdiriyordu bakışlarını. Sonra, parlak bir kafatasına benzeyen dizine bir şaplak indirdi.

"Ben çavuş Peter Harkins... Hiçbir vakit *blitz*'de* olmadığımdan, hafta tatilindeydim... Her zaman sarhoş olurum, anlıyor musunuz? Her zaman sarhoş olurum! Ama o gün sarhoş değildim! İçmiştim ama sarhoş değildim! Tersini söyleyenler, düşmekle sendelemeyi aptalca birbirine karıştırıyorlar... Sarhoş düşer, içen sendeler... İşte o gün kamyonu almaya çıktığım vakit sendeliyordum, içmiştim ama sarhoş değildim... Ne zamandan beri kamyonunuzu askerce selamlıyorsunuz çavuş Harkins? İki

* Yıldırım savaşı.

buçuk tonluk bir şefi selamladığımı anlayınca gülmeye başladım... Kapıyı bulmak için elimle yoklamıyordum... İlk dokunuşta buldum tokmağı... Kapıyı açıp daldım içeri, kol gücüyle beni çekecek bir halkaya yapışır gibi yapıştım direksiyona, sonra yerime düştüm gene... Bir sigara ve şırak! Yaktım farları... Gök gürültüsünden önce çakan şimşek gibi... İlkin farlar, sonra kapanan kapı sesi ve kamyon henüz harekete geçmişti ki, ben geri geri çıkarak çoktan sokaklara dalmış, beni kıyıdan ayıran yüz altmış kilometreyi aşmak üzere yola düzülmüştüm. Elektrik ışığı gösterge tablosunun yarı aydınlığında tırnaklarını kemiriyordu. Akşam dokuz otuz üç sularındaydı, saat zamanı, bense, mesafeyi yutmaya başlamıştık.

Yolcuları, kocaman yapıları, otomobilleri ve bisikletleriyle büyük bir ağaçlı yoldan geçerek çıktım kentten. Hızımı çoğaltıyordum giderek. Yolun ucunda sağa döndüm. Bahçeler, ışıklı köşkler ve yarı yarıya toprağa gömülmüş eski bir su kemeri arasında uzanan yer yer düz, yer yer dolambaçlı başka bir yolu izlemeye koyuldum.

Ağırlığının azlığı, gittiğim hız, yolun bozukluğu yüzünden kamyon çok kalın bir toz bulutu içinde sıçrıyordu. Toz öylesine yoğunlaşmıştı ki, kendi kendimi göremez oldum. Tekerleklerle kasanın kudurtan gürültüsü olmasaydı, ordunun kocaman aracını süren bir askerî görevli olduğumu unutacaktım...

Ne uyumuştum, ne düş görüyordum, ne de sarhoştum...

Kentten çıkarken yırtıcı hayvanların ulumalarını işittim... Aslanlar, kaplanlar... "Devrim Stadyumu"nda yapacakları bir Romalı şenliğinde zengin Katolikleri parçalasınlar diye "komünistler" aç bırakıyorlardı onları... Dini bütün bir Romalı yerine koydum kendimi, yüreğim cız etti... Genç uluslar, benim ulusum gibi, dindar olmamalı... Hiçbir vakit... Kasketimin altında yüz çizgilerimi sertleştirdim. Böylece imparator-

luk askerlerine benziyordum. "Devrim Stadyumu"na bir göz attım. Burada futbol oynanır. Katoliklerle zenginleri yırtıcı hayvanların pençeleri altında, dişleri arasında hayal ederek tehdit edici korkunç ulumaları dinliyordum...

Hayır, hayır, sarhoş falan değildim! Kulaklarımın aldanması da değildi: Kamyonu durdurdum. Bir bekçiye, zengin Hristiyanların kanına susamış yırtıcı hayvanların ulumalarını onun da duyup duymadığını, düzgün bir İspanyolcayla sormaya karar verdim.

"Aslanlar değil mi?" dedim büyük bir ciddiyetle.

"Evet, aslanlar," diye karşılık verdi bana.

"Kaplanlar değil mi?" dedim büyük bir ciddiyetle.

"Evet, kaplanlar," diye karşılık verdi bana.

"Ya siz, ya siz bekçiler," dedim öfkeyle, "Katolikleri yememeleri için bir şey yapmıyor musunuz?"

"Onlar 'Hayvanat Bahçesi'nin kafesleri içinde mister," diye karşılık verdi bana gülmesini uzun süre tutamadan, "onları yemeleri söz konusu değil."

Sonra, bir tren istasyonunun yakınındaki demiryolunu kesip geçen dar bir kıyı yolu boyunca gittim. Demiryolu geçidinde araç öyle bir sıçrayışla sıçradı ki, kasketim olmasa kafamı kıracaktım kamyonun tavanında. Oradan altmış kilometre hızla girdim, evlerle ağaçlar arasında dolanan S biçimindeki bir yola. Bütün farlar yanıktı, durmadan klakson çalıyordum. Ama ne var ki, S'nin ilk kıvrımından ikincisine geçerken, direksiyonu sola kırmama rağmen, sağda, benim gittiğim yönde yürüyen birisine çarptım. Saniyenin birkaç kesri içinde, vücudunun, kolları açık bir durumda havalandığını göz ucuyla fark ettim.

Saatte altmış kilometre hızla giden hiç kimse fren yapamaz. O boktan fren izin verir vermez kamyonu durdurmayı başardım, ama çok uzaklaşmıştım. Kurbanımın imdadına ye-

tişmek için geriye doğru koşmak zorunda kaldım. Cep fenerim yere yığılmış kitleyi uzaktan aydınlatıyordu. Ama yanına vardığımda, bir kolu hemen hemen sökülmüş şarap renkli bir kadın mantosundan başka bir şey bulamadım. Elimle yokladım, insan sıcaklığını taşıyordu hâlâ. Kurban çok yakında olmalıydı. Sıcaklık, tatlı bir ten ve saç kokusu... Ne var ki, ne bir sızlanma ne de bir inilti duyduğumdan onu ölü olarak bulmaktan çok korktum. Canlı bir insan bulmak için dişlerimi sıktım. İsterse yaralı, ağır yaralı olsundu; çünkü bir cesetle aynı şey değildi bu. Ağır adımlarla sağı solu kolaçan ettim, ama bir cesede rastlamadım. Zaman geçtikçe olaydaki sırrın daha da büyüdüğünü hissederek mantonun çevresinde umutsuz bir durumda, kızgın kızgın dolandım durdum. Adım adım yeniden dolaştım kaza yerini. Karanlıkta ilkin o kadın diye yakaladığım bir dal parçasıyla, yağmur sularının toplandığı hendekteki durgun suyu karıştırdım. İki yandan birine fırlamıştır diye düşünerek aralıksız sıçramalarla yolda birkaç kez gidip geldim. Aracı durduramadan gittiğim yol boyunca sürüklenmiş olması ihtimali şimşek gibi çaktı kafamda, kamyona doğru fırladım hemen. Tekerleklerden birinin altında uzanan ezik kanlı bir beden bulacaktım kuşkusuz. Gözle görülebilen tek nesne olan mantoyu almak için geriye döndüm yeniden. Kurbanıma seslendim, ama haykırışlarımın yankıları karşılık veriyordu sadece...

Kamyonun yanına vardım. Neredeydi kaza kurbanı kadın? Genç miydi? Yaşlı mıydı? Güzel miydi? Çirkin miydi?

Yırtıcı hayvanların ulumalarını duyarak titredim. Sesler keskin bir tonla başlayıp yurt özlemi taşıyan hüzünlü bir tatlılığın iniltisine dönüşüyordu. Bütün bunlar bir sarhoşun başına gelebilirdi ancak, ama ben sarhoş değildim... Kolları açık bir bedenin havaya fırladığını görmek, imdadına koşmak ve bütün bu olup bitenler sanki bir kuruntuymuş gibi onu bu-

lamamak... Bir kuruntu mu? Bir sarhoş kuruntusu? Peki, ya mantoya ne demeli?

Cep fenerimi söndürdüm ve bir sigara yakıp kamyona bindim. Benzinin iç bulandırıcı kokusu, bu haziran gecesinde, bana yitik kurbanımdan yayılıyor gibi gelen güzel kamelya kokusunu burun deliklerimden alıp götürdü. Zamanım kısıtlı olmasaydı geri döner, Hayvanat Bahçesi yakınlarındaki karakolda görevli polisi kamyonuma alır, bu sırrı çözmekte bana yardım etmesi için buraya dek getiririrdim... Aslanlar, kaplanlar, Katolikler hakkında kendisiyle konuştuğum adama, sağ tekerleğimle bir kadına çarptığımı ama ne yaralı ne de ölü vücudu bulamadığımı anlatırdım... Belki de bana kuruntu ettiğimi söylerdi... Bir sarhoş kuruntusuymuş... Nasıl olur bu bir sarhoş kuruntusu... Size önceden söylediğim gibi, sarhoş değildim... Gene de tekrarlıyorum sarhoş değildim... Binlerce yıldızın aydınlattığı bir vadiye dalarak rüzgâr gibi estim. Bedenim koltukta, ellerim direksiyonda uyuştular. Ben de uzaktan yol şeridini seyrediyordum sadece: Kıvrımlarda yumuşayıp düzlüklerde sertleşiyor gibiydi. Otomobiller, otobüsler, kamyonlar, yük arabaları, benim geçmem için kenara çekiliyorlardı hep. Saatte seksen kilometreyle uzun zaman sürmez bir ova. Dibe doğru yol kırıldı. Suları koyu mavi bir ırmağın üzerindeki köprüden geçmesi için gecenin ağırlığı düşürmüştü sanki onu. Oradan, yaprakları yeşil hançerlere, çiçekleri sessiz çanlara benzeyen bitkilerden örülü çitler arasından geçerek kıyıya indim.

Ne kıyak şey Brooklyn'de bulunmak!

Duman çıkaran ikinci bir solunum organı gibi, yarı asılı bir durumda alt dudağına yapışık olan sigara yavaş yavaş erimekteydi.

"Budalalar! Ben? Çavuş Harkins? Sarhoş ha? Bir kasabanın girişinde hindistan cevizi ağaçları dizilmişti yolun iki yanı-

na. Bu kasabaya 'tutuşan on bir bin taş', demek pek yerinde olurdu, bereket versin, çabucak arkamda bıraktım onu. Dümdüz yollarda hızımı arttırdım yine. Okyanusun sınırladığı bu çıplak bölgelerin tek sakinleri olan ve yıldızların aydınlığında parıldayan dev gibi ağaçların boğucu havasında soluk alıyordum. Uzaktan 'Dur!' levhası göründü. Yalnız ben tanıyordum bunu. Hemen frene bastım. Yanına yaklaşıncaya dek frene basmaya devam ettim ama, oraya varınca duraklamadan direksiyonu kırdım, kocaman aracı sağlam bir yoldan taşlı bir yola saptırdım. Birkaç çalılığı geçtikten sonra bir çeşit kum gölüne daldım. Tekerlekler altında binlerce ağzın çıkardığı 'Hişt! Hişt! Hişt!' sesleri bana susmamı ihtar ediyordu.

Durdum, farları söndürdüm, saati beklemeye başladım. Dokuz dakika vardı daha. Bu tropik cehennemin içinde yüzümü yalayan alevlerin boşandırdığı ter yağmurundan sırılsıklam oluverdi mendillerim.

Saat geldi. Daha birkaç dakika geçti geçmedi, denizin uzaktan gelen uğultusunun dışında havayı yırtan bir başka gürültü duyulmaya başladı. Motorların gittikçe şiddetlenen gürültüsü, işte uçak tepemde... Kara sesli bir jet. Karanlıkta çok iyi görülemiyordu. Manevra yaparken kanatlardan birini adamakıllı eğdi. Pervanelerin meydana getirdiği hava akımlarıyla burgaç halinde kum sütunları yükselmeye başladı. Kavak ağaçlarıyla çalılar sarsıldı ve karanlıkta bir paraşüt açıldı. Hiç vakit kaybetmeden birkaç sıçrayışta, taşıdığı yükle birlikte yere konan beyaz şemsiyenin yanına vardım. Şifondan kocaman bir kelebek gibi yeniden havalanmak istercesine çırpmıyordu ellerim arasında, ama bir kadavradan başka bir şey değildi artık.

Ne kıyak şey Brooklyn'de bulunmak!

Manevralarının birinde tepemden geçen kocaman uçak beni yere çaldı, az kalsın kellemi uçuracaktı! Bak işte o zaman paraşütün yere bıraktığı silahları taşıma görevimi yerine

getiremezdim. Tekerlekleri gittikçe kuma gömülen kamyonu silahların bulunduğu yere yaklaştırmayı başardım. Yaklaştırmak mı? İnsan omuzlarıyla konuşmadığı vakit, yaklaştırmak lafın gelişidir. Uzaktan yükü hesapladım, ne var ki, gözler düşleri hesaplamak için yaratılmıştır, böyle gerçeklerin en kötüsünü hesaplamak için değil! Yükü omuzlarınla yüklen, bacaklarınla taşı! Allah bin bir kere belasını versin bu işin! Elli metre uzaktan silah denkleriyle cephane sandıklarını taşımayı kolay sanmıştım. Her adımda kuma biraz daha gömülen ayaklarımı çekmek gittikçe güçleşiyordu. Orospu şansı bizdeki şans, sözde hafta tatilindeydik! Hafta sonu için hazırlandıkları bir *blitz*'di bu, bir *blitz*!

Çalılara, kuru ağaç köklerine rastlıyordum hep. Bu hareketsiz nesneler, dilsiz düşleri içinde, taşıdığım ölüm yüküne karşı geliyorlardı. Rüzgâr çıktı, sendelemeye başladım. Sarhoş olduğumdan değil! Kum içinde yürümenin güçlüğünden. Düşmekte geciktim, ama düştüm sonunda. Bir sarhoş gibi düştüm. Sonuncu silah dengini kaldırmak için eğildiğimde diklemesine kakıldım başımla, öbürlerinden daha ağır değildi, ama bende ne güç ne de istek kalmıştı, ölümün kendi iskeleti gibi bu soğuk kolileri yüklemekten bitip tükenmiştim. Emin olduğum bir şey varsa o da, kafamla diklemesine çakıldığımdır. Düşer düşmez yığılıp kaldığımı inkâr edecek değilim... Evet... Bir süre yığılı kaldım öylece... Sanki uyuyacakmışım gibi yayılmıştım... Çabucak toparlayamadım kendimi. Aklım başıma geldiği vakit, kudurmuş gibi, ellerimle ayaklarımı oynata oynata yerde yürüyordum. Alnımla burnum sıyrılmıştı. Kanla karışık ter akıyordu yüzümden... Hay allah kahretsin! Bu sonuncu dengi az kalsın olduğu yerde bırakacaktım... Bu sevimli ülkede geçirdiğim hafta tatilinin kanıtı olarak... Neyse, kamyona dek sürükleyebildim. Orada, kollarımla göğsümün arasında kaldırıp kamyonun kasasının

kenarına dayadım. En sonunda, öteki kolilerde yaptığım gibi, göğüs boşluğumun kasılması ve kalçalarımın sonuncu bir çabasıyla içeri itebildim mereti. Koca kapıyı kapattım ve... iş bitti! Tez davranmalıydım çünkü ortalık aydınlanmadan silahları içeri sokmak gerekiyordu.

Ne kıyak şey Brooklyn'de bulunmak!

Marşa, gaza, motora verdiğim bütün çabalar boşuna... Kamyonu yapıştığı yerden sökmek imkânsız... Boşken buraya sokmak kolaydı ama çıkarmak... Yüklü bir kamyonu kim çıkarabilir kumdan...

Barmen, çavuş Harkins'i çevreleyen öteki içenler gibi, onu dinler görünüyor, ama aslında, viski ve bira kadehlerini geometrik ve aritmetik oranlarla yenilemek için karşısında dikiliyordu.

Ne kıyak şey Brooklyn'de bulunmak!

Barmen iyice biliyordu ki, çavuş Harkins'in *blitz-weekend*'inin dekoru tropikal bir ülkenin, yemyeşil yüksek dağları çok güzel gölleri, tatlı meyveleri, renk renk çiçekleri olan bir bölgesiydi. Bu bölgenin ormanlarında *sapotier** sütü fışkıran ağaçlar yetişiyor ve dünyanın en iyi muzlarıyla en iyi kahvesi oradan geliyordu. Bunların tümünü çok iyi biliyordu barmen. Kadehlerini doldurduktan sonra çavuş Harkins'e sordu: Silah yüklü kamyonu nasıl çıkarabilmişti bu bataktan?

"Nasıl mı?"

Karşılık vermeden önce, içkisini bir dikişte yuvarlamak isteyen bir sarhoşun el hareketleriyle yoklaya yoklaya viski kadehini buldu, ağzına götürdü, içinden bir damlasının bile dökülmemesine dikkat edercesine, ısırır gibi dudaklarının arasına daldırdı, sonra, *skoç*'un boğazını yakan sıcaklığını soğuk birayla giderdi. Tükürdü. Yüzünü mendiliyle kuruladı ve tabakasından bir sigara çıkardı.

---

* Güney Amerika ormanlarında yetişen sıtma ağacı.

"Orada yapılması gereken tek şey zincir takmaktır..." dedi barmen. Elinde viski şişesiyle, Harkins'in bardağını yeniden ağzına dek doldurmaya hazırdı (çünkü bira bardağında yarıdan fazla vardı daha).

"Amma da boktan kelime oyunları!" diye öfkeyle bağırdı Harkins. "İnsanlara özgürlükten yoksun bırakmak için zincir takılır, benim kamyonuma ise tam tersine, özgürlüğe kavuşsun diye... Nasıl mı çıktım kumdan? Evet... Normandiya'nın eski askerlerinden olup ordumuzda çavuş olarak görevli birisi tarafından sürülen ve uçaklarımızdan birinin attığı silah ve fişeklerle yüklü bir askerî kamyonu böyle ortada, herkesin gözleri önünde bırakmak çok tehlikeliydi. Zincirleri çıkarıp takmakta, gündüzü durdurup şafağı geciktirmekte olduğu kadar güçsüz ve yitik hissettim kendimi... Motor, gücünün son sınırında ve tekerlekler boşa dönmekte... Kamyon korkunç bir sarsıntıyla sarsılmakta... Kendisine karşı bir hafta sonu savaşı açar gibi olduğumuz dost bir ülkenin yetkili kişileri tarafından yakalanmak korkusu... Ne bilinçli ne de bilinçsiz olarak direksiyon üzerine bırakıverdiğim kollarımın üstüne başımı koydum bitkin bir halde. Alnımdaki ve burnumdaki sıyrıkları incitmeden yüzümü yerleştirdim... Kan ter içindeydim... Koltuk altlarımdan, sırtımın ortasından, kasıklarımdan boşanan terler bacaklarım arasından akarak ayak bileklerime dek iniyor, orada, çoraplarımla pabuçlarımı zamkla yapıştırır gibi yapıştırıyordu... Aman allahım! Farlarımın yarı aydınlığında ön tekerleğe çevirdim gözlerimi. Şimdi kımıldamadan duran bu allahın belası tekerleğin, haç biçiminde kolları açık bir insan bedenini –mantoya bakılırsa bir kadındı bu– havaya fırlattığı ve bütün aramalarıma rağmen cesedi hiçbir yerde bulamadığım geldi aklıma birden. Karnıma saplanan sancının gittikçe çoğalması beni yeniden gerçeğe çağırmasına karşı hep onu düşünüyor ve bulabileceğime inanıyordum.

Göz bebeklerim, kocaman bir kum yığınının içinden sivrilen bir taş parçasını okşuyordu. Birden, bu tümsek, çarşaf altına uzanmış bir kadın biçimini alıvermişti çarçabuk... Yuvarlak çizgileriyle bir kadın... O da uyuyordu... O da benim gibi kumun tutsağıydı... Bu gerçek yığının, kadın bedeninin yanı başında aynı tekerlek... Az önce, aşağıda onu havaya fırlatan, havada eriyip bitsin ve o varlıktan geride çiyden başka hiçbir şey kalmasın diye havaya fırlatan tekerlek... Düşten bir taş olan mezarında gösteriyor onu şimdi... Bunların tümü çok esrarlı göründü bana. Neden bilmiyorum, kurtuluşumun burada olduğunu sezinledim. Doğruldum birden, direksiyona yapıştım; sağ tekerleği, taş parçasının üstüne sıçramaya hazır bir duruma getirinceye dek döndürdüm. Bu tedbirleri aldıktan sonra motoru tamamıyla harekete geçirdim. Tutuşuncaya değin kızdırmaya kararlıydım, işte o zaman arıza alelade bir tarzda açıklanabilir ve hatayı, benim sözüm ona sarhoşluğum üzerine atmazlardı...

Ne kıyak şey Brooklyn'de bulunmak!

Koca kamyon sanki kendiliğinden değil de, bir mancınıkla fırlatılmıştı ileri. Ne kumda ne de ters yönde gittiğim yolda durdum. Öylesine bir hızla gidiyordum ki, sağ kıyılar, okyanus kıyıları gözden kayboldular birden. "Tutuşan on bir bin taş" adını verdiğim köyü, hindistan cevizi ağaçları, şeker kamışı fidanlıkları, muz bahçeleri, bostan tarlalarıyla çoktan geride bırakmıştım. Şimdi bunların yerini, ilk düzlüklerin ağaran tan yerinde madenî bir yeşillikte görünen bitkileri almıştı. Asfalt yoldan toprak bir yola saptım. Küçük küçük köyler arasından, hoplaya zıplaya "Altın Başak" adlı eve vardım. Silahları bu eve bırakmam gerekiyordu. Çünkü onları başkente dek götürmek tehlikeliydi. Bu çevre köylerinde günlük yaşam çok erken başlıyordu: horozlar, tavuklar, domuzlar, katırlar, inekler, sabah duasına çağıran çanlar ve kalk boruları...

Sık yapraklı dalların hemen hemen tamamıyla örttüğü geniş, ağaçlı bir yoldan geçerek bölgenin en ünlü kahve fidanlıklarından birinin içine girdim. Orada, evin önünde zayıf yüzlü iki bay beklemekteydi beni. Uzun boylusu kırçıl saçlıydı. İkisi de, çıkık elmacık kemikleri ve küçük gözleriyle Asyalı tipinde kişilerdi. Kamyonu durdurur durdurmaz yaklaştılar, kusursuz İngilizceleriyle beni selamladılar ve saatlerine baktılar: "Geç kaldınız, acele ediniz, zaman kazanmak gerek!" der gibi. Yüzüm direksiyona dönük olarak atladım koltuğumdan. Kasketim geriye itilmişti. Elimdeki mendille terimi kuruluyordum. Kapağı açmak, yükü boşaltmak, silahları eve saklamak için onlarla birlikte kamyonun arkasına gittim... Silahlar? Ama... Hani silahlar? Kamyon bomboştu...

Bacaklarım titremeye, ayaklarım ağırlaşmaya başladı. Gözlerime inanamıyordum. Afallayan iki kardeş gittikçe daha çok telaşlanarak hem birbirlerine hem bana bakıyorlar hem de durmadan tekrarlıyorlardı: Hiçbir şey yok! Hiçbir şey yok! İrkilip sıçradım; imkânsızdı bu, bir göz aldanmasıydı kuşkusuz... Silahlar oradaydı, evet, oradaydılar... Çıldıran bir futbolcu gibi, hiçbir topa vurmaksızın, ayaklarımı kamyonun boşluğunda sağa sola, öne arkaya savurup duruyordum... Hiçbir şey yoktu... Kamyonun içindeki koliler buharlaşıp uçmuşlardı... Bu kez ellerimle aramaya koyuldum... Mutlaka orada olmalıydılar... Nasıl olur da bütün bir yük birden yok olabilirdi? Paraşütten başka bir şey yoktu ortada... Manto... Manto... Ama kadının mantosu değil, bulamadığım silahların mantosuydu bu...

Ne kıyak şey Brooklyn'de bulunmak!

Düşmüşler miydi acaba? Arka kapağı adamakıllı kapalı, sürgüleri iyice çekilmiş, zincirleri de sımsıkı bağlanmış olarak bulduğumuza göre nasıl olur da düşebilirlerdi?

Çalınmış olmasınlar? Bütün dönüş süresince bir kez bile durmadığıma ve bayırlar hariç son hızla –çünkü sürüklediğim ağırlık nedeniyle yokuş yukarı giderken yavaşlıyordum– gittiğime göre kim çalabilirdi?

Yoksa düş mü görmüştüm? Zengin Hristiyanları parçalayan yırtıcı hayvanların düşüne benzer bir düş? Mantosundan başka bir şeyini bulamadığım kurbanımın düşüne benzer bir düş? Ama nasıl düş görmüş olabilirdim, mademki, onları denk denk taşımış ve kamyona atmıştım; mademki, omuzlarım yorgunluktan çökmüş, ellerimde güvercin yumurtası gibi ampul ampul kabarcıklar meydana gelmişti?

O zaman, evet, delirdiğimi sandım. Olup bitenleri açıklamak imkânsızdı. Ama sarhoş değildim. Kar gibi beyaz çiçekli kahve bahçelerinin ortasında silahları bekleyen "Altın Başak"ın sahipleri, Kolombiya Üniversitesi'nde yetişen yerli prenslerin bilmeceli bakışlarıyla bakıyorlardı bana, yiyecek gibi... Daha genci, sarmaşık bitkilerinin görünmez duruma getirdiği garajdan arabasını çıkardı ve benim geldiğim yolda son hızla gözden kayboldu. Hiç kuşku yok, silahları yollara ekip ekmediğimi görmeye gidiyordu. En yakın ihtimal buydu. Ama sonradan öğrendim ki, yükün sapasağlam ulaşıp yerine yerleştiği haberini bekleyen *Ambassador*'a telefon etmek üzere köye gitmişti.

Ülkenin yetkili kişilerinin karşısına çıkıp çarptığım kadın ve kaza yerinde bıraktığım manto hakkında bilgi vermem gerekecekti. Kaza kurbanımı ölü ya da yaralı olarak nasıl bulacaklarını çok merak ediyordum. Silahlara gelince, bunların hesabını korkunç *Ambassador*'un karşısında verecektim. Görevimi bilinçli olarak yaptığımı yorgunluktan çökmüş omuzlarım, kolileri taşımaktan kabarmış ellerimle kanıtlamaya çalışmam boşunaydı. Alnımla burnumdaki sıyrıklar sarhoşluğumu güzel bir deyişle dile getireceklerdi.

Kamyondan adım adım uzaklaştım. Ak bir pelerin gibi taşıyordum paraşütü omuzlarımda. Sigara dudaklarıma yapışmıştı. "Altın Başak"ın sahibi bana bir fincan kahve verdi ve bir sandalye gösterdi.

Ne kıyak şey Brooklyn'de bulunmak!

Barmen, elinde *skoç* şişesiyle yeniden dikildi karşıda. Turist rehberinin gülümseyişi gibi bir gülümseme belirirken dudaklarında, gözleri sevinçten ıslak ıslaktı. Bardağını doldurdu. Çavuş Harkins'in yaşamı hakkında birçok şey biliyordu: Kaliforniyalıydı, bir üniversite bitirmişti –büyük bir ihtimalle Standford Üniversitesi–, gazeteciydi, bütün dünyayı dolaşıyordu... Kendisinin de dediği gibi bir ozandı, ama İkinci Dünya Savaşı "düşsüz bir uykuya yatırmıştı" onu.

"Ben mi sarhoştum?"

İki büklüm eğilip *Ambassador*'u selamlayacağım yerde, bu ibnenin pis yüzüne kıçımı dayamalıydım. Ne var ki, selamı daha önce almış, ayağımı otuz beş santimetre sola atarak ellerimi arkama bağlamıştım.

"Silahları nerede bıraktın çavuş?"

"Bilmiyorum *Ambassador*..."

"Onları kamyona yükledin mi?"

"Evet *Ambassador*... Onları kamyona kendi ellerimle yükledim."

"Peki, kamyonla gelmemelerini nasıl açıklarsın?"

"Açıklayamıyorum *Ambassador*..."

"Yolda düşmüş olmasınlar?"

"Bilmiyorum *Ambassador*... Ama hiçbir yerde durmadım..."

"Sarhoş muydun?"

"Hayır *Ambassador*..."

"Bütün bunlara Panama'da, bölgenin askerî makamları huzurunda cevap vereceksin."

"Ama ben görevde değilim *Ambassador*..."

"Peki, burada işin ne?"

"Turist olarak bulunuyorum *Ambassador*... Hafta tatilimi geçirmek için geldim..."

"Savaşta olduğumuzu bilmiyor musun sersem!"

"Savaşta mı? Gözlerim yuvalarından fırladı... Rusya'ya karşı savaşta mıyız?" diye sordum.

"Hayır, Çavuş Harkins, sersemlik etme, bu ülkeye karşı savaştayız ve sen sarhoşsun!"

"Evet, *Ambassador*, sarhoşum..."

"Peki, az önce hayır diyordun!"

"Ama şimdi evet diyorum. Siz, eğer siz, bizim ülkemizin, dünyanın en güçlü ülkesinin bir minyatür cumhuriyete karşı savaşta olduğunu söylüyorsanız sarhoşum *Ambassador*, körkütük sarhoş..."

"Panama'ya gitmen için sana izin kâğıdı verilecek, orada bölgenin askerî makamlarına teslim olacaksın."

"İlkin, buradaki bir polise teslim olmam gerek, çünkü bu gece bir kadına çarptım."

Ama diplomat beni dinlemiyordu hiç. Yarım tur attıktan sonra dışarıya çıktı. "Altın Başak"ın sahipleri de ardından... Bu melez kardeşlerin yanında, sporcu kılığına girmiş iri bir cellada benziyordu.

Sandalyeye çöktüm. Sarhoştum. Benim ülkemin, dünyanın en güçlü ülkesinin, kimseye zararı dokunmayan minnacık bir ülkeye karşı savaşta olmasına ancak bir sarhoş inanabilirdi. Ah... Ah... Ah! Ne denli utanç vericiydi bu! Böyle bir şeye inanmak için sarhoş olmam gerekirdi. Tepeden tırnağa, körkütük sarhoş olmam gerekirdi ve sarhoşluğu sürdürmeliydim... Sarhoş... Sarhoş... Sarhoş... Yerlere yuvarlanacak kadar sarhoş...

Ne kıyak şey Brooklyn'de bulunmak!

2

Basına polis haberlerini iletmekle görevli olan ve gözünden hiçbir şey kaçmayan jandarma, gazete muhabirlerini çok iyi tanırdı. O sabah muhabirlerin aç karnına verebilecekleri önemli haberleri yoktu. Hiç olmazsa resmî bir "doğrulama"yı ele geçirebilselerdi. Çolak jandarma, gazetecilerin bir saldırı mangası halinde büroya yaklaştıklarını duydu. Ellerinde kâğıt kalem, şapkaları –bu gereksiz nesneyi hâlâ kullananlar için– koltuklarının altında, birbirlerinin önüne geçe geçe içeri girmeye çalışıyorlardı. Kimilerinin kravatı yoktu, kimileri de palto yerine bir deri ceket giymişti. Hepsi de sinirliydi, el kol hareketlerinin eşliğinde soru yağdırıyorlardı durmadan; kentin kaynaşan uğultusunu da birlikte getirmişlerdi.

Kâğıtların üstüne koyduğu cam küreyi kaptı jandarma, âdetiydi, gazetecilerin içeriye her girişinde saklardı onu –kalem sahipleri arasında kleptomanlar eksik değildir–. Bu kez kendini saydırmak için avucuna aldı, sağ elinin parmakları arasında sıkıyordu. Cam küre içinde, tanrı emirlerinden birini yerine getirmeyen bir kadınla bir erkeğin tasvirleri görülüyordu.

Gazeteciler, jandarmanın davranışı karşısında düzenlice geriliediler. Çolak kavgacı onları dinlememekle kalmıyor sadece, aynı zamanda kapı dışarı edeceğine dair tehditler savuruyordu. Oysa gazeteciler, doğrulanmasını istedikleri haberin önemini anlatıyorlardı ona: Bu sabah şafak vakti, Pasifik yolu üzerinde bulunan nesneler hap değildi, hele kürdan hiç değildi! Silahtı silah! Her çaptan silahlarla binlerce mermiydi.

İçlerinden biri durumu kurtardı:

"Sizinkine benzer bir cam küre bende de var, yalnız onda kadınla erkek giyinik."

Çolak jandarma yumuşadı. Açık saçık tasvirli cam kürelere dayanamazdı.

"Giyinik, ama... Ooo..."

"Evet, evet, giyinik, ama özelliği şu ki..."

"Öyleyse benimki daha iyi... Çırılçıplak... Bakın bakın, çırılçıplak..."

"Seninkinin daha iyi olup olmadığını bilemem... Benimki çok güzel... Erkeğin sırtında bir rahip giysisi, kadının da bir İspanyol şalı var..."

Çolağın ağzı sulandı, gözleri parladı, ellerini ovuşturamadığı için zevkten dizlerini sürttü birbirine.

"Bir papazla metresi!" diye haykırdı. "Ve iyice görülüyor ki, bunlar..."

"Evet, iyice görülüyor..."

"Nasıl görülüyorlar?"

"Nasıl, nasıl görülüyorlar? Sadece bir kadınla bir erkeğin birlikte alabileceği bir durum nasılsa, işte o durumda görülüyorlar!"

"Kadın, kadın! Kadın hangi durumda?"

"Diz çökmüş..."

"Diz çökmüş," diye tekrarladı çolak, ağzı tükürük doldu, ardından, meraklı meraklı sordu şehvet içinde: "Ya papaz? Ya papaz?"

"Oturmuş..."

"Oturmuş mu?"

"Ya nasıl olsun istiyordun, mademki günah çıkartıyorlar!"

Hepsi gülmekten kırıldılar. Çolak bu şakadan pek hoşlanarak kahkahayı bastı. Gözlerinden yaşlar boşanıyor, gülmekten boğuluyordu. Bıyıkları birbirine karışmıştı. Ceketinin, çolak koldan sarkan yeni, rüzgâra kapılmış sümük gibi çılgınca sallanıyordu. Gazeteciler, onun duyumlarını yitirdiğini sanarak haberin resmî doğrulamasını elde etmeye çalışmasalardı kahkahasını kesmeyecekti.

Yüzünü değiştirdi birden.

"Haydi, Savunma Bakanlığına gidin... Başımı belaya sokacaksınız benim. Askerî bir sır bu, polis haberi değil! Eğer mutlaka bir kâğıt istiyorsanız, sizin için bir bülten hazırladım, işte orada... Eureka garı yakınlarında bulunmuş bir kadın mantosunun haberi!"

"Suçüstü yakalanan zavallı çiftin üzerinde polis ne denli bir korku salmış olmalı ki, kadıncağız mantosunu bile bırakmış!" dedi şaka yapan adam.

"Onlar, sizin cam küreniz içindekiler gibi giyinik ve günah çıkartır bir durumda değildiler şüphesiz, benimkinin içindeki gibiydiler..."

"Siz, içinde çıplak çiftlerin tasvirleri bulunan cam küreler koleksiyonu yaparken, kentte canlı cam küreler görevini yerine getiren çiftlere polisin rahat vermemesi doğru mudur şef?" diye karşı çıktı bir başka gazeteci. Bülteni alan yalnız oydu. Öbürleri okumayı bile gereksiz gördüler. "Yolda bulunan silahlar büyük haberinin doğrulanması peşinde koş, sonra, Eureka garı yakınlarında bulunmuş bir kadın mantosu haberiyle dön! Kapı dışarı edilmek için yeterdi bu kadarı."

"Silahlar! Silahlar! Yazıyor... Yazıyor! Günün haberini yazıyor! Pasifik yolu üzerinde silahlar bulundu!"

Böyle haykıra haykıra dolaşıyorlardı bütün kenti gazete satıcıları. İnsanlar pencerelerden sarkıyor, kapıların önüne çıkıyor ya da gazete almak için satıcıların ardından koşuyorlardı. Haberi satıcıların ağzından duymak yetmiyordu onlara. Sabahın erken saatlerinde, kentin ilk uğultusuyla birlikte duymaya başlamışlardı haberi. Onu kendi gözleriyle okumak, dudaklarıyla hecelemek istiyorlardı...

"Silahlar! Silahlar! Yazıyor... Yazıyor! Günün haberini yazıyor! Pasifik yolu üzerinde silahlar bulundu!"

"Evet, efendim, adım Marco Paz..."

"Sayın dinleyiciler, Bay Marco Paz ile birlikte mikrofon karşısındayız. Bu sabah şafak vakti, başkent ile Puerto de San Jose arasındaki yol boyunca saçılmış büyük çapta silahlara ve cephane paketlerine ilk rastlayan şoförlerden biridir Bay Marco Paz. Orta boyludur, esmerdir, burnu pek tümsek olmadığından 'pat burun' diye çağırılır eşi dostu arasında. Mermileri nasıl bulduğunu anlatacak şimdi bize. Sözü kendisine bırakıyorum..."

"Iıı... Evet, anlatacak fazla bir şey yok... Şafak vakti limandan yolcularla birlikte yola çıktım..."

"Duyduğunuz gibi," diye söze karıştı spiker. "Limandan, uyuklayan yolcularla birlikte yola çıktı..."

"Onların uyuklayıp uyuklamadıklarını bilemem ama nı... m... ben iyice uyanıktım. Masagua'ya varmadan az önce, yolun ortasına atılmış ilk mermi paketi göründü... nı... nı... Hiçbir vakit düşünmemiştim ki, bu..."

"Ne yaptınız?"

"Nasıl ne yaptım? Durdum..."

"Evet, anlaşılıyor ki, durdunuz..."

"Uyuklayan muavinimi sarstım, ne olup bittiğini anlasın diye 'in' dedim. Benzi sapsarı geldi. 'Bu bir cephanelik,' dedi, silahlar. Iıı... Iıı... dedim ve indim... Gerçekten silahlardı bunlar... Onları toplayıp kamyonete atmaktan başka yapacak bir şey yoktu. Az sonra ikinci bir silah paketine rastladık, sonra bir üçüncüye... Ben üçüne rastladım..."

"Nasıldı bunlar?"

"Yere saçılmış bir durumda... Yoldan geçen bir kamyondan düşürülmüş gibi..."

"Bunu tanıtlayabilir misiniz? Bir uçaktan atılmış olmasını düşünmüyor musunuz hiç?"

"Hayır..."

"Tanıtlayamaz mısınız?"

"Hayır... Uydurmaca olur bu..."

"Peki, neye dayanıyorsunuz?"

"Şuna dayanıyorum ki, silahların düşürüldüğü yerde büyük çapta lastik izleri görülüyordu. Bu lastikler iki tondan daha büyük bir kamyonun lastikleri olabilirlerdi... Iıı... Iıı... Uçaklar iz bırakmazlar, orada ise kamyon izleri açık seçik görülüyor!"

"Bize daha başka neler söyleyebilirsiniz? Silahları ne yaptınız? Evinize mi götürdünüz?"

"Allah korusun! Santa Maria komutanlık bürosuna teslim ettim ve inanır mısınız, bulduklarını getirenler kuyruk olmuştu, ben de kuyruğa girdim... Kamyon şoförleri, otomobil şoförleri... Arabacılara varıncaya dek..."

"Dinleyicilerimiz için mikrofonda konuşan Bay Marco Paz'a teşekkür ederiz..."

Günün konusu silahlardı. Gazetelerin iç sayfalarında bir köşeye sıkıştırılmış kısa bir habere kim kulak asardı? Birkaç satırcık: "Dün saat yirmi bir elli üçte, Eureka garı yakınlarında, Guardia Viejo'dan La Reforma'ya giden ana yolun kıyısında, sağ kolu hemen hemen sökülmüş şarap renkli bir kadın mantosu bulunmuştur. Cebinde, iki rulet fişi, fildişi renkli on dolarlık bir banknot, kırmızı renkli beş dolarlık bir başka banknot ve bir de üzerinde 'Ada Nuffio, Fizik Öğretmeni' yazılı bir kartvizit bulunmuştur."

3

Ne kıyak şey Brooklyn'de bulunmak! Uzun süre inkâr etmedim sarhoşluğumu... Çünkü beni sarhoş sanmaları daha yerinde olurdu... Kendimi sarhoşluk, bilinçsizlik, tam bir bilinçsizlik içinde sayarsam kabul edebilirdim ancak onların bana karşı gerçekten sarhoşmuşum

gibi davranmalarını. Silahları taşımaya gittiğim vakit sarhoş muydum değil miydim? Düşecek kadar sarhoş olmadığım, ama sendeleyecek kadar sarhoş olduğum üzerinde önceden anlaştık... Evet... İşte o günden bu yana içer dururum... Bir gün bile aksatmam... İntihar mıdır bu? Eğer intiharsa, intihar etmekten bir gün bile geri kalmıyorum demektir... Her gün intihar ediyorum... O günden bu yana her gün intihar ediyorum... Eskiden efendi kişiler gibi her gün tıraş olurdum... Şimdi ise her gün intihar ediyorum..."

Artık "Harkins Olayı" diye adlandırılan olayın soruşturmasını yapmakla görevli, "Federal Entelijans Servisi"nin üyesi ve *Ambassador*'un en çok güvendiği kişi olan adam, İncil'i getirdi... Sarhoş olduğuma dair yemin ettirecek sandım... Ettirmedi... Getirdi ve açarak:

"İsa'nın Dirilişi'ne ait bazı şeyler biliyor musunuz?" dedi.

"Biraz..." diye karşılık verdim.

"Öyleyse hatırlarsınız çavuş Harkins. 28. Bölümün 2. Ayetinde ermiş Mathieu'ye göre şunları okuruz: 'Ve işte, çok şiddetli bir deprem oldu: Çünkü İsa'nın Meleği... (herhalde sarhoş-ölü olmalıyım ki, dedim kendi kendime, bu bok herifin bana okuduklarından hiçbir şey anlamıyorum)... Çünkü İsa'nın gökten inen meleği yere ayak basar basmaz taşı döndürmüş ve üstüne oturmuştu.'"

Gittikçe daha az anlıyorum. Birdenbire, kamyonun arka kapağını hangi meleğin açtığını sordu bana.

"Evet, evet..." diye doğruladı susuşum karşısında. Mavimsi yumurta akı rengindeki gözlerini gözlerimin içine dikti. Cevabımı beklemeden, ceketinin yan cebinden, iyice katlanmış bir gazeteyi çıkardı, kollarını açarak yaydı ve kafasını sayfalar içine gömdü. Bir tiyatro suflörü gibi manto haberini okuduğunu duydum. Bitirdikten sonra benim konuşmama fırsat vermeden başını sayfalar arasından kaldırarak bağırdı:

"Anlamsız değil mi? Bana kalırsa olayın anahtarı bu küçük haberde... İsa'nın mezarını nasıl bir melek açmışsa, kamyonun kapağını da bir başka melek açmıştır..."

Kulağına su kaçmış birisi gibi sallamak zorunda kaldım kafamı. Benim değil, Entelijans Servisi'nin polislerinden en iyisinin sarhoş olup olmadığını anlamak için...

"Siz," dedim ona, "manto sahibinin, cebinde bulunan kartvizite göre Ada Nuffio'nun silahlar düşsün diye kamyonun kapağını açtığı düşüncesini aşılamak istiyorsunuz."

"Ben hiçbir şeyi aşılamak istemiyorum çavuş..."

"Size açıklamak isterim: Bu kadına çarptığım yerle, uçaklarımızdan birinin bıraktığı silahları topladığım yer arasında en az 80 kilometrelik bir uzaklık var. Kazanın vuku bulduğu saat olan akşamın onu ile silahları yüklediğim sabah arasında pek çok saat geçti. Öyleyse, bu uzaklıkta ve bu kadar saat farkıyla çarptığım insanın, büyük bir ihtimalle Ada Nuffio'nun kapağı açıp silahları yola saçtığını, sonra da kapadığını nasıl kabul edebiliriz?"

"İşte esrar burada, çavuş Harkins, biz de bunu çözmeye çalışacağız. Sizin ifadeniz banda alındığı için, onu birkaç kez dinlemek fırsatını bulabildim. Kaza anında, birisinin kollarını açarak havaya fırladığını gördünüz göz ucuyla. Biraz ileride kamyonu durdurup kaza kurbanının imdadına koşmak üzere geriye döndüğünüzde onun ortadan kaybolduğunu gördünüz."

"Evet, pek esrarlı bir şey bu..." diye karşılık verdim.

"Eğer gördünüzse, bu insanın başı, yüzü, elleri, ayakları hakkında bir şeyler söyleyebilir misiniz bana çavuş Harkins? Daha önceden, göremediğinizi, ancak saniyenin birkaç kesri içinde insan biçiminde bir kitleyi seçebildiğinizi söylemiştiniz. Bu, belki de mantodan başka bir şey değildi, mantonun uçuşan kollarını insan kolu sandınız. Böyle olması bilmeceyi

aydınlatan bir sonuca vardırdı beni: Kazaya uğrayan kimse kamyon çarpar çarpmaz mantonun dışına fırlatıldı, bu yüzden bulamadınız onu..."

"Yerde bulabilirdim," diye sözünü kestim.

"Sonucu bağlamama izin veriniz... Onu bulamadınız, çünkü o, sizin hiç tahmin etmediğiniz, bu yüzden de hiç aramadığınız bir yere düştü..."

"Daha önce de söylediğim gibi ne yaptığımı bilmeyecek kadar sarhoş değildim."

"Evet, ama kamyonun içine çıktığınızı hiç söylemediniz bana, hatta silahları yüklerken bile... Çünkü kamyonun döşemesinden içeriye kolayca kaydıkları için, onları sadece itmekle yetindiniz..."

"Kaza kurbanının kamyonun içine düştüğünü söylemek istiyorsunuz," diye sözünü kestim. "İmkânsız bu... Kitle ancak tekerlek yüksekliğine erişebildi ve dış tarafa fırlar durumda kollarını kaldırdı!"

"İnsan kolları mı yoksa manto kolları mı? Söylediklerinizi benim varsayımımı doğruluyor çavuş Harkins: Manto bir kabuk gibi dışarıya fırlarken, basit bir balistik kuralıyla, insan bedeni bir mermi gibi yukarıya fırlıyor, sonra hızını yitirerek kamyona iniyor..."

"Kamyonu durdurduğum vakit, sızlandığını, ağladığını, inlediğini duyardım... Ya da tekerlekler altında aramaya gittiğim vakit..."

"Ya bilincini yitirmişse?"

"Kim?"

"O..."

"Aa... Evet, o... O..." Dudaklarımı ısırdım.

"Kamyona yarı cansız düştü, biraz sonra bilinci yerine gelince... Belki de silahları oraya bırakan nakliye uçağı üzerinde uçarken gelmiştir bilinci yerine..."

"Bu denli de sarhoş olamam ya!" diye bağırdım umutsuzca. "Ve üstelik çarpılan insan yarı cansız bir halde bilincini yitirsin, sonra kendine gelince, benim silah yüklediğimi anlayıp bu oyunu oynasın bize..."

"Polis makamlarına çıkmadınız mı?"

"Hayır..."

"İyi etmişsiniz. Çünkü kaza yapan kamyonun plakasını alırlar. Siz kamyonda bir yolcunuz olduğunu ister kabul edin, ister etmeyin..."

Böyle üstü kapalı bir tarzda sorguya çekilmem beni çileden çıkarıyordu. Ama tepki göstermemek için kendimi tuttum ve bir sonuca bağlamak için, kafamı kaşıyarak "Öte yandan, askerî bir sırdır bu," demekle yetindim.

"Evet, doğru söylediniz, çünkü benim için bir esrar olmaktan çıktı bu olay... Casusluk aldı yürüdü Panama'da, çok iyi çalışıyor bu vahşiler. Dediklerim nasıl çıkacak göreceksiniz: bu bilmecenin anahtarı kazada... Az sonra Panama'dan haberler gelecek. Küçük fizik öğretmeni Ada Nuffio'dan da..."

4

Katı su yüzeyi, katran buzu, verniklenmiş bir yol gibi parlayan kapkara pistler üzerinde; hangarlardan süzülen ışıklar, orada burada yanıp sönen farların parlak kırmızı topaçları arasında; ıslak bir karanlığın ortasında ve binlerce volt pahasına elde edilmiş bir gündüz parçasının göz kamaştıran parlaklığı içinde bir dev nakliye uçağı ile bir Tunderbolt P47'nin gövdeleri uzanıyordu.

Sırtlarını ışığa vererek, uçakların madenî yüzlerine yapışmış, kuklalara benzeyen insanların yüzleri kan ter içindeydi. Ama bildiğimiz kandan değildi bu, uçakların kanatlarıyla çatılarındaki markaları silerken sıçrayan boyadandı.

... Boşanmak istiyorum
seninle evlenmek için...

...Boşanmak istiyorum
seninle evlenmek için...

Zenci Turundre, yıldızı, bayrağı, harfleri, numaraları silmeyen eliyle Tunderbolt'un kocaman karnı üzerinde davul çalarak türkü çağırıyordu.

... Boşanmak istiyorum
seninle evlenmek için...

Başka birçok el de siliyordu, ama onunki, onun, uçağın karnı üzerinde davul çalan eli ne yıldızı ne bayrağı siliyordu...

Olağanüstü çalışanlar o kadar kalabalık değildi. Trafiğin dışında bir yerde çalışıyorlardı. Savaş zamanındaki gibi para ödeniyordu onlara...

"Savaş yeniden başlayacak mı dersin Turundre?" diye sordu bir melez. O da kendi payına düşen bir yıldızla bir bayrağı silmekteydi...

"Başlayacak mı? Amma da soru ha! Bitmedi ki zaten. Sadece adına 'Soğuk Savaş' diyorlar..."

"Zavallı bir savaş olmalı bu..." dedi melez istifini bozmadan. "Ve biz bu 'Soğuk Savaş' için mi siliyoruz dostum, uçakların markalarını?"

"Aa! –Zenci kocaman ağzını açınca bembeyaz bir sıra dişle kıpkırmızı bir oyuk göründü– savaş için şimdi en iyisi bombardıman uçakları, en iyisi bombardıman uçakları, yıldızsız, bayraksız, harfsiz... En iyisi..."

"Ne için en iyisi?"

"Her şey için en iyisi..."

"Tiyatro yönetmeni ile ne konuşuyordun?"

"Ne konuşması?" diyerek afalladı Turundre.

"Seni gördüm ben..." Boyalı parmağını yanağına götürdü, gözünün alüminyum renkli saydam tabakasını olanca çıplaklığıyla göstermek istercesine deriyi çekti.

"Konuşmak..." Omuzlarını kaldırdı zenci.

"Gördüm seni Turundre," diye üsteledi melez, "bu uçakların markalarını neden sildiriyorlar bize?"

"Evet, ben de bunu sordum ona..."

"Peki, o ne dedi?"

"İş olsun diye... Çok işsiz var da..."

Bu incecik toprak şeridinin iki yanından okyanusların kudurmuş dalgaları köpükten dişleriyle birbirlerine saldırıyorlar ama ısıramıyorlardı bir türlü. Yalnız her saldırıştaki iniltilerini duyurabiliyorlardı uzaktan uzağa. Yağmur yağmaya başladı. Turundre ıslanmıyordu. Uçağın kuyruğundaki numaraları kazıyarak yok etmeye çalışan arkadaşlarının ıslanmalarına bakıyordu. Kendisi kanadın altında hayatından memnun, yıldızı, bayrağı kazıyor, kazıyor, kazıyordu...

Aynı gün hem nakliye hem de bombardıman uçaklarının boyalarını sileceklerdi. Öğle paydosunda Turundre Kuyruklu Yıldız Tiyatrosu'nun yakınlarında göründü. Kapalıydı. Hurma ağaçları bile gözlerini kırpmıyorlardı. Tepeden inen güneş ışınlarının altında dolaşan Turundre de kırpmıyordu gözlerini. Uzun kara kirpikleri göz kapaklarının kenarında hurma yapraklarının sakalları gibi duruyordu. Herkesin öğle uykusuna yattığı bir sırada türkü çağırmak korkunç bir şeydir. Ama onun çağırması gerekiyordu. İlkin sözlerini söylemeden çağırdı türküyü, derken ıslık çalmaya başladı; sonunda, ağzını açtı, boğazından gelen zenci sesi fışkırdı:

... Boşanmak istiyorum
seninle evlenmek için...

... Boşanmak istiyorum
seninle evlenmek için...

Türkü başlar başlamaz yukarıdaki vasistaslardan birinden bir baş eğildi, onu adıyla çağırarak selamladı:

"Ne var ne yok Turundre?"

Ne karşılık verecek fırsatı, ne de iki kez tükürecek zamanı oldu Turundre'nin. Kuyruklu Yıldız Tiyatrosu'nun yönetmenini yanında buluverdi:

"Bugün kaç tane temizlediniz?" diye sordu hemen.

Koca burunlu, geniş alınlı kupkuru bir adamdı. Ağzı bitkisel kömür kokuyordu. Ülser, kanser belirtileri olan ekşiliğe karşı yanılmaz ilaç.

"Bir nakliye uçağı ile bir bombardıman uçağı hemen kalkacaklar."

Turundre'nin eline bir avuç banknot koydu gıcır gıcır.

"Pilotlar kaç kişi, gördün mü?" diye sordu öteki, pantolonunun düğmelerini ilikleyerek. Çünkü evinden çıkarken pantolonun önü açık kalmıştı.

"Hayır, görmedim Silvano. Kimseye vermiyorlar bu büyük uçakları. Kendileri kullanıyorlar yalnız."

Kuyruklu Yıldız Tiyatrosu'nun yönetmeni gözden kaybolur kaybolmaz Turundre bir hurma ağacının dibinde durdu ve az önce yönetmenin verdiği paraları saydı. Sonra ana caddeden yoluna devam etti. Canı hindistan cevizi sütü istiyordu.

Nakliye uçağı pistten kolayca havalandı. Hangarlarla Panama'nın büyük yapıları üzerinden uçarak yükseldi. Birkaç saniye geçmeden tümü yarı silik beyaz noktalarla renkli lekeler halinde göründüler. O sırada, milliyeti belli olmayan bir nakliye uçağının kuzeye doğru havalandığını bildirmek gerekti. Körü körüne, hemen hemen içgüdüsel bir hareketle binlerce uçaksavar bataryası bu haç biçimindeki silüete çevrildiler.

Yer yer yırtılmış bulutlarla kaplı gök altında, Orta Amerika'nın zümrüt yeşiliyle firuze mavisi okyanusunun geniş kıyılarında toprakla deniz birbirine karışıyordu. Birkaç

saatlik bir uçuştan sonra uçak inmeye başladığı vakit, birbirine çok yakın iki gölün suları tokuşmaya hazırlanan iki kadehe benziyordu.

Uçaklar henüz yere inmemişlerdi ki, bir deliler evinin hastaları gibi ak giysili, çıplak ayaklı, kimileri hasır şapkalı birtakım gölgelerin taşıdıkları yükler ve sandıklarla birlikte sessiz bir dinsel alay halinde ilerlediği görüldü. Bellerinde kocaman tabancalar, ellerinde ince uzun değnekler taşıyan beyaz üniformalı, parlak çizmeli, kovboy şapkalı iki sıra asker, taşıyıcıların gidiş gelişlerini büyük bir dikkatle izliyorlardı. Kimsenin tek sözcük söylemeye cesareti yoktu, yalnız silah ve cephane yükletildiğini herkes biliyordu. Ama az sonra, pervanelerinin dört haçıyla kupkuru kırlar üzerinden, yüzünü göğe yönelterek havalanan uçağın hangi ülkeye doğru yol aldığını söylemek tehlikesini kimse göze alamıyordu.

5

"Sesin önceki gücünü verin bana, öteki değil! Sesin önceki gücünü verin bana, öteki değil..." Panama radyosunda (ki, vericisi Kuyruklu Yıldız Tiyatrosu'ndaydı) bir amatörün hiçbir anlam taşımayan tekdüze sözleri duyuluyordu... "Burası Panama, burası Panama, burası Panama... Panama, Guatemala'yı çağırıyor... Guatemala'yı çağırıyor... Guatemala'dan Luis Morh'u istiyor... Sesin önceki gücünü verin bana, öteki değil! Sesin önceki gücünü verin bana, öteki değil!"

Guatemala'da Mezarlık sokağı... Ölü kemiğine benzeyen küçük kapısında "Burada çiçek satılır" levhası asılı bir bahçe... Bahçenin dibinde, sarmaşıklarla teller arasına gömülmüş çift saçaklı bir evde bir radyo amatörü ustalıkla kaptı mesajı: "Sesin önceki gücünü verin bana, öteki değil!" Aceleyle bu İspanyolca sözcüklerin ilk harflerini yazdı: UÇAK!

"...Değiştirin... Değiştirin... Değiştirin..." diyordu Panama. "Ve Guatemala'dan duyuldu..."

"...Değiştiriyorum... Panama... Panama... Panama... Değiştiriyorum... Burası Guatemala sizi dinliyor... Mesajınızı yazdım... 'Sesin önceki gücünü verin bana, öteki değil...' Ama yeni parola vereceğim size... Değiştirin... Değiştirin... Panama... Değiştirin... Değiştirin... Yeni parola vereceğim size, çünkü hangi dalga uzunluğuyla çıktığını bilmeden istediğiniz ses gücünü vermem yararsız..."

"...Anlıyorum, anlıyorum, ama hatırlayınız ki, ben acemiyim, seslerin gücü ve dalgaların çıkışları hakkında pek fazla bir şey bilmiyorum... Yalnız emin olduğum bir şey varsa benim titreşimlerim sizinkilerle girişim halinde... Onun için dalga uzunluklarına çok dikkat etmem gerekecek... Ama mademki beni yakalayabildiniz, öyleyse iyi çalışıyor demektir... Yalnız kondansatörün doluşu iyi değil sanıyorum... Kötü mü doluyor? Hiç dolmuyor... Hiç dolmuyor hiç... Beni duyuyor musunuz Guatemala? Guate... Guate... Guate... Beni duyuyor musunuz?"

Guatemala'da, sakat bir ihtiyar, Mezarlık sokağındaki çiçek satılan bahçenin küçük kapısı önünde durdu. Bedeni üç kırık parçadandı: Dizlerine kadar olan bölüm (ki ayaklarını sürürken öne doğru eğiliyordu); ikincisi, dizden bele kadar olan ve arkaya çıkık parça; üçüncüsü de belden yılların yüklendiği omuzlara dek uzanan bölüm. Göğsü üzerine sarkan başı da unutmamak gerek.

"Boş şişe var mı? Boş şişe?" diye haykırdı, bastonuyla kapıya vura vura. Kimse karşılık vermedi; ölü kemiğine benzeyen kapının ardından, bal ve koku taşıyan bir çiçeğin çevresinde dolanan kelebeklerin uçuşu duyuldu sadece.

Radyo amatörü, eli kâğıt üzerinde not almaya hazır bir durumda bekliyordu. Kapının vurulduğunu duymuyordu bile,

çünkü kulaklarında kulaklıklar vardı: "Uçak yük almadan kalktı Panama'dan..."

Panama cevap bekliyordu ondan, o da cevap verdi:

"...Panama... Panama... Panama... Cevap veriyorum size... Çok iyi şartlar altında dinliyorum sizi. İlk anlar çağrınızı tanımak pek kolay olmamıştı..."

"Sizin kadranınızda bilinmiyor muydu bu?" diye güldü aksırırcasına Panama... "Öyleyse ben takma adla kendimi tanıtmadan devam edeceğim hep... Birisi aramıza giriyor... Alo Guatemala, Guatemala... Guatemala... Aramıza giriyorlar."

Üç parçalı sakat ihtiyar, yılların kısıklaştırdığı sesiyle satılık boş şişeler olup olmadığını sormaya devam etti. Birisinin kapıyı açmasını bekledi bir süre, sonra döndü, biraz durup dinlenmek için kıçını kapı önündeki basamağa yaklaştırdı.

"...Alo... Alo... Guatemala... Guatemala... Aramıza girildiğini söylüyordum size... Nikaragualı iyi bir dosttur bu. Yakalayabildiği her seferinde beni bulur ve canımı sıkar. Managualı olduğunu söyler, sesli harfleri gargara eder gibi çıkararak benimle eğlenir... Bataryanın dolmadığından söz ettiğimi duymuş olmalı ki, doldurmak için Managua'ya çağırıyor beni... Gelin... Gelin... Göreceksiniz hemen dolacak..."

Guatemala'da Mezarlık sokağı... Boş şişeler değil, çiçekler satılan bir bahçenin kapısı eşiğinde uyuyan sakat bir ihtiyar... Soluyan, horlayan adamın yüzünde uçuşan sinekler... Bahçede güller, karanfiller, dalyalar, manolyalar, ortancalar, ak zambaklar... Bahçe içindeki evde radyo amatörü kopya ediyor: "Uçak Panama'dan yük almadan hareket etti. Managua'dan alacak..."

Ne yükleyecek...

"...Burası Guatemala... Burası Guatemala... Söyle bana Panama, anteniniz için yaptığınız demir iskelet nasıl çalışıyor? Biz demir iskelet diyoruz ona... Siz ne diyorsunuz? Demir is-

kelet... Demir iskelet... Değiş-tokuş... Değiş-tokuş... Değiş-tokuş... Panama... Panama... Cevap vereceğim... Anteninizi yerleştirip yerleştirmediğinizi soruyordum size... Bizim demir iskelet dediğimiz şeyi koyup koymadığınızı soruyordum... Demir iskelet..."

"...Evet, evet, demir iskelet... Biz de demir iskelet diyoruz ona... Evet... Evet... Guatemala... Guatemala... Demir iskelet... Panama'da da bu ad veriliyor ona... İyi çalışıyor, ama yerini değiştireceğimi sanıyorum... Parkın karşısına koyacağım... Evimin karşısındaki parkın... Bu park o denli güzeldir ki, herkes Panama için çok büyük bir park olduğunu söylüyor... Haydi, eyvallah Guatemalalı dost, yarın sabah erkenden başlarız gene gevezeliğe... Ben uyumayacağım... Bana zümrüt yüzüğü verecek olan arkadaşa selam söylemeyi unutma... Rulette oynamayacağım yüzükle."

Mesaj tamamdı:

"Uçak Panama'dan boş hareket etti, şu anda Managua'dan silah yükleyecek ve erkenden Guatemala'ya gelecek. Mesaj, Gazino'daki zümrüt yüzüklü dosta iletilecek..."

Radyo amatörü çıkarken kapı önünde uyuyan küçük ihtiyarı gördü.

"Ey baba, uyuyacak yer değil burası!"

"Bekle... Az sonra karşıda uyuyacağım! Başıyla mezarlığı gösterdi. Bana kalırsa açsınlar diye oturup bekledim, ya evde kimse yok ya da sağır bunlar... Satılacak boş şişeleri vardır belki."

"Kırılacak demek daha doğru... Kapının önünde paramparça bir şişeyi gösterdi ona."

"Hiçbir işe yaramayacak bir şişe bu!" diye haykırdı ihtiyar, sesi acıyla doluydu. Onarılması imkânsız olan bu nesne karşısında başını salladı iki yana: "Benim için büyük bir kayıp..."

"Sana hem yardım olsun diye, hem de bu şişe kırıklarını toplaman için al şunu..." dedi öbürü ve yirmi beş santimlik bir parayı attı önüne...

"Toplarım... Toplarım... Kızmayın..." dedi ihtiyar ve omuzunda taşıdığı çuvaldan bir torbayla cam kırıklarını süpürmeye kalkıştı, ama, ilkin radyo amatörünün karşısına geçti:

"Boş şişe kırmayı uğursuzluk sayarlar, ama şişe yeşilse, umut rengi olduğu için uğurdur..."

Beriki, ihtiyarın şişeler ve fallar hakkındaki yorumlarını dinlemiyordu bile. Acele etmeliydi, harekete geçmesi gerekiyordu tez elden... Gizli Yurtseverler Örgütü'nün (GYÖ) bir üyesiydi. Panama'dan aldığı mesajı GYÖ (Savaşta)'nın Genel Karargâhı'na iletmesi gerekiyordu ivedilikle. Boş arsalardan geçerek, her vakit kiralık arabaların bulunabildiği mezarlık kapısına doğru yürüdü. Boş inançları olan bir insan değildi, ama yolda giderken zümrüt yüzükle sakat ihtiyarın yeşil şişesi arasında bir bağlantı kurmayı düşündü hep... Eğer uğur varsa bunlarda, silahları ele geçirme şansını getireceklerdir kuşkusuz.

6

Ne kıyak Brooklyn'de bulunmak!

Ada Nuffio'nun kim olduğunu bilmiyorduk, olmayacak şeyleri ileri sürmekten bir türlü vazgeçmeyen polis de bilmiyordu... Evet, olmayacak şeyleri ileri sürüyordu hep... Saçmalıklar yumurtlayan, kâğıt hamuru gibi hareketsiz yüze karşı, çarptığım insanın –erkek ya da kadın– kamyona düşmesi imkânsızdı diye haykırmak zorunda kaldım... Hele, kamyonun bir branda ile örtülü olduğunu, bezin üstüne düşen herhangi bir cismin önce sıçrayıp sonra yavaş yavaş kamyonun döşemesine doğru kayacağını, benim ise onu bulama-

yacak kadar kör olmadığımı söylediğim vakit yüzü büsbütün felce uğradı.

"Bunu düşünmemiştim..." diye mırıldandı, mavimsi yumurta akı gözlerini sıyrık burnuma dikti. "Demek istediğim, kamyonun bir örtüsü olduğunu bilmiyordum. Olayları açıklama çabası içinde insan ayrıntıları unutuyor. Bununla birlikte, esrarın anahtarının çarpılan kişide olduğunu güvenle söyleyebilirim... Evet evet... Düşüncesini değiştirdi. Manto basit bir hile olabilir... Yemin edebilir misiniz, çavuş Harkins, çarpma anında, daha doğrusu, kaza anında havaya sıçradığını gördüğünüz kimse bir kadındı?"

Olumsuzluk anlamında kafamı salladım.

"Bir erkek olduğunu kabul edelim. Mantoyu havaya fırlattıktan sonra yol kenarındaki gölgeliklere doğru koşuyor, büzülüp saklanmaktan başka yapacak bir şeyi yoktur. Kaza kurbanı sandığınız kitleye doğru yardım amacıyla koştuğunuz sırada kamyona tırmanıp içine saklanmak oyununu oynuyor size."

Ellerini ovuşturuyordu, neredeyse boynuma sarılacaktı.

"Birbirimizi kutlayalım çavuş, çünkü esrarın anahtarını bulduk, açıklayabiliyoruz olayı..."

"O denli sarhoş değildim," diye mırıldandım onun varsayımını yadsıyarak, "küçük bir gürültü duyardım..."

"Öyleyse siz açıklayın..."

"Benim açıklamam, yola silahları bırakmak için kamyonun kapağını açan, sonra da kapatan el bilmecesini çözmeye yardım etmiyor," dedim ve ona konuşmak fırsatı vermeden ekledim: "Bana göre kazanın açıklanması çok basit. Kamyonla aynı yönde yürüyen kadının –şimdiye değin kabullendiğimize göre bir kadındı– mantosunu tekerlek fırlattığı vakit, kadının en doğal tepkisi, en insansal içgüdüsü, yaşamını tehlikeye koyan, devinim halindeki bu koca devden son hızla

kaçmak olmuştur. İşte bu yüzden yardımına koştuğum vakit bulamadım onu; korkudan, mantoyu falan düşünmeksizin aramızdaki uzaklığı gittikçe çoğaltarak kaçmıştır..."

"Peki, ama kim... Kim... Harkins... Kim açtı kamyonun kapağını?"

Buna karşılık vermek için küçük meleği düşündüm... Hemen hemen de söyledim bunu... Bir parça gülmek için... Gelgelelim, adam pek ciddiydi.

"Düşman bir ülkede çalışıyoruz..." diye homurdandı.

"Düşman mı?" dedim. "Trenler bizim, rıhtımlar bizim, deniz taşıtları bizim, hava taşıtları bizim... Telli telsiz ulaşımlar bizim... Öyleyse biz kendi kendimize karşı savaş açıyoruz..."

"Korkunç bir şey bu," diye homurdandı yeniden, "inanın bana, bizim casusluk örgütlerimiz güçlü değiller! Hiç güçlü değiller! İş eyleme dökülünce sıfırlar. Kan için değil dolar için çalışıyorlar. Onlara pek çok para ödeniyor, pek çok... Ama herhangi bir kimse bunlardan çok daha fazla şey bilebilir sizin hakkınızda..."

"Kimin hakında, benim mi?"

"Sizin ilişkileriniz üzerinde, Harkins, İspanyol Cumhuriyetçilerine karşı gösterdiğiniz sempati üzerinde duruyorlar. Madrid'in savunmasına gönüllü olarak katıldığınızdan söz ediyorlar..."

"Doğru," diye karşılık verdim.

"Hayır! Olamaz bu, çavuş Harkins." Gözleri buz gibi bir acıyla doldu. "Sizden kuşkulanmak imkânsız! Savaş yıllarındaki önemli hizmetleriniz bütün şüpheleri ortadan kaldırıyor..."

"Ne demek istiyorsunuz?" diye bağırdım.

"Ben hiçbir şey demek istemiyorum. Ötekiler şey demeye getiriyorlar... Yani... Silahların düşmesi için kapağı siz açık bırakmışsınız demeye getiriyorlar..."

"Budalalar!"

"Evet, budalalık onlarınki... Bu, siz olsanız bile... Hani, kapağı açık bıraksanız... Silahların kayboluşunu bir yol kazası gibi sakin sakin anlatsanız..."

Barmen, Harkins'in önünde eğilmiş, viskiyi geometrik, birayı aritmetik dozla yenilemekteydi. Çavuşun eğri büğrü sarı dişleri arasından salyası akıyordu.

"Ne kıyak şey Brooklyn'de bulunmak!"

Belki yüz kez anlattı aynı şeyleri. Onun için barmen ezbere biliyordu ki, kamyonun çarptığı kadın fizik öğretmeni Ada Nuffio değildi. Ada, babasıyla birlikte polisin ve gazetecilerin karşısına çıkarıldığı vakit, olay günü Gazino'da bulunduğunu, mantosunu bir başkasının yanlışlıkla alıp götürdüğünü ve yerine, kimono biçiminde, az çok onunkine benzer şarap renkli bir başka mantoyu bıraktığını söylemişti.

Çavuş Harkins, bir kör gibi el yordamıyla viski bardağını arıyordu. Mantosundan başka bir şeyini bulamadığı kaza kurbanı kadınla, elinde paraşütünden başka bir şeyi kalmayan silah yükünün esrarı ortasında bir bakar kör...

Bardağı almadan önce barmenin karşısına geçmek için döndü:

"Ne üç şebekesiyle bizim casusluk örgütümüz, ne içinde bulunduğumuz ülkenin iktidardaki hükümetinin casusluk örgütü, ne aynı ülkenin ordusunun örgütü, ne de polis bilmeceyi çözebildiler. Ve eğer ben Normandiya kahramanı olmasaydım, Kuzey Amerikalılara Karşı Girişilen Eylemleri Araştırma Komisyonu'nun karşısında, düşmanla işbirliği yapmakla suçlanacaktım... Ne kıyak şey Brooklyn'de bulunmak!"

7

"Adım Atala Menocal, yirmi iki yaşındayım tastamam. Üniversitede edebiyat ve felsefe öğrenimi yapmaktayım, sırıkla atlama, tenis, bowling ve atış şampiyonuyum; nişanlı olup olmadığımı söyleyemem, çünkü bana kur yapan delikanlı âşığım olmayı istiyor, bense karısı. Şimdilik GYÖ (Savaşta)'da arkadaşız."

"Atala Menocal ileri!" dedim kendi kendime emir vererek ve evimden çıkıp Gazino'ya doğru yollandım. Oysa Gazino'ya gitmekten nefret ederim. Ne var ki, o gün hemen öğleden sonra yerine getirilecek bir görevim vardı. Yola çıkmadan önce çantamın içindekileri bir bir gözden geçirdim: anahtarlar, sigaralar, çakmak, ruj, mendil, küçük bir tabanca, pudra, para... Son dakikada şarap renkli mantomu giymeye karar verdim: Kimono biçimi kolları bana çok yakışır. Beni Gazino'ya götüren otobüs, genç anneleri ya da bakıcılarıyla birlikte varlıklı ailelerin çocuklarıyla doluydu. Tek tük başka yolcular da vardı. Oyuncaklar, şekerlemeler, biberonlar, renk renk toplar, ağlamalar, gülmeler taşıdığım alın yazısını unutturdular bana. Çocuklarla çene çalıyor, bitmek tükenmek bilmez sorularını cevaplıyordum. Her durakta birkaçı iniyor, inerken de pembe elleriyle allahaısmarladık demeyi unutmuyorlardı bana. Otobüste kalan pek az yolcuyla, Gazino'nun karşısındaki son durağa vardık.

Jetonların gürültüsü. Birisinin beni selamladığını duydum. Komşulardan bir dosttu. Kocasına tanıttı beni. Küçük topun rulet üzerinde sıçradığı, kumarbaz ellerinin sonuncu jetonları yerleştirmek için uzanıp çekildiği anlarda pek dikkat edilmez dostlara. Beylik birkaç laf edildi sadece: "Oynamaya mı geldin? Nasılsın? Biz gidiyoruz... Hayır, hayır, ne kazandık ne de kaybettik..."

İki masada oynanıyordu, ikisinde de 19 kırmızıya oynandığını görmedim. Bir çeşit sinirli pişmanlık sırtımı ürpertti. Derken masaların birinde, kara 19 numaralı kırmızı karenin üzerinde sekiz köşeli, kenarları yaldızlı fildişi renkli plağı gördüm. Ama oynayan bir kadındı. Kalabalık gittikçe çoğalıyordu. Masalar tıklım tıklım dolmuştu. Orada bulunuşumu haklı göstermek için biraz oynadım, hemen hemen her seferinde kazanmama karşın hiç ilgi duymadım. Aklım fikrim 19 kırmızıya fildişi renkli jetonu koyması gereken zümrüt yüzüklü bir adamın elindeydi. Bir yarım saat geçti böylece... Sonra bir saat, sonra bir buçuk saat. Umudumu kesmeye başladım, iki saat dolunca görevimin sona erdiğini düşünerek çekilip gitmeye karar verdim ve öyle yaptım. Mantomu bir sandalyenin arkalığına koymuştum. Çıkarken omuzlarıma almakla yetindim. Eve gidecektim. Zümrüt yüzüklü adam fildişi renkli jetonla 19 kırmızıya oynamamıştı. Ne var ki, hafiften ılık gece pek güzeldi; yıldızlar pırıl pırıl, ortalık hoş kokuluydu. Bu saatte tek tük geçenlerin adımları çiyden ıslanmış kum üzerinde boğuk sesler çıkarıyordu. Giderek daha sessizleşen durgun ve sessiz havada yürürken, hayvanat bahçesindeki aslanların o denli yakından duyulan böğürmelerinden korktum. Daha da sıklaştırdım adımlarımı. Böğürmelerle tehdit edilen küçük bir hayvanın içgüdüsü uyandı birdenbire. Biraz yürüyüş yapmış olmak için Eureka'ya dek gidebilirdim. Yorulursam orada bir taksiye binerim dedim içimden. Kenarında sık otların sıralandığı sol kaldırımdan yürüdüm. Ama Eureka garı yakınlarındaki demiryolu kavşağına gelince sağa geçtim. Çevre ne kadar da ıssızdı! Bu saatte gerçekten kimsecikler yoktu. Korku salan haberler dolaşıyordu ortalıkta. Bir taşıt beklemeyi düşündüm, ama birden, Guardia Viejo'ya dek yürümeye karar verdim. Uzun bir yol yürüdüğüm halde yorgun değildim, Bolivar caddesine kadar gidebilirdim, orada bir taksi bulmak kolaydı.

Sağdan gidiyordum. Karanlıkta, S biçiminde bir kıvrımı döneceğim sırada, tam adımımı atmıştım ki, bir kamyonun klakson sesini duydum; hayır duymadım, evet evet duydum; son derece parlak farlarıyla bir kamyonun virajı döndüğünü gördüm; hayır görmedim, evet evet gördüm; sırtımdan mantom havalandı, onu sadece omuzlarımda taşıyordum. Mantomu çekip koparan, soluğumu kesen tekerlekten fırladığımı hissettim, hayır hissetmedim, ayağım yerden kesildi ve kendimi karanlığın içinde buldum. Bağırıp bağırmadığımı bilmiyorum. Kamyon durdu, içinden, elinde fenerle bir adam çıktı ve bulunduğum yere doğru ilerlemeye başladı. Bir askerdi. Zırhlı başlığı vardı. Başlıklı ve üniformalı. Nabzım durmuş, soluğum kesilmişti. Tepeden tırnağa titrerken ilk niyetim buradan sıvışmaktı, çünkü polisle başım belaya girsin istemiyordum. Ne var ki, yabancı bir asker söz konusuydu ve ben GYÖ (Savaşta)'nın bir üyesiydim. Bunları düşünerek, beni bulamaması için yoldan çekildim. Onun, şüphesiz kaza kurbanının vücudu sanarak otlar üzerine atılmış mantoya doğru yöneldiğini görünce ben de usulca kamyona doğru sıvıştım, çarçabuk tırmanıp örtünün altına kaydım. Ne taşıdığını merak etmiştim, ama hiçbir şey yoktu. Çömeldim ve hiç kıpırdamadan örtünün bir deliğinden gözetlemeye başladım. Milyonlarca altın dişiyle yaşamımın en önemli dakikalarını çiğneyen yıldızlı bir gök parçası görüyordum. İşte o anda, gizlendiğim yerde, kamyonu gittiği yere dek izlemeye karar verdim. Ne yapmak niyetindeydim? Somut hiçbir şey yoktu. Zırhlı bir asker tarafından sürülen bu zeytin yeşili taşıtın nereye gittiğini öğrenmek sadece. Dakikalar yüz yıl kadar uzadı. Adam geri dönmüyordu. Oraya buraya gezinerek arıyor, arıyordu. Aradığı bendim elbette. Cambul cumbul bir su sesi duydum, sonra asfaltta çizmelerinin izleri. Çok geçmeden, iri adımlarla kamyona doğru geldiğini anladım. Beni bulur

korkusuyla gözlerimi bile kırpmıyordum. Ya bulursa beni? Bunu önceden düşünmüştüm. Gelmesi biraz gecikince polis aramaya gittiğini sanmıştım. Eğer beni bulsaydı, bilincimi yitirmiş gibi yapacaktım: Tekerleğin hızı mantomu sırtımdan atıp beni havaya fırlatmıştı, yukarıdan tekrar örtü ile kasanın birleştiği yerden kamyona düşmüştüm ve işte orada baygın uzanıyordum. Kamyonun yakınına dek geldi. Yoluna devam edecek yerde tekerleklerin altına eğildi, onlara vurur gibi yaptı ve kararsız adımlarla geriye döndü, o anda sendelediğini anladım. Mantonun düştüğü yerde yeniden aramalarına başladı. Artık ayak seslerini duymaz olmuştum. Uzun süre olduğu yerde sessiz ve devinimsiz kalmış olmalıydı. Bana gelince, ben de ilk yerleştiğim biçimde duruyor, göz kapaklarımı hızlı açıp kapamaktan bile korkuyordum. Ayak sesleri kulaklarıma yeniden geldiği vakit bağırıyor, sövüp sayıyordu. Kapıyı şırak diye çarparak kapattığını duydum. Ardından bir sigara yaktığını sanıyorum. Motoru çalıştırdı. Kamyon sarsılmaya başladığı vakit, yuvarlanan bir balinanın karnında kaybolmuş hissettim kendimi. Sokak lambalarının baş döndürücü bir hızla kaydığı bir yolda ilerliyorduk. Işıkların birden kesilmesi Guardia Viejo'dan ayrılarak kenti geride bıraktığımızı gösteriyordu. Yolların çatallandığı bir yere varınca burnumuzu güneye çevirdik. Bacaklarımı kollarımı uzattım, sonra bu durumumu değiştirip daha rahat bir duruma geçtim. Artık o hiç farkına varmadan kıpırdayabiliyordum. Birden telaşlandım: Bunlar savaş sırasında Mariscal yakınlarında bir yerde bırakıyorlardı kamyonlarını; böyle olursa, serüvenim, anahtarla kapanan bir garajda ya da terk edilmiş bir kışlanın avlusunda son bulacaktı. Ama bunu düşünecek kadar zaman geçti geçmedi, kentin ışıl ışıl uzaktan görünüşü, bulunduğumuz uzaklık ve gittiğimiz hız Mariscal tehlikesini gerilerde bıraktığımızı gösteriyordu. Çakıllı sokaklardaki sarsıntılardan an-

laşılıyordu ki, Amatitlal ya da Palin adlı kentlerden geçmekteydik. Bir köprü. Ters yönde giden taşıtlarla karşılaşıyorduk. Başka köprüler. Kıyıya doğru akan ırmağın gürültüsü. Yüksek ovaların serin gecesi bir fırın olmaya başlamıştı. Escuintla kentinin içinden geçtik. Canım sigara içmek istedi. Birkaç kez paketimi ve çakmağı elimle yokladım; imkânsız. Tehlikeli olacaktı bu. Sarsıntı ve sıcaklık beni serseme çevirmişti. Kamyonun örtüsü altında bunalıyordum. Kıyı gecesinin ateşi boya ve katran kokusuyla karışık bir buğu çıkartıyordu yoldan. Denizin yakınlarında olmalıydık. Kamyon uçsuz bucaksız ovalarda, yüz kilometrenin üstünde ve sanrıya düşüren bir hızla uçarken tuzlu ve yapışkan bir rüzgâr esiyordu. Yavaş yavaş frenlemeye başladı, kötü bir geçidi geçecekmişiz gibi neredeyse durdu, ama devam etmedi, sağa saptı. İlkin taşlı bir yolda ilerlediğimizi sezinledim, ardından, sonu gelmeyen kumlu bir alana girdik. Durdu. Hareketsiz kaldığımız anda keşfedildiğimi anladım, çünkü hız saklıyordu beni. Çarçabuk tabancamı çıkardım ve olacakları kafamda kurmaya başladım: örtüyü çekecek dedim kendi kendime, benim silahlı olduğumu bilmediğinden ve de tahmin edemeyeceğinden şaşıracak, öncelik bende olduğundan, yoldan uzak olan bu bölgede yabancı bir güce ait askerî bir taşıtın ne aradığını soracağım. Vereceği karşılığı Tanrı bilir. Gecenin rahatlığı içinde rüzgârdan yararlanarak kayalara çarpan dalgaların sesleri üstünde bir uçağın gittikçe artan gürültüsü çalındı kulağıma. Uçak yaklaşırken kamyon, sinyal verir gibi, farlarını yakıp söndürmeye başladı. Gemi lombozundan bakar gibi örtünün deliğinden bakınca uçağın haç biçimindeki siluetini pek açık seçik gördüm. Işıklarını söndürmüştü, onu tanımak için, üzerinde ne bayrak ne de numara vardı. Çok alçaktan uçarak kamyonun üstünden iki kez geçti. Sonra yükselip uzaklaştığını hissettim. Kulaklarım bir yandan uzaklaşan uçak sesini izlerken bir

yandan da çok daha yakındaki bir kıpırtıyı duyuyordu: Şoför kapıyı açıp kamyondan inmişti... Ne yönde olduğunu göremeden, koştuğunu anladım. Kulak kabarttım, yalnızdım. Ayağa fırladım ve çevreme bir göz attım. Çalılıklar arasında beyaz bir leke görünüyordu. Kamyondan atlayıp yola kadar koşarak en yakın bir makamla bağlantı kurmayı düşündüm: Paraşütle bir şeyler atan bir uçağın gelişini beklemekle suçlayarak ele geçirebilirlerdi kamyonu... Ama ne atıldığını bilmiyordum, insan mı yoksa silah mı? Bunu öğrenmek isteği oradan uzaklaşmaktan vazgeçirdi beni... Her neyse, önemli bir yük olmalıydı bu, çünkü paraşütçü, casus ya da sabotajcılar olsaydı bu denli büyük bir taşıtı göndermeye gerek yoktu, sıradan bir "cip" ya da diplomatik plakalarıyla her vakit güvenlik içinde olan otomobillerden birisi işlerini görebilirdi. Çizmelerinin kum üzerindeki çıtırtılarını duydum. Kamyona doğru gelmekteydi. Sendeliyordu. "X"ler yaparak yaklaşıyordu. Ama kumun kaypaklığından değildi bu. Sarhoşken bile çevirdikleri işlerin cezasız kalması düşüncesinin verdiği öfkeyle gözüm kararadı. O anda işini bitirivermek üzere tabancamı yönelttim üstüne. Ama uçaktan indirilenler paraşütçüler değil miydi acaba? Bu kuşku karşısında silahı hemen boşaltmamak için tuttum kendimi. Yabancı asker zırhlı başlığını arkaya atmıştı, göğsü bağrı açıktı. Kamyonun kapısını tuttu eliyle bir süre. Kızgın hayvanlar gibi tepinerek sarhoş başını sallıyor ve küfürler savuruyordu. İçeriye atlayıp direksiyonun başına geçti, motoru çalıştırdı. Kamyonun mağara gibi kocaman kitlesini kumdan sökmek imkânsızdı. Zavallı yabancı sen buradan ne bugün ne de yarın çıkamayacaksın diye geçirdim kafamdan. Tutkallı kâğıda yapışmış iri bir yeşil sinek gibi kuma çakılı kalacağı düşüncesi tuhaf bir memnunluk verdi bana.

Frene bastı, motoru durdurdu ve titreye titreye yere atladı. Kamyonun arkasına doğru yöneldiğini sezinledim, örtünün

beni tamamıyla örten kıvrımları arasına saklandım. Giysi yakasının altına saplanan bir toplu iğne gibiydim orada. Büyük bir öfke içinde, tüküre tüküre, yumruklaya yumruklaya açtı arka kapağı. Kamyona çıkmak niyetinde olup olmadığını bilmiyorum. Elimde tabanca, her hareketini dikkatle izliyordum. Bana yabancı olan bu adamı, hiç görmeden, tanımadan, tek sözcük konuşmadan öldürmeye –savaşta olduğu gibi– hazırdım. Çünkü yalnız bizler, Gizli Yurtseverler Örgütü'nün üyeleri, hükümetimizin askerî ve sivil politikacılarımızın düşüncelerine tamamıyla karşıt olarak savaşta olduğumuzu kabul ediyorduk. Onlar sadece bir "şantaj" söz konusu sanıyorlardı. Bu yüzden de her an savaşta olduğumuzu hatırlamamız için örgütümüze GYÖ (Savaşta) adını vermiştik.

Paraşütü gördüğüm çalılıklara doğru uzaklaştı. Belki birçok paraşüt atılmıştı da ben sadece birini görmüştüm. Kamyonu yanaştırdığı yere dönmekte gecikmedi. Elmas ve yakut gibi yanıp sönen yıldızlarla dolu yakıcı gecede, gözlerimin önünde dikiliyordu. Sırtında bir yük vardı. Her adımda çivilenmiş gibi çakıldığı kumdan çizmelerini çıkarmakta çektiği güçlüğe ve harcadığı çabaya bakılırsa ağırlığı hacmine oranla çok daha büyüktü bu yükün. Sonunda, büyük çabalarla oflaya puflaya kamyon düzeyine dek kaldırabildi ve içeri itti onu. Bir tabancayla kaşları arasına nişan alındığını aklının kıyısından bile geçiremezdi. Mendiliyle terini kurulamak için durdu, sonra çalılıklara doğru uzaklaştı yeniden. Sırtında bir başka yükle dönerken ayaklarının kuma fazla gömülmemesi için çaba harcıyordu, ama onlar gömülüyorlardı yine. Kamyona ulaşmayı becerdi. Yükü kasanın kenarına koymak için arkasını döndü ve içeriye itti onu da. Yükleri çalılıktan kamyona taşıdığı sırada anladım ki, sonunda onları yerleştirmek için yukarıya çıkacaktı. İşte o zaman kesin bir kararla harekete geçmem gerekecekti: Bu silahları kullanmalarına fırsat

vermeden onu ele geçirmek ya da öldürmek. Kolilerin sayısı attıkça aralarındaki geçit tıkanıyordu. O bitkin görünüyor; ben de beklemekten, bunalmaktan, umutsuzluktan soğuk terler döküyordum. Dişlerim takırdıyordu. Savaşta olduğu gibi açık seçik bir bilinçle üstüne ateş etmek düşüncesi şu anda daha çok karşı karşıya olmaya itiyordu beni. Buz gibi ter damlaları yanaklarımdan aşağıya akıyordu. Tabancayı tuttuğum sol elimin tersiyle kuruluyordum onları. Her iki elle de ateş etmesini biliyordum. Ama bu kez sağı kullanmalıydım. Hiç olmazsa yüreğin eli değildi bu, çünkü onu habersiz yakalamıştım, hesabını biraz da kahpece görecektim. Peki onlar ne yapıyorlardı? Bu savunmasız ülkede yaptıkları ihanet değil de neydi? "Amerikan Nüktesi" mi?

Büyük Okyanus'un yakınındaki bu ıssız deniz ovasında bizi bekleyen acıklı alın yazısını kavradım: kuşaklar boyunca, güçlüyle küçük savaşçılar karşı karşıya.

Silahı indirdim. Onu beklemekten yorulmuştum. Dönmüyordu. Gecikmesi, yüklü kamyonu çalmak düşüncesini uyandırdı bende. Madenî kasanın döşemesine çarpan paketlerin çıkardığı sesten ve biçimlerinden bunların silah olduğunu anladım. Onu öldürmektense yükü çalmak daha iyiydi. Bu zor durumdan bir kurtuluş yolu bulmanın sevinciyle büyük bir ağırlık kalktı üzerimden. Ama hemen kumu hatırladım. Planımı başarısızlığa uğratacaktı kum. Yabancı da geliyordu zaten... Cırcır böceklerinin türküleri, kurbağaların vıraklamaları ve miyop birkaç yarasanın uçuşlarıyla birlikte... Bir koliyi sürüklüyordu ardından, önceleri, yüküyle birlikte her gelişinde sonuncusu sanıyordum onu ve savaşa hazırlanıyordum. Ama bu kez yüreğim buna inanmaya zorladı beni, sürükleyerek getirdiği bu paketlerin sonuncular olduğunu önsezimle anladım. Onları üst üste koymak için kamyona çıkması pek olağandı. Daha tırmanırken ateş edecektim dipten.

Karnımın bu denli çöktüğünü, midemin omurgama bu denli yapıştığını, göğsümün, yırtıcı hayvan pençesi altındaymış gibi sıkıştığını hiç hissetmemiştim yaşadığım sürece. Ağzım boğazıma dek kupkuruydu. Onu tanımadan yüz yüze geleceğim anı karşılamaya hazırdım: öfkeli bulutların içinde değil, ama bir pudralık boyundaki koyu mavi kılıfın içinde saklı bir yıldırım darbesiyle yere sermek onu...

Yükü sürükleyerek kamyonun yanına geçti, kabin tarafından bir şeyler duyuyormuşçasına durdu. Birkaç santimetre ötesinde, örtünün altında, bir sığınaktaymışım gibi tetikteydim. Soluk alışını, terleyişini, hareketini hissediyordum, bir de hıçkırık tutmuştu. Teslim olmaya neden çağırmamalı? Tam burada ya da kamyona çıkarken. Arka tarafa geçmesi için birkaç adım atması gerekiyordu. Bir sıçrayışta atlamasını bekleyerek gözlerimi diktim üstüne. Ama o yükü çıkartabilmek için uğraşıyordu. Üçüncü ya da dördüncü kez giriştiği büyük bir çabayla aşırabildi kamyonun kenarından, ileriye itmeden, "hele şükür!" demiş olmalı içinden. Kendini salıverdi. Üst üste yığılmış, kolilerin kenarına kollarını bıraktı, yüzünü de kollarının üstüne koydu. Az sonra başını kaldırdı, kolunu içeriye doğru uzattığını gördüm... Eh dedim içimden, sıçramak için dayanıyor... Tabancayı her zamankinden, daha çok sıktım avucumda. Ama anladım ki, arka kapağı kapatmaya hazırlanıyor sadece. Gelgelelim, kenarda duran silahların yerini değiştirmedikçe kapatamayacaktı kapağı. Uğraşırken yüzyıllar geçti sanki. Sonunda atlayacak kamyona diye düşündüm, işte o zaman onu ya teslim almak ya da öldürmek zorunda kalacaktım. Ama kapadı sonunda. Takozları geçirdiğini, zincirleri bağladığını duydum. Arka tarafı örtmek için örtüyü çekti. Kapağı elleriyle sarstı. Arka kapak bizi birbirimizden ayırınca saklandığım yerde tabancamı indirdim, örtüyü iyice kapattığı için, şimdi adamakıllı karanlıkta kalmış-

tım. Silahların nereye teslim edileceğini merak ettiğimden kamyonda kalmaya karar verdim. Silahların götürüldüğü yeri bilmek çok önemliydi.

İşte harekete hazırdık... Ama, ne gezer! Motor son hızla çalıştığı halde kamyonu yürütemiyordu bir türlü. Tekerlekler boşlukta döner gibi dönüyorlardı kumun içinde. Gittikçe daha fazla gömüldükleri halde sağlam toprağı bulamıyorlardı. Vites değiştirmeler, ileri geri almalar hepsi boşunaydı. Ne ölü, ne de tutsak... Kum tutuklamıştı onu. Toprak bile öz çocuklarının savunmasına katılıyordu. Şoförün, bedeniyle ileri geri atılımlar yaptığı, levyeleri çekip çevirdiği duyuluyordu. Ayaklarını pedallardan çekmişti şimdi. Ama bütün bunlar dev gibi taşıtı olduğu yerde sarsmaktan başka bir işe yaramıyordu. Basit bir kum tabakası bilmem kaç bin beygirlik bir gücü güçsüz kılıyordu. Motoru durdurur durdurmaz zincirlere başvuracak diye düşündüm, işte gene yakınımda olacaktı. Karmakarışık duygular içindeydim. Kumun onu iri bir yeşil sinek gibi yakalamış olmasından duyduğum sevince yeriniyordum şimdi, önemli olan buradan çıkmak ve silahların götürüldüğü yeri öğrenmekti. Artık hiçbir kıpırtısını duymuyordum, uyumuştu sanki... Ne yaptığını gözetlerken gözlerimin perdelenmeye başladığını hissettim, havasız kalmıştım. Örtü, başımla birlikte her yanı kaplamıştı, içim bulanıyor, soluğum kesiliyordu. Olduğum yere yıkılacak durumdaydım. Motoru yeniden çalıştırdı. Taşıt yerinden söküldüğü vakit, daha doğrusu, temellerinden dışarı fırlayan büyük bir yapı gibi öne doğru fırladığı vakit, omuzlarını kamyonun kabinine çarptı ve dizlerimin üstüne düştüm. Bir elim kamyonun madenî döşemesine dayanmış, öbürü silahlara sarılmıştı. Ağzım suyla doldu, gözlerim katılaştı. Yola çıkınca duracağını umarak kulaklarım kirişte bekliyordum. Çünkü hiç kuşku yok, duymuştu beni. Ama

durmadı. Düz yollarda uçuyorduk. Silahların nereye götürüldüğünü tez öğrenecektim... Nereye olursa olsun, dedim kendi kendime... Onları halkıma karşı kullanacak güçlerin eline geçmesin de... Öldürücü bir bastırma hareketi için, işçilere, ırgatlara, köylülere karşı kullanacaklar onları... Ama şimdi benim elimdeler... evet, yurttaşların eline geçmesi için benim elimdeler... ellerime baktım, kendilerini savunmak için silahlara sarılan bütün bir halkın ellerini gördüm... Bir dakika bile duraksamadım, ateşten kaçar gibi tez davranmak gerekiyordu. Tabancamı belime yerleştirdim, arka kapağa doğru yöneldim, örtü altında ve gecenin karanlığında iyice görmediğimden silahlara çarpa çarpa yürüyordum. Neredeyse dengemi yitirecektim, nasıl oldu bilmem kamyona tutundum. İlk paketi yola attığım zaman korkum sevince dönüştü... ikinci... üçüncü... sonradan saymadım bile...

Escuintla'ya yaklaşmamız beni tasalandırdı: nöbetçileriyle birlikte askerî garnizonlar, polisler, gece bekçileri, çalışmak için erkenden kalkanlar... Kamyonun yükünü düşürdüğünü gören birisi şoföre haber vermeye kalkışabilirdi, ama bereket versin ki, şoför rüzgâr gibi sürüyordu taşıtı. Escuintla'yı, evleriyle, sokaklarıyla, hindistan cevizi ağaçlarıyla çoktan geride bırakmıştık... Bir düş gibi geliyordu bu bana... İnsan, istediğine düşlerde kavuşabilir ancak...

Kalan paketler de kolayca düştü. Onlar bile ellerinde bulunması gerekenlere doğru koşuyorlardı sanki. Kamyon dik bir yokuşu çıkmaya başlayınca arkası aşağıya doğru eğildi. Sonuncu paketin düştüğünü görünce kapağı kapattım, sürgülerini geçirdim, zincirlerini taktım. Son dönemeçte Palin göründü; yol, bir demiryolu köprüsünün altından geçerken atladım... Sırıkla atlama gibi... Toz bulutu içinde yuvarlandım. Islak ot kokusu geldi burnuma. Kocaman taşıtın kan damlalarını andıran kırmızı ışıklarının uzaklaşarak kay-

bolmasını izledi gözlerim. Kalktım çantamı aramak üzere geriye doğru koştum. Çünkü kendim atlamadan önce onu atmıştım kamyondan. Palin'deki elektrik santralinin çağlayanları sonu gelmez bir biçimde düşüyordu dağlardan. Ocakların kızıllığı aydınlatıyordu ormanı. Şimdi önemli olan, yol üstünde kalmamaktı. Çantamı aldım, sürülmüş bir tarlanın kıyısındaki aydınlık evi yoldan ayıran taş duvarlara doğru yürüdüm. Doğan güneşin altında saban izleri göz kırpıştırıyor gibiydi. Evde oturanlar gündelikçi işçilerdi, ama boştaydılar. Onlara uydurma bir kazayı anlatırken, havlayan köpeklerini susturmak zorunda kalıyorlardı sık sık. Kamyonet üzerinde uyuklayarak düşmek ilk kez benim başıma gelmiyordu diye yorumladı saf insanlar. Sabah sabah sıcak bir kahveye kavuşmanın sevinciyle onların insanı yoran meraklarını hoş görüyordum. Rüzgârda dalgalanan bir bambu denizinin ritmine uyarak sallanan bir hamak içinde rahatlayan bedenim yavaş yavaş uyuyakaldı.

Öğle yemeğine yakın bir saatte uyandım. Giysileri paramparça, ayakları çıplak çocuklar çevremi sardılar. Gökten inmiş biri gibi bakıyorlardı bana. Onları küçük görmüş olmamak için ev halkıyla birlikte bir kır yemeği yedim. Sofrada, kaplumbağa eti, güvercinler, armutlar, meyveler, galetalar, sıcacık mısır çörekleri de vardı.

Öğleden sonra izin istedim. Bu yoksul insanlara birkaç kuruş dağıtmayı da unutmadım. Şansım varmış, yola çıkar çıkmaz bir kamyonetin geçtiğini gördüm. Başkent ile Escuintla arasında yolcu taşıyanlardan biriydi. Birkaç saat sonra başkente vardım. Sokaklarda, alanlarda, her yanda gazete satıcılarının haykırışları duyuluyordu. Pasifik yolu üzerinde büyük bir silah yükünün bulunduğunu bildiriyorlardı.

Başıma bir bela gelmesinden korkan GYÖ (Savaşta)'nın üyeleri son derece büyük bir kaygı içindeydiler. Çünkü

Gazino'da 19 kırmızıya oynayan zümrüt yüzüklü adamı bulduğumdan ve onunla birlikte silahları ele geçirmek için "Altın Başak" hanına gittiğimden emindiler.

"Atala! Atala!" diye haykırıştılar hepsi birden beni görünce. Büyük bir tehlikeden sıyrılmış biri gibi elleriyle yokluyorlardı beni. Başımdan geçenleri anlatmaya başladığım vakit, gürültülü iç dökmeler sessizliğe dönüşüverdi:

"Dostlarım, zümrüt yüzüklü Şövalye 19 kırmızıya oynamak üzere teşrif etmediler, ama daha iyi oldu... Çıkarken, umut renkli bir yüzüğün aydınlattığı rastlantıyı anlattım onlara."

Hepsi Amerikalı!

1

Alarica Powell trenin penceresinden başını uzattı; katar durmuştu ama ona hâlâ gidiyor gibi geliyordu. Ağarmaya başlayan tanyeriyle yıldızlar arasından köpek balığı rengindeki rıhtıma yanaşmış beyaz gemiyi görebildi. Bu kâğıttan gemiyle öğleden önce New Orleans'a doğru yola çıkacaktı. Olayların patlak vermesiyle hava seferleri durdurulduğundan, Karayip Denizi'nin en yakın limanını bulup oraya su, sebze yüklemek, postayı almak için birkaç saatliğine uğrayacak olan son vapura zamanında yetişmekten başka yapabileceği bir şey yoktu. Daracık yolda kayıp giden tren içinde, bitmek tükenmek bilmeyen bir gece süresince sigaralarla *high-balls*'lerdi* avuntusu sadece. Başkentten beri kamarasına yerleşinceye dek Milocho bulunmuştu yanında. Girişkenliğini kimsenin dilinden düşürmediği, ünlü turist rehberi Milocho. Kısaltılmış adı olan "Milocho" bile bir palyaçonun adıydı. Fıçılar onu kıskanabilirlerdi, çünkü bir viski içicisi olarak dibi yoktu; tiryaki dumanlarından bacaların ödü kopuyordu; alacalı giysileri sporculara, salon oyunları hokkabazlara, olgun muz rengindeki teni Don Juan'lara parmak ısırtırdı. Kısacası, ülkede dolaşan, turist kılığına girmiş son derece çirkin yabancı sürüleri arasında zaman zaman görünen Alarica Powell gibi güzel kadınlara karşı direnci azdı.

* Buzlu olarak içilen alkollü bir içki.

Alarica Powell ile başlayan serüveni gemi kamarasında o denli tez sona erdi ki, genç kadının dönüşünü beklemek daha yerinde olacaktı şüphesiz. Ama bir kırlangıç gibi geri dönecek miydi? Söz vermiş olsa bile saçlarına dek altına bürünmüş bu sarışın kırlangıç...

Ayran gönüllü Emilio, kısaltılmış adıyla Milocho, bu Kaliforniyalı tanrıçanın yüzünü, kokusunu, tüy hafifliğini daha tutkulu bir arzuyla anımsıyordu şimdi. Birden patlak veren olaylar nedeniyle Motagua vadisinin küçük bir köyüne sığınmak zorunda kalmıştı. Yattığı hamağın sembolü bir asma köprünün yakınındaki kulübede barınıyordu. Irmak suyundan başka içecek; fasulye, omlet ve kahve gibi düşük besinlerden başka da yiyecek yoktu. Sarışın kırlangıcı düşünmeye ara verdiği zamanlar, bu köye gelmeden önce içinde bulunduğu ölüm tehlikesini ölçüp biçiyordu. Dev gibi eğrelti otlarıyla örtülü, yükseklerde uçmaktan yorulup kanatlarıyla kayalara sürtünerek kıyıya inen kuşların uğradığı, kum sıcaklığıyla bitkisel ıslaklığın birbiriyle kaynaştığı bir yerdi burası. Yapışkan sinek bulutlarına, daracık sokaklardan ve kulübelerden yayılan pis domuz kokusuna, bağırsakları kurtçuklarla dolu şiş karınlı yalın ayak çocuklara, kurbağa bağırışlarına, tek tük görülen insanların uyuşuk tavırlarına, öğle vakti ötüşleriyle çivit mavisi göğün iç bükey yalnızlığını daha da arttıran horozlara karşın pek sevimli görünüyordu bu köşe ona.

Milocho'nun yakınında bir başka hamak içinde Moloy adlı bir satıcı bıkkınlığını horlayarak uyuyordu. Olaylar, bu kaybolmuş köşede kıskıvrak bağlamıştı onu da. İçerlek köylerden işlenmemiş balmumu satın alır, sonra bunları başkentteki mum yapımevlerine satardı.

Uyurken, ellerinden biri, nasırlı işçi eli hamaktan aşağıya sarkmıştı. Milocho, ucunda iki üç küçük yaprak bıraktığı bir bambu dalıyla bu eli gıdıklıyor, uykusu arasında bir

böcek kondu sanan Moloy'un parmaklarının böceği yakalamak ya da kovalamak için giriştiği hızlı kasılmalara gülüyordu. Gıdıklamalara karşı bir haşhaş yaprağı gibi duyarlı olsa da bu kaba elle oynamaktan usanan Milocho, bu kez küçük bambu yapraklarını ense ve kulaklar üzerinde gezdirmeye başlamıştı; o ana dek göğsü üzerinde kıvrık duran sağ eliyle Moloy kendi kendine okkalı darbeler indirmeye başlayınca –böylelikle bu el sanki daha çok kendisinin oluyormuş gibi– sevinçten hopladı. Bu tedirgin edici oyun, Moloy'un burnu, göz kapakları, dudakları dolaylarında devam ederken neşesi doruğuna vardı. Ama uyanmaması için çok sıkıntılı davranıyordu: Kımıldadığı ya da göz kapaklarını kıpırdattığı vakit rahat bırakıyordu onu. Afacanlık, oyun, başarısızlıklara yenilmemek zevki, yemek, uyumak, uyumak, yemek, kaşınmak, esnemek, gerinmek, eller cepte gezinmek, sinekleri kaçırmak için bir lokomotif gibi sigara tüttürmek... Bunların hepsi bu öğle uykusu sırasında Moloy'un eliyle oynarken birdenbire, gök gürültüsünü andıran ve beyaz ışıklı bir şimşeğin izlediği, yeri göğü sarsan, bir gümbürtüyle durdu. Selüloit körlüğüyle gıcıklandı Milocho'nun gözleri. Art arda, kulakları sağır eden büyük patlamalar ve ortalığa saçılan çelik dolular.

Canlı olduğunu anladı Milocho; taş ve tozuyan harç yağmuru altında evin tabanı ve çatısıyla birlikte her yönde sallanan hamakta takılı kalmıştı. Ama gözlerini Moloy'un uyuduğu hamağa doğru çevirince artık konuşamadığını hissetti, kekeliyordu; biraz önce bambu dalını değdirerek oynadığı ele çakıldı göz bebekleri. Yanmış tırnaklarıyla sapsarı, kaskatı sarkıyordu. Kıllı bilekteki saati 2.35'i gösteriyordu.

"İmkânsız bu!" diye bağırdı kendini yitirerek, hamak içinde tortop olmuş yığından ve yere şıp şıp damlayan kandan gözlerini ayıramıyordu.

"İmkânsız bu... Buna imkân yok Tanrım!" Ve başını salladı iki yana.

"Tanrı günahlarını bağışlasın, şükredelim ki yıldırım bizim üstümüze düşmedi!" diye haykırdı bir adam, yarısı uçmuş bir evin moloz yığınları arasından sapsarı ve toz toprak içinde çıkmaya uğraşırken.

Adı Martin Santos'tu. Milocho onu, zorlu bir yürüyüşle yaptıkları yolculuğun sonuncu gününde tanımıştı. Ücretli askerlerin ülkeye saldırdıklarını ve geçtikleri yerlerde önlerine çıkan her canlı varlığı öldürdüklerini öğrenir öğrenmez yollara düşmüş, koskocaman ovada barınacak tek gölge bulamadan kavurucu bir güneş altında yürümüşlerdi. Elli yaşlarında kartal çatılı bir adamdı; kendi deyimiyle, ne yaşam ne de ölüm önünde boyun eğerdi; eğri burnu, kırçıl saçları, kara bıyıkları vardı; derin gözlerini gözlerinden daha büyük mor halkalar çevirmişti. İkisi arasında hiçbir uyuşma yoktu.

Kan, yakut damlalarını sineklerin saldırısı altında gömüyordu yanık kırmızı çamura.

"İmkânsız bu!"

"İmkânsız bu, az kalsın biz de gidiyorduk!" diye yeniden söze başladı Martin Santos. "Şu arkadaki köprüye, trenin geçtiği demir hamak üzerine atmış olmalılar, ama isabet ettiremediklerine göre nişan almasını bilmiyor bunlar. Hey Aziz Meryem ne fişekti o! Gök gürültüsü ve yıldırım... İlkin patlama duyuldu, ardından da uçak sesi... bomba uzaktan, hedefe varmadan atılmış gibi tastamam ve... ah Tanrım, bu da yetmedi bizi makineli tüfek ateşine tutmaya geldiler yeniden."

"Onlardan başkası olamaz!"

"Aaa, iyi iyi, anlaşıyoruz bak şimdi, ben de, imkânsız bu diye Moloy'un ölümünden söz ettiğini sanmıştım... Bahtsız adam, değil mi? Bana kalırsa bombadan sonraki makinalı tüfek ateşi bitirdi onun işini."

"Gördüklerime bakarsan, onlardan başkası olamaz!"

"Kim onlar?"

Milocho sustu. Köprüye diye atılan ama sığındıkları evin bir bölümünü uçurup balmumu alıcısının ölümüne sebep olan bomba parçasının ani patlamasıyla korkudan donakalan yüzünden terler akıyordu.

"Onlar değilse kim olabilir?" Isırdığı mendili ağzından söktü. "Tehditlerini gerçekleştirdiler. Bu bölgede ağır bombardıman uçaklarına, ultra-hız yapan avcı uçaklarına, yıkıcı gücü çok büyük bombalara yalnız onlar sahip. Panama kanalı çevresinde onlardan başka savaş uçakları, tecrübeli pilotlar, bombalar, yakıt depoları bulunduranları düşünmek budalalıktır..."

Bu sırada 100 kiloluk, 250 kiloluk bombalar yağıyordu kıyı üzerine.

"Bak bak!" diye bağırdı ona Martin Santos, "Kentlerimizi nasıl bir cezaya çarptırıyorlar, anlıyorsun değil mi?"

Sağ elinde bıçağı, başında uçmasın diye kulaklarına dek çektiği şapkasıyla çevik bir kedi gibi sıçraya sıçraya çıktı evden. Başını göğe kaldırdı, bağıra bağıra sövmeye başladı:

"Pis yabancılar, orospu çocukları, erkekseniz inin aşağı!"

Saçları darmadağınık, gözleri yuvalarından fırlamış, silahların eşitsizliği karşısında güçsüz kalıp kendini savunamamaktan doğan öfke ve korku içinde tepeden tırnağa tir tir titreyen turist rehberi, kıyının yağmurdan sonra durulaşan göğünde uçakların gelişini, fukara köyleri parça parça uçuran patlamalarla çok yükseklerden toz biber eker gibi ölüm saçan kara noktaları izliyordu.

"Dinle dinle, 'onlardan başka kimse olamaz'ı dinle... Gene tepemizdeler, ha ha ha!.." diye bağırıp çağırmaya başladı Martin Santos, ayakları toprağa gömülüydü, bir yandan sağ elindeki bıçakla tehditler savuruyor bir yandan da sol eliyle kemerindeki tabancayı çıkarmaya çalışıyordu.

"Dinle dinle, köyleri uçurmak için nasıl da patlıyor bombalar!"

Patlamalar sürüp gidiyordu.

"Bu yandan geleni duydun mu, bu yandan? Büyük Sabana'yı uçurmuş olmalılar."

Her patlamayla havaya sıçrayan Martin Santos, çıplak koluyla bıçak sallıyordu havada ve sonra bir sessizlik, ölümün gökten kurşunlarını yağdırdığı süredeki sessizlik... Ardından bir başka patlama, bir patlama daha, bir daha...

"Bak bak, la Lora'nın doruğunda tutuşan yangına bak! Ama bu aydınlık tepenin ardından yükseliyor; 'Cruzçricita' köyü yanıyor. Ve işte işte bak onu tutuşturan uçak şurada..."

Turist rehberi gözlerini yumdu, göz kapaklarının ardına gömüldü. Biraz sonra kulaklarını kapattı elleriyle. Görmemek yetmiyordu. Duyuyordu... patlamaları duyuyordu...

Ötelerde onların bombardıman uçakları... (onların uçakları, onun, turist rehberi Milocho'nun uçakları? Ah... evet... çünkü onların yurttaşıydı o orada...), doğduğu bu toprağın köylerinin kerpiç duvarlı, saz damlı evlerini uçurarak temizleme işlemlerini sürdürüyorlardı. Kapalı göz kapaklarından damla damla sızan gözyaşları, mırıldanan acı, kuru dudakları arasında kayboluyordu... Üzerinde gözlerini dünyaya açtığı toprağın halkını öldüren ulusun yurttaşı... Tehditlerini gerçekleştirdiler... söylüyorlardı bunu zaten... Ama bu barbarlığı yapabileceklerini hiç ummamıştı Milocho.

"Ha, ha, ha, ha..." Turistler için attığı kahkahalarından birini koyuverdi. "Ha, ha, ha... Amerikalılar... hepsi Amerikalı... Ha, ha, ha!.." Ama önceki gülüşü değildi bu artık, kasılmış çenelerin giyotin gibi kesen dişlerinin kahkahası...

Bir duraklamadan sonra:

"Ha, ha, ha... Alarica Powell, senin halkın, senin ülken, senin pilotların!"

Martin onu sarstı, öteki etoburlar, Amerikalılar da Moloy'un ölüsü üstünde süzülüyorlardı.

Kocaman kara bir şemsiye, evin çatısı uçmuş bölümünden, zavallı balmumu alıcısının kolu dışarı sarkmış, durmadan kan kaybeden bedeninin bulunduğu hamağa doğru döne döne iniyordu.

"Yardım et bana dostum, akbabalar yemeden gömelim zavallıyı..." Santos onu sarstı, sonra bir ucundan hamağı çözmek için gitti. Her ne kadar turist rehberleri bu işlere alışkın değillerse, onlar insanları gömmek için değil gezdirmek için yetiştirilmişlerse de...

"Ama iyi öğreneceğiz..." dedi. Milocho ve Moloy'un ölüsünü kaldırmakta Santos'a yardım etmek için hamağı öbür ucundan çözmek üzere kalktı. "İyi öğreneceğiz Alarica Powell, turistler için mezar kazmayı iyice öğreneceğiz..."

"Kazmak mı dostum? Gerek kalmayacak buna, ırmağa atacağız ölüyü..."

Martin'in sesi ıssız köyde çınladı. İnsanlar çocukları ve köpekleriyle birlikte dağa doğru kaçıyorlardı. Yüzleri korku ve üzüntü içinde, güneş tepelerinde kaldıkça hiç gölge düşürmeden sessizce ilerleyen bir Kızılderili dizisi.

Irmak, yeşil renkli sakin bir kıvrım yapıyordu burada. Mermerimsi taşlar üzerinde ak köprüler çıkararak parıldıyordu kimi yerlerde. Moloy'un cesedinin çarpmasıyla yüzeydeki suların ilk kaynaşmasından sonra, yarısı suyun altında yansı suyun üstünde yüzen cesedi hiç telaş etmeden alıp götürdü.

Çok yüksekte, çok çok yükseklerde, ama eksiksiz görülebilen bir uçağın geçtiği görüldü. Motorların gürültüsü, sularına gömdüğü insansal varlıktan bir iz bırakmayan ırmağın gürültülü şırıltısına karıştı bir an. Belli belirsiz bir kan izi uzanıyordu kıyı ile yıkıntıdan başka bir şey olmayan ev arasında.

"Hayır, bu nesneleri ben üstüme almıyorum," dedi Milocho, Moloy'a ait olan kâğıtları ve eşyaları geri vererek. "Sen al onları. Bir kısmını resmî makamlara teslim etmek gerekecek. Yalnız saat yok..."

"Hangi saat?"

"İyice aptallaşıyoruz, kol saati..."

"Eh onunla birlikte gitti, dostum, onunla birlikte. Bileğinde ölüm saati ile birlikte."

"Duyuyor musun?"

"Evet, bombalıyorlar... Gualan dolayları olmalı..."

Sessiz ama görkemli Motagua ırmağına *chilamatale*'lerden* dua fısıltıları dökülüyordu. Karanlık dallar üzerinde sığınacak bir yer arıyordu kuşlar. Seyrek yerlerde sincaplar sıçrıyor, kertenkeleler kaçışıyordu. Gurup vaktinin kızıla boyanmış bulutları ufka iniyordu. İlk yıldızlar parıldıyorlardı, tertemiz. Çok yükseklerde göksel bir parlaklık. Ve yeniden, büyük sarsıntılarla geçiyorlardı P47'lerle C47'ler, kollayıcı küçük uçaklarıyla birlikte... Kendilerini savunmak için tırnaklarından başka silahları olmayan insanların yaşadığı, duvarları bambudan kulübelere saldırmak için ölüm saçan yükleriyle birlikte... Bu yarı çıplak insancıklar acıklı bakışlarına, gözyaşlarına benzeyen sıvı bir kudurganlık, deniz suyu gibi acı ve yakıcı madenî bir kudurganlık karıştırıyorlardı.

2

"Ama don Milocho bu, nereden çıktınız siz?" diye haykırdı Albay Ponciano Puertas, askerî komutanlığın kapısında.

Turist rehberi, bir müşteriyi bırakmak için limana dek gittiğini, ama dönüşte patlak veren olayların başkente ulaşmasını engellediğini birkaç sözcükle açıkladı. Tren seferleri kesilmişti. Buralarda tek tük rastlanan otomobiller de yok olmuşlardı. Atla gitmeyi ise hiç kimse salık vermezdi.

* Bir çeşit tüylü ot.

"Eee... Don Milochito, nereden çıktınız böyle?"

"Şakayı bırakalım şef, bir kadeh içki verin bana!"

"Girin girin büroma, bir şişe viskim var."

Şişeyi görünce sevinçten parladı Milocho'nun gözleri. Ama sevinci suya düştü şişeyi kaldırınca. Tecrübeli eli, dibinde diş çalkalayacak kadar bir şey kaldığını anlayıverdi ağırlığından. Dirseğini kaldırarak elinin tersiyle ağzını kuruladı.

"Bu don Milocho, nerede en az bekleniyorsa orada görülür hemen."

"Ya siz albayım, ne yapıyorsunuz burada?"

"Ortalığı yatıştırıyoruz... Hiç uyumadım..."

"Ne iyi şey sonunda barışı sağlamak!" dedi Milocho ve kanın tadını duyuncaya dek dudaklarını ısırdı. Ülke işgal edildiği vakit barışın sözü nasıl edilebilirdi? Sadece büyük saldırganla suç ortaklığı söz konusu olabilir. Suç ortaklığı? Ama kendisi suç ortağından da beterdi, küçücük vatanının hesabını görmekte olan ülkenin yurttaşıydı. Ellerinin gözyaşlarını kurulamak için mendilini çıkardı; ona öyle geliyordu ki, güçlüye bağlılık andı içen el terlemiyor, ağlıyordu.

"Bütün kıyıda barış," diye devam etti albay, "ne var ki, bir turda yüz kadar yerliyi ortadan kaldırmak gerekti. Sadece ben yirmi dokuzunu temizledim 'Nagualcachita'da. Ortalığı yatıştırıyoruz, don Milocho ve de 'yatırıyoruz'. Erkeklere bir kurşun, işlerini bitirmek için; kadınlara da, 'karınları içine', rahat dursunlar diye. Haydi, 'Nagualcachita' taraflarını bir dolaş, bu küçük çalışma hakkında düşündüklerini anlatırsın bana. Böylece, sizin pilotlarınızın işine yardım ettik. Bu usta pilotların adını anarken şapkaları çıkarmak gerek. Sanma ki sadece gerçek şefleri cezalandırdık. Hayır, hepsini. Yasa herkes için uygulandı. Duvarlarına sendika pisliklerinin afişleri yapıştırılmış olan evleri ateşe verdik."

"Ama albayım, genellikle..."

"Ama albayım, genellikle ne demekmiş, eleştirmeye kalkışma beni," diye sözünü kesti Puertas gülerek:

"Hayır, albayım, demek istediğim, bu propaganda afişlerini evlerin duvarlarına yapıştıranlar genellikle evin sahipleri değillerdir."

"Soruşturma yapılırken evlerin yakılması emrediliyor, don Milo, kimlerin yapıştırdığını sonra öğreneceğiz."

"Sizden dileğim albayım, yolculuğumu başkente dek sürdürebilmem için bana bir at ya da bir katır sağlamanızdır. Gereken parayı ödeyeceğim..."

Bu adamın yanında olmak, onunla konuşmak hoşuna gitmiyordu Milocho'nun; kendisi acınacak haldeydi ama bu adam ondan da beterdi.

"Salık vermem bunu size..."

"Ama gene de, vereceğiniz bir izin belgesiyle..."

"Sizin İngilizcenizden, sizin Amerikan vatandaşlığınızdan daha âlâ izin belgesi olur mu? Namus sözü vermek, orada kendini onların yurttaşı ilan etmek... Değeri olan bunlar asıl! Şimdi asıl gerçek 'bütün Amerikalılar...'" diye ekledi albay.

Milocho, Nagualcachita'yı gezip dolaştığında, askerî şefin bu durum ve koşullar içinde kişiliğinin ve İngilizcesinin değeri ile kurşuna dizilenler hakkında söylediklerinin doğruluğunu gözleriyle gördü.

Köyün girişinde yirmi dokuz ceset yere düştükleri andaki durumlarıyla uzanıyordu: Kimileri boylu boyunca, kimileri büzülüp kıvrılarak; kimilerinin ayağında pabuçları, kimileri yalın ayak; kimileri kaşmirden giysiler içinde, kimileri yırtık pırtık örtülere bürünmüş... Yüzler zencefil sarısı, sakallar kir pas içinde, kan oturmuş gözlere ölümün soğuk perdesi inmiş. Bir nöbetçi, göğsüne makineli tüfeği dayayarak durdurdu Milocho'yu.

"Ne istiyorsun? Burada işin ne? Kim gönderdi seni?"

Bu sorular ve daha da başkaları Milocho'nun dudakları üstünde yığıldılar. Kendi ülkesinde yabancı bir erin bulunuşundan öfkeli... ama... kendisi de bir yabancı değil miydi? Zavallı vatanı yalnız kalmıştı; yabancılar arasında yapayalnız...

"Kimsin?" diye sordu nöbetçi.

"Amerikalı..." diye karşılık verdi Milocho, utançlı ve üzgün; Amerikalı olduğunu her söylediğinde bu üzüntüyü yeniden duyacaktı.

"İspanyolcadan anlar mısın?"

"Konuşurum."

"Adın?"

"*One thousand eight...*" diye karşılık verdi Milocho, dudaklarının gülümseme yerine bir kasılmadan başka bir şey olmayan hareketini göstermemeye çalışarak.

Asker de sırıttı. Kafasını kaşıdı ve bir sigara istedi. Sonra kendisinin de kim olduğunu söyledi. Adı Ernesto Sigüenza Montes'ti, Nikaragualıydı. Belirli bir para karşılığında savaşmak için tutulmuştu. Ama şimdiye değin küçük bir avanstan başka hiçbir şey geçmemişti eline; yağmaya gelince, çok tatsız bir savaştı bu, yağmadan çok, ölüler vardı.

Sigüenza, makineli tüfeği omuzunda, şapkası bir kulübe çatısı gibi alnına düşmüş, kolları kısa, bacakları ayrık bir devin yaklaştığını görünce konuşmasını yarıda kesti.

"Bu arkadaş... mister, İngilizce konuşuyor..."

"Kim bu bay, ne istiyor?" diye sert bir sesle sordu nöbetçiye.

"Yabancı bir gazeteci..." dedi Sigüenza.

"Aa, bizimkilerden..."

Ve o zaman, İngilizce olarak ve pek sevimli bir tavırla Honduras'ın kuzey yakasından olduğunu ve "*chapin*"leri* öldürmek için kendisine bir sözleşme imzalatıldığını söyledi:

---

* Guatemalılar.

"Nasıl reddedilirdim, mademki bu Allahın belası 'chapin'ler öldürülmek için yaratılmışlar. Ve şimdi sizin sayenizde ölüm saatleri çaldı. Uçaklarınız hiçbir pürüz bırakmadı; yamyassı oldular. 'Chapin' korkunç derecede kibirlidir, yabancılara başkaldırır, boyun eğmez. Pancho Talavera adlı bir moruğun defterini dürdüm şimdi. Kör ve sarsak. Vaftiz duasından başka bir şey bilmez. Honduraslı olduğumu ve kendisini 'kurtarmak' için geldiğimi söylediğim vakit yüzüme tükürdü. Hemen oracığa seriverdim tüfeğimle..."

Öteki paralı askerler "mister"in çevresinde toplandılar: Orada bulunanlara göre Talavera hikâyesi, Milocho'nun gazetecilik içgüdüsünü uyandırmıştı, çünkü cesedin görülebilip görülemeyeceğini öğrenmek istemişti. Buna imkân yoktu. Yurttaşlardan birçoğununki gibi Talavera'nın cesedi de Motagna ırmağının sularıyla denize doğru inmekteydi. Talavera'ya karşı çok büyük bir hayranlık duydu Milocho. Hayranlıkla minnet karışımı bir duygu. Hiç olmazsa, diyordu kendi kendine, hiç olmazsa bizlerden biri, bir teki yüzlerine tükürdü bunların.

Kendisini çevreleyenler arasından Dominikli Jimeno Blas Funes'e yaklaştı ve:

"Ben Kosta Rikalıyım," diye kendini tanıttı, tirşe mavisi gözlerini Milocho'ya dikerek.

"Hemen hemen yarımız katıldı savaşa," diye söze karıştı büyüklük taslayan tüysüz bir Salvadorlu; halk türküleri çağırarak sigara içerdi hep.

"Turistlerin cennetini tanımak için değil, bir imha savaşı için tuttular beni... Değil mi mister?"

"Kendilerine özgü deyimlerden birini daha çıkardılar karşımıza... 'imha'... senin adın 'Estercita' olmalıymış... ve yakışıklı bir delikanlı olduğundan..."

"Kes sesini, yoksa bir kurşun sıkarım karnına..."

"Bunda ustasın anlaşılan..." diye türkü mırıldanır gibi söylendi Salvadorlu, "ölen Morazan tersini söylese bile insanları öldürmekte ustasın."

3

Milocho'ya haberi, büyük haberi, Nagualcachita'ya gidip geldiğinin ertesi günü sabahı Ponciano Puertas'ın kendisi getirdi.

İki güne kadar trenler yeniden işlemeye başlayacaktı ve turist rehberi başkente dek tehlikesizce gidebilecekti.

Yurdu yakıp yıktıkları, halka ölüm saçtıkları yetmiyormuş gibi sarhoş paralı asker sürülerinin mitralyözleriyle, tüfekleriyle, tabancalarıyla havaya ateş ederek "kurtuluş" için savurdukları "yaşasın!" naraları arasında geçen iki gün, bir yıl kadar uzadı.

"Chapin'lerin göğüne ateş!" diye bağırıyordu biraz şairliği olan bir Nikaragualı. Bu kutsal maviye, çivit ağaçlarından çekilen süt gibi göllerin mavisine bitişen bu tanrısal maviye doğru makineli tüfeğinin bütün mermilerini boşaltarak bitirmek istiyordu görevini.

Fırtına öncesinin bunaltıcı sıcaklığında bir gece. Açık ordugâhların yarı sönmüş tüten ateşleri. Salıverilmiş başıboş, askerler. Albay Ponciano Puertas tembel tembel sırtüstü uzanmış, başucunda içki şişeleri ve Cubaine adlı bir kadın. Kadın, memesinin ucunu albayın burnu, yanakları, çenesi ve gözleri üzerinde gezdirmekte; ama adamın, dudaklarıyla meme başını yakalamak için giriştiği her hareketi başarısızlığa uğratmakta oyunla.

"Hayır, hayır dostum, elleri işe karıştırmak yok..." diyordu la Cubaine, "yoksa eğlencesi kalmaz oyunun. Sen, ellerinin yardı-

mı olmaksızın yakalayabileceğine dair bahse girmiştin, göreceğiz bakalım yapabilecek misin, yoksa yenilgiyi kabul edersin."

Ponciano Puertas, arkasında karanlığın ve ölümün habercisi uçsuz bucaksız bir gecenin başladığı la Cubaine'nin çıplak memesinin ucunu ağzıyla yakalamak için boşuna çaba harcıyordu.

"Yenildiğini itiraf et!"

"Neden itiraf edecekmişim yenildiğimi? Yenilmek ha, asla!" diye karşı geldi albay soluk soluğa. Kan ter içindeydi. Alkolden kangrenleşmiş yüzü ve domates gibi kızarmış gözleriyle harıl harıl soluyordu havayı.

"Yenilgiyi kabul et dostum... Bu kez yardımına koşacak yabancı uçaklar yok... Mememi yakalaman için, seni zafere ulaştıran uçaklardan en az yirmisine ihtiyacın olacak."

Ponciano Puertas memeyi elleriyle kavradı ve korkunç bir ısırışla la Cubaine'in şakası çığlığa dönüştü.

Bu korkunç ve keskin çığlıktan sonra la Cubaine sustu. Hıçkırmadı. Sızlanmadı. Başka hiçbir şey demedi. Yaralı memesini eliyle tutarak, gözleri yaş içinde uzaklaşmakla yetindi.

Kadının hareketlerini göz kırpmadan izliyordu albay; bıyıkları, favorileri, kirpikleri, yüzünün bütün hatları diken diken... eli tabancasını yoklamakta.

Sert bir kavrayışla tabancayı çekti, ama ateşlemedi. La Cubaine'in, uyuklayan askerlerden birinin silahını alıp ona çevirmek niyetiyle uzaklaştığını sanmıştı. Kadının, karanlık gecede kaybolduğunu gördü. Yalnız "Vatan haini! Satılmış..." haykırışları duyuluyordu.

Olup bitenleri sarhoş taklidi yaparak izleyen Milocho'nun yüreği yerinden oynadı. Bunun nedeni, ne kalleşçe ısırış ne de "Vatan haini! Satılmış!" diye haykırılan albayın yaralı memenin kanıyla lekelenmiş dişlerini göstererek sırıtışıydı. Onu asıl ürküten, yoksul ülkesinde geçer akçe olmaya başlayan bu gölge gibi, gizine varılamaz "satılmış" sözcüğüydü.

"Nagualcachita" adlı köyün yakınında, yüzyıllar kadar uzayan iki günlük bekleyişi böylece bitirdi Milocho.

4

"*Ladies and gentlemen...*" diye konuşmaya başladı Milocho, turistlerle dolu otobüs Matasano köprüsünü geçerken; şoförün yanında yarı ciddi, yarı gülümseyen bir tavırla ayakta duruyordu.

"*Ladies and gentlemen...* size bildirmekte acele ediyorum... dikkat... dikkat... size hemen söyleyeceklerimi iyi dinleyin... içine girmekte bulunduğumuz kent 1773 yılında Santa Marta depremiyle yıkılmıştır... Dikkat... dikkat... bu kent 1773 Kasım'ı depremiyle yıkıldı... üzerinde ısrarla duruşumun nedenine gelince, içinizden biri onun, bu ülkeye yapılan son hava akımları sırasında bombardıman uçaklarınız tarafından yerle bir edildiğini sanabilir de ondan..."

Daha ilerde, Antigua kentinin yıkıntıları arasındaki sokaklara varıldığında otobüs durdu. Renkli karıncaları andıran turistler indiler ve San Francisco'nun uçsuz bucaksız yalnızlığıyla karşılaştılar. Milocho devrilmiş kocaman bir sütunun üstüne çıktı ve bağırdı:

"Tekrar ediyorum, bu kent, bu bayların bombardıman uçaklarıyla değil, şuradaki koca baylar tarafından yıkıldı!" –Agua, Fuego ve Acatenango yanardağlarını gösteriyordu kibirli bir tavırla– Turistleri güldürmek için beliren ve hele içlerinden birinin duyduklarını büyük bir ciddiyetle steno ile not ettiğini görünce büsbütün büyüyen bir gülümseme titretiyordu dudaklarını.

Milyonerlerin yeğ tuttuğu bir rehber olmuştu. Neşeli canlılığı, üzüntülü sevinci, yıllanmış palyaço gülümsemesi kocaman sanayicilerin hoşuna gidiyordu.

"Ladies and gentlemen... kaygılanmayınız sakın, bu büyük ve güçlü kenti bizim yanardağlarımız yıktı, öbür kentlerimizi yerle bir eden pilotlarınızın yaptıklarına gelince, onu da tasa etmeyin kendinize, çünkü gördüğünüz gibi zaten depremler yapmış yapacağını bize... yıkılmış kentler görmeye alışık bu ülke..."

"Söylediklerinize çok çok teşekkürler mösyö," diye sözünü kesti turistlerden biri. "Uçaklarımız yerinde bir davranışla iyi ki bu kenti yıkmamışlar... listeme onu da ekliyorum... yıkmadığımız pek çok şey var."

"Önemi yok bunun bayım..." diyordu bir başka turist. "Hiç önemi yok. Eğer onu yıkan biz olsaydık, şimdiye dek çoktan yapılmış olurdu yeniden... Onun için depremler yerine bizim yıkmış olmamız çok daha iyidir... bu kenti bir yıkıntı haline getirenin bizim uçaklar olduğuna inanılması ne kadar üzücü olur... yeniden yaptıracağız onu..."

"Yeniden yaptırmak mı?" Soluğunu kesti bu söz Milocho'nun.

"Evet, mösyö, hemen yaptıracağız onu..."

"Hemen yaptırmak mı?" Milocho konuşamıyordu artık.

"Ama, ama bayım, bu nedenle gösterdim kenti size... onu yıkan siz değilsiniz..."

"Önemi yok bunun..."

"Var önemi bayım, var..."

Bu multimilyoner inatçı turistin tehdidi yerel gazetelerde iri puntolarla yayımlandı ve köşe yazılarında günlük olayların ateşli bir konusu olarak incelendi. "Hayır, hayır," diye okunuyordu gazetelerin satırları arasında, "yeniden kurmasınlar kenti, ilgilenmesinler onunla... yeteri kadar yıktılar bizi... kentin kalıntılarını alıp götürerek ülkenin turistik endüstrisinin temelini de yıkmasınlar."

Günlük söylentilere bakılırsa yerli ve yabancıları şaşkınlığa uğratan sömürge kentinin kalıntıları arasından Agua, Fuego ve Acantenango yanardağlarının tam konileri görünüyordu. Gülen ve düşünceli bir doğanın ortasında gerçek bir tehdit halinde yükselen üç tanrı. Sürgünde ölen sömürge ozanının Latince şiirine bakılırsa saçıp savurduğu bağışlarıyla gülen, vaktiyle alev, lav ve taş püskürten, ama şimdi uyuyan görkemli devlerin varlığıyla düşünceli bir doğa. Bu devlerden sadece Fuego yanardağının kraterinden arada sırada kocaman kırmızı dillerini çıkardığı görülür.

Yukarıdaki balkonlara açılan odalardan birinde bir kadın kahkahası çınladı. Balkonlardan iç avluya inen merdivenlerin tırabzanlarını kaplayan sarmaşıkların çiçekleri titreşiyordu. Bu gülüş, bir zamanlar çıplak ayaklı keşişlerin manastırı, şimdiyse turistlerin konakladığı bir han olan yapının giriş katına dek aktı ve orada sessizliği bozan bir çeşmenin billur gülüşüne karıştı.

"Dünyanın en mutlu çifti..." dedi şoför kendi kendine, bu sevinç dolu, mevsimsiz kadın kahkahasını duyunca. Sabahın erken saatlerinde çeşme yalağına daldırdığı süngerle otobüsün ön camlarını siliyordu. "Yalnız don Milocho'nun yüzü tuhaf bir hal aldı... garip garip davranışlar... Kafayı tütsüleyip 'Hepsi Amerikalı!' diye haykırarak sokakları dolaşıyor, sonra da yüzünü tokatlamaya başlıyor, bir yandan da 'gerçek ben' ötekini, 'yurttaş'ı dövüyor diyor, ve onu öldürmektense dövmek daha iyidir diye ekliyor. İngilizce konuşmaya başlar başlamaz ağzını tokatlıyor. Bu pis dili konuşmamak için diyor kendisi. Oysa öz dili İngilizce onun. Ama yabancı kadın aklını başına getirecektir kuşkusuz... Eğer evlenirlerse iyi eder kadın... Kaliforniya ile New York arasında otobüsle yolcu ve yük taşıyacaklarını söylüyor Milocho..."

Dün manastır, bugün han olan odadaki mutlu çifti, ülkeye yeniden gelen sarışın kırlangıç Alarica Powell ile milyoner turistlerin ünlü rehberi Milocho, gerçek adıyla Emilio Croner Jaramillo oluşturuyordu.

"Benim yanardağlarım seni neden güldürüyor anlamıyorum..." diye takıldı Milocho.

"Güçlüler anlamsız şeylerle ilgilenmezler... Senin de söylediğin gibi, benim uçaklarım var..." dedi kadın şakayı sürdürerek.

"Senin uçaklarını ve benim yanardağlarımı uykuda bulmak şansı..."

"Ya da... Onları uyutmak... aynı şey değil ikisi..." dedi Alarica onu kışkırtmak için gülmeyi kesmeden.

"Güçlüler anlamsız şeylerle ilgilenmezler... Senin uçakların... bak... benim yanardağlarım yanında küçücük sinekler... uyanmadılar bile!"

"Güçlüler ya da... güçsüzler?" Yanlamasına saplanan bir hançer gibi gerilen Milocho'nun bakışı bu sözcüklerle kararadı... İlk kez söylemiyordu Alarica ona bunları. Acı bir titreme alan ağzından sigarasını çekti, külün ağırlığından kurtarmak istiyordu onu. Sükûnetini korumaya çalıştı:

"Evet, evet, senin yanardağların biraz da güçsüz büyüklüğünüzün görüntüsü... Ama burada, *darling*, sadece yanardağlar değil, her şey, her şey uykuda kaldı bizim uçaklarımız göründüğü vakit..."

Milocho oturduğu sandalyeden fırladı:

"Kendimizi neyle savunalım istiyordun? Tırnaklarımızla mı? Dişlerimizle mi?"

"Hiçbir şeyinizle..." diye kestirip attı kadın. Milocho'yu daha da öfkelendiren hafif bir küçümseme vardı söyleyişinde; ama neden öfkelenmeliydi? Onun yurttaşı değil miydi kendisi de?

"Elimizden geldiğince savunduk kendimizi... Her şeyi uyutarak ölüm saçmaya geliyorlar yeniden..." diye devam etti, zavallı bir tarihçi tavrıyla öfkesini boğmuştu bir anda. Ne var ki, ateşlenmiş barut fitillerini andıran damarların alındaki atmalarını önleyememişti: "Bir haydut sürüsünün saldırısına uğrayan insanlar, kendilerini savunacak silahları yoksa ne yapabilirler? Ölmekten başka, *darling*, ölmekten başka..."

"Hiçbir şeyle... hiçbir şeyle savunsunlar kendilerini istiyoruz... Neden savunacaklarmış? Ve kim savunacakmış? Nasıl olsa bu pis yerlileri temizlemek gerekecek er geç. Bombaladığımız bu kasabaların yok edilmesi daha iyi. Çünkü onları betonarme yapılarla yeniden kurmak için iyi bir bahane olacak bu..."

Alarica'nın sesi dişleri arasından süzülüyordu... Ayna önünde taranırken sarı saçlarının tarağın dişleri arasından geçişi gibi tıpkı.

Milocho, gözlerinde damıtılan kini sarışın kırlangıçtan gizlemek için başını çevirdi. Havada ilkbahar serinliği vardı, ama o soluğunun tıkandığını hissediyordu. Kıyının sıcaklığından boğuluyordu sanki. Ateşten bir hava içinde asılmış bir hamaktan sarkan mor tırnaklı bir eli, zavallı bal mumu alıcısının "La Lora"nın doruğu ardında kana bulanmış göğün ufkunda göz kamaştırıcı bir parlaklığın içinde uzanan iri elini ve Martin Santos'un hava saldırganlarına karşı bıçak sallayarak boşuna meydan okuyan kinci elini yeniden görüyordu.

"Hiçbir şey demiyorsun?" diye sordu Alarica, yaldızlı bir kaynaşma içinde tortoptu saçları.

"Hiç-bir-şey," diye heceledi Milocho, "hiç-bir-şey *darling*." Gözyaşlarını ve gözyaşlarının ıslaklığını örten birkaç kara cam parçacığı gözlerini gizlemeye çalışıyordu.

Elinden geldiğince yumuşattı sesini. Niyetlerine ihanet etmek istemiyordu. Şoförün hazır olup olmadığını araştırmak bahanesiyle –çünkü onun da turistlerle birlikte Atitlan Gölü'ne doğru yolculuk etmesi gerekiyordu– kalktı, merdivene doğru yürüdü, hava almaya, havaya, havaya ihtiyacı vardı... Öylesine hızlı iniyordu ki aşağıya, ayaklarının altında kayan basamaklar değil, bir vantilatörün kanatlarıydı sanki.

Erkek ve kadın turistler her şeyi sorup öğrenmeye hazır çocuklar gibi ciddi tavırlar takınarak otobüsün koltuklarına kurulmuşlar hareket saatini bekliyorlardı. Sömürge Kenti'nden ayrılıp bu mucizeli göl bölgesine doğru yola çıkacaklardı. Gölü çevreleyen on iki köye Havarilerin adları verilmişti. Yerli efsaneye göre, "Kasırga"nın göbeği gölün içindeki çıplak taştan bir kabuğun içinde saklıydı.

Hanın, yüzyıllık ağaçların koruduğu, soğuktan etkilenen bitkilerle çevrili kocaman meydana açılan kapısından, demir süsleri, çivili tokmakları olan büyük kapıdan Milocho g'öründü. Gecikmişti. Gülümseyişinin turistler için açan orkidesi yoktu. Söze "*Ladies and gentlemen*" ile başladıktan sonra şoförün hastalandığını bildirdi yolculara. Eğer güvenirlerse otobüsü kendisinin süreceğini ekledi. Hepsi birden alkışladılar. Teşekkür ettikten sonra şofor koltuğuna yerleşip direksiyonu kavradı. Yüreği dişlerinden daha katıydı. Çarpmıyordu. Bağırsakları çiğniyordu onu. Yanında oturan kişiye, miss Alarica Powell'e –adı ne kadar da yabancıydı; kendisi, gülüşü, hareketleri, korkusu... Her şeyi, ne kadar da yabancı geliyordu ona!– elde araç olduktan, hiçbir ahlak da gözetilmedikten sonra her şeyin yapılabileceğini... hatta güçlü olunabileceğini tanıtlamaya kararlıydı...

Ne var ki, ayaklarını pedallara, ellerini vitese koyup kontak anahtarını çevirdiği vakit aydınlanan gösterge tablosuna gözlerini dikince bedeninin eridiğini, varlığının kaybolduğu-

nu, eklemlerinin yumuşadığını, aklının çalkalandığını hissetti. Bir kedi çevikliğiyle direksiyona yapıştığı zaman, kendisini daha çok aşağılatmaya fırsat bulamayacak olan miss Powell'den öç almak için kararlıydı. Ama damarlarında kara kudurganlık selleri akmıyordu şimdi. Bu ölüm kudurganlığını yaşama kudurganlığına dönüştürmüştü ciğerleri. Kendi uşak boyutlarına indirgeyerek yok etmek istediği bu yas ve kan dünyasını görmüyordu gözleri artık, bir ampermetrenin küçük ibreleri gibi titriyordu dudakları korkudan. Ve titrek eli motoru çalıştıracak güçte değildi.

Bu sırada, otobüsün hareketini beklemekte olan turistler sigaralarını çıkarıyorlar, pipolarını dolduruyorlar, fotoğraf makinelerine film yerleştiriyorlar, dolmakalemlerini, gezi notlarını, belgelerini gözden geçiriyorlardı. Tırnaklarını yiyenleri, burunlarını karıştıranları, daha elverişli bir duruma geçmek için koltuklarına iyice yerleşmeye çalışanları saymayı da unutmamak gerek.

Milocho direksiyon başında çakılı, bakışları durağan ve yalnız... gözleri hiçbir şey görmeksizin, yağ ve benzin göstergelerini dikkatle inceliyormuşçasına gösterge tablosunun kederli aydınlığına saplanmış... *Ready** sözcüğünü duyunca bir otomat gibi motoru çalıştırdı, otobüsü harekete geçirdi. Bu sözcüğü söyleyen Miss Powell'di belki de. *Ready*?

Çoktan yola koyulmuşlardı...

Sarı çiçekli yüksek bitkilerle, yazın tozundan kurşuni bir renk almış yapraklar ışıkla nakışlanmış gölgelerini bir sinema şeridi gibi yayıyorlardı yola. Otobüs, bu güneşli sabahta yılan gibi uzanan sulama yollarıyla bölünmüş sebze, yemiş, gül bahçeleri ve gürültülü kahve ağaçlarıyla süslü vadinin içinden geçerek, yanardağların ilk kolları olan tepelere doğru koşuyordu. Kiraz pembesi minicik kiliseleriyle küçük köyler

* Hazır.

köprünün görünmesiyle ortaya çıkıyor, mezarlığın bitmesiyle gözden kayboluyorlardı.

Direksiyonun başında Milocho dikiz aynasından, götürdüğü turistleri saydı. Yirmi dokuz... Hepsi yurttaş... Miss Powell otuz ve kendisi otuz bir... Hepsi de yurttaş... Evet, kendini yerli saymaktansa "yurttaş" saymak daha iyidir... Bir "yurttaş", dünyanın her noktasında saygı görür ve kolektif bir öç için, gezegenler arası geçerli olan bir öç için kendisini özgür kılabilir... Evet, evet onunkisi "gezegenler arası" bir işlem olacaktı, turistleri gezegenlere götürmek... Yeniden saydı onları... yirmi dokuz... bir daha saydı, yirmi dokuz... yirmi dokuz... giderek hızlanan otobüsün ritmine uyarak saymaya devam etti... yirmi dokuz... yirmi dokuz... yirmi dokuz... yirmi dokuz... onları saymaya devam etmeliydi... yirmi dokuz... yirmi dokuz... yirmi dokuz... daha hızlı, daha hızlı... birden hatırladı, "Nagualcachita"nın kurşuna dizilenlerini de aynı sayıyla saymıştı...

Gözlerini dikiz aynasından çevirdi. Hortlakları, toz ve kana bulanmış turistlerin cenaze alayını görmemek için...

"Yurttaş", yurttaşlarını sayıyordu... Yerli, kurşuna dizilenleri... "imparatorluk yurttaşı" ile burada doğmuş zavallı şeytan yüz yüze geliyorlardı yeniden. Birincisi, onu etkilenemez bir hale getiren bir ulustan geliyordu ve herhangi bir anda "gezegenler arası bir serüven"e, bir direksiyon kırışıyla engin uçurumların derinliğine kendini atabilecek güçteydi. İkincisine gelince, bu zavallı mutsuz kişinin, yok olma çılgınlığı içinde "yurttaş"ı tutmaktan başka bir rolü yoktu.

Uçsuz bucaksız bir vadiden dağlık ufka doğru koşuyorlardı. Ayağını gazdan ayırmayan Milocho, kırışık gözlerini av kuşları gibi yola dikmiş, başını kımıldatmıyor, bakışlarının dikiz aynasına takılmasından ödü kopuyordu; çünkü orada, zencefil sarısı yüzleri, yanaklarına yapışmış pis sakalları ve ölüm

soğukluğuyla perdelenmiş gözleriyle "Nagualcachita"nın kurşuna dizilenlerini yeniden görmekten korkuyordu.

Ayağını gazdan çekti. Birçok içki ve "chicha" satan dükkânları bulunan önemli bir kasabanın içinden geçiyorlardı. Belediye binasının kulesindeki saate bakmak için yolcuları sağa sola çalkalayan taşlı bir sokağı andıran yoldan gözlerini kaldırdı. Sabahın 10.35'i... Bir an için göz bebekleri evlerin kırmızı çatılarına, uçuşan kuşlara takıldı, ama onları uzun süre böylece tutamadı, yeniden dikiz aynasına döndüler; orada kurşuna dizilenler yerine saatlerine bakan turistleri buldu, on otuz beş... Evet, evet dedi kendi kendine, hepsinin birden saatleri ayarlı olmalı... yirmi dokuz saat üzerinde... otuz saat üzerinde... otuz bir saat üzerinde... otuz iki saat üzerinde... evet, miss Powell'inki, kendininki ve otobüsünki dâhil otuz iki saat üzerinde on otuz beş... on otuz beş... on otuz beş... nehre attıkları vakit Moloy'ün saatinin gösterdiği öğle sonrası iki otuz beşe karşı savaşarak... savaşarak... savaşarak...

Dik meyilli bir yoldan geçerek vadiyi geride bıraktılar. İki yanı derin uçurumlarla dolu dar ve zikzaklı bir yolda uçarcasına koşan otobüsün bu harikulade gidişi karşısında kendilerinden geçen turistler çılgın çocuk sesleri çıkararak sevinç çığlıkları atıyorlardı. Miss Powell, uçurumlar arasındaki bu hızlı uçuştan mutluydu... Dudakları arasına bir sigara sıkıştırıp ateşledi, Milocho'ya doğru döndü ve kulağına eğilip "o kadar güzel sürüyorsun ki, sana bombardıman uçaklarından birini güvenle teslim edebilirim" gibi bir şeyler mırıldandı. Keskin güneşten rahatsız oluyordu, kara gözlüklerini taktı, güzel bacaklarını üst üste atıp dizleri üzerine bir yol haritası yaydı, baş döndürücü bir hızla geçtikleri yolu işaret parmağının sivri tırnaklı ucuyla buldu. Parmakları arasına aldığı sigara, vadide unutulan düz yolun yerini alan ve dik tepelerle derin uçurum-

lar arasında duman kıvrımları gibi dolanıp yayılan kavisli yol üzerindeki bu kaçışın çılgın hareketini tekrarlıyordu.

"Hey! Atın şu gözlükleri..." diye haykırmak geldi içinden... "İyi bakın bu güneşe, az sonra hiçbir şey göremeyeceksiniz!"

Gazlamaya devam etti, bas gaza, bas gaza... yirmi dokuz... yirmi dokuz... bas gaza... bas gaza... bas gaza... artık hiçbir şey göremeyeceksiniz... az sonra hiçbir şey göremeyeceksiniz... çıkarın bu gözlükleri... bas gaza... bas gaza... atın çikletlerinizi, dua edin, dua edin... gazla... gazla... görüşü ikileşiyordu... sadece turistleri değil, aynı zamanda kurşuna dizilenleri de görüyordu... her turistin üstünde bir kurşuna dizilen vardı... yüzünü okşuyordu onun... "At şu gözlükleri yabancı, çünkü az sonra hiçbir şey göremeyeceksin... bize iyi bak yabancı... bakmak için zamanın var henüz... çikletini tükürüp dua etmenin tam zamanıdır... yabancı... hey yabancı!" diyerek okşuyordu turistin yüzünü Nagualcachita'nın şehidi.

Koca otobüsün ani bir sarsılışıyla bacağı Alarica'nın kalçasına çarptı ve saniyenin birkaç kesri içinde anladı ki, çiklet çiğneyen kara gözlüklü turistlerle yüklü otobüsle birlikte uçuruma doğru gidiyordu. Bir direksiyon kırışıyla taşıtı düz yola sokmayı başardı son hızla, ama yerlerinden fırlayan yolcuların gülüşleri ve kahkahaları arasında otobüsün üst yanı yol kıyısına dizilen ağaçların dallarını budadı. Turistler bir yandan birbirlerinden özür dilerken bir yandan da ellerinden kaçırdıkları nesneleri –pipolar, viski şişeleri, süs iğneleri, kibritler, tırnak törpüleri...– ayaklarıyla yoklayarak ya da çevrelerine bakınarak araştırıyorlardı.

Bir el hareketiyle kravatını gevşetti. Alarica'nın kalçası hâlâ bacağına bitişikti. İkinci bir el hareketiyle gömleğinin düğmesini fırlattı. Boynu serbest bırakmak, soluk almak dikiz aynasında bir alçak gibi onunla alay eden "Nagualcachita" şehitlerinin ve topraklı yirmi dokuz ağzın dilsiz kahkaha-

ları önünde boğulmamak... İşleyen bütün saatler karşısında duran saatiyle Moloy'un eli, otomobilin ön camına iliştirilmiş sarı bal mumundan adak... uçakların uçuştuğu havayı bıçaklamaktan başka elinden hiçbir şey gelmeyen Martin Santos'un yararsız bıçağı... yaşlı Talavera'nın kutsal tükürüğü... "La Lora" tepesinin ardındaki kızıl yangın... gözyaşlarını tutan La Cubaine'nin haykırışı...

Direksiyona dayandı. Terle ıslanmış elleriyle sıktığı bu kör, bu birçok yaşamın hızlı ya da yavaş akan zamanın bağlı olduğu bir saatin kesin kararlı tekerleği üstünde doğuştan melez, sakat göğsünün bütün acısını duydu...

Alarica'nın kalçası. Bacağına yapıştı hep Alarica'nın kalçası.

Kaliforniya'da yaşıyorlardı. New York'dan Kaliforniya'ya, Kaliforniya'dan New York'a yolcu ve yük taşımakla binlerce dolar kazanıyorlardı, işte bunun için "Amerikan yurttaşı"ydı o. Ah! ne kadar da rahattı "Amerikan yurttaş"ı olmak! Rahatlık da ne demek? Korkunç güzel bir şeydi! Nesine gerekti onun ölen yerliler ile bombalanan küçük köyler! Onu kışkırtan Alarica'ydı, gözlerini bağlıyordu, gezegenler arası yolculuğu istemeye o itiyordu onu. Delilik. Düpedüz delilik. Oh! Oh! Soluk almak... bütün ciğerleriyle soluk almak... Amerikanca "soluk atmak"... bacağına yapışık bu kalça içinde sevi dolu Kaliforniya'nın buğday ve elma tarlalarını duymak...

"Otobüsü neden sen sürüyorsun *darling*?"

Alarica'nın sorusuyla ürperdi.

"Biliyorum, *darling*, biliyorum!"

Bilmesine imkân yok! Eğer elleri arasındaki direksiyonun gizini çözebilseydi, şimdi burada, onun yanı başında oturmuş olmayacaktı. Direksiyonu elinden kurtaracak, kendisini otobüsün dışına atıp turistleri ayaklandıracak ve haykırarak yardım isteyecekti.

"Biliyorum *darling*, biliyorum!" diye tekrarladı Alarica, Milocho'nun bir sigara istemek için dudaklarını birbirinden ayırmasından önce.

"Anlaşıldı!" dedi kadın yalpak yalpak, sigarasını yakarken. "Anlaşıldı! Anlaşıldı!"

"Nasıl anlaşıldı?" Milocho konuşurken sigarasını çiğnedi.

"Şoförü hasta olduğu bahanesiyle Antigua'da bıraktın, ama hasta değildi..."

Milocho onu duymuyordu artık. Saatinin vuruşları tüylü bileğini yakıyordu. Ayağı gazdaydı hep. Arka pencereden fışkıran yol, dikiz aynasında turistlerin yüzleri ve bedenleriyle birlikte yansıyordu. Kara gözlükler çiklete ayak uydurarak sıçrıyordu burunlar üstünde; gemi, çapa, denizkızı, palmiye, yıldız desenli gömlekleriyle, güneşten korunmak için ellerini siper ettikleri vakit "korkunç orman uyuyucuları"na benziyorlardı.

Rüzgâr şeker kamışlarının püsküllerini tarıyordu. Geçtikleri yolu o denli hızlı inmişlerdi ki, az bir zaman içinde şeker kamışı, hindistan cevizi, ananas yetiştirilen bölgeye ulaşıvermişlerdi. Ama tahtaları sallanan bir köprüyü geçtikten hemen sonra yeniden, toprağı renkli, virajlı bir yolu döne döne tırmanmaya başladılar. Tavşanlarla alçaktan uçan kuşlar otobüsün iri tekerlekleri önünden mucize eseri kaçıp kurtulabiliyorlardı. Tehlikenin tadını çıkarmak için son ana dek bekliyorlar, ölüm kulaklarına ya da kanatlarına sürtününce de sıçrayıp kaçıyorlar ya da uçuyorlardı.

"Çok iyi *darling*, çok iyi... Direksiyonda ustalığını tanıtlamak istiyorsun bana, bu yüzden bıraktık şoförü Antigua'da, ve sen iyi bir tanıtlama yaptın bize... Kaliforniya ile New York arasında yapacağın yolculuklarında Sarışın Kırlangıç ayda bir kez maskotun olacak senin... Bir seferinde yalnız gideceksin öbüründe ben olacağım yanında... Gece yolculuk edeceğiz... Gündüzden çok gece... Gece yapılan yolculuklar hızla akan

bir düş gibidir... Hızı çok seviyorum, hız delisiyim ben... Yolun iki yanında tilt ışıkları gibi pırıldayan kentlerin birden görünüp, birden gözden kaybolduğunu görmek..."

Yeni bir tepeye çıktıkları vakit, rüzgârın kamçıladığı çitler, çayırlar ve kış sellerinin aşındırdığı kayalar arasında karşılaştıkları ilk çatlaklar, ıslak bitkisel topraklardan kızgın taşlı kratere dek yanardağların yaklaştığını haber verdiler. Yanardağlar o denli ani göründüler ve ufku o denli çabuk kapladılar ki, rehber, turistlere üç kaygısız kitleye bakmaları için seslenecek zamanı zor buldu ve Agua yanardağı hakkında yolculara bilgi vermek için, her seferinde olduğu gibi, her zamanki durduğu yere otobüsü çekti.

Yere ayak bastılar. Çıt çıkarmadan, kimileri gözleriyle, kimileri dürbünleriyle ölçüp biçmek istedikleri koca devin karşısında ne kadar da küçüktüler! Kimileri filme alıyor, kimileri de fotoğraf çekmekle yetiniyordu.

"*Ladies and gentlemen*... Ciudad Antigua'nın güneyinde Agua yanardağının yamacında bulunuyoruz. Kusursuz piramit biçimiyle bütün dünyanın hayranlığını uyandıran bu dağın yüksekliği üç bin metre..."

Başına hiç gelmemişti... üç bin... üç bin... neydi kesin rakam? Amerikalılar kesin rakamları severler... ama bir türlü gelmiyordu aklına, miss Powell'in kahkahası dudaklarını yaktı.

"Bu yanardağ, içindeki ateşleri kullanmadan –açıklamasına devam etti– 10 Kasım 1541 yılında, şafaktan iki saat sonra bütün bir kenti yere gömdü. Yerli halkı kırıp geçiren, başkanlarını asan, adamlarına akla gelmedik işkenceler yapan saldırganların zulümlerinden öç almak için... Beriki ise –Fuego yanardağını göstererek– başka bir yerde kurulan ikinci kenti 1773 Kasım'ında kül etti... Ötekine gelince –Acatenango yanardağını göstererek– daha başka bir yerde kurulan üçüncü

kentte 1917 Aralık'ında taş taş üstünde bırakmadı –artık ne diyeceğini bilemiyordu– miss Powell'in gülmelerini duymayıncaya değin ülkenin tragedyasından dev heykellerin her birine düşen payı anlattı.

Kimi turistler cep defterlerine not alıyorlar, kalemin akışına uyarak yaprakları dolduruyorlardı. Kimileri de platformun kıyısından eğilmiş, kasırganın mineralleşmiş omuriliği gibi dalgalı sıradağları ve ışık saçan gölleriyle denize dek uzanan derin, ılık alanı seyrediyorlardı. Ve Milocho efsaneye göre Agua yanardağının büyük gürlemeyle bütün bir kenti çamur, taş ve karanlıklara gömerek saldırgan İspanyol fatihlerinden öç alışı üzerine yaptığı dokunaklı betimlemesini henüz bitirmemişti ki, Alarica koluna yapıştı ve gülmesini kesmeden tekrarladı durdu:

"Bu eskidendi, *darling* bu eskidendi... yanardağlar şimdi sizin gibi tıpkı... hiçbir işe yaramıyorlar!"

Söylediklerini işitmiyormuş gibi kolundan itti Alarica'yı, gözlerini dikti ona, püskürttüğü lav zamanında sönmeseydi kemiklerine dek işleyecekti kadının; direksiyona doğru yöneldi. Herkes yerine geçti, dağların ağaçlı yamaçlarına doğru tırmanmaya başladılar. Yuvarlanan kitlenin geçişiyle değil de sanki toprak tarafından sarsılan ağaçların dallarından yapılmış hamaklar üzerine asılmış bir perde gibiydi yol. Sonu gelmeyen klakson seslerini büsbütün çoğaltıyordu yankı. Gittikçe sıklaşan dönemeçlerde karşıdan gelen bir başka araçla çarpışmaktan kaçınmak için değildi bu aralıksız klakson çalış, ama miss Powell'in sözcükleriyle tiz kahkahasını kulaklarından söküp atmak içindi...

"...bu eskidendi... bu eskidendi. Yanardağlar şimdi sizin gibi tıpkı... hiçbir işe yaramıyorlar..." Sel çukurlarında, motor gürültüleri (buhar beygirleri yerine savaş boğaları vardı sanki) ile çıkan gaz hırıltıları arasında klakson sesleri korkusu-

nun madeninde çınlıyordu. Ve boşunaydı, boş yere çınlıyordu... Direksiyon avuçlarında, hiçbir işe yaramadığı apaçıktı... hiçbir işe... hiçbir şeye... evet... evet... biliyorum... ama istemiyorum, duymak istemiyorum bunu...

"...Bu eskidendi *darling*... bu eskidendi..."

Evet... evet... biliyorum... ama duymak istemiyorum, duymak istemiyorum bunu... basıyordu klaksona... basıyordu... basıyordu... Mademki imkânsızdı kulaklarından söküp atmak Miss Powell'in sözleriyle kahkahasını, öyleyse basmalıydı klaksona... basmalıydı... basmalıydı... kocaman tekerleklere, sadece ağızlardan ibaret kara adam yüzlerine karşı çalıyordu klaksonu... kara dudaklardan sandviç biçiminde ağızlar... kapkara ağızlar... bir dizi kara dişlerle ağızlar... ağızlar... ağızlar... Dik duvarlarla derin uçurumlar arasında korniş halinde asılı duran yolun alçılı toprağını ısıran ağızlar tekrarlıyordu durmadan: hiçbir işe yaramayan... hiçbir işe... hiçbir işe... "bu eskidendi *darling*, bu eskidendi..."

Direksiyonu yüzlerce, binlerce kara ağız arasından tutuyordu... hiçbir işe yaramayan... hiçbir işe... hiçbir işe... Kauçuktan göz kadehleri gibi dönüyordu tekerlekler gözlerinin önünde, onların geçişine, dönüşüne bakıyordu, yıldızlar yerine kara ağızları olan geceler gibi... kara ağızlar, kara ağızlar... kara ağızlar ve "hiçbir işe yaramayan, hiçbir işe... hiçbir işe..." diye durmadan tekrarlayan kara ağızlar...

Ve onun elleri arasında direksiyon vardı...

"...bu eskidendi, bu eskidendi..."

İndikleri kıyı daha bir belirdikçe ilerleyen otobüsün kaportası üzerinden bir nehrin kum yatağını görebildiler. Kocaman su yılanı yaz gömleğini kuma bırakıp gitmişti. Otobüsün zorlukla geçebildiği dar geçide girerlerken, binlerce çam ağacı şaşırttı onları: Pek ilginç bir uçuştan sonra yere konmaya hazırlanan yeşil kanatlı uçaklara benziyorlardı. Ters ışıkla gök

kuşağı damlaları halinde ayrışan pembemsi bulutlardan bir kara yolculuğu

Klakson çalmayı durdurdu, ama kulaklarına olan saygısından değil! ÇIPLAK uçurumu öte yanda bırakarak yamacın beri yanına konan çamların yere inişini, turistlerin gülüşmeler arasında fısıldadıklarını duyar gibi oldu: Neden o sürüyordu otobüsü? Şoförü neden bırakmıştı Antigua'da? Ve gene kendileri yanıtlıyorlardı aralarında: hiçbir şeyden... hiçbir şeyden... hiçbir şeyden... Oysa gerçekte, alçak sesle konuşan kimileri ödlek görünmek istemiyorlardı, protesto etmelerinin nedeni insanı sanrıya düşüren hız içindi; gülüşmeler, şakalaşmalar arasında bu hız başlarını döndürüyordu, bir anlık gözü pek bir sarhoşluk içinde bu alarm haykırışlarını gülünç buluyorlardı. Kimileri gözleriyle güzel manzaraları tadını çıkara çıkara içmenin aldırışsızlığı içindeydi. Kimileri de düşünülmüş bir sessizlik içinde kendilerini ve birincileri yatıştırmak için onlara Milocho'yu göstermekle yetiniyorlardı: Bu adamla birlikte olduğumuz sürece güvenlik içindeyiz, hiç kaygılanmayın, o, sadece usta bir şoför değil, aynı zamanda ülkesinin yollarını çok iyi bilen bir adamdır.

"Beni gösteriyorlar..." dedi Milocho kendi kendine, dikiz aynasında onları gözlerken. "Beni gösteriyorlar... alay ediyorlar benimle... direksiyonu neden aldığımı öğrenmek istiyorlar! Öğrenecekler az sonra!"

Şakalaşmayı bırakmıştı turistler. Korku yüzlerinde donmuştu. Kendi kanılarınca aracın kontrolünü yitiren şoförün bütün hareketlerini göz kırpmadan, hatta soluk almadan izliyorlardı. Felaketten kaçınmaya çabalıyorlardı böylece akılları sıra.

Gelgelelim, işin içyüzünün böyle olmadığını anladılar hemen. Şoför onlara hakarete başlamıştı. Yolun kıyısındaki dik kayaların sonuncu kale bedenleri gibi uzanmış dilleri üze-

rinde uçarken tekerleklerin uçuruma, uçurumun tekerleklere yaklaştığını görünce yardım çağırmaya başladılar:

"*Help*! *Help*!"

"İmdat! imdat!" diye çeviriyordu makine gibi Milocho, oysa o anda "Kaatil! Kaatil!" diye bağırdıklarını duymuştu.

"Ah reziller!" diye gıcırdatıyordu dişlerini, "Ben? Kaatil ha? Ya sizin *air-bombarmen*'leriniz? Şu anda sanki kendilerininmiş gibi üzerinde uçtukları toprağın savunmasız köylerine en güçlü patlayıcı maddelerle saldıran, kadınlarla çocukları yaylım ateşine tutan pilotlarınız? Onlara ne derler... Katiller mi? Yok canım! Onlar *airbombarmen*'ler! Anlı şanlı, madalyalı pilotlar!"

Otobüs yokuş aşağı inen bir yolda gitmiyor, delice dönen bir topaç gibi havada uçuyordu. Dikiz aynasında, koltuklarından düşen, yeniden kalkmaya çabalayan, erişebildikleri herhangi bir yere tutunmaya çalışan, birbirlerine, tavana, pencerelere çarpan, kara gözlükleri, gömlekleri, beyaz ve durağan dişleri, soğuyan çikletleriyle dans eden turistlerin büstleri arasında Nagualcachita'nın kurşuna dizilenlerini görmesiyle gözden yitirmesi bir oldu...

"İnin... inin Nagualcachita şehitleri!" diye haykırmaya başladı. "Aşağıya... aşağıya... aşağıya inin... sizler zaten öldünüz... şimdi sıra onlarda... baş başa bırakın bizi!"

"Alçak!"

"Alçak mı?"

"Alçak!" diye bağırıldığını duyar gibi oldu Nagualcachita'nın şehitlerine.

"İnin... İnin şehitler göreceksiniz ki ben bir alçak değilim. Ben bir alçak değilim, değil mi *darling*? Biz şimdi Kaliforniya'nın küçük köylerini bombalamaya gidiyoruz değil mi? Kaliforniya'dan New York'a dek? Senin ülkende her şey bombalandı!"

Alarica ön cama çarparken kafasını kırmamak için kolunu kıvırıp siper etti, camdan koltuğuna sıçradı yeniden, dayanıksız ve kemikli...

Ön tekerlekler bir bombardıman uçağının iniş takımları gibi havaya kalktığı vakit arka tekerlekler de kurtulmak üzereydi. Otobüsün fırladığı uçurumun kıyısında kuru otların kıpırtısından, küçük bir taş yıkıntısıyla ufalanan toprağın toz yağmurundan ve bütün haykırışların birleşmesiyle meydana gelen kısa, çok kısa süren keskin bir çığlığın allak bullak ettiği bir sessizlikten başka bir şey kalmadı.

"Hepsi Amerikalı!" diye haykıracak zaman bulabilmişti Milocho, sımsıkı yapıştığı direksiyondan elini, çivilemiş gibi bastığı gazdan ayağını çekmeden... "Hepsi Amerikalı!"

Ağaçların dalları, kuklalar gibi boşluğa fırlatılan insanları dindar ellerine aldılar, ama çarpmanın etkisiyle bu ellerden kurtulan gövdeler altmış metre derinliğindeki çıplak kayanın üstüne saçıldılar.

Soruşturma kısa sürdü. Yollarda esir olarak çalıştırılmak üzere getirilen yerliler karınca dizileri gibi aşağıya indiler. Uçurumun dibinden topladıkları cesetleri, ağaç gövdeleriyle dallardan yaptıkları sedyeler üzerinde çıkarmak hemen hemen iki günlerini aldı. Felaket yerine gönderilen ambulanslar acı yükleriyle döndüler kente. Bir nakliye uçağı ölülerin eşyalarını almaya geldi. Motorların gürültüsünü duyan içerlek kentler yeni bombardımanlardan korktular. Ama bu uçak öldürücü yükünü bırakmaya değil, bir ölüm yükü götürmeye geliyordu şimdi. Yanardağlar göğün sessizliğini soluyorlardı mavi ciğerleriyle. Akdikenlerle kayalar arasından toplanan sonuncu ceset, ünlü Milocho'nun, turist rehberi Emilio Croner Jaramillo'nun cesedi oldu; çok parçalanmamıştı, yalnız ağzı alabildiğine açıktı:

"Amerikalılar... Hepsi Amerikalı!" diye haykırır gibi.

Ocelotle 33

1

Büyük bir ev. Ana caddeye bakan birçok pencere. Kaim duvarlar. Geniş bir giriş aralığı. Çivili bir kapı. Tunç tokmaklar. Birinci bölmede bir salon, bir yemek odası, bir oturma odası ve ağaçlar, çimenli yollar, çiçek kümeleri, sarmaşıklarla kaplı bahçede son bulan dar koridora açılan odalar. Küçük bir geçit ikinci bölmeye bağlıyordu aynı koridoru. Burada da dua odasını dikiş odası, sandık odası, mutfak, çamaşırlık, kömürlük, fırın, hela, kümes ve hizmetçi odaları izliyordu. Hepsinin bitiminde odunların taşındığı arka kapı.

Mercado'ların kocaman evi. Evde kalmış iki yaşlı kız ile kötü bir evlilik yapmış üç çocuklu yeğenlerinin mezarı. Ölü gibi duruyordu. Birkaç saat içinde canlanıverdi. Ateş püsküren adamlar, kör, gürültülü. Lavdan yüzler, lavdan eller, katılaşmış dumandan dişler ve tırnaklar. Eldivenli elleriyle iki arı kovanını yere çaldılar. Arıların soktuğu adamların böğürmeleri duyuldu. Dilleri kötürümleşinceye değin sövüp saydılar.

Antenler, teller, kablolar, merdivenler, taraçada ayak sesleri, alt bölmelerde vuruşlar. Evde her şey yerli yerine yerleştirildiği vakit, çalışan ekiplerin yerini esnek bacakları şeritlerle süslü şefler aldı. Sorumlu çevrelerinin yalnızlığı içinde ciddi ve suskundular.

Subay çizmelerinin ökçeleriyle mahmuzların çıkardığı sesleri ve askerlerle emirerlerinin çıplak ayak tırmalamalarını çoğaltıyordu katlar.

Ana caddeye bakan kocaman pencerelerden bazıları haki gömlekli ya da yeşilimsi ceketli subayları gösteriyordu. Kapısına nöbetçiler dikilen giriş aralığının genişliği, giren çıkan insanları yutmak ve kusmak için zar zor yetiyordu; otomobillerden, ciplerden, kamyonlardan, ambulanslardan inen adamlar; her seferinde daha "acele" telgraflar getiren ulaklar; postacılar, jandarmalar, görevliler; sorguya çekilmek üzere çağrılan komşular; silahlı askerlerin koruduğu, omuzlarına yükledikleri sopaların ucuna takılmış madenî tencereler içinde askerî birliğin yemeğini taşıyan ve yaban eşekleri gibi giydirilmiş mahpusları da unutmamak gerek.

Salonda, akaju ve ak mermerden yapılmış bir masa üzerine, yazmak için gerekli her şey yerleştirildi: kâğıtlar, mürekkep şişeleri, mürekkep kalemleri, kurşunkalemler, kurutma kâğıtları. Ama yazılar masada yazılmıyordu. Yazmanlar, mesajlara verilen cevapları şeflerinin dudaklarından kapıp dizlerinin üzerinde aceleyle yazıyorlardı. Şefler de kâğıtları duvarlara, kapılara ya da koridorun direklerine dayayarak dolmakalemleriyle imzalıyorlardı.

Birkaç saat içinde, evet, birkaç saat içinde, her şey birkaç saat içinde değişti.

Bu asker ırmağının ortasında, komutan albay, Askerî Harekât Genel Karargâhı'nın şu andan itibaren evlerine kesinlikle yerleştirilmiş olduğunu bildirdiği vakit, yaşlı kızlardan en yapmacıklısının küllü su rengindeki gözleri komutana dikildi.

Kısa boylu, sağlam yapılı bir adamdı albay. Etle tıkıştırılmış kocaman bir ceket üstünde kocaman bir kafa. Çevresi tıraşlı, ortası dazlak bir balkabağı. Kepçe kulaklar, küçücük gözler, kukla dişler. Göz kapaklarının köşelerinde ve ağız uçlarında konuştuğu vakit beliren güleç kırışıklıklar.

"Albay Leon Prinani de Leon."

Evin işlerini yöneten yaşlı kız biraz ağır işiten kız kardeşine yaklaştı ve kulağına haykırdı:

"Albay Leon Prinani de Leon..."

Sessiz dura dura seslerin nasıl çıkarılacağını unutan bir insan tavrıyla dilini, dudaklarını, çenelerini oynata oynata maddi olmayan bir sesle kardeşinin kulağına fısıldadı öbürü:

"Adlarımızı söyle ona..."

"Haklısın... Albayım, Luz Mercado ve kız kardeşim Sofia. Ve işte bizim zavallı... zavallı... zavallı yeğenimiz Valeria Mercado de..."

"... de Najarro," dedi tanıştırılmasına yardım etmek için Valeria, yaşlı kızların ölen erkek kardeşlerinin kızı. Askerlerin gelişi, kocası Chus Najarro'nun ortadan yok oluşundan bu yana içine gömüldüğü bitkinlikten çekip çıkarmıştı genç kadını.

"Peki, madamlar..." dedi Prinani de Leon. Bir vazo gibi üzgün, saçları gözleri kadar kara, derisi limon kabuğu gibi parlak, toprak renkli "zavallı yeğen"den gözlerini ayırmıyordu.

"Matmazeller..." diye düzeltti Luz hala.

"Affedersiniz. Matmazeller... bu korkunç olaylar devam ettiği sürece at sinekleri gibi kalacağız bizler burada. Sizin de bildiğiniz gibi, vatan toprağına paralı askerler yerleşti. Evinizin, döşemelerinizin, mobilyalarınızın işgal edilmekten başka zarar görmemeleri için bütün tedbirleri aldım. Sorumlu bir kişi olarak hemen bildireyim ki, bugünden itibaren istediğiniz kirayı ve yerleşme sırasında meydana gelen zarar ziyanı hükümet ödeyecek."

Askerî Harekât'ın başkanı Albay Prinani de Leon ile birlikte yüksek rütbeli başka subaylar da vardı. Albay, yaşlı kızlara evlerinin işgal edildiğini bildirir bildirmez subaylar salonla yemek odasına doluştular. Yeğen kendi yatağı ile çocukların yataklarını mutfağa bitişik odaya geçirdi; gerektiği anda, çocukların sütünü ısıtmak için ocağa yakın olmayı yeğlemişti.

Halalara gelince, onlar, Tanrıya daha yakın olmak için, mobilyalarıyla eski kemikleri dua odasına yerleştirdiler. Ermişlere karşı bu teklifsizce davranışlarından –onların önünde soyunup giyinmelerinden değil sadece, aynı zamanda ermişler, camdan gözlerine karşın yakışıklı delikanlılardı– ötürü kendilerini bağışlamasını istediler Tanrıdan.

Tanışma işi bittikten sonra Valeria yaşlı kızların yanında kaldı. Bakır renkli yanaklarını gölgeleyen kapkara gözleriyle, topal bir onbaşının gözetimi altında sandıklar, sepetler, kasalar, damacanalar taşıyan askerlerin gidiş gelişlerini izliyordu. Bakışları genç kadının bakışlarıyla karşılaştığı her seferinde kırbacını şaklatıyordu onbaşı. Taşınan eşyalar halaların odasına yerleştirildikten sonra Luz haladan anahtarı istedi Valeria.

"Hatırlıyor musunuz, size hizmet etsin diye onbaşı Mamerto Coy'a vermiştiniz anahtarı."

Daha sonra, yemek odasının, örtüsü iri yağ lekeleri, ekmek kırıntıları, sineklerle kaplı uzun dar masasının uçlarından birinde toplanan şef yardımcıları, evrak çantasından çıkarılmış bir haritanın çevresinde kafa kafaya verdiler.

Harita üzerinde işaret parmağını dolaştıran adamın gösterdiklerinden gözlerini ayırmaksızın konuşuyorlar, sigara içiyorlar, sinekleri kovalıyorlardı. Söyledikleri duyulmuyordu. Camlara çarpan ses, ağız tüfeğinden geçen hava gibi yankılanıyordu.

Kulakları ağır duyan hala, Valeria'yı, camların ardından yemek odasındaki subayların ne yaptıklarına bakarken gördü. Gürültü çıkarmadan yaklaştı ve koluna bir çimdik attı. Yeğen, acısını geçirmek için çimdik yerini açık eliyle bastırarak kolunu çekmekle yetindi.

"Pis kız, onların ne yapıp ne ettiklerini gözetliyorsun işte! Avanak! Avanaklığın yüzünden değil mi zaten dengin olmayan biriyle evlendin de bütün bunlar başına geldi."

"Gözetliyordum hala. Onlardan birini Chus'ün çok yakın bir dostu sandım, onun için bakıyordum. Ama o değilmiş."

"Chus! Chus! Chus! Onun adını ağzına almaya utanmıyor musun? Seni ve çocuklarını yüzüstü bırakıp gitti! Görülmüş mü bu hiç? Biz olmasaydık dilenirdin."

2

Albay Prinani de Leon tozlu bir cipten indi. Sarı topraktan bir örümcek ağına bürünmüş koca kafalı bir yarasaya benziyordu. Sert adımlarla salona kadar yürüdü, kırbacını bıraktı masaya, kaşları üzerinde biriken toz bulutları arasından görmeye çalışıyordu.

Bütün ev ayak gürültüleriyle doldu. Subaylar, yazmanlar, emirerleri, onu selamlamak ve cepheden gelen son haberleri almak için atılıyorlardı.

Terden ıslanmış eldivenlerini çıkardı, masanın üstüne fırlattı. Parmakları havada. Kazık gibi. Ölü iki farenin ayaklarını andırıyor.

"Yiğit arkadaşlarım, kahraman erlerim, saldırganlar bozguna uğratıldı. Onları çevirmeyi bir türlü başaramayan komutanların usta bir manevrasıyla güç duruma düştüler, epeyce tutsak ve hatırı sayılır ganimet ele geçirdik. Adamların çoğu yabancı. Memnunluk verici yan şu ki, ordumuz pek az asker kullanmış. Biraz sonra tutsaklar pencerelerimiz önünden geçecekler."

Bir emireri girdi içeri. Elinde tuttuğu tepside viski şişesiyle maden suyu, bir parça da buz vardı. En yakında bulunan subay, şefine zafer içkisini sunmak için elini çabuk tuttu, bir başkası da suyunu koydu.

Soluk alıyorlardı. Bütün ciğerleriyle soluk alabiliyorlardı en sonunda. Asker olduklarına göre işleri savaşmaktı, ama

hiçbiri sevmiyordu işini. Savaş yapmamaya o kadar alışmışlardı ki, barışın savunucusu kesilmişlerdi. Gecenin sıcaklığı boğmayacaktı bugün onları. Zafer havası serinleticiydi, tadına doyulmazdı...

Halk, düşman ordusundan alınan tutsakların geçeceği alanlarda, sokaklarda toplandı. Tutsakların büyük bir bölüğü komşu ülkelerden gelmişti. Uzun boylu, sarışın, üniformaları kusursuz paralı askerleri de unutmamak gerek. Bunların yanında, geniş kenarlıklı şapkalarıyla, kötü giydirilmiş, haydut kılıklı zencilerin görünüşü daha da kötüydü.

Dört sıra halinde ilerleyen kortejin akışı uzun sürdü. Mercado'ların büyük evlerinin pencerelerinden, yüksek rütbeli subayların eşliğinde yaşlı kızlarla yeğen ve çocukları bu alçakların geçişini seyrettiler.

Mutlu günlerin giysilerini yeniden ortaya çıkarmaya başlayan Valeria, içini saklamaktan daha çok, göğüslerinin bütün güzelliğini meydana çıkaran ince bir bluzla ayak bileklerine kadar uzun ve bedeninin biçimini belli eden ekoseli bir eteklik içinde ışıl ışıldı. Çıplak kollarındaki bilezikler, kulaklarındaki küpeler, boynundaki sarı taşlı kolye ve Albay Prinani de Leon'un verdiği, omuzuna konmuş bir kuşu andıran orkide ile güzel kadın lüksü tamamlanıyordu. Albayın, boyuna uygun tumturaklı sesiyle söylediği gibi, vatan düşmanlarının bozgununu kutlayan güzel bir kadın.

Tutsaklar ayaklarını, torbalarını, iğrenç insanlıklarını sürüyerek geçerlerken, Valeria zaferin verdiği mutlulukla coşuyor, subaylarla konuşup gülüşüyordu. Ne sağır halanın çimdikleri, ne Luz halanın dürtmeleri durdurabiliyordu bu sevinç taşkınlıklarını. Dişleri arasından tane tane dökülen gülüşler, mıknatıs alanı içine aldığı öbür dişlere ulaşıyor, onları da güldürüyordu. Çevresini saran subaylarla birlikte, Mercado'ların evinin karşı kaldırımlarında dizilmiş insanlardan bazıları da

gülüyordu. Ama bunların arasında, başkalarının felaketiyle bu şekilde sevinmeyi protesto eden öfkeli kişiler de yok değildi.

"Önümüzden geçenler köpek değil, ne de olsa insan..." diye mırıldandı içlerinden biri.

"Köpeklerden de beter..." diye kestirip attı esmer yüzlü, yeşil gözlü, uzun boylu bir delikanlı, para karşılığında burada savaşmak için devşirilmiş bu heriflerin, bu alçakların yüzlerine tükürmemek için güldüğünden mutluydu. Gülüşünden destek aldığı, balkondaki kadının kim olduğunu görmek için gülerek döndü, ama genç bayan Najarro'nun dudakları altında beyaz dişlerinin söndüğünü gördü ancak.

Tutsaklar arasında, kenar şeritleri uçuşan kocaman bir şapka altında kocasını tanıyıvermişti Valeria.

Dişleri arasında donup kalan gülüşüyle ayakta tutunmakta güçlük çekti, gözleri kararardı, boğazı kurudu, şakakları terledi.

Sağır halanın çimdiği ile Luz halanın dürtmesi gerekmedi artık, kimsenin farkında olmadığını görerek heyecanını belli etmedi. Eğer çocuklarından biri, en büyüğü, Chus Najarro'yu göstererek "Babam, babam, babacığım..." diye yaygarayı basmasaydı öteki tutsaklar gibi o da geçip gidecekti.

Tozlu, taşlı sokağın sessizliği içinde küçük bir sesin kendisini çağırdığını işiten Chus Najarro kibirli başını çevirdi ve balkonda, yaşlı kızların, subayların, çocukların ve Valeria'nın meydana getirdiği topluluğu gördü. Tutsağın kara bıyıkları altında donmuş bir hançer gibi beliren gülümsemesini yalnız Valeria fark etti.

Evin önündeki nöbetçinin, kapının bir yanından öbürüne sarkaç gibi gidip gelmeleriyle, taraçadaki nöbetçilerin çevik tik-taklarla silahlarını manevra ettirmeleri süredursun, gece bitmek bilmiyordu bir türlü, hiç bitmeyecekti belki de.

Birçok kez durdu Valeria küçük geçitte. Birkaç kez de giriş aralığının kapısına dek gidip geldi.

Şef dönmüş müydü?

Soruşturmak için, karanlıkta ceketlerine sarılmış öksüren insan yığınlarına yaklaşmadan önce susuşu, bakışı, hızlı soluk alışı bunu soruyordu ona hep.

Askerlerden kimileri hiç cevap vermiyor, kimileri de yere tükürdükten ya da yellendikten sonra yarı uyur yarı uyanık bir durumda karşılık veriyordu.

Hayır, dönmemişti.

Havlusu boynunda, kılıcı apış arasında, elleri pantolon ceplerinde bir subay, şefin ivedilikle başkente çağrıldığını söyledi.

"Dönecek mi dersiniz?"

"Orasını bilemem..."

"Ya bugün gelen tutsaklar, ne haber onlardan? Başkente götürüldüler mi acaba?"

"Hayır, buradalar. Bıraksalardı bana, çoktan kurşuna dizerdim bu tembel it sürüsünü!"

"Burada bırakacaklar mı? Ne dersiniz?"

"Yalnız bu gece. Albay haber getirecek: Hesapları görülecek mi görülmeyecek mi?"

"Yalnız bu gece... Yalnız bu gece... yalnız bu gece..." diye tekrarlaya tekrarlaya baştanbaşa dolaştı evi Valeria odasına dek.

Uyuyan çocukların yatakları arasında, tüten ve çatırdayan kutsal bir mumun ışığında halalar, ellerinde tesbih uyanık bekleşiyorlardı. Kocasını kurtarmak için Albay Prinani de Leon'un peşine düşen Valeria'yı yalnız bırakmıyorlardı hiç. Tutsakların başkente götürülüp hüküm giydirilmelerinden önce becermeliydi bu işi yeğenleri.

Gözlerinin önünde bulunmayan Chus Najarro'ya karşı duydukları öfke, onun kurşuna dizileceği düşüncesinden doğan korku ve büyük acı içinde hafifliyordu. Düşündükleri Chus değil, çocuklardı. Yeğenleri nedeniyle torunları sayılırdı

onlar; yetişmeleri için kendilerine güvenilemezdi, çünkü çok yaşlanmışlardı artık.

"Bir kez daha git yavrum," diye öğütlüyordu Luz hala. "Sen burada bizim yanımızdayken ansızın geliverir belki de, sonradan konuşmak daha güç olur senin için, içeri girerken yakalamak gerek. Mutlaka bu gece, tam girdiği sırada konuşmalısın onunla, bunun için de oralarda bulunman daha iyi olur... Bu yavrucuklar, bu günahsız yavrucuklar için göstermelisin Tanrım bize bu mucizeyi..."

Sağır hala ölü bir parlaklığın doldurduğu gözleriyle izliyordu çocukların tapılası soluklarını. Küçük pembe körükler gibi ine kalka yaşamın müziğiyle dolup boşalan göğüsleri. Yastıkları üstünde küçücük başları. Yana yatırılmış saçlarının uçlarındaki lüleler. Örtülerin dışında mini mini eller. Ne denli büyük bu küçücük varlıklar!

Sessiz adımlarla yeniden kayboldu Valeria odasının kapısından. Küçük geçit boyunca yürürken bitmez tükenmez bir yeraltı yolunda bulunmanın heyecanını duydu.

Taraçadaki silahların çevik tik-taklarının ritmine ayak uydurarak, bütün gece sarkaç gibi gidip gelen nöbetçiler, birkaç kapının gıcırtısı, nöbetçi kulübesinde kalan erler, horlamalar, bir boğaz hırıltısı, bir tükürme, gece kuşları, fareler, cırcır böcekleri, uzaktan uzağa işitilen bir köpek havlaması.

Valeria giriş aralığına dek gidiyor, oradan küçük geçitte geri dönüyordu. Böylece şefe rastlamak için fırsat kolluyordu. Gerekirse önünde diz çökerek, ondan kocasının yaşamını bağışlamasını isteyecekti.

Kimi zaman yapılabilir görünüyordu bu ona, kimi zaman da imkânsız.

Çatıların üstünde, yakın ağaçların dalları arasında yıldızlar pırıldıyordu. Bir horoz öttü, öbürleri karşılık verdi. Erkenciydiler.

Valeria gözlerini kapadı. Yüreği bir iniltiden başka bir şey değildi. Eve yaklaşan otomobil sesleri duydu. Acaba o muydu?

Giriş aralığına dek gitmesi gerekmedi. Gelen Prinani de Leon'du. Onu arkasından gördü birden. Salonda, yazı masası işlevini gören masa başında eldivenlerini çıkarıyordu. Ayak sesini duyunca başını çevirdi. Değişmez selüloit bebek gülümseyişi umut verdi Valeria'ya. Genç kadının bu saatte kendisini bulmaya gelmesine şaşırarak yaklaşmasını bekledi. O sırada bir subay içeriye girmek üzereyken geri çekildi. Şefinin fethini yarıda kesmekten korktu. Yalnız kaldılar. Yüz yüze. Yas bürümüş gözlerinden neredeyse yaşlar boşanacaktı Valeria'nın. Konuşmaya başlamadan önce bir başka gölge belirdi ve onlara doğru geldi. Luz halaydı bu.

"Sayın albayım," dedi yaşlı kadın, "meşru hükümete hizmet etmek için sapasağlam evimizin kapılarını ardına kadar açtık ve büyük bir kıvançla yaptık bunu..."

Albay, göz kapaklarında ve dudaklarında beliren neşeli küçük kırışıklıklardan örülmüş değişmez maskeyi daha bir meydana çıkarmak için gözlerini kırpıştırdı.

"Bizimle yapmak lütfunda bulunduğunuz iş birliğinden Madam, affedersiniz, Matmazel, hükümete tam zamanında haber verdim. Söz konusu olan nedir şimdi?"

"Bilmem farkına varmış mıydınız," diye araya girdi Valeria, "çocuklarımdan biri tutsaklar arasında babasını tanımıştı..."

"Geçit yapan tutsaklar arasında mı?"

"Evet, albayım..."

"Anlayamadım..."

"Sizin anlayacağınız," diye ekledi Luz hala. "Geçit yapan kişiler arasında, ne yazık ki, çocukların babası da vardı ve sizden dileğimiz..."

"Adı nedir?"

"Jeeus-Najarro..." diye aynı anda ve en büyük acıyı dile getiren bir tonda karşılık verdiler halayla yeğen.

Prinani masa üzerinden bir kâğıt aldı, tutsakların listesini dikkatle gözden geçirmeye başladı, birkaç saniye sonra:

"Jesus Najarro..." dedi. "Evet, burada, yüzbaşı rütbesiyle."

"Neee... yüzbaşı mı? Kaçığın biridir o!" diye kestirip attı Luz hala. "Belki doğru yola girer umuduyla, kız kardeşimle birlikte başkentte ona açtığımız dükkânı bırakıp gitti... Ve şimdi sizin elinizde..."

"Çok vahim," diye tane tane konuştu albay listeyi masaya bırakırken, "çok vahim..."

"Ama siz, albayım, siz bir şeyler yapabilirsiniz onun için..."

"Hiçbir şey yapamam, Madam," diye kuru bir ses sözünü kesti Valeria'nın, ama genç kadın yalvarmayı bırakmadı:

"Evet, albayım," diye söze karıştı bitkin bir halde Luz hala, "burada bırakılsın ki, ona yatak yorgan, yiyecek içecek gönderebilelim."

Uzun bir sessizlikten sonra şefin dudakları gevşedi:

"Olabilir... –kadınlar soluk aldı– Tamam, burada kalacak. Yalnız onu görmeye kalkışmayın. Emir vereceğim, öteberilerini gönderebilirsiniz."

"Kurşuna dizilme tehlikesi yok mu?" diye sordu hala. "Yarın hepsinin öldürüleceğini söylüyorlar da."

"Biz haydut değiliz Madam..." Sözlerine daha bir önem vermek için 'Madam'ı düzeltmeden olduğu gibi bıraktı. "Biz meşru bir hükümetin temsilcileriyiz. Daha sonra, askerî mahkemeler tayin edecek tutsakların kaderini."

"O halde, albayım, kocamın burada kalması için söz veriyorsunuz bize değil mi?" Kesin karar elde etmeye çalışıyordu Valeria.

"Bundan emin olabilirsiniz aziz Madam."

Falalar her sabah kiliseye giderlerdi erkenden; varlıkları ve lütuf dilekleriyle bezdirmişlerdi ermiş Judas Thaddè'yi. Çocuklar, babalarını ziyaret etmek ve kahvaltısını götürmek için hizmetçi ile birlikte çıkmışlardı. Valeria da bahçenin dip yanındaki havuzun kıyısında uzun kara saçlarını tarıyordu. Fıskiyeden sızan suyun etkisiyle kırışan durgun suya takılmıştı gözleri. Öylesine dalgındı ki, sürekli gülüşünün meydana getirdiği küçük kıvrımlarla yüzü havuzun suyu gibi kırış kırış olan ve çizmeleriyle otları eze eze yaklaşan birinin ayak seslerini duymadı.

Arkadan gelen adam kollarını yakaladı ve ağzından öpmek istedi ama dudaklarını yanağına değdirmeyi başarabildi ancak.

"Güzel ve yabani üstelik!"

Prinani de Leon'dan ihtiyatlı bir uzaklıkta duran Valeria ne yapacağını bilemiyordu.

"Korkuttunuz beni..." diyebildi sonunda.

"İlk korkuyu tattıktan sonra ondan yine isteyen yaşlı küçük kadın gibi değil ama. Bir korku... Bir korku..."

Valeria anlamazlıktan geldi.

"Ne tatlı bir güzellik taneciği, ısırmak isterdim onu, omuzu da birlikte!"

"Başka şeylerden konuşun, ciddi değil bunlar."

"Dinleyin beni, sizinle ciddi konuşuyorum ben. Seviyorum sizi. Bu yüzden kabullendim Najarro'nun tutuklu olarak burada kalmasını. Onun peşi sıra başkente gitmeyesiniz diye. O cezaevindeyken sizin burada, benim yanımda kalmanızı, sokağa çıkarken konuşup hoş vakit geçirmek için bana arkadaş olmanızı sağlamak istemiştim, oysa siz benden kaçıyorsunuz..."

Valeria albayın tutmak istediği elini çekti.

"Böyle davranmayın, düşünün ki, kocanızın başkente gönderilerek kurşuna dizilip dizilmemesi benim elimde. Daha doğrusu benim değil sizin elinizde. Bunu bilmeniz ve ona göre kafanızı kullanmanız gerek..."

4

İçinde albayla yan yana oturduğu cipin sıçramalarıyla adamakıllı sarsılıyordu Valeria. Eldivenler, gözlük kılıfları, tabanca, makineli tüfek, birkaç çörek, bir şişe konyak ve maden suyu.

Halalar, yeğenlerinin savaş alanındaki denetlemeden dönmesini beklediler, ama uyku kapattı gözlerini.

Valeria ertesi sabah, güneş doğduktan sonra geldi. Sonsuz bir üzüntüyle eziliyordu. Bir paket gibi sarsmıştı cip onu. Hareketsiz bir şey. Susamıştı. Kanmak bilmez bir susuzluk.

"Gördüklerin çok mu korkunçtu?" diye sordu sağır hala, cevap vermekte gecikirse tırnakları çimdiklemeye hazırdı. Sağırlığının duvarı ardında çekildiği köşesinde haberlere çok susamış olarak yaşıyordu.

"Evet, çok korkunç..."

"Çok ölü var mıydı?"

"Çok at ölüsü var mıydı?" diye düzeltti Luz hala. "Zavallı hayvancıklar. En çok acıdığım hayvanlar, ne bilsinler zavallılar?"

"Ya yaralılar? Onlar da çok mu?" Sağır hala sorgusunu sürdürüyordu. "Savaş sırasında büyük şölenlere konanlar akbabalarla kargalardır..."

"Evet, öyle, evet öyle Sofia hala!" diye bağırdı Valeria duyması için. "Koyu kırmızı boyunlu bir akbabanın zavallı bir kadının üzerinde kendine ziyafet çektiğini gördüm... Beni en çok ürküten de bu oldu."

"Bir deniztavşancılı," dedi Luz hala.

"Evet, bir deniztavşancılı, bahtsız kadının leşini gagalayarak bağırsaklarını parça parça alıp götüren yaratık..."

"İç, iç, bu izlenimin silinmesi için iç." Sağır hala ona iki üç bardak su getirdi.

Valeria'nın yana eğilerek eliyle belini bastırdığını gören Luz hala da:

"Böbreklerin ağrıyor herhalde," diye yorumladı.

"Evet, halacığım, cip tırıs giden attan da beterdi."

Öğleye dek uyudu. Yastığı gözyaşları ve kanlı tükürükten sırılsıklamdı. Uyurken dudaklarıyla dilini ısırmıştı. Memeleri ağrıyordu. Yüzükoyun yattı, karnı gerildi, bacakları yan yana uzandı. Çarşafların naftalinini kokluyordu. Gözlerini ak örtülere gömdü, hiçbir şey görmeksizin günün yuvarlanmasını dinledi.

İkindiye doğru çıktı odasından. İkinci bir korkunç bekleyiş başlayacaktı bu gece. Prinani de Leon, Najarro'yu sadece başkente göndermemek için değil, aynı zamanda onu bu gece serbest bırakmaya ve üstelik daha da güvenlik içinde olması için buraya, eve, karısının yanına göndermeye söz vermişti.

Genel Karargâh'ın kendi içindeki bu saklanıştan kuşkulanamazdı hiç kimse. Ama asıl sorun çocuklarla hizmetçilerdi. Onlar da halaların kentin yöresinde bulunan bir çiftliğine gönderilecekti.

Dinsel bir resmin önünde yanan mumun hafifçe aydınlattığı odasının alacakaranlığında büyük bir ürküntü ve gözyaşları içinde başını kaldırdı Valeria. Kapının eşiğinde kocasının silueti, yanında albay olduğu halde, bir hayalet gibi belirdi.

Kocasını kucaklamak için yatağından fırladı genç kadın. O da karısını göğsünde sıkıyordu. Prinani de Leon'un sesi bu sarılışı yarıda kesti.

"Özgürlüğünüzü Najarro, bu eşsiz kadınlara borçlusunuz. Karınızın halaları olan sayın bayanların evlerini bize bırak-

maları bende minnet duyguları uyandırdı..." Valeria'nın iğneli bakışları albaya tükürüğünü yutturdu. Bir an sustu, sonra devam etti: "Görevimi kötüye kullanarak, size savaş bitinceye dek bu odada, karınızın yanında gizlice oturup kalkmanıza izin verdim..."

"İnanınız bana albayım, size teşekkür etmek için kelime bulamıyorum..."

"Bunu, sadece, karınızın, çocuklarınızın anası olarak seçtiğiniz kadının önünde canilerin en bayağısı olduğunuzu kabul etmekle yapabilirsiniz. Ama dünyaya getirdiğiniz varlıklardan saklayın bu korkunç gerçeği: Babalarının, vatana saldıran yabancı güçlerle işbirliği yaptığını bilmesinler."

Najarro yıkılmıştı. Valeria iri gözyaşlarını içine akıtıyordu sessizce. Bereket versin, halalar, çocuklarla hizmetçileri götürmek için gittikleri çiftlikten dönmemişlerdi henüz. Şu anda yolda olmalıydılar.

"Sizin davranışınız, Najarro, anasına uykusunda saldırmak için, tek başına değil el kesesinden tutulmuş haydutlarla birlikte, odasına gizlice sokulan bir oğulun davranışından farksızdır... Anlıyor musunuz, farksızdır... Hayır, hayır, konuşmaya kalkışmayınız. Susun... Susun..."

Bağırıp çağırmak, sövüp saymak için kurulan kukla yüzünün ifadesini bozmadan odadan çıktı ve az sonra, uykusuzluğa dayanamayıp uyuklayan erlere tehditler savurduğu duyuldu.

Najarro yorgunluktan karısının yatağına çöktü. Valeria onu bir süre seyrettikten sonra yatağın kıyısına ilişti ve parmaklarını, soğuk terle ıslak saçlarının arasında gezdirdi. Bir süre sonra:

"Uzun zaman saklı kalman gerekecek..." diyebildi. Karanlıkta konuşuyor gibiydi, çünkü Najarro'nun vücudu belli belirsiz görünüyordu.

"Sanmıyorum..."

Başı yastıklara gömülü olduğundan ses boğazından güçlükle çıktı. Kendini acıya kaptırmamak için derin derin soluk mu alıyordu, yoksa hıçkırıyor muydu kestiremedi Valeria. Derken, konuşmak için başını kaldırdı:

"Hayır, sanmıyorum, uzun süre gizli kalmam gerekeceğini hiç sanmıyorum. İş torbada keklik. Kazanacağımız garanti. Zafere kavuştuğumuz an bu salyalı albayın küçük vaazını burnundan getireceğim."

"Ama Chus, yenildiklerine göre zafere nasıl ulaşırlar? Aldatma kendini."

"Karada yendiler bizi, ama uçaklar gelecek şimdi. Onun için dedim sana iş torbada keklik diye. Amerikan uçakları sonunda zafere ulaştıracak bizi. Göreceksin, gün meselesi."

"Aman Chus, iyi duymadım galiba, Amerikan uçakları mı dedin?"

"Başka kimin olabilir, ihtiyacımız olan uçaklar onlarda var yalnız, hem de usta pilotlar..."

"Bombalayacaklar, köyleri kentleri yakıp yıkacaklar."

"Ne önemi var!"

"Sayısız insan öldürecekler..."

"Bizim de istediğimiz bu zaten, zafer böyle olur... Evet, zafer budur... Egemen olmak... İktidara getirecek Amerikalılar bizi..."

Gerçekten o gece başladı hava saldırıları. Bir savaş değildi bu. Toptan öldürmeydi. Najarro'nun önceden bildirdiği gibi, uçaklar yıkım ve ölüm saçtılar savunmasız bir ülke üstüne. Kocaman hava devleri geçerken, bombalar patlarken tir tir titriyordu halk. Valeria ne halalarla, ne albayla, ne her zaman sohbet ettiği subaylarla, ne de başka birisiyle konuşmamak için, evin bir yanından öbür yanına deli gibi gidip geliyor ve bu çok haksız bombardımanlar için kocasını suçlamak eğilimine karşı koyamamaktan korkuyordu.

Onu ele vermek... evet onu ele vermek... Genel Karargâh'ta saklanmış kocasının adını bildirmek... Kore'de çarpışan Amerikan pilotlarının açık kentleri bombalamalarını kabul etmiş olanlardan biri olarak, daha da tehlikelisi, ordunun yüksek kademelerinden hangilerinin satılmış olduklarını ve hükümet için hiçbir kurtuluş yolu bulunmadığını bilenlerden biri olarak, onun adını haykırmak.

Najarro, Valeria'nın çocuklarla ilgilenmek bahanesiyle ara sıra çiftliğe gitmesinin dışında, saklandığı odaya pek sık uğramamasına şaşıyordu. Hele, onun orada bulunduğunu bilmiyormuş gibi gözlerinin içine bakmadan konuşmaya ve omuzuna ya da eline dokunduğu vakit tiksintiden, elektriklenmiş gibi sarsılmaya başladığı vakit şüpheleri büsbütün pekişti. Apaçıktı artık. Karısı Prinani de Leon'a kendisini teslim etmek karşılığında onun yaşamını ve özgürlüğünü satın almıştı. O günden bu yana albayı görmeye gidiyordu ve şimdi hâlâ da onun metresiydi.

Arka arkaya birçok sigara yaktı, içmiyordu sanki onları yiyordu. Ve birkaç kez, canını acıtıncaya dek duvarı yumrukladı. Tek avuntusu, uçakların gürültüsüyle uzaklardan gelen bombardıman seslerini duymaktı. Her patlama zafere doğru, "öcüne" doğru atılmış bir adımdı.

O gece, pek şaşkın bir halde geldi Valeria, soyunmadan attı yatağa kendini. Kulakları uçak sesleriyle doluydu. Hâlâ duyuluyordu gürültüleri, hâlâ duyuluyordu...

"Chus..."

"Vala..."

"Uyuyor musun?"

"Hayır, uyumuyorum..."

"Uçakları duyuyor musun?"

"Tek yapı bırakmayacaklar ayakta..."

"Chus, senin vatanın bu, kendi toprağın..."

"Tek yapı bırakmayacaklar ayakta ve eğer yarınki pazar günü hükümet istifa etmezse, başkentte taş taş üstünde kalmayacak..."

"İğreniyorum senden... Melunlar! Melun Amerikalılar! Allah belasını versin Amerikalıların!"

"Delisin sen, deli..."

"Hayır, hayır, onları duymak istemiyorum artık!"

Uçaklar, mutlu kırların üzerinde vızır vızır uçuşuyordu. Halalar, sadece çocukların yanında olmak için değil, ama askerî amaçla kullanılan evlerinde kalmayı tehlikeli bulduklarından çiftliğe sığındılar.

"Ha, ha!" diye kahkahayı basıyordu Chus Najarro uçak seslerini duyarak... "Ha, ha, ha, bizim küçük albayımızı ne yapacaklar bakalım!"

"Zafere kavuşamayacaksınız Chus, imkânsız bu... Ordumuz var..."

"Ordu satıldı..."

"Halkımız var..."

"Onun da silahı yok..."

5

Pazarın şafağı onları uyanık buldu; gündüzün başladığını yadsımak için kapatamıyorlardı gözlerini. Kulakları kirişteydi, uçakları ilk duyanın kendileri olması için uzaklara kulak kabartıyorlardı. Hiçbir şey. Hiçbir şey duyulmuyordu. Ama geleceklerdi. Başkente giderken üstlerinden geçeceklerdi. Sabah aydınlığı, ak bir ıslaklık gibi yapışıyordu eşyalara. Daha iyi duymak için soluk almıyorlardı. Gündüzün başladığını görmemek için kapatıyorlardı gözlerini. Hiçbir şey. Hiçbir şey duyulmuyordu. Ama mutlaka geleceklerdi. Uzak bir gürültüye kulak kabarttılar. Ama uçaklar değildi bu. Bir

otomobil motoru. Şimdi, evet. Besbelli, apaçık. Ne var ki somutlaşmıyor. Çok yüksekte uçuşuyorlarmış gibi.

"Chus..."

"Vala..."

"Chus, başkenti yakıp yıkacaklar..."

"Planlarında vardı bu, hükümet teslim olmazsa, taş taş üstünde bırakmayacaklar... Ama beni ilgilendiren bu değil. Bilmek istediğim, senin ona teslim olup olmadığın."

"Hayır..."

"Özgürlüğümün ve yaşamımın karşılığını bedeninle ödemedin mi?"

"Bütün gece hayır dedim sana..."

"Sonra yine onun olmaya devam ettin..."

"Ne sonra ne de önce Chus! Ne sonra ne de önce!" Ve kısa bir sessizliğin ardından: "Şimdi sabah oluyor, şu anda başkenti bombalamaya başlamışlardır herhalde..."

"Git o rezile sor!"

"Hiç değilse senin gibi karşılık vermeyecektir bana." Hıçkırarak arkasını döndü. "Başkentin Hiroşima'ya döndüğünü duyacak güçte değil sinirlerim... Yaşamını bağışlamayı ondan Luz halanın istediği neden aklına yatmıyor? Benim için değil Chus, onun için, onun hatırı için oldu bu. Öbür tutsaklarla birlikte evin önünden geçtiğin gün bağışladı yaşamını o senin, aynı akşam, ben de oradaydım, çocukların için istedi halam bunu ondan..."

"Ah, ama o sırıtış silinmeli yüzünden!"

Ani bir patlama, dilsiz kaldı ikisi de, göz göze bakıştılar. Daha sonra uçakların gürültüsü duyuldu.

"Evi uçurmak istiyorlar," dedi Chus Najarro, "gelecekler, gelecekler, burasının Genel Karargâh olduğunu öğrenmiş olmalılar mutlaka... Kaçalım! Kaçalım! Bir dizi bomba daha yağdırırlarsa her şey uçacak!"

"Hayır, kaçamazsın, çıkamazsın buradan! Başına para koydular... Ölü ya da diri... Ölünü ya da dirini arıyorlar her yanda..."

"Ama kalamayız burada, ölmeyi bekleyemeyiz, ev tepemize çökecek..."

Yeniden uçak sesleri gelmeye başladı.

"Gerekirse seninle birlikte öleceğim, ininde yakalandığını görmek için. Ah, içinde seni barındıran bu evi bombalayacak Amerikan uçaklarına kurban olayım. Allah vere de evi şaşırmasalar..."

Durdu, gözyaşlarıyla birlikte alev saçan gözleriyle ona baktı.

"Hayır, bu yana gelmiyorlar... uzaklaşıyorlar..." diye ekledi.

"Başkente doğru kaydılar. Parça parça havaya uçuracaklar onu."

"Ve sen, zafere ulaşmak için bunu bekliyorsun... Hayır, susmam mümkün değil! Senin gibi bir adamın yaşamaması gerek! Ele vermeliyim seni!"

Bir kadın değildi artık, saçı başı darmadağınık bir hayaletti. Ellerini kollarını havada sallaya sallaya eve girdi. Albay Prinani de Leon bütün geceyi burada uyanık beklemekle geçirmişti.

"Albayım!" diye haykırdı ona tükenmiş sesiyle. "Kocamı şimdi ele verdim; yurdumuzun yıkıntılarını Amerikalılara satanlardan biri o, evet, yıkıntıları, çünkü başkentin yakılıp yıkılmasını görmek için bekliyor!"

"Kocanız nerde Madam?" diye karşılık verdi albay.

"Odada..."

"Elini sıkmam gerek, bir yurtsever o..."

Gözlerini inanamıyordu Valeria. Albayın yerinden kalkıp Najarro'yu aramaya gittiğini gördü. Ardından yürüdü. Koridor, küçük geçit ve öbür koridor...

Albayın, karısıyla birlikte odaya girdiğini gören Najarro ayağa fırladı.

"Najarro, biliyor musunuz neden sakladım sizi buraya..." diye bir çırpıda konuştu albay.

Najarro'nun yüz çizgileri gerildi, başını eğmeden gözlerini albayın bakışlarından ayırmaksızın öfkeli öfkeli konuştu:

"Evet, biliyorum..."

"Ocelotle 33!"

Kudurmuş göz bebeklerini Valeria'ya diken Najarro hiç beklemiyordu bu karşılığı: "Ocelotle 33."

Bir adım geriledi, bu kez tasalı bakışlarını Prinani de Leon'a çevirdi.

"Hayır, olamaz bu, imkânsız..." dedi sonunda.

"Evet, Najarro, ben de vatanın kurtarıcılarıyla birliktim. 'Ocelotle 33.'"

Gözlerinin önünde cereyan eden sahne içinde onların birbirlerine sarıldıklarını gören Valeria araya girdi:

"Hayır, kucaklaşamazsınız siz!" diye haykırdı. "Senin özgürlüğün karşılığında kendimi vermemi istedi albay ve... senin için teslim oldum ona, Chus, senin için, senin yaşamın için..."

"Doğru değil," diye sözünü kesti Najarro. "Biraz önce, albayın senden hiçbir şey istemediğine dair yemin etmiş ve beni de inandırmıştın, yaşamımı bağışlatan Luz'du, senin halan..."

"Evet, yaşamını, ama özgürlüğünü ben satın aldım, ben.. bedenimle!"

"Yalan!"

"Konuşun albay; sözünüzün eri olun, bunu sizden isteyen bir kadın. Erkek olun, gerçeği söyleyin, bana yaptıklarınızı itiraf edin, cipinizle beni cepheye götürdüğünüz vakit..."

"Madam, vatan tehlikedeyken tartışılacak şeyler değil bunlar! Ve siz bizim kucaklaşmamıza karşı koyamazsınız, iki orduyuz biz: 'kurtarıcılar' ordusuyla ulusal ordu!"

Bir patlamayla çarpıldılar. Az kalsın yere yıkılacaklardı. Kudurmuş bir denizin dibindeymişler gibi kulakları uçak gürültüleriyle doldu.

Valeria çocuklarını düşünerek giriş aralığına fırladı.

"Kentin dolaylarına bir bomba düştü," diye haber verdi koridorda rastladığı bir er. Öteye beriye bırakılmış silahlardan başka bir şey yoktu ortalıkta.

"Dolaylarda bir bomba!" diye tekrarladı Valeria, kapının ardında üniformasını çıkaran bir subayın yanından geçerken. Bir maymun gibi tüylü bacakları vardı adamın. Subay ona karşılık vermedi; ama Valeria sokağa baktığı vakit, sivil giyinmiş öbür subayların, son hızla kaçmak için, evin önünde park etmiş ciplere ve otomobillere atladıklarını gördü.

İçlerinden biri ona doğru döndü ve haykırdı:

"Evet, evet dolaylarda... Allahaısmarladık, albay bizi sattı, ama gene geleceğiz... gene geleceğiz!"

Taşıtlar sokağın ilk dönemecinde gözden kaybolurken, "gene geleceğiz... gene geleceğiz..." haykırışları duyuluyordu hâlâ...

Ortalığı bir sessizlik kapladı. Erler, silahlarını ellerinden almaya uğraşan adamlarla savaşırlarken başka birtakım adamlar da bırakılmış silahlara sahip çıkıyorlardı.

Başkent radyosu hükümetin düştüğünü ve ilk atamaları bildiriyordu. Prinani de Leon askerî görevinde bırakılmıştı. Sayın M. Jesus Najarro Meruan da iktidara gelen askerî cuntanın sekreterliğine atanmıştı.

Küçük çiftliğin kâhyası geldi, bunca gerçek olayların gerçeksizliği içinde göründü, iki tekerlekli arabasını yarı durdurarken Valeria atladı içine, atları kamçıladı ve geri döndü.

"Bomba oraya, bizim üstümüze düştü..." Rüzgârın taradığı bu sözcükleri duyuyordu Valeria. "Hayır, hayır... çocuklara hiçbir şey olmadı... Yalnız Luz halanız orada kaldı..."

Japon karanfillerinin dibinde uzanıyordu Luz hala. Ak saçlarını okşuyordu güneş ışığı. Sağır kız kardeşi göğsü üzerine eğilmiş, artık atmayan yüreğini duymaya çabalıyordu.

Ölü ak tabutu içinde sağır, sağır hala büyük yasının kara giysileri içinde sağır ve o, Valeria, çocuklarının dışında her şeye karşı sağır. Genel Karargâh olan kocaman evin bir köşesine çekilmiş durmadan "Ocelotle" sözcüğünü tekrarlıyordu. Çocuklar bir perdenin ardından şaşkın bakışlarla gözetliyorlardı analarını.

Salondaki mermer masaya doğru ilerledi. Hızla akıp giden dokuz günün sonunda "Purgatoire"ın ruhları için mihrabı temizlemeye koyuldu. Durdu. Bu beyaz buz parçası üzerine elini koydu ve şimdi yüksek sesle tekrarladığı bu sözcüğü ilk kez burada duyduğunu hatırladı:

"Ocelotle 33..."

Çocuklar gizlendikleri perdenin ardından çıktılar. En büyüğü en önde elinde bir kılıç sallıyordu. Ortanca bir tüfeğin sahibi ve hâkimiydi. En küçükleri de kendinden büyük bir tabancayı yakalamıştı.

"Anne, anne!" diye bağrıştılar. "Nerede o? Söyle bize, öldürelim onu."

Çocukların sorularıyla bir an şaşırdı, sanki gerçekten oradaymış gibi onu aramaya yeltendi.

"Hayır, yavrucuklarım, hayır... Ocelotle 33 önceden gitti... Bir kâbustu bu, kâbuslardan uyanılır..." Ve sonra, yalnız o, Valeria, gözyaşlarını içine mi dışına mı akıtacağını bilemiyordu: "Kâbuslardan uyandırılır, ama gerçeklikten değil. Gerçeklikten uyanan hiç kimse yok."

La Galla

1

Yüksekte bir ağaç, bir matasano ağacı rüzgârdan sallanıyor, her vakit yemyeşil olan bir vadiye dallarını sarkıtıyordu. Matasano'nun sarıya çalan kül renkli yeşiliyle vadinin neşeli zümrüt yeşili bir karşıtlık meydana getiriyordu. Diego Hun lg'in gözleri bu iki yeşilden başlayarak Su Atası'nın yüreğindeki on bir yeşili saydı. Böylece ertesi günün mutluluğu için gerekli olan on üç yeşil tamamlanıyordu. Büyük Kardeşlik Derneği'nin başkanı Diego Hun lg, toprak dağıtımı hakkında danışmandan bilgi edinmeye karar verdi. Belediyenin holünde karşılaştılar Diego Hun lg ile danışman. Birbirlerini görünce yaklaştılar, selamlaştılar. Kara kafalarındaki ak şapkalarını aynı anda çıkardılar. Bir el sıkışmadan çok dinsel bir selamlaşma oldu bu. Danışman, "hoş geldiniz" dedikten sonra belediye binasının o saatte bol güneş gören bir koridorundan geçirerek boş bir odaya aldı konuğunu. Duvarlar boyunca aralıklı uzun sıralar görülüyordu. En dipte, orta yerde, bir koltukla bir masa karşılıklı konulmuştu. Hepsi bu kadar. Danışmanla konuğunun tahta sandalları taş döşeme üzerinde takırdadılar. Tavanın çıplak ve iri kalaslarından yayılan mahun kokusu odanın loş boşluğunu dolduruyordu. Diego Hun lg ile danışman, sıralardan biri üzerinde birbirlerine saygıyla yer gösterdikten sonra tarla işlerini görüştüler.

"İşte toprak kanunu..." dedi danışman. Beyaz gömleğinin içinden bir din kitabından daha büyük olmayan bir kitapçık çıkarıp Diego Hun Ig'e uzattı. Kitapçığı saygıyla alan Diego Hun lg ilkin kafasına sonra göğsüne götürdü onu. Bu hareketiyle kitapçığı hem kafasına hem yüreğine yerleştireceğini anlatmak istiyordu.

Büyük Kardeşlik Derneği'nin bulunduğu evin kocaman kapısı önüne yerleştirilen iri iri davullar öğleden sonra ve bütün gece durmadan çaldılar. Günlerden cumartesiydi. Aralıksız çalınan davulların büyüleyici sesi, Dernek'in bütün üyelerini erkek, kadın, genç, yaşlı, herkesi ertesi sabah hazır bulunmaları için çağırıyordu. Çoktan beri böyle bir çağrı yapılmamıştı. Davul seslerinin yarattığı fırtınalı hava her an biraz daha yeğinleşiyordu. Öğleden sonraki güneş, dondurucu bir soğuk duyumu veriyordu. Köklerden yapılmış süpürgelerle büyük avluyu acele acele süpürenler güneşin battığının farkında bile değillerdi. Toprağa bol bol su döküyorlar, sonra da çiçek ve yapraklarla örtüyorlardı yeri.

Bir yandan da Diego Hun lg ile öteki ileri gelenler, Procopio Cay, Circoncision Turul, Julien Aceituna, Santas Chavar, Pierre Roca yeşil dallardan yapılmış bir mihrap üzerine Büyük Kardeşlik Derneği'nin nişanlarını yerleştiriyordu.

Dokuz büyük nişan vardı. Bir değneğin ucuna takılmış gümüşten bir diskin bir yanında ermiş Jacques'in portresi öbür yanında Hazreti İsa'nın adının baş harfleri olan J.H.S. görülüyordu. Diego Hun lg taşıyacaktı bu nişanı tören sırasında. Öteki nişanlar daha az önemliydi; kimilerinde, sallanınca şıngırdayan küçük çanlar takılıydı, kimilerinde göz kamaştırıcı madenî daireden güneş ışınları çıkıyordu. Kimilerinin de ucunda bir haç vardı sadece. Nişanlar mihraba yerleştirildikten sonra çevresinde mumlar yakıldı ve orada bulunanlar Diego'ya bakarak, onun gibi diz çöküp haç çıkardılar.

Gece olmuştu artık. Bulutlardan sıyrılamayan ayın hafifçe aydınlattığı kent ıssızdı ve davulların yankılarıyla çınlıyordu.

Davulların gürültüsünden çılgına dönen Bayan Bernardine Coatepec –Coatepeque'li olduğu için bu ad verilmişti, ama La Galla takma adıyla çağırıyordu onu herkes– bakkal dükkânının içinde sağa sola seğirtip duruyor, ufak tefek şeyler satın almaya gelen müşterilerle gereğince ilgilenemiyordu.

"İnsaf denen şey yok şu dernekçilerde... uyutmayacaklar bizi. Bu gürültüde kim gözünü kırpabilir? Dayanılmaz bir gürültü bu... Hükümet adamlarında iş yok ki... Ne istiyorsun yavrum sen?" dedi müşterilerden küçük bir kıza dönerek.

"Beş kuruşluk tütsü..."

"Ne yapmak için istiyorsun tütsüyü?"

"Yakmak için..."

"Yakmak için olduğunu ben de biliyorum. Ama benim sana sorduğum... Ah! Tanrım, içim bulandı bu davullardan, deli olacağım! Melun yerliler! Evet, benim sana sorduğum, neden yakacaksınız tütsüyü?"

"Çünkü bugün Tatlı Adın dokuz dua günü sona eriyor..."

"Ya siz bayan, ne arzu ediyorsunuz?"

"Bir küçük ölçü un."

"Ya siz?"

"Bu bıçaklardan bir tane."

"Ne yapacaksın bıçağı?"

"Yanımda bulunsun..."

"Tanrım! Tanrım! Ah! Şu davullar!"

Dükkânın derinliklerinden, eşyalar ve esrarlı karanlıklar arasından bir ses geldi:

"Kapayabilirdin dükkânı Bernardine: Böylece sesler daha az duyulurdu belki, ufak tefek şeylerin satışı için dükkânı açık tutmaya değmez."

"Sen kapayabilirdin," diye karşılık verdi kadın yavaşça. "Git kapa."

Bıyıklı, iri kemikli bir adam oturduğu sıradan kalktı, başında şapkası, dudaklarında yarı içilmiş bir sigara, elinde bir kol demiri vardı. Kapıyı yarı kapadı, tam kapamak için son müşterilerin çıkmasını bekledi.

Gerçekten, o andan sonra davulların gürültüsü daha az duyuldu. Yarı karanlıkta kedi uyandı, ertesi günün sütünü almak için hazır bekleyen, yıkanmış ama hâlâ süt kokan boş kapların üstüne çıktı ve bir sıçrayışta kapıya yakın bir masa üzerinde iç içe yerleştirilerek büyük yığınlar halinde sıralanan hasır şapkalar arasına kaydı.

"Hesapları yapacağım şimdi, yemeği sonra yeriz," dedi. La Galla, içinde kâğıt ve madenî paraların bulunduğu büyük bir kutu çıkardı tezgâhın altından. O günkü satıştan toplanan paralardı bunlar. Aynı yerde bir kurşun kalem ve hesapları tuttuğu bir küçük defter vardı.

"Davul sesinin seni neden tasalandırdığını biliyorum..."

"Sen her şeyi bilirsin zaten! Bırak da hesapları yapayım..."

"Katlanamıyorsun kolay kolay..."

"Rahat bırak beni, ya da çek arabanı hemen! Evimde rahatsız edilmek istemem."

"Katlanamıyorsun kolay kolay..."

"Sus diyorum sana..." Bunu söylerken La Galla, her vakit belinde taşıdığı kırbacı tezgâhın kenarında şaklattı.

İri kemikli adam, tezgâhın üzerinde ölü bir karayılan gibi uzanan tehdit edici kırbacı görmek için gözlerini çevirdi ve hiçbir şey demeden protesto belirtisi olarak omuzlarını kaldırdı ve raflardan birine yaklaşarak küçük bir şişe bira çıkardı.

"Anılarımı canlandırıp beni sinirlendirmektense köydeki bütün biraları iç, daha iyi..."

İri kemikli adam onu dinlemedi, evin içine girmişti bile, yemek odasında biranın tadını çıkarıyordu. Omuzları arasına gömülen başı, çukurlaşmış göğüs kafesiyle bir veremliyi andırıyordu.

"Görüyorsun ya Pecoso," dedi La Galla'nın sesi, "bu melun yerliler davullarıyla deli edecekler beni, bu yüzden seninle kötü konuştum."

"Kötü konuşmuş! Kırbaçla tehdit ettin beni düpedüz... Neden bilmem, sabahtan akşama dek belinde taşıdığın bu kırbaçla... ama dur... biliyorum, nedenini biliyorum... sayın pederimizin en yakın arkadaşıydı o... Ah, kocamış kurt! Cansız yere serinceye dek kamçıladı yerlileri bu kırbaçla."

"Kapat çeneni, yoksa öldürürüm..." dedi La Galla. Kamçısını Pecoso'ya indirmeye kararlıydı.

"Ben susuyorum, ama davullar orada..."

"Ne dedin?"

"Susuyorum, dedim..."

"Hizmetçi kadının bize neler bıraktığını görelim bir... Aşçı olarak yerleşirler, ama bir yumurta pişirmeyi bile bilmezler... Gazeteyi okumalıydın... Bir işe yara bari. Senin için abone olduk, ama okuduğunu görmedim hiç..."

Le Pecoso bir gazete paketinden, üzerinde kendi adı yazılı olan bir bandı kopardı, abonelik onun adına yapılmıştı, zaten her şey onun adınaydı: "Luis Marcos". Lambaya yaklaşarak gazeteyi açtı, şöyle bir göz atar atmaz:

"Bernardine," diye haykırdı, "davul çalmaları sebepsiz değil. Dinle bak haberi: 'Toprak kanunu gereğince, yarın Büyük Kardeşlik Derneği'nin yerlilerine toprak dağıtılacak...'"

"Hizmetçi patates haşlaması bırakmış bize. Maydanoz sever miydin acaba? Soğanlı yahni ister misin? Ama acı portakal katmadığından çok tatsız olmuş. Ne okuyordun gazetede?"

"Yarın, Pazar günü Büyük Kardeşlik'in yerlilerine toprak dağıtılacağını."

"Düpedüz delilik bu! Sahiplerinden al toprakları Kızılderililere ver! Çok acıkmışım, ekmeği uzat... Boşuna, bir lokma bile yutamıyorum," dedi La Galla çatalıyla yahniyi ağzına götürürken. "Davulların gürültüsü boğazımı tıkıyor. Sen ye... yalnız bıraktığım için de kusura bakma..."

Orta boylu, tombulca bir kadın olan La Galla'nın hafif bir yürüyüşü vardı. Ama bu kez yatak odasına giderken zorla sürüklenen bir hükümlü gibiydi.

Kontrolünü yitirdi birden. Gözyaşları yanaklarında dondu, dudakları gerildi, hıçkırarak yatağa attı kendini. Uzaktan, Büyük Kardeşlik Derneği'nin kapısını döver gibi duyulan koca koca davulların sesi kesilmek bilmiyordu.

Yerlilerin başkaldırmasından bir gün önce babası öldüğü vakit de böyle bütün gece çalmıştı davullar. Başkanın yakın dostu olan babası çok nüfuzlu bir adamdı. Sürülerini otlatmaya götürdükleri için "Çoban" diye çağırdığı genç yerliler ondan nefret ederdi; yaşlandıkları zaman da kıyının kahve ve muz tarımı yapılan bölgelerinde ürün kaldırma işlerinde çalıştırılmak üzere satardı onları.

Le Pecoso gazeteyi katladı. Ama tamamıyla değil. Masanın üstüne bıraktı. Gücü eksik değildi, ama bir şeyler yapmak içinden gelmiyordu. İyice katlanması için bir yumruk indirdi gazeteye. "Davullar böyle çalmıştı gene" diye düşündü yerinden kalkarken. Başka bir şişe bira daha almak için dükkâna girdi, içerisi karanlıktı. Yalnız bir heykelin önünde bir mum yanıyordu.

Moruğun işini bitirdikleri zaman böyle çalmıştı gene davullar. Yardımcısı ve sekreteri olan Raphael Procol vaktinde çekmişti tabancayı. Yerlilerin kendisine dokunmamaları için çekmişti. Çıkarını iyi bilen bir haindi. Bir kurşunla öldürme-

seydi onu, yerliler her ikisinin birden kafasını keseceklerdi. Saldırganlar geldiklerinde yaşlı adamın ölüsünü yerde uzanmış buldular ve Procol'e dokunmadılar.

Sıska adam, dudaklarında kalan bira köpüklerini diliyle silerken, zavallı La Galla diye düşünüyordu, öyle bir ortamda yetiştirildi ki, yerlilere insanca davranılmasını anlayamıyor. Kanına dokunuyor bu onun, başkaldırtıyor. Çevresine dehşet saçan bir adamdı babası, ölümünden sonra bile korkardı herkes ondan. Kıyıdaki çiftliğinde zindanları olduğu, başkaldırmaya yeltenen yerli işçileri bu zindanlarda zincire vurdurarak korkunç şekilde cezalandırdığı söylenirdi. Her şeyden kâr sağlamasını iyi bilirdi. Ne ustaca defter tutardı! Hiç kimse ona olan borcunu ödeyemezdi bir türlü. Pençesine düşen bir işçi yakasını kurtaramazdı. Borcuna gelince, ölünceye kadar çalışır ödeyemez, çocuklarına miras bırakırdı. Çocuklar da babaları için çalışmaya devam ederlerdi.

2

Diego Hun lg, gece yarısından sonra döneceğini karısına haber vermek için kulübesinin kapısında durdu. Sonra köyün en yaşlı adamı Tucuche'nin yaşadığı, Melrejo adı verilen sel çukuruna dek, bir gece kuşu gibi tarlalar ve çitler arasından kayarak gitti. Bir mendil içinde, kahve, ekmek, katı peynir götürüyordu ona. Bunların hepsini memnunlukla kabul etti Tucuche, konuğunu oturttu, kendisi de, karşısına geçip taştan bir ilah gibi yere bağdaş kurdu.

"İyice anlamaya çalış bakalım *tata*,*" dedi Diego önünde saygıyla eğilerek. "Bize toprak bağışlayacaklar, ama 'onların' her işi hesaplıdır, bunu iyilik için mi, kötülük için mi yapıyorlar, bilmek gerek."

---

* Baba. Saygı belirtisi olarak.

Tucuche cam gibi parlayan gözlerini örtmek için göz kapaklarını indirip derin derin soluk alarak uzun düşüncelere daldı. Etsiz elleri, derisi kurumuş kocaman ayaklı kara örümceklere benziyordu.

"İyilik için mi *tata*?"

"Kötülük için değil, Diego Hun lg, toprakların bize geri döneceği an gelmedi daha. Yılları sabırla beklemek gerek. Ayın tekerleğinde dokuz kez bulundum. Hiçbir şey bana, bu toprakların 'Büyük Tüyler'in istemiyle verildiğini belli etmedi. Bunu bilmiyordum ben zaten. Her şey önceden bildirildi bana."

"Peki, kötülüğü nerede görüyorsun *tata*?" diye kaygılı ve yalvaran bir sesle sordu Diego.

"Başka 'sarışın adamlar' gelecek, yeni savaşlar olacak, korkunç vergiler konacak, çok acı çekilecek."

"Sarışın adamlar mı?"

"Evet, zorla isteyecekler... zorla isteyecekler... garip bir savaş olacak, çok garip... Bizimle savaş yapılacak ve biz kiminle savaştığımızı bilemeyeceğiz hiçbir vakit. Bilinse bile söylenmeyecek. Herkes susacak. İşte bütün esrar burada. Toprağı almak için gökte savaşlar olacak ve hiç kimse Diego, hiç kimse bu insan kırımının nedenini bilmeyecek."

"*Tata, tata...*"

"Şeflerimiz baş eğecekler. Şeflerimizin çoğu, Kızılderililerin oğulları baş eğecekler... Bize korkunç vergileri ve ağır işleri zorla kabul ettirmekte 'sarışın adam' onlara yardım etsin diye baş eğecekler. Kasalarını doldurmak için..."

Evine dönerken, gece yarısı rüzgârı, yumuşak ve soğuk yarasa kanatları gibi kulaklarında esiyordu Diego'nun; ayağını koyacak yer bulamıyor, sendeliyordu her an.

Davullar, köyü zümrüt surlarla çevreleyen dağların arasından gökyüzünün yüreğini, sınırsız gecenin göğsünü şişiriyordu.

Diego gibi bir baş, köyün en saygıdeğer yaşlısının kendisine verdiği gizi kimseye iletemezdi. Şafak yavaşça söktü. Karısı, ocağın kıyısında ona yiyecek bir şeyler bırakmıştı. Sıcak küle gömülü altı galeta, bir cezve kahve ve bir tabak içinde bir parça kuru et. Gece yarısından sonra döndüğü için yiyemedi, ama sabahleyin acıktı. Yemekler soğumuştu, dişlerini dondurdu. Çevresindeki her şey ıslak ve soğuktu. Elini küle soktu, bir eldiven giydiğini tasarladı. Ateşin, yakmadan parmakları arasından nasıl kaydığına baktı. Çok garip! Yakutlara benzeyen küçük kömürler avucunun içinden, parmaklarının arasından geçiyordu.

Durmadan çalıyordu davullar. Uyumlu ve uykulu vuruşlar her şeyin duracağını düşündürdü ona: Güneş artık doğmayacak, her şey olduğu yerde kalacaktı; yıldızlar, sular, uyuyan kuşlar ve yürekler. Bütün bunlar bir zaman için, belirsiz bir süre için öylece duracaktı. Yalnız Tucuche soluk alacaktı, toprakların bu kez gerçekten kendilerine verilmesi için gelecek olan "Büyük Tüy"ü, "Yeşil Tüyler"in soylu başkanını bekleyerek.

3

Tören sade oldu. Dernek'in ileri gelenleri, nişanları ve haçlarıyla birlikte kendilerine toprakları verecek olan hükümet temsilcilerini karşılamaya çıktılar. Gümüşten bir değneğin ucuna takılmış gümüşten güneşiyle Diego Hun Ig en öndeydi. İki yanında da derneğin öbür üyeleri. Kapıyı tutan halk güçlükle geri itildi. Herkes töreni görmek istiyordu. Kadınlar, çocuklar, gençler, yaşlılar... Tümü birden, bu "Toprak Dağıtımı" işinin ne menem bir şey olduğunu görmek için durgun suyu andıran kaygılı gözlerini açarak bakıyorlardı.

Büyük Kardeşlik Derneği'nin üyeleri, Palo Alto'nun ovalar ve dağlar arasındaki küçük bir toprak parçasına sahip olmalarını sağlayacak olan belgeyi almak için dizilmişler, sıralarını bekliyorlardı. Kimi yerliler, bu bağışı yapanların ellerini öpmeye çalışıyordu, ama onlar böyle bir hareketin gerekmediğini söyleyerek, toprak dağıtılmasının Devrimin programına uygun olduğunu bildiriyorlardı.

Le Pecoso, dalgın hasta bakışlarını tören üzerinde gezdirdi. Yaklaşmıyordu. Sadece yerlilerin kokusunu sevmediğinden değil, kalabalık içinde boğulur gibi oluyordu da ondan. Töreni izlemek için, Büyük Kardeşlik Derneği'nin karşısındaki bir inşaatın toprak ve taş tepeciğinden yararlandı.

Diego Hun Ig, ortada, hükümet temsilcilerinin yanında yer aldı. Dernek'in öteki ileri gelenleri mavi-beyaz bir bayrakla örtülü masanın karşısına geçtiler. Her yerli, birer birer tapusunu almaya geldi. Dudaklarından çok yenleriyle konuşan bir adamın sözlerinden sonra, kısa bir konuşmayla karşılık verdi Diego ve böylece tören sona erdi.

Davullar duyuldu gene. Şenlik fişekleri, maytaplar atıldı. *Marimbalar** ve bir orkestra çalmaya başladı.

"Milli Marşı çalacak mıyız?" diye sordu orkestra şefi.

"Hayır," diye karşılık verdi hükümet temsilcilerinden biri, "Palo Alto'ya vardığımız zaman, herkes kendi toprağına kavuştuğu anda çalacaksınız."

Ve de öyle oldu. Palo Alto'da parseller önceden ayrılmıştı. Yerlilerin tümü, aileleriyle birlikte parsellerine girdiler ve topraklarının sahibi oldular.

Renk renk kumaşlardan giysileriyle ana-babalar, çocuklar, torunlar bir araya toplanmışlar, her parsel üzerinde göze çarpan ayrı ayrı kümeler meydana getirmişlerdi. Yerleştikçe, uzaktan, yüzlerce, binlerce kişi sayılıyordu. Yakında ol-

* Orta Amerika'da bir müzik aleti.

dukları için büyük görünenlerden tutun da uzakta oldukları için çok küçük görünenlere dek herkes orada toplanınca yeteneksiz kişiler gibi değil, tek bir ses halinde Milli Marşı söylemeye başladılar: Çünkü kendi topraklarına basıyordu ayakları artık.

4

Birkaç ay sonra, eski bir okul arkadaşı La Galla'yı ziyarete geldi. Doğrusunu söylemek gerekirse, onu görünce çok şaşırdı La Galla. Ama çarçabuk anlaştılar. "Çok güç" olan durumun basit yorumunda tam bir uyuşmaya vardılar. La Galla'nın yapacağı tek iş, köydeki "komünist"lerin adlarını bir kâğıda yazmaktı.

"Burada çok var mı Bernar?" diye sordu arkadaşı, dişsiz ağzının güzel gülümsemesiyle ve okuldaki takma adını La Galla'ya hatırlatarak.

"Büyük Kardeşlik Derneği'ne kayıtlı olanların tümü... Sana az mı göründü."

"Ama bu tür dernekler Kilise'ye bağlıdır, ermişleri ve Meryem Ana'yı kutlamak için."

"Bu, Saint-Dominigue'e bağlı. Toprakların paylaştırılmasını kabul etti. Büyük Kardeşlik Derneği diyorlar adına."

"Evet, evet, nerelere dek sokuldular! Ama uzun sürmeyecek bu... planlar hazır... Babanın nasıl öldürüldüğünü bildiğim için sana başvurdum. Her yanda 'komünistler'in listeleri hazırlanıyor, hiçbiri kaçamasın diye..."

Arkadaşı gidince La Galla'nın yüz ifadesi sertleşti. İnce çizgileri üzerinde kara göz bebekleri durağanlaştı ve bir noktaya dikildiler.

Le Pecoso, omuzunda asılı bir fotoğraf makinesi bulunan ve gazeteci olduğunu söyleyen genç bir adamla içeri girdi.

"Arkadaşlarımdan birinin oğlu," dedi Le Pesoco, "babasıyla birlikte kadastro komisyonunda çalışırdık. Yakamı bir türlü bırakmayan bu öksürüğe orada yakalandım..." Öksürdü ve gazeteciye dönerek ekledi: "Babanız nasıl?"

"Babam üç yıl önce öldü..."

"Bilmiyordum. Çok üzüldüm. Sıkı fıkı dosttuk."

"Birini mi görmeye geldiniz?" diye içinden gelen bir merakla sordu La Galla. "Kimi? Kızılderilileri görmek için gelmediğinize göre..."

"Kızılderililerle mülakat yapmaya geldim dosdoğru," dedi gazeteci ayakkabılarının ucuna bakarak. Konuşurken böyle yapardı çoğu kez.

"Durmadan yeni sözcükler uyduruyorlar," dedi La Galla. "Bu da neymiş: mü... mü... hiç işitmedim söylendiğini."

Gazeteci, Le Pecoso ile birlikte, Büyük Kardeşlik Derneği üyelerinin şefi Diego Hun lg'i bulmaya gitti.

Meyve ağaçlarıyla gölgelenmiş büyük bir avluya açılan bir çitin kapısından seslenerek ev sahibinin evde olup olmadığını sordular. Elleriyle yüzünü gizlemeye çalışan ufak tefek bir kadın göründü. Diego Hun Ig'in kızıydı bu. Diego'yu görmek istediklerini söylediler.

"İçeride..." diye karşılık verdi küçük yerli kız.

"Bir bayın kendisini beklediğini söyle ona..."

"Peki, söylerim..." dedi ve içeriye kaçtı.

Az sonra şefin silueti göründü. Saçları pomatla taranmıştı, gömleği tertemizdi, ayak bileklerine kadar inen pantolonun paçaları nakışlıydı, ayaklarında yepyeni sandallar vardı.

Yaklaştı, Bay Marcos'u selamladıktan sonra, gazetecinin kendisiyle bir konuşma yapacağını öğrendi. Birtakım sorular soracaklardı ona.

"Polis değilsiniz değil mi?" diye kuşkuyla sordu Diego.

"Ne barbarlık!" dedi Le Pecoso. "Bu bay gazetecidir, hani gazetede yazılar var ya, onları yazanlardan biri, anladın mı şimdi?"

"Evet, anladım... Ne sormak istiyor?"

"Hele bir içeriye girelim de..." dedi Le Pecoso.

"Bunda bir zorunluk yok," diye sözünü kesti henüz konuşma fırsatını bulamayan gazeteci. Bu şekilde bir mülakat daha ilginç olacaktı. Ve düşündü: Komünistlerin şefiyle bir gazetecinin mülakatı (yalnız *Görüş* dergisinin kıta baskısında).

"Hay hay, siz arzu ettikten sonra, buyurun..." dedi Diego kapıyı ardına dek açarak.

"Hayır, hayır, rahatsız olmayın. Size iki üç soru soracağım sadece: Komünist misiniz?"

Diego hiçbir şey anlamadı. Mine çiçeğine benzeyen kızın yanına sokuldu, ardından da çeşitli yaşlardan altı oğlan. Hepsi babalarının çevresinde toplandılar.

"O da ne demek?" diye sordu Diego şaşkın şaşkın. Le Pecoso açıklamaya çalıştı:

"Serbest aşk hayatı yaşamak, birçok karısı olmak, oğullarını devlete vermek..."

"Benim yalnız bir karım var, bütün bu çocuklar da benim... Büyükler okula gidiyor, onların hepsini göndereceğim okula, öğrensinler diye."

"İşte 'komünistlik' budur," dedi Le Pecoso. "Görüyorsun ya sen komünistsin, çocukları devlet okuluna göndermek istiyorsun."

"O kadarına pek aklım ermez, ama ben çocukları, okumayı öğrensinler diye okula gönderiyorum!"

"Söyleyin bakalım şimdi," diye söze yeniden başladı gazeteci, "topraklarınızı aldıktan sonra, derneğinizin bütün üyeleri adına bir traktör, bir ekme makinesi almayı, bir silo yaptırmayı düşünüyor musunuz?"

"Evet efendim, en büyük dileğimiz bu."

"Çok güzel!" diye yorumladı Luis Marcos Le Pecoso, "çok güzel!"

"Şunu iyice not edin ki, bayım," dedi Diego, "parsellerimizi almış bulunuyoruz, toprağımızın sahibiyiz artık, zengin olacağız, bizim de malımız mülkümüz olacak."

"Bir soru daha: Sahip olduğunuz şeyler sadece size mi, yoksa hepinize mi ait olacak?"

Duraksamadan karşılık verdi Diego:

"Sadece bana ait. Herkesinki kendisine ait. Yalnız ermişimiz Saint-Dominigue'in üç ay önce ısmarladığımız heykeli hepimizin olacak."

"Ya traktör, silo ve ekme makinesi?"

"Bunlar da Saint-Dominigue gibi hepimize ait olacak. Herkes payına düşeni verecek."

"Görüyorsun ya," dedi Le Pecoso, "'komünistlik' budur işte. Topluluk halinde ortak eşyalara sahip olmak."

"Vallahi, ben bunları pek bilmiyorum, ama toprak ortak değil! Asla olmayacak! Bana verdikleri toprak yalnız benimdir. Elimden kaptırmayacağım hiçbir vakit. Haksız yere vermediler onu bana. Öyleyse..."

5

Aynı yerde yaylım ateşi yaşamına son verdi Diego Hun lg'in. Bütün yerliler için büyük acılar dönemi başlamıştı. La Galla, Luis Marcos'un yardımıyla, köydeki "komünistler"in listesini hazırlamakla kalmadı, aynı zamanda, paralı askerlerden meydana getirilmiş muhafız takımına evleri gösterdi bir bir. Büyük Kardeşlik Derneği'nin lokalinde bir çeşit mahkeme kuruldu. Başkanlık makamına oturan La Galla, amacı, köyü ve çevresini komünistlerden temizlemek

olan emirler yağdırıyordu. Her yandan devşirilmiş adamlar körü körüne yerine getiriyorlardı bu emirleri.

Dernek üyelerinin toptan öldürüldüğü o günün gecesinde, kendini olduğu gibi yatağa attı La Galla. Ne eşarbını ne de saçına taktığı tarakları çıkardı. Lambayı da yakmadı. Karanlıkta, kapıyı kilitlemek için geride kalan Luis Marcos'a seslendi:

"Davul çalmayı bıraksınlar artık... Gümbürdetmesinler davulları... Davullar diyorum... Kessinler seslerini davulların... emrediyorum..."

Cevap vermedi Le Pecoso. Karanlıkta bekledi. Korkudan. Çünkü La Galla'nın sesinde kaygılı, şiddetli, alışılmamış bir şey vardı.

Her ikisi de gölgeler gibi başka yönlere döndüler.

"Davul!" diye bağırdı La Galla. "Davul! İşitiyor musun?"

Hiçbir şey işitmiyordu adam. Ama bunu söylemekten sakındı.

"Ne yaparsan yap, sustur şu melunların gürültüsünü! La Galla'nın emri bu! Bernardine Guatepeaue'in! Davul çalanlar öldürülsün! Duydun mu?"

"Gidiyorum..."

"Ben de geleceğim."

Le Pecoso'nun ardından seğirtti La Galla. Acayip çizgilerle kırışmıştı yüzü. Bir dereyi geçmeye hazırlanıyormuş gibi dizlerine dek kaldırmıştı eteklerini. Davullar sussun diye bangır bangır bağırıyordu. Kan ve barut kokuyordu köy. Sokaklarda onlardan başka kimse yoktu. Henüz gömülmemiş birkaç Kızılderili ölüsü kalmıştı. Ayaklarına takılıyorlardı arada bir.

Bir davul sesi duyan Le Pecoso kendisinin de delirdiğini sandı. Meydanda, Büyük Kardeşlik Derneği'nin yakınlarında bulunuyorlardı o sırada. Davulların, çok büyük davulların sesini duydu Luis Marcos. Gökyüzünde, bulutlar arasında koca koca davullar gümbürdüyordu.

Uçaklar olduğunu çarçabuk anladı. La Galla'yı durdurmak, belinden tutmak istedi. Ama sırf kemik olan kendisinden daha güçlüydü kadın.

"Galla, Galla, uçaklar bunlar... uçaklar... müttefiklerimiz... Bombalıyorlar... Kızılderililerin davulları değil bunlar... tam tersine, Amerikalıların uçakları..."

Yaşlı Tucuche göründü Melgarejo deresi yakınlarında. Gökyüzüne bakarak yürüyordu dere boyunca. Derisi kemiklerine yapışık elleri, görünmez bir şeyi yakalamaya çalıştı havada. Yakalayınca da yemyeşil oldu bütün bedeni.

"Diego Hun Ig," diye seslendi ölüye, zira onun için su gibi, güneş gibi, hava gibi yaşamaya devam edecekti o ölü. "İnsanları asmıyorlar artık, kurşunla öldürüyorlar..." Tam bir felaket oldu... Bizimkilerin birçoğu köylerde, yollarda gizlice öldürüldü... Toprakların bize geri döneceği an gelmedi daha, ama gelecek..."

"Ha! Ha! Ha!" diye gülüyordu La Galla, meydanın ortasında kamçısını şaklatarak. "Ben de davullar sanmıştım, meğer uçaklarmış... Ne kadar çok seviyorum Amerikalıları! Uçaklarıyla susturuyorlar davulları! Ha! Ha! Ha! Zavallı yerliler, kaba deriden davullarıyla, son model savaş uçaklarına karşı koymak isteyen zavallılar!"

Ertesi gün, Diego Hun Ig'in bütün oğulları yolda çalışmaya gittiler. Onlara ne para veriyorlardı, ne de yiyecek. Diego'nun kızları, sepetler içinde biraz yiyecek götürüyorlardı kardeşlerine.

İşçi başı teğmen Cirilo Pilches, Diego'nun kızlarından birini arkasından izledi, zorla yakaladı. "Komünist indios," diyordu ona, ırzına geçerken. "Babanın savunduğu serbest aşkın ne olduğunu öğren! Devlet için çocuk yapmak neymiş öğren! Babanızın istediği bunlardı. Hepinizin devlete ait olmanızı istiyordu... İşte traktörün, işte silon, işte ekme makinen..."

Yerli kızın kendisini savunması boşunaydı. Teslim oldu. Küçük bir hayvandı o. İşçi başına gelince, önemli bir kişi. Şeritleri vardı, iki tabancası, bir kılıcı vardı. Cesurdu. Seçkindi. Yiğitti. Bütün bu nitelikleri, Amerikan bombardıman uçaklarının savunmasız yurttaşlarını, davullarını yenmesi üzerine nişan taktırdılar ona.

Kurbanının, dökülüp saçılan kap kacağını bile toplayıp götürmeden uzaklaştığını gören teğmen, doyurulmuş bir erkek neşesiyle, yolda çalışmakta olan işçilere nezaret etmek üzere gitti. Pantolonunun arka cebinden çıkardığı *Görüş* dergisinin son sayısını kaldığı yerden okumaya devam etti:

"...daha sonra evinde Marksist edebiyat kitaplarını, Lenin'in, Stalin'in, Mao Zedong'un fotoğraflarını bulacağımız, komünistlerin korkak başkanı Diego Hun Ig bizi kapıda karşıladı: Bunları yazan, köy halkından saygıdeğer bir kişidir. Çevresinde vahşi köpekler, elinde makineli tüfek, sorularımıza cevap verdi..."

Güneş doğdu. Yüksekte bir ağaç, bir matasano ağacı rüzgârdan sallanıyor, her vakit yemyeşil olan bir vadiye dallarını sarkıtıyordu. Matasanonun sarıya çalan kül renkli yeşiliyle vadinin neşeli zümrüt yeşili bir karşıtlık meydana getiriyordu. Ama bu iki yeşilden başlayarak Diego Hun Ig'in ebediyen kapanan gözleri, başka gözler, yeni kuşakların çocuk gözleri Su Atası'nın yüreğindeki on üç yeşili tamamlamaya devam edecekler. İşte o zaman gölgelik tentesini örtmek için gerekli on üç yeşil bulunmuş olduğundan, "Yeşil Tüyler" soylu başkanı gelecek. Ve doğacak yeni sabahların birinde davul çalan Kızılderililere gerçekten ve kesinlikle dağıtacak topraklarını...

Le Bueyon

Suskunluk ağzını sertleştiriyordu. Yalnız dilinin dilsiz olduğu bu yerde azı dişlerini birbirine sürterek hissediyordu dişlerinin varlığını. Pençelerini ve dişlerini gıcırdatarak bilemek...

Bakışı, büyük öfkenin bu kara bakışını, göz kapaklarını kırparak bilemek. Uykudan ve yorgunluktan değirmen taşı gibi ağırlaşan göz kapakları. Daha kötüsü de olabilirdi... Zaman zaman elinin tersini alnından geçiriyor, kıllı kocaman kulakları şeker değirmeni çarkının ezdiği suyun yumuşak şırıltısı ile doluyordu. Köpüklerin gümüş yansıları, enlemesine kalaslar üzerinde parlıyordu.

Karısı Caiduna, köprünün bir basamağı üzerine, yanı başına oturmuş konuşmasını bekliyordu. Yazın çok az akan su için pek büyüktü bu köprü, oysa kışın, büyük seller indiği vakit, demirden yapılmış olmasına karşın böcek gibi titriyordu. Caiduna bakmıyordu kocasına. Maki, yanındaydı; neden baksındı? Biraz konuşmak. Tek eksiği buydu. Yaşlı gözleri yarı kapalı, çocuklarını düşünüyordu kadın. Buralı olmayan ve nereden geldikleri bilinmeyen askerlerin eline düşmemek için, bir gün önce karanlık basınca dağa kaçmışlardı oğulları Anacleto ile Serapito. Çünkü askerler ellerine geçirdiklerini adlarını sormadan kurşuna diziyordu. Sadece kocası Le Bueyon, "koca öküz" kalmıştı; öyle inatçıydı ki...

Şafaktan beri çevresinde dönüp duruyordu; mümkün olduğu kadar erken çıkıp gitsin diye... yanından hiç ayrılmadan yerini değiştiriyor, parmaklarını ısırıyor, içini çekiyordu. Artık dayanamadı.

"Her şey hazır..." diye söylenmeye başladı, "evden hayır kalmadı, çatısıyla duvarlar... bir de dövülmüş toprak zemin... Her şeyi hazırladım önceden, hepsini sarıp sepete koydum, örtüler de çantada."

Sakin mizaçlı Le Bueyon değişiverdi birden. Başka bir adam oldu. Kinle baktı karısına. Sadece kendisini anlamadığı, düşüncelerini bilemediği için savunmasız bir varlığı öldürmeye hazır bir canavarın kiniyle.

"Babasın sen *tata*, oğulların var, mümkün değil bu..."

"Neler geldi aklına, neye karışıyorsun?"

"Hiç, *tata*, yüreğim büyük tehlikede olduğunu bildiriyor bana, gitmen gerek, dağlara gitmelisin sen de..."

"Hiçbir tehlike yok benim için..."

"Öyleyse neyi gözlüyorsun burada..."

Cevap vermedi ona. Sağ elini iri bir taşa dayayıp bir sıçrayışta ayağa fırlamakla yetindi. Yükselmesiyle, başlarını eğen tepelerin meydana çıkardığı küçük vadi doğrultusundaki ufku dikkatle gözlemeye koyuldu.

"Ah! Ne aptalım ben," dedi kadın konuyu değiştirmek için. "Öyle acele çıktım ki, domatesleri unuttum..."

Eve doğru koştu. Meyve ağaçları yetiştirdiği arka bahçeye sebze de dikmişti.

Gözyaşları yüzünü yakıyordu. İri damlalar, ellerindeki domatesler gibi ağırlık veriyordu yanaklarına. Nedenini anlayamıyordu ama biliyordu ki, hükümetin kendilerine verdikleri topraklar onların değildi artık. Hükümetleri bağışlamıştı onlara bu toprağı, ama güçten başka yasaları olmayan yabancı askerler ellerinden alıyordu onu.

Kocasının ve oğullarının başına bir felaketin gelebileceği düşüncesiyle, ensesinden alnına dek, buzlu su dökülmüş gibi bir soğukluk duydu başında.

Yapması gereken şeyi yapmakta acele etti. Yeni dikilen meyve ağaçlarının köklerini kesmek için oğlu Anacleto'nun sakladığı tırpanı acının gıdıkladığı parmaklarıyla çıkardı.

"Tanrı beni bağışlasın!" diyordu titrek bir sesle, "ama kendilerine hiçe mal olan bütün bunları neden bırakacakmışız zenginlere? Bu küçük portakal ağaçları o melunların damaklarını tatlandırmasın daha iyi... Her şeyimizi elimizden alacaklarını bilseydik zehir ekerdik bu topraklara..."

Karısının ağaççıkları parçaladığını, yaprakların gözyaşlarıyla birlikte düştüğünü görmüyordu Le Bueyon; köprünün yanında duruyor, kafasında bilinmeyen düşüncelerle, kim bilir hangi esrarı, meydana gelecek kim bilir hangi olayı gözlüyordu?

"Patronun kesesini şişirmek için yoksul insanların teriyle sulanmış bu acılı topraklara en yaraşan şey zehirdir... o kadar acele... o kadar... o kadar... o kadar..."

Her "o kadar" deyişte, ağaççıkların köklerine indiriyordu tırpanı. Kimileri önceden aşılı fidanları öldüresiye yaralıyordu...

"Beni bir insani yaratık gibi bezlere sarıp dona karşı koruduktan sonra, şimdi de tırpan atıp öldürüyorlar..."

La Caiduna gülmeye başladı. Güneş yanığı, karaya çalan kırmızılıktaki esmer yüzünde dişleri parıldadı. Acı bir gülüş. Sönük. Isırmak, parçalamak isteyen dişlerin gülüşü... Yalnız ve tasalıydı, her şeyden kaygılanıyordu, çünkü her şey kaygı vericiydi. Güneş çoktan yükselmişti gökyüzünde. Yıkıcı işinin terine, deniz suyu acılığındaki kederli gözyaşlarının mutsuz ve yararsız suyu karışıyordu. Gözyaşları neşeli değildir hiçbir vakit. Ama o zaman, tapuları, her şeyiyle

birlikte toprakları kendilerine verildiği zaman sevinçten ağlamıştı, evet, sevinçten, göğsünü şişiren mutluluktan... Alkışlamak için ellerini kaldırırken, Tanrıya, Meryem Ana'ya, ermiş Mathieu'ye şükretmişti bu küçük toprak parçacığını onlara bağışladılar diye.

Ya Le Bueyon?

Kimi zaman oturarak, kimi zaman ayağa kalkıp parmaklarının ucunda dikilerek kim bilir hangi esrarı bekliyordu.

Güneş yakmaya başlamıştı. Kurak bir toprağın susamışlığıyla ırmağın kumlarını yalamak için eğilen dalların gölgeleri ve ışıklar arasında, ağaçlara yapışmış iguanalar şişiyorlardı.

Ulu Tanrım! Bir gürültü koptu birden uzaklarda. Sonra bir sessizlik. Korkudan tırpanı düşürdü elinden La Caiduna. Yerden kaldıracak kadar zaman bulamadı. İkinci bir gürültü koptu yakınlarda. Boş eve sığınmak için koştu. Kasırga mı? Gökyüzünde bir deprem mi yoksa?

Le Bueyon'u görmek için eğildi evden. Aynı yerde duruyordu Naiqué hep, kımıltısız, dimdik. Gürültüyü her duyuşta, belli belirsiz şapkasını çıkarıyor, bıçağının sapıyla kafasını kaşıyordu. Kafasını kaşırken bile onu elinden bırakmamaya kararlıydı.

Bütün bu olup bitenlere aldırış etmeden köpük köpük, boncuk boncuk akan su, şeker değirmeninin çark dişleri arasında neşeli bir türkü çağırarak sıçramaya devam ediyordu. Zaman zaman uzun çileler halinde akıyor, ardından kabarcıklar ve pırlantalar halinde dağılıyordu. Çarkın boğuk gıcırtısından sonra da bir sel sesi çıkarıyordu. Derin yağmurların bu ani yayılışını kesmek için yeni dişliler suyu yeniden yakalıyor ve onu gök kuşağı parçalarıyla köpükler arasında kaynaşan bir yığına dönüştürüyordu.

Çok geçmeden her şey yok olmuştu. La Caiduna evden gördü bunu. Gözlerini ovuşturdu; yerlerinde olup olmadık-

larını anlamak için artık göremediklerini görmek için gözleri var mıydı? Göz bebekleri, göz kapakları, kirpikleri?

Her şey yok olmuştu; değirmen, çark, köprü ve kocası. Büyük bir korkuya kapıldı, dizlerinin bağı çözüldü, ağzı tükürükle doldu, midesi düğümlendi. Le Bueyon neredeydi? Son gümbürtüden önce onu gördüğü yerden hiçbir şey kalmamıştı, sadece ırmağa doğru akan bir çeşit moloz yığını. Akıntı, ilerleyişine engel olan köprü enkazını örtmeye çalışıyordu.

Ve yakında, yüksekte, çok yüksekte kanatlı kocaman bir gölgenin demirden bir hayvan böğürtüsüyle geçtiğini gördü bir anda.

Korku ve büyük endişeden deliye dönen La Caiduna evden çıktı. Yanmış ağaçların, düşmüş taşların, yıkılan köprünün molozları arasında adımlarını nereye yönelteceğini bilemeden kendine bir yol açıyor; tasalı bakışlarla, soluya soluya herhangi bir iz, bez parçası, Bueyon'un düştüğü yeri gösterecek bir şey arıyordu.

Akşam oldu, gece geldi ve o, hiçbir ize rastlamadı.

Önceleri, gün ışığında kaç kez geldiği bu yere, karanlığın olumsuzluğu içinde, yuvalarından fırlamış gözlerle bakıyor, bir kör gibi el yordamıyla çevresini yoklayarak bağıra bağıra çağırıyordu:

"Naiqué Bueyon Cuyqué!" tam olarak söylüyordu adını. "Naiqué Bueyon Cuyqué!"

Kurbağalar, cırcır böcekleri, yorgunluktan sendeleyen adımlarının ırmağın derinliklerine yuvarladığı taşlar, sesinin çakıl taşlarına dönüşen yankılarını tekrarlıyor gibiydiler. "Naiqué Bueyon Cuyqué!" ya da sadece "Naiqué Cuyqué!"

Naiqué Cuyqué! Gerçek adıydı bu. Bueyon takma adıydı. Askerliğini yaparken kışlada, güçlü oluşundan ve iyiliğinden ötürü bu adı vermişlerdi ona.

Yanakları üzerinde, soğuk işkembe kalıntıları gibi kuruyordu gözyaşları Caiduna'nın. Sabahın sisi yüzünü kazıyordu. Artık ne dağda kaybolan oğulları Anacleto ile Serapito, ne kocası, ne de ekili tarlaları vardı. Boş evi ile yalnız kalmıştı. O günleri nasıl yaşadığını kimse bilmedi.

Erkekler, kaçak oldukları zaman, dağdan, zayıf, yorgun, dalgın, sakallı ve paçavralar içinde dönerler, ama dönerler. Yalnız ölümden dönülmez...

Konuşmak... Neden konuşmak? Erkekler dağdan dönerler. Ve şimdi torunlar var. Erkek çocuklarının saf torun olmadığını söylerler, ama insanlar ne bilir ki... Bunlar onun torunları, çünkü büyük babaya benziyorlar. Onun göze çarpan portresi! Erkekler dağdan dönerler, yalnız ölümden dönülmez... Bueyon'un küçük bir giysi parçasını bile bulamadı, sanki hiç yaşamamıştı o.

"Anlat, Nana Caida..."

"Ah eskiden bir kez zengin olduk, bizi zengin etmişlerdi; toprak dağıtarak insanları zengin eden bir hükümet vardı. Duyuyor musunuz? Karşılığında hiçbir şey istemediler bizden... Büyük babanız Naiqué Cuyqué'yi köy meydanına çağırdılar, orada yeşil yapraklardan örülmüş taklar altında toplanıldı; ben de yanındaydım, bugünmüş gibi görüyorum... Büyük babanız ekmek gibi güçlü ve iyiydi... Gerçek anlamıyla iyi... Meydanda, ağaçlar altında, kentten gelmiş birçok adam vardı; içlerinden biri söz aldı. Çok konuştu, söylediklerinin çoğunu anlamıyorduk. Ama gerçek olan şuydu ki, boşuna konuşmamıştı; çünkü sonunda, her birimize, bizi mal sahibi, gerçek sahip, toprağımızın sahibi yapan birer tapu verdiler."

"Düş gibi bir şey bu, Nana Caida..." dedi mektebe giden küçük kız.

"Tarih kitabında olmalı bunlar..."

"Hayır, yok..."

"Öyleyse çıkarmışlardır yavrum. İşlerine geleni koyarlar oraya. Ama her şey size anlattığım gibi oldu."

"Tarih; görmüş geçirmiş yaşlı bir kadına benzer diyor öğretmenimiz, gerçekten öyle değil mi büyük anne?"

"Gerçeği söylediği vakit, evet. Çünkü yaşlılar, onlara benzetilen tarih gibi, yalan söyler kimi zaman. Ama ben size yalan söylemiyorum. Söylediklerim bir bir oldu... Yoksullara toprak dağıttılar."

"Burada mı?"

"Evet, burada... Köy meydanından ellerimizde tapularımızla dönüşümüzü bir görseydiniz! Üç gece hiç uyumadığımızı söylesem size... İçimde bir korku vardı; kollarım bacaklarım tutmaz olmuştu... ama çalışmaya başlayınca, büyük baba kolları sıvayıp işe koyulunca..."

"Şimdi bu topraklar nerede büyük anne?"

"Oldukları yerde, çünkü onlar bir başka yerin, bir başka toprağın toprakları oldular... Öyle bir lanet yağdı ki üzerlerine..."

"Zenginler onları sizden geri mi aldılar?" Yüzü bumburuşuk, saçları ak pak olan La Caiduna, uzun bir susuştan ve göz kapaklarını birkaç kez kırpıştırdıktan sonra şu sözleri söylemek için dudaklarını sıktı."

"Topraklar ne onların ne de bizim oldu; başka yerin insanlarına, Amerikalılara verildi... Bunun için gökyüzünden bomba attılar..."

"O zamandan beri büyük babanın nereye gittiği bilinmedi değil mi?"

"O zaman... oğullarım oradan geçtiler. Dikenlerden çalılardan başka bir şey görünmüyor artık. Ama ben böyle tasarlamıyorum orayı kafamda; eskiden olduğu gibi, Amerikalıla-

rın uçakları *amin* diyecek kadar bir zaman içinde her şeyi yok etmeden önceki durumuyla, değirmeni, köprüsü, Le Bueyon'u ile görüyorum... her şeyiyle..."

"Mademki ekmiyorlar, niye aldılar toprakları sizden?"

"Sahipleri olmak için sadece... başka bir şey için değil... Yabancıların istediği bu... bizi yıkmak... hepimizi yıkmak... ekinsiz topraklarla, yoksulluğumuz, yıkımımız, mutsuzluğumuzla baş başa bırakmak bizi..."

"Bir düş oldu bu, Nana Caida."

"Evet, bir düş... rüzgârda yakılan ateş gibi çabuk sönen bir düş..."

"Ama alevlenecek yeniden..."

"Sus!"

"Öğretmen öyle diyor. Her şeyi yakacak bir yangın. Çünkü kıvılcımlar uçuşmaya devam eder ve düşünceler sönmez."

La Caiduna sustu. Göğsünün üzerinde, torunu Agustina'nın başını okşuyor ve kulağına fısıldıyordu.

"Bütün bunları küçük bir papağan gibi tekrarlıyorsunuz."

Başka düşünceler kemiriyordu kafasını. İnsanlar ölümden de dönerler. Her şeyi yakan bir yangın, toprağı, en meşru sahipleri olan bu ülke çocuklarının ellerine geri verecek ve gökten bomba yağdıran Amerikalıların kurbanları olarak Naique Bueyon Cuyqué gibi ölenlerin ya da kaybolanların dönüşünü müjdeleyecek. İşte o zaman halkın sevinci ortasında, yeşil tüylü sorguçlarının sembolü görülecek.

Reklam İçin Ölüler

1

Hâlâ sıcak, dumanı tüten, tek mermisi kalmamış tabancalar... Çentiklenmiş, kesmeyen bıçaklar... barutsuz tüfekler... kaçmaktan başka yapacak şey kalmamıştı... gölgeler geçiyor, geçiyor, geçiyordu... başka başka gövdeler üzerinde aynı yüzler... başka başka ayaklar üzerinde aynı gövdeler... başka başka yerlerde aynı ayaklar...

Tepeden tırnağa silahlı insan sürüleri tarafından gece yarısı ansızın baskına uğrayan halk şafağın alacakaranlığında, dövüşmeden çok kurşuna dizme olan bir savaşın sonunda kaçıyordu. Geçtikleri köyleri silip süpürerek ilerleyen paralı askerler kan ve ateşle giriştikleri çılgınca temizleme hareketini sürdürmek için hazır kuvvetler bırakmışlardı arkalarında.

Ani bir baskınla olabilirdi bu ancak. Muz bahçeleri arasına gizlenmiş demiryolları aracılığıyla karşı konulamaz bir ilerleme. İş makinelerinden başka silahları olmayan bu kır adamları savaş planına göre de savunamazlardı kendilerini. Nasıl karşı gelinir saldırgana? Ganimete acıkmış vatansız askerlerle öldürme içgüdülerini savunmasız erkekler üzerinde, cinsel isteklerini de namuslu kadınlar üzerinde doyurmak fırsatı kendilerine sunulan canilerin, saldırısıydı bu. Hiçbir şey yapmadıkları halde, başıboş paralı askerlerin sövgüleri ve dipçik darbeleri arasında akan insan sütunu. Kendi toprak-

ları üzerinde yürümelerini çekemeyen paralı askerler kurşun yağmuruyla delik deşik ederek ortadan kaldırıyorlardı bu insancıkları. Çünkü binlerce mermi kusan silahlar bu iş için teslim edilmişti onlara.

Toptan öldürülenlerden geriye kalan bazıları kapatılacakları barakalar bölgesine dek varabilmişlerdi.

"Biz suçlu değiliz!" Kimi yürekli kişilerin haykırışları duyuluyordu hâlâ.

"Sendikaya yazılmakta ne gibi bir suç var?"

"Kimse bizi susturamaz, papa bile, çünkü hiçbir şey yapmadık!"

"Kumpanya mı? Yasaların gerektirdiğinden fazla bir şey istemedik, görevimizde kusur etmedik..."

Sıcaktan ve susuzluktan kıvranıyorlardı. Dar barakaların içinde sayıları gittikçe artıyordu, kıpırdayacak yerleri yoktu. Sızlanıyorlardı. Yakınmalarını duyan subay çok uzun konuşmadı:

"Bekleyin, bekleyin, biraz bekleyin, çok geçmeden şenlik, başlayacak, şimdilik, çok sıkışıksınız, ama az sonra..." ve birkaç askerin, direnerek karşı koyan bir zenciyi sürüklediklerini görünce emir verdi:

"Gücünüzü boş yere harcamayın çocuklar, hemen oracığa..."

Ve bir kurşunla zenci Vaneven'i hemen oracığa yıktılar. Gelgelelim, ölmedi zenci. Kolay kolay da ölmüyordu, yediği her kurşun sıçratıyordu onu. Sıçrarken, kollarından tutan gardiyanlardan ikisi ya da üçü yere yuvarlandı. Kan, abanoz renkli sıcak bedeninden akmadı hemen, ilkin gömleğini boyamaya başladı, sonra bacakları arasından pantolonunu.

Tutuklular dalgası büyüyordu gittikçe. Kimileri, dalgıç kispetlerini andıran acayip iş giysileriyle geliyorlardı. Ağaç-

lara böcek öldürücü sıvılar fışkırtan sulama makinelerinden indirip getirmişlerdi onları.

Muzun sıcaklığını taşıyorlar, muz kokuyorlardı.

Ayaklarında kauçuk çizmeler, gözlerinde iri gözlükler, ellerinde eldiven, başlarında kasket taşıyan adamların yanında; kendilerini modern bir ordunun askerleri sayan bu adamların yanında, kısa pantolonlarından çıkan cılız bacakları havada, yarı çıplak adamlar, sıtma sarılığında solgun benizli adamlar vardı. Sigaralarını sonuna dek içmek için, horoz gagalarına benzeyen dudaklarını sıkıyorlardı. İçtikleri ateşle külden başka bir şey değildi. Yüz kişiydiler, iki yüz kişiydiler, üç yüz kişiydiler. Sayıları pek çoktu. Makineli tüfek ateşleri. Haykırışlar. Ulumalar. Tasalı susuşlar. Barakalara hayvanlar gibi tıkılan ürkütülmüş, kana bulanmış yeni insan yığınları.

"Bu kadar çok adamı topluca öldürmek nasıl olacak bilmem ki albayım, gruplara ayırmak gerekecek herhalde; hemen işe koyulsak bile çok zamanımızı alacak bizim."

"Benim de korktuğum bu, binbaşım; gruplara ayırmak haydi neyse, bir de bu kadar adamı gömmek var. Hemen oldukları yerde işlerini bitirmeli. Her yanda çukurlar açılmalıydı önceden, şimdi çok çalışma ister bu."

"Evet, albayım, gömmek gerek onları."

"Kaç kişi kadar varlar aşağı yukarı?"

"Sendikaların listesi sizde efendim, bunlar arasında kaçmış olanlar pek fazla değildir. Onlar da cezalarını çektiler. Kaçakların hesabını görme ödevi Binbaşı Pacay'a verildi."

"Pacay bu işin uzmanıdır gerçekten..."

"Listede yasaya karşı gelen bin dokuz yüz kişi görülüyor..." dedi binbaşı sapsarı dişlerinin tümüyle sırıtarak. Sonra, kaşlarını çattı ve ekledi: "Gömme konusunda bir şey düşündürüyor beni. En iyisi büyük bir çukuru onlara kazdıralım. Mükemmel bir fikir bu. Gerekli araçlar da var orada..."

"Öyleyse ne bekliyorsunuz, binbaşım? Ne yazık ki kendi mezarlarını kazanlar sendikasını kurmaya vakit bulamayacaklar!"

"Biz izin verirsek kurarlar efendim, kurarlar... Bir sendika başkanı, bir yazman ve bir de büro; yazışmalar, reklamlar, toplumsal tartışmalar için..."

Albay, uyuşukluğunu gidermek için tepindi. Redingot biçimindeki asker ceketinin düğmelerini çözdü, elinde tuttuğu bir mendile yüzünün terini küçük küçük vuruşlarla kuruladı. Yanından çekilmek için topuklarını takırdatarak selam çakan binbaşının selamına isteksizce karşılık verdi.

Kimse hiçbir şey bilmiyordu. Çukurlar mı? Neden çukurlar? Siper mi kazıyorlar acaba? Halk ordusunun karşı-saldırısı için savunma hazırlıkları belki de? Nereden, göğün ya da yerin hangi yanından görünecek birlikler? Çarpışma nerede olacak? Tutuklu olan kendilerine gelince, tırnaklarıyla dişlerinden başka silahları olmadığına göre savaşa katılabilecekler mi? Ölümden korkmuyorlardı. Yeter ki, savaşa katılabilsinler. Yeter ki, öç almaya ve düzeni sağlamaya gelen devrimci askerleri savunmak için dövüşerek göğüslerini açıp etten bir siper yapabilsinler onlara.

Çukuru kazarken veya toprağı çıkarırken birisi duraklayacak olsa, pestili çıkarılıncaya dek dövülüyordu. Dayaktan kalçaları ya da çene kemikleri kırılanlar taze kazılmış toprağa yuvarlanıyor, toparlanıp kalkmaya fırsat bulamadan sırtlarının orta yerine yiyorlardı kurşunu. Kalksalar bile az sonra ölüyorlardı. Halk ordusu birlikleri yetişinceye dek gerekli olan zamanı uzatmak ve hiç olmazsa öç almanın tadına vararak ölmek için hiç ses çıkarmadan boyun eğerek kazıyor, kazıyor, kazıyorlardı kendi mezarlarını...

Cesetlerini atacakları bu çukuru açmaksızın neden dikilmiyordu tümü birden, hepsini bir çırpıda öldürsünler diye?

Önlerinde kocaman açılan bu oyuğu neden kazıyorlardı daha çok? Çünkü Devrim ordusu askerlerinin bekleyişi içinde gözlerini ufukta gezdirerek ve korkudan kalın bağırsaklarının boşaldığını, paçalarından çişlerinin aktığını hissederek soluk soluğa toprağı kazan bu bitkin insanlar, böylelikle varlıklarını biraz daha sürdürüyor, yaşamlarını birkaç saat, birkaç dakika daha uzatıyorlardı. Bu birkaç saat, birkaç dakika içinde, ülkeyi paralı askerlerden arıtmak üzere gelmekte olan halk ordusu öncü birlikleri uzaklarda görünebileceklerdi mutlaka.

Çukurun dışına attıkları ve azar azar volkanik arazi üzerine yığılan her kürek topraktan sonra, her kazma sallayıştan, derinliğine her milimetre ilerleyişten sonra yüzlerce adamı her şeyin, ölümün bile üstünde yükselerek kendilerini mezardan kurtaracakların herhangi bir yerde belirmelerini görmek için can çekişmeleri üzerinde dimdik doğruluyorlardı. Kimileri de çukura cansız düşüyorlardı; çünkü toprağı yavaş kazanları paralı askerler sırtlarından kurşunlayarak delik deşik ediyorlardı.

Binbaşı komutanına yaklaştı; çoban köpeği soluğunu tuttu, topuklarını takırdatarak hazır ol durumuna geçti ve omuzunda bölgenin şef komutanlık nişanları parıldayan bu yakışıklı hayvana bir selam çaktıktan sonra:

"Emirlerinizi bekliyoruz albayım!" dedi.

"'Dur' komutu verin," diye emretti albay, "çukur yeterince kazıldı. Et şölenine konmaları için biraz da akbabalara toprağı eşelemek zevki bırakmalı!"

"Dur" komutu verildiği vakit hepsi oldukları yerde kaldılar. Çıt çıkarmadan, kımıltısız ve yurtseverlerin gelişini görme umudunun yıkılmasıyla perperişan... Albayın gürül gürül sesi duyuldu birden:

"Tanrı için, vatan için, özgürlük için..." Bir yandan borazan sesi. "Komutama dikkat!" Kılıcını kınından çekip göğü

ikiye biçti. "Burada bulunan hepinize bildiriyorum ki, sendikalara mensup olup da şimdi ayrılmak isteyenler bir adım öne çıksınlar, hayatları bağışlanacak."

Bu adamlardan bir teki bile kımıldamadı, önlerinde ölüm, ayaklarının dibinde mezar.

Çileden çıktı komutan. Kurbanlarından daha çok sararmıştı. Bineğinin üzengileri üzerinde dikilerek, daha iyi duyulsun diye haykırışla sesinin gücünü iki katına çıkardı:

"Tanrı için, vatan için, özgürlük için..." kılıcının keskin yüzüyle havayı parçalamaya başladı yeniden. Borazan sesi devam ediyordu: "Komutama dikkat! Burada bulunanlardan, içinizde, sendikalara mensup olup da grevlere katılmayan, ücretlerin arttırılması, çalışma saatlerinin azaltılması için yazılan dilekçeleri imzalamayan, toplu sözleşme istemeyen, Kumpanya'ya ayrılan topraklarla ilgilenmeyenler varsa bir adım öne ilerlesinler, hayatları bağışlanacak!"

Yirmi üç yaşlarında bir delikanlı deli gibi fırladı, yumruklarını sıkarak albayın bulunduğu yere doğru atıldı. Üstüne saldıran bu adamın meydana getireceği tehlikeyi gören albay, atının dizginlerini hızla çekti. Arka ayaklarının üstünde şaha kalkan hayvan şefin değerli bedenini korudu. O anda, başkaldıran adamın üstüne yağan kurşunlar delikanlının taşkın öfkesini yatıştırıverdi kesinlikle. Yere yığılan beden öbürlerini de sürükledi; arka arkaya boşalan silahlar, haykırışlar, kan, toz, duman kargaşası, kargaşaların en korkuncu içinde yıkılan gövdelerin kimileri çukurun içine kimileri de dışına düşüyordu. Can çekişenler, ölümün son hırıltıları içinde sürünerek birbirlerine yaklaşıyorlardı. Birlik halinde kalmak için, o ana dek aynı amaç, aynı düşünce için çarpan yürekler birlik olsun diye, dövüşken korkunç bir cephe meydana getirmek için, birbirlerinden ayrılmamak, kavgada ve ölümde gerekli olan birliğe ihanet etmemek için, kol kola, et ete, kan kana, kemik kemiğe...

2

Büyük çukur gecesi bir trenin gürültüsüyle karıştı. Silah patlamalarını duyan ve karanlıkta yaylım ateşinin ışığını gören makinist, lokomotifi birden durdurunca korkunç sarsıntı kataın bütün vagonlarına yayıldı. Ücretli askerler trene saldırdılar, öldürmeye susamışlardı ve öldürecek adam arıyorlardı. Daha şimdiden birbirlerini öldürmeye başlamışlardı. "Kurtuluş" ordusu için genelevlerden devşirilmiş kadınları paylaşırken Honduraslılarla Nikaragualılar arasında bir çatışma oldu.

Hepsinin, ama hepsinin kadına ihtiyaçları vardı. Kollarından, derilerinden, kendilerini örten her şeyden ölümün, terden değil gözyaşından yapış yapış olan pelteleşmiş etin, kısacası, çukurdan arta kalan her şeyin duyumunu silmek için kadın etiyle ovuşturuyorlardı bedenlerini, içkinin gideremediği ölüm kokusunu lavanta kokusuyla gidermek için orospulara asılıyorlar, karanlıkta, hemen orada, toprak üstünde sahip oluyorlardı onlara. Uzun ya da kısa süren bir spazmdan sonra köpüklü tükürükten, yapışkan spermadan bir sabun gibi sürtüştürüyorlardı onları bedenlerine. Deniz suyu acılığında bir asit kokusu gecenin sıcak ıslaklığına, gözyaşlarının ağırlığıyla birlikte akşamın sisine ve kan kokusuyla birlikte yanmış paçavra yığınlarından yükselen barut buharına karışıyordu.

Albay Gerardino Carcano'nun zırhlı başlığı ona o denli yakışıyordu ki kendi zevkine göre ısmarladığı kadını beklerken aynanın karşısında zevkten bitiyordu. Beklediği kadın *tamarin** renginde, saz bedenli, sivri memeli, timsah dişli, genç hayvan bakışlarıyla erkeğe çıkartma resim gibi yapışan güzel bir dişiydi.

* Amerika'nın küçük boy bir maymun türü.

Aynada kendisine bakmak için üstünü açtığı lambayı yeniden örttü. Kampta tam karartma emrini veren de kendisiydi.

Bir gülüş, istediği kadının yakınlarda olduğunu bildirdi. Karanlıktan çıkıp gelen la Quinancha alacakaranlıkta belirdi.

"Trompuda, sevgilim..." dedi kadın girerken, "bu cehenneme neden getirttin beni? Ne haldeyim gör bak... Allahın belası bir çamur bulaştı yaralı parmağıma... Ahmak makinist birden durdurdu treni, biz içindekiler hayvandık sanki. Söyle bana biliyorsan, nasıl başlar tetanos?"

Albay dinlemiyordu onu, belinden yakaladı, terli ve yumuşak elleriyle memelerini, bacaklarını okşamaya başladı.

La Quinancha'nın bir şamarı bu oyunu durdurdu.

"Tetanosun nasıl başladığını bilirsin sen, söyle bana. Daha şimdiden çene kemiklerim kaynaşmaya başladı, bulantım var."

"Mademki kendini hasta hissediyordun neden geldin?"

"Hasta değildim, ama hayvan vagonlarında yolculuk eder de kimin midesi bulanmaz? Hem kızlara Amerikalılar için götürüldüklerini söylemişlerdi..."

"Sen de mi Amerikalılar için tutuldun..."

"Kızlara, dedim sana, bana değil, hem kiminle konuştuğuna dikkat et. Yalvarırım biliyorsan söyle bana nasıl başlar tetanos?"

"Memelerde..."

"Has... şuradan..."

"Git Amerikalılara sor..."

"Onların en iyi uşaklarına soruyorum... Nasıl başlar tetanos? Söyle bana, söyle... iğrenç olma!"

"Görevli doktoru çağırtıp ona soralım, ben bilmiyorum, ben bilmiyorum nasıl başlar tetanos."

Doktoru beklerken biraz alkol bulalım.

"Konyak..."

"Ne olursa olsun, ama çabuk... Albay bir şişeyle döndü, o arada bir tekmeyle emirerini uyandırdı, doktoru çağırmasını söyledi ve bir tetanos vakası olduğunu bildirmesini de tembih etti."

"Aptallık etme, gerekli olmayan yerime döküyor."

"Göremiyorum da ondan..."

"Şişeyi ver bana..."

"Lambanın üstündeki örtüyü kaldırsam iyi olacak..."

Dediğini yaptı.

Kanayan çamurlu parmağıyla la Quinancha göründü. Amber renkli sıvı yerinden sıçrattı onu. Dişleri sımsıkı, gözleri kömür gibiydi.

"Bana bir öpücük bile vermedin."

"Başına geçirdiğin bu oturağa çarpıp kafamı kırayım diye mi?"

Albay elini zırhlı başlığına götürdü. Kendisine o denli yakışıyordu ki... Orospu karı da tutmuş oturarak diyordu ona...

"Peki, nereden buldun bu çamuru?"

"Bir çukura düştüm, sanırsam cesetler vardı içinde, ölü çamuru bu. Ateşim var, cayır cayır yanıyor her yanım, terliyorum, ama içim titriyor, titremem durmuyor bir türlü."

Doktor asistanıyla birlikte geldi, hiç vakit kaybetmeden ilk "Antitétanique" iğneyi yaptı.

"*Antiputanique** mi doktor? Bundan kurtarmanızı istemiyorum beni."

Alay ettiklerini işitti la Quinancha ve bir çocuk gibi ağlamaya başladı. Öksüz kaldığı karanlık gece görmüştü onun böyle ağladığını sadece.

Doktor gittikten sonra, savaşçının kamp yatağı üstünde uzanıp kaldı. Emireri bir başka yatak daha getirdi, albay gi-

---

* Yazar burada bir kelime oyunu yapıyor: Antitetanique tetanosa karşı, antiputanique orospuluğa karşı ilaç demektir.

yinik olarak yattı ve zırhlı başlığını yastığın yanına koydu. Lamba örtüldü yine. Uyumuyorlardı. Gözlerini yummadan ve kımıldamadan duruyorlardı öylece. Kadın, hastalığın başlayacağı anı bekliyordu. Erkek sıkıntılı ve öfkeliydi, ama sonunda uykuya daldı, çok geçmeden de horlamaya başladı.

La Quinancha belli belirsiz bir karaltının kımıldadığını gördü; karanlıktan alacakaranlığa geçerken el yordamıyla yürüyordu. Beyazımtırak paçavralar giyinmişti. Kim girebilirdi içeri? Emireri ve nöbetçiler yok muydu? Hepsi de silahlıydı. Şefin istirahat ettiği yere girmeye kalkışana duraksamadan ateş ederlerdi.

La Quinancha kalktı. Ateşin etkisi değildi bu. Savaşçısını korumak gerekti. Üzerine doğru yürüdüğü yaratık kollarına düştü. Mısır kokan ufak tefek yaşlı bir kadındı bu. Yatağındaki kumlar üzerine akacak çok az suyu olan bir derenin sesi gibi konuşuyordu.

Giyilmekten paçavraya dönmüş gömleğinin lime lime olmuş yenlerinden yalvaran, kemikli iki kol çıkıyordu.

Gücünü tüketmiş parmaklarında hemen hemen hiç tırnak yoktu.

"Tasalanma," dedi la Quinancha. "Tasalanma, yarın konuşacağım onunla, sana söz veriyorum, başaracağız mutlaka."

Şefin horlamaları ile bacaklarıyla kollarına saplanan ve kötürümleşmenin habercisi olan kramplar sağıra çevirmişti zavallıyı.

Kıyıda güneş göründü.

La Quinancha bir an bile bağırmadan durmaya dayanamıyordu. Yanıp tutuşan bedeninde şimşekler çaktıkça avaz avaz haykırıyordu. Çene kemikleri kenetlenmiş, hırıltılar başlamıştı. Zehirli bir ter içinde yüzüyordu.

O çok güzel yüzün kasılmış mosmor, koskocaman bir yüz biçimine girmesinden ürküntüye uğrayan albay, bir çarşaf ört-

tü kadının üstüne. Gözyaşları sürekli hıçkırıklara dönüştüğü ve biraz yatıştığı vakit bile çarşafı açmaya razı olmadı albay.

Doktoru acele çağırtmıştı. Sadece yüzünü görmemekle yetinmiyor, gittikçe daha kulak parçalayıcı bir hale gelen haykırışların dindirilmesini istiyordu. Bir ara sesi kesilir gibi oldu, kenetlenmiş çene kemikleriyle makineli tüfek gibi takırdayan dişleri arasından çırpınmalı bir dua okur gibi, çukurdaki ölüler için yalvardı:

"Henüz tanınabilir durumdalarken mezarlığa götürülmeleri için izin vermelisin..."

"Bunu isteyen sensin demek," diye düşündü albay, "sen ki, daha şimdiden tanınamayacak durumdasın."

"İzin ver de çıkarsınlar onları çukurdan..."

"Evet evet... çıkarsınlar," diye boyun eğdi albay, "Çıkarsınlar..." Kadının maymun tüyü gibi kara gübre rengindeki felçli yüzünü görecek diye ödü kopuyordu.

Doktor boşuna geldi. Yapılacak hiçbir şey yoktu, onu öldürmek ya da, diri diri yanmaktan, kudurmaktan daha kötü korkunç acılar içinde kıvrana kıvrana ve sıçanotuyla zehirlenerek ölenlerin bütün belirtilerini göstere göstere ölmesini beklemek. Doktor, sağ elinin işaret parmağını bir tabancanın tetiğini çeker gibi oynatarak bir el ateşle işini bitirmesini işaret etti albaya.

"Ölüler... Ölüler..." diye çılgın bir sesle sayıklar gibi inleyerek mırıldandı kadın; ak çarşafın altında kara tüylü maymun yüzünün gölgesi kımıldadı.

"Evet! Evet! Çukurdan çıkarılsınlar hemen mezarlığa götürülsünler. Duyuyor musun Quinancha, şimdi emir veriyorum..."

"Ufak tefek yaşlı bir kadın istedi bunu benden. Bu gece geldi, sen uyurken. Evet dedim ona, söz verdim, işte sen de emir veriyorsun, benim hatırım için. Ne kadar iyisin Gerardino!"

"Ufak tefek yaşlı bir kadın mı? Düş görmüşsün. Qiuinancha sayıklarken..."

"Peki, Gerardino, düş gördüm belki, ama çıkarılsın ölüler çukurdan, çıkarılsın..."

"Binbaşı!"

"Evet albayım..."

"Artçı kuvvetlerde görev almak işi size düştüğüne göre büyük birlikler çekilip gittikten sonra bu sendikacı itlerin ölülerini yakınlarının çukurdan çıkarıp almalarına ve bir mezarlığa götürüp çukur kazarak gömmelerine izin veriniz. Onları öldürmek gerekiyordu, çünkü ayaktakımıydılar... başkaldırmışlardı... bana karşı gelmişlerdi..."

"Verdiğin emri duydum, Gerardino –Quinancha'nın vücudu çarşafın altında kımıldadı– timsah dişli küçük hayvanına karşı ne kadar iyisin sen... iyileşir iyileşmez *küçük kemiğinden** öpeceğim... hoşlandığın için küçük kemiğinden..."

"Gidebilirsin binbaşı..."

"Neden gönderdin onu? Küçük kemiğinden öptüğümü bilmesin diye mi? Çok gururlusun!"

Yeni kasılmalarla çırpındı tekrar. Konuşamıyordu artık. Jelatinimsi bir hal alan dilin şapırtısından başka bir ses çıkmıyordu ağzından. Kollarıyla bacaklarına giren kramplar nedeniyle, yanan bir örümcek gibi tostoparlak olmuştu bedeni...

Birdenbire ulumaya başladı yeniden:

"Gerardino! Gerardino! Senin küçük timsahın! La Quinahcha! senin küçük timsahın!"

Albay kıtalarıyla birlikte uzaklaşıyordu. Geride, Albay Pablo Salas'ın komutanlığında artçı kuvvetler kalmıştı sadece. Doktor, çarşaftan kurtaracağını söylediği la Quinancha'nın üstüne atıldı, bir hasta bakıcının getirdiği iple dolaya dolaya

* Omurganın sonuncu kemiği.

bağladılar zavallı kadını; hiç kıpırdayamayacak bir duruma soktular.

Analar, dullar, öksüzler, akrabalar çukurdan mezarlığa taşıyorlardı ölülerini.

Tarım işçileri, muz işçileri, yol işçileri, dok işçileri sendikalarına kayıtlı olan üyelerin cesetlerini çukurdan çıkarmak, tanımak ve mezarlıklarına götürmek... Bu işler yapıladursun, ayakta gömülecek birisi için boru biçiminde bir başka çukur kazılmaktaydı mezarlıkta.

Gittikçe çoğalan çırpınmalarını tutacak, topraktan bir deli gömleği hazırlanıyordu la Quinancha'ya. Gitmeden önce doktorun direktifleri bunlar oldu. Bir maskeyi andıran yüzü dışarıda kalacak biçimde boynuna dek gömdüler. Kerpetenin uçları gibi birbirine yaklaşıyor ya da uzaklaşıyordu gözleri, bir şey yakalamaya çalışıyorlarmış gibi... Ölümünün küçük parçasını belki de... Orada ölüm her şeydi... Ölümün küçük toprağı eksikti onun için... Gözlerinden ayırmaya çalışıyordu onu, bir yaklaştırıp bir uzaklaştırarak, düzensiz hareketlerle... Kimi zaman, bembeyaz oluyor, kimi zaman göz bebeklerinin parçalayıcı gölgesi kaplıyordu her yanını. Can çekişirken limon suyuyla ıslatıyorlardı dudaklarını. Ağzında yaşlık hissedince, hemen hemen tamamıyla felçli çene kemiklerinin arasından haykırışlarını tekrarlıyordu:

"Gerardino! Gerardino! Senin küçük timsahın... La Quinancha! senin küçük timsahın!"

Sinekler, güneş, rüzgârın savurduğu kum ve ölüleri taşıyan insanların ayakları... Bir ölü seli durdurdu birden köyün mezarlığını.

La Quinancha öldü. İnsanlar göğe kaldırdılar gözlerini...

Yeni yöneticiler, duvarlardan, direklerden, ağaçlardan, köprülerden, her yerden, içinde sendika sözcüğünün geçtiği bütün yazıları söktürdüler ya da sildirdiler. Yırtılan afişler, parçalanmış bayraklar gibi sarkıyordu. Köylü, işçi ya da sendikacıya karşı önüne geçilmez bir öfke bürüdü yöneticileri. Kitap, belge, gizlenmiş kişiler bulmak için arama-tarama yapılmadık ev kalmadı. Mezarı boylamaktansa cezaevini boylamak daha az kötüymüş gibi görünüyordu. Oysa erkeklerle kadınların diri diri gömüldükleri mezarlardı cezaevleri. Kimileri başka cezaevine gönderiliyor, kimileri de idamlıklar duvarına. Her gün, her saat, sabah, öğle, akşam kurşuna diziyorlardı.

Yeni yeni haberler yayılıyordu dünyanın her yanına. Hükümet dışarıya para kaçırıldığından söz ediyordu. Ancak sağda değer kazanan sıfırlar, kıtaları zincire vurmak amacıyla onları birer demir halka gibi kullanan bankacıları kışkırtıyordu sanki. Para kaçırmaların ardı arkası kesilmiyor, gittikçe çoğalıyordu. Yüzleri binlere, milyonları yüz milyonlara çeviren sıfırlar üst üste ekleniyordu hep. Bir limanı savunmakta olan savaşan işçilerin geri çekilişini elindeki makineli tüfekle at üstünden koruyan bir kadının yiğitliğini yazıyordu bütün gazeteler.

Küçük toprak sahipleri boğazlarını yırtarcasına bağırıyordu:

"Kaçırılan paralar! Kaçırılan paralar! "

Bununla birlikte, yabancı basın hiç ilgilenmiyordu kaçırılan paralarla, ama kara bir ata binmiş, rüzgâr gibi uçan kazaklı "pin-up"la pek ilgileniyordu...

"Kaçırılan paralar! Kaçırılan paralar!"

Kahraman kadına "Kızıl Şeytan", "Dişi Tarzan" gibi efsanevi adlar veriliyordu...

... "Kara atını öldürüp bir dik kayanın tepesinden, kuduran Karayip denizinin dalgaları arasına attıktan sonra, 'Dişi Tarzan' yerlilerin küçük bir teknesine atladı; omurga gibi upuzun bir oyma kayıktı bu. Köpek balıklarından bir ordunun himayesinde, uçan balıkların meydana getirdiği kemerlerin altında ve şarkı söyleyen balıklarla küçük denizatlarının müziğinin eşliğinde, gümüş renkli sularda kayarak gecenin içinde gözden kayboldu..."

Yazı, renkli bir üslupla sürüp gidiyordu. Yabancı muhabirler çağrıldı. Eğer bu "Dişi Tarzan"ın kahramanlıklarını göklere çıkarmaya devam ederlerse, ülkeyi terk etmeleri için kendilerine ancak birkaç saatlik bir süre için izin verileceği bildirildi. Çünkü bu kadının artçı eylemi "Moskofçu" yöneticilerin kaçmasını sağlıyordu.

Gazetecilerden birinin sevimli bir tavır takınarak, heyecan yaratacak başka ne gibi haberlerin bulunduğunu kötü bir İspanyolcayla sorması üzerine, koro halinde:

"Paraların kaçırılması! Paraların kaçırılması!" diye bağırıldığı duyuldu.

Ajans haberleriyle dışardan gelen gazeteler paraların kaçırılmasına dair haberleri iletmeyi reddediyorlardı. Ne "Dişi Tarzan" ne de paraların kaçırılması. Küçük toprak sahipleri telaşa kapıldılar. Bu böyle olamazdı. Haberleri gazetelerde yayınlanmayan bir ülke, haritada var olsa bile gerçekte yoktur. Reklam için ayrılan bütçe çoğaltıldı. Bir Propaganda Bakanlığı kuruldu. Herkesi uyanık tutan bu coğrafi atomla kimse ilgilenmemeye başladı.

Bir sözcük durumu kurtardı. New York'lu reklam Master'ı Jerome Mc Fee tütünlü tükürükle dolu ağzında dile getirdi onu ilk kez; gerçekten bir havana tüttürüyordu o anda, daha doğrusu çiğniyordu.

İçtiği tütüne benzeyen mavimsi duman rengindeki gözlerini kapatarak söylemişti onu; gözlerinden çok göz kapaklarıyla, göz kapaklarından çok kirpikleriyle görmek için. Kıvırcık yüne benzeyen saçları apaktı. Sağ elinin parmaklarıyla yusyuvarlak küçük karnına vurmaya başladı. Yere değmeyecek kadar kısa bacaklarını bir piyanonun pedallarına basar gibi uzattı.

Adına dünya dedikleri yuvarlak, sesli bu kocaman piyanoyu çalıyordu.

Karnı üzerinde trampet çalarken Jerome Mc Fee'nin ayağının ucuyla biraz fazlaca basmasının yankısı büyük oldu. Binlerce, binlerce büroda ve gazetede, daktilodan operatöre dek, telli ya da telsiz telgrafçıları unutmamak şartıyla, bütün haberleşme uzmanları onun hareketlerini tekrarlıyordu.

Çalışmalarını destekleyen hükümetin geçmişini, tutumunu, programını eksiksiz inceledikten sonra Master'ın ağzından bir söz, bir tek sözcük çıktı.

Bir tek sözcük. Buz gibi. Hesaplı.

Gerçekleri yalıtmak ve istediği gibi saptırmak için mükemmel bir mıknatıs ve sloganlar meydana getirmek için mükemmel bir makine olan kafanın ürünü.

"*Corpses...*"*

Ve Jerome Mc Fee'nin ağzından *corpses* sözcüğü daha tamamıyla çıkmamıştı ki, sportif oyunu andıran bir savaşmadır başladı çevresinde. Işıklar, pullar, telefonlar, elektrik hızıyla işleyen yazı makineleri ve Master'ın ağzından çıkan sözcüğü yazmak için ses hızıyla, elektrik hızına ulaşmaya çabalayan memurlar.

Vakit geçirmeden sözcüğün Copyright'ı elde edildi.

Dolarlar sayesinde, bir haftadan daha kısa bir zaman içinde, Devlet Bakanlığına önceden danışılarak, ülkede yerleşmiş

* Cesetler.

küçük Avrupalı dostların yönetici ve kaçak yoldan daha beter bir şey olan "ad bildirmeyiş"i hoş karşılamayan albay ile uzlaşmaya varıldı.

Corpses! Corpses! Corpses!

"*Corpses* sözcüğünün bütün ülkelerde –Rusya dâhil– çeviri, alıntı, uyarlama gibi her türlü yayın hakları Kurtuluş Ordusu Komutanı Albay'a aittir."

Ülkede yerleşmiş küçük Avrupalı dostlar sevinçten sıçrıyorlardı. Ne paraların kaçırılması ne de "Dişi Tarzan". *Corpses, Corpses...* İngilizce olarak söylenen sözcüğün değişik bir sesi vardı, bir gaga vuruşu gibi, bir av kuşunun haykırışları gibi... *Corpses, Corpses, Corpses...*

Master, turistlerin cennetinde bir hafta sonu geçirmeye davet edilmişti, bu vesileyle Başkanla da buluşmuş oldu.

Corpses! Corpses!

Herkes bu sihirli sözcüğü tekrarlıyordu. Jerome Mc Fee, makineli tüfekler arasında sessizce içeri alındığı vakit Ekselansları'nın dudakları üzerinde parıldıyordu aynı sözcük.

"Bizim haberlerimiz arasında yayınlanıyor," diye açıkladı Mc Fee. Ekselanslarıyla görüşmeleri sırasında; "gazete okuyanların, radyo dinleyenlerin, televizyon izleyenlerin ya da sinemaya gidenlerin topu yüzde yetmiş ölü etlerle, yüzde otuz da diri etlerle besleniyor: Onları en çok ilgilendiren haberler çok sayıda ölü ortaya çıkaran haberlerdir... *Corpses! Corpses!*"

İspanyolcadan çok İngilizce... makineli tüfekler arasında ve sessizlik içinde...

"Ekselansları, bizim, Nazilerin kullanmasına zaman bırakmadığımız bir silahı kullanacaklar. En etkili heyecan yaratan propaganda ölüler!" ve Mc Fee'nin böyle konuştuğunu işiten Başkan, dişleri arasından küçük şırınga gibi, köpüklü tükürük fışkırtan bir gülüşle güldü.

"Evet, Ekselans, ölüler..." diye üstelerken, tütün dumanı mavisindeki küçük gözlerinden mızrak gibi bakışlar fırlattı Master.

Corpses! Corpses!

İspanyolcadan çok İngilizce... makineli tüfekler arasında ve sessizlik içinde...

"Almanların, gaz odalarına gönderdiklerinin fotoğraflarını çekmeleri ve kurbanlarının giysileri, küçük çocuk ayakkabıları, kadın saçları, takma dişleri, cam gözleri gibi kişisel eşyalarını toplayıp eksiksiz bir şekilde kataloglarını yaparak saklamaları hakkında Ekselansları ne düşünürler acaba? Çünkü onlar, temeli ölülere dayanan propagandaların en büyüğünü yaymak istiyorlardı bütün dünyanın gözleri önüne. Bunu cesetlerin kendileriyle değil ama onların yaşlarını, cinsiyetini, ırkını, dinini, kökenini, sanatını ya da mesleğini gösteren kişisel eşyaları, kısacası kimliklerini tanıtlayacak belgelerle yapıyorlardı. Çünkü milyonlarca cesedi saklamak olanaksızdı; işte, hükümetinizle birlikte bizim yapacağımız, küçük çapta tabii, onların yapamadıkları olacak. Yankısının büyük olması için elden geldiğince çalışacağız..."

Ekselansları, Hitler'in bıyıklarına benzeyen bıyıklarını burdu.

"Mümkün olduğu kadar çok ceset bir araya toplanacak, fotoğrafları çekilecek. Bütün araçlar hazır. Sonra onları gazetelerde, dergilerde, afişlerde çoğaltarak sinemada, televizyonda göstererek kızıl barbarlığın kurbanları olarak sunacağız."

Başkanın, kendisini bürosunun kapısına dek geçirmesinden çok memnun olan Master, gitme iznini isterken her şeyi bir cümleyle özetleyiverdi:

"Hükümetiniz; albayım, cesetlerle birlikte ilan ediniz onu..."

"Corpses... Corpses... İspanyolcadan çok İngilizce... makineli tüfekler arasında ve sessizlik içinde... bir gaga vuruşu ya da ölü etiyle beslenen ölüm kokan akbabaların haykırışı gibi bir şey..."

Yöneticilere, belediye başkanlarına polis şeflerine çekilen genelge telgrafları kendilerini bekletmediler.

"Kan aktarımı için gerekli olan kanın sağlanması konusunda daha önce vermiş olduğumuz emri şimdilik erteleyiniz, ama Başkanlığın kesin yönergeleriyle birlikte aşağıdaki emri yerine getiriniz: Hükümetin reklamı için mümkün olduğu kadar çok miktarda ölü temin ediniz. Tanrı, Vatan ve Özgürlük. (İmza): Hükümet."

Karşılıklar gecikmedi:

"Size gerekli olan ölüleri sağlamak amacıyla elli tutukluyu kurşuna dizmek üzere ayırdık. Bunun yeterli olup olmadığını bana bildiriniz. Tanrı, Vatan ve Özgürlük. (İmza): Merkez Komutanı San Lucas."

"Yüce hükümetin emirleri üzerine son gece dokuz devrimci şefi kurşuna dizdik. Daha fazlasına ihtiyaç olup olmadığını bildiriniz. Tanrı, Vatan ve Özgürlük. (İmza): Todos-los-Santos Belediye Başkanı.

"Cesetleriyle hükümete hizmet etmeyi reddeden birtakım adamları yakalattım. Şimdi emirlerinizi bekliyorlar, (İmza): Askerî Komiser Milpos Altas."

Kurşuna dizilenleri ya da dizilmek üzere bekleyenleri bildiren telgraflar yağmur gibi yağdığından, alt kademelerdeki makamlara propaganda materyalini çoğaltmayı yasaklayan kesin emirler vermek gerekti; çünkü şimdiye dek elde edilenlerden yararlanılacaktı.

"Yaşlı bir kadınım ben, diye yazılıydı Başkan'a gönderilen bir mesajda, eğer istenilen cesetse, ben benimkini veriyorum, yeter ki, genç ve üç çocuk babası olan oğlum öldürülmesin."

Kurşuna dizilmeler kesildi, ama ölülerin taşınması başladı. İnsanoğlu çok şeyler görmüştür ama böylesini görmemiştir hiç: Ölülerin mezarlarından çıkarılıp tutuklu olarak başkente taşınması. Silahlı nöbetçiler, polisler, jandarmalar arasında ilerliyordu cenaze alayı ülkenin yolları boyunca. Üniformaları haki renkliydi, başlarında kilise adamlarının giydiği şapka, kollarında kılıç ve haç işaretleri vardı.

Çöp toplar gibi ölüler toplanıyordu kentlerden geçerken.

Reklam işini yönetmek için özel olarak tutulan Mc Fee evinin uzmanı ölülerin başkente taşınmasını emreden telgrafı "Sabotaj" olarak niteledi ve ast makamlara yeni yönergeleri bildiren telgraflar çekildi yeniden: Son olaylar sırasında ölen insanların cesetlerinin mezarlardan çıkarılması ve fotoğrafçılarla savaş muhabirleri gelinceye dek oldukları yerde bırakılmasıyla yetinmeleri emredildi.

4

Akbabalardan başka kimse alarm işareti vermedi, kara kuşlar mezarlık üstünde topaç gibi dönerek dans etmeye başladılar.

Ölüleri çıkarıyorlar!

İlk haber bu oldu. Çukurda toptan öldürülen sendikacıların analarını, bacılarını, karılarını, kızlarını büyük üzüntünün verdiği uyuşukluktan sıyıran ilk haber.

Zımparadan geçirilmiş gibi kıvılcım saçan ve gözleri kör eden bir öğle.

Aşını ocakta, dikişini makinede, sarmakta olduğu tütünü yerde, cilaladığı taşı elinin sıcaklığında bırakarak oldukları gibi fırladılar evlerinden. Kapılar açık kaldı. Ölüleri çıkarıyorlar!

Kara paçavralar içinde birbirinin ardı sıra koşan kadınlar. Arkalarından donsuz kıçları kalkık, karınları şiş bir sürü çocuk ve köpek... Ancak bunlar, bu durumda olmakla kurtarabilmişlerdi kendilerini kurşuna dizilmekten, kadın ve çocuk oldukları için canları bağışlanmıştı. Erkek olanların tümüne tırpan atılmıştı. Ölüleri çıkarıyorlar!

Birbirinin önüne geçmek istiyordu kadınlar. Ama mümkün olmuyordu bu. Kimileri geriden gitmek zorunda kalıyordu. Ne var ki, hiçbiri olduğu yerde kalmak istemiyordu...

Ölülerin çıkardığı ve rüzgârın yaydığı pis koku. Yanıp tutuşan yol. Ak topraktan korlu toz. Kimileri önde. Kimileri arkada. Yürüyüşe daha dayanıklı olanları geriden izlemeye boyun eğenler de köyle mezarlık arasındaki uzaklığı iri adımlarla yutuyorlardı.

Kadınların bir bölüğü çok ilerlemişti. Haberi ilkin onlar öğrendiler. Yük arabalarıyla, atlarla, bisikletlerle gelmişlerdi; içlerinde üstü açık harap bir otomobile binerek gelenler bile vardı.

Yas giysilerine bürünmüştüler. Yüzleri kara ter damlaları içinde yüzüyordu. Mendillerini ısırarak, tuzun kirlettiği, gözyaşlarının kara kara sulandırdığı kirpikleri arasından sessiz sessiz bakıyorlardı, haçları ve çiçekleri çiğneyerek mezarları eşen askerlere.

Kurşunlanarak kendi kazdıkları çukura düşen, sonra, henüz tanınabilir bir durumdayken La Quinancha'nın aracılığıyla sahiplerine verilerek mezarlığa gömülen ölüler birer birer çıkarılıyorlardı gömüldükleri yerden.

Tanınmayacak haldeydiler şimdi. Kök söker gibi parça parça çıkarıyorlardı onları. Topraktan ve uykudan şişmiş kökler. Her şey sıcaktı, kıyının fırınında kaynayan her şey sımsıcaktı. Onlardan başka. Sadece onlar, toprakla kaplı kirpikleri arasında gözleri yitik ölüler buz gibi.

"Bundan daha beter bir şey görülmüş değildir! Mademki albayla binbaşı çukurdan çıkarılıp mezarlığa gömülmeleri için emir verdi, şimdi neden çıkarıyorlar onları? Öldükleri halde neden rahat bırakmıyorlar gene? Nereye götürecekler?"

Bunları söyleyen en son gelen kadınlardan biriydi. Ama daha fazla konuşamadı, içinden bir şey koptu ve yudum yudum içti gözyaşlarını sessizce.

"Onları gene büyük çukura mı götüreceksiniz yoksa?" diye araya girdi bir köylü kadın onbaşıya seslenerek, güherçile rengindeki süngerimsi gözlerle bakıyordu.

"Üzerlerine gaz döküp yakacak mısınız yoksa?" dedi bir başkası.

Bir üçüncüsü de:

"Ne yapacağınızı söyleyin! Başlarına neler gelecek daha bunu bilelim hiç olmazsa!"

Onları ne bir yere götürdüler, ne de yaktılar. Son gelen ve mezarlarının dışında bırakılmalarını bildiren telgraf gereğince, yöneticilerin verdiği emirlere uyarak etrafa saçtılar. Oraya buraya atılan çöpler gibi, balçık çukurlarına, yüksek otlar ya da taşlar üstüne üleştirdiler.

"Aaa, yok yok, onlara bu zevki tattırmayacağız!" diye ileri atıldı elleri kalçalarında yaşlıca bir kadın. Tırnaklarını parmaklarının ucunda duyan ve yırtıcı hayvan pençeleri gibi oynatmaya başlayan başka kadınlar da izledi onu... "Aaa, yok yok, bu zevki tattırmayacağız onlara! Akbabaların ölülerimizi yemelerini istiyorlarsa bu zevki tattırmayacağız onlara! Biz ölmedik daha! Haydi, taş toplayalım!"

Her aile, köpekleri ve çocuklarıyla birlikte taş toplamaya koştu. Ellerine geçirdikleri taşları, sopaları, sapanları, fırlatıcılarıyla birlikte ölülerinin yanı başına yığdılar ve yüksek ağaçların dallarına konmuş bir durumda yere atlamak için fırsat kollayan kocaman karakuşların saldırısına karşı onları savunmaya hazırlandılar.

Eduarda Malcober, komutan Salas'ı bulmak için, her şeyi, ölümü bile göze alarak mezarlıktan sıvıştı. Yapılmakta olan barbarlığı göstermek istiyordu. Ama daha birkaç adım atar atmaz rastladı ona. Yanındaki adamlarla birlikte mezarlığa doğru geliyorlardı. Geçmeleri için yol verdi onlara, sonra da İngilizce konuşmalarını işitmek için iyice sokularak arkalarından izlemeye başladı.

Uzun boyu, küçük melez başı, kıvırcık saçları, pat burnu, iri göğüsleriyle la Guaya Malcober, İngiliz Honduras'ında yaşadığından İngilizceyi iyi anlıyordu. Konuşmalarına kulak kabarttı ve öğrendi ki, bu denli büyük yasa iyi giden kara güneş gözlükleriyle bu adamlar "Kızıl barbarlığın" fotoğraflarını çekmeye geliyorlardı.

"Sendikacı oldukları için 'kızıllıkla' suçlayarak öldürdüler onları, şimdi de 'kızılların' kurbanları olarak göstermek için fotoğraflarını çekiyorlar, yani kendi kendilerinin kurbanları... Savaş muhabirlerinin çantalarıyla fotoğrafçıların üzerine saldırdı. Kıskıvrak yakalamaları gerekti kadını.

"Ne olursa olsun..." ama daha fazla konuşamadı, sürüye sürüye götürüyorlardı, giysileri paramparça, saçları darmadağınık...

Başka bir kadın atıldı:

"Hayır! Hayır! Neden izin verecekmişiz fotoğraf çekmelerine?"

Birçoğu daha katıldı ona, fotoğrafçılarla cesetler arasında barikat kurdu kadınlar. Binbaşı Salas'ın kendisiyle birlikte askerler de girdi araya, bir boğuşmadır başladı. Sahneyi kameralarının gözlerinden izleyen sinemacılar için bir yücelim noktası oldu bu.

"Çok güzel! Çok güzel!" diyordu arkadaki teknisyen. "Ne belge Tanrım, ne belge! Erkekleri toptan öldüren 'kızıl' hükümetin askerleri şimdi de kadınların işini bitiriyorlar!"

"Onlar sendikacıydı!"

"Onlar sendikacıydı!" diye kesik kesik haykırışları duyuluyordu kadınların yedikleri dipçik darbeleri arasından, "yenilgilerini kendi kendilerine kabul ettiremiyorlardı bir türlü. Demiryolu işçileri sendikasından! Dok işçileri sendikasından! Tarım işçileri sendikasından! Muz işçileri sendikasından! Resimlerini çekmeyin onların! Onları öldüren 'kızıllar' değil! Tam tersine, 'kızıllar' diye öldürdüler onları!"

"Onların ne oldukları bizi ilgilendirmez," diye böğürdü komutan. "Bizi ilgilendiren, hükümetin reklamı için gerekli olan ölülerdir!"

"Ö...lü...ler... hü...kü...me...tin rek...la...mı... için gerekli ö... lü...ler..." diye tekrarladı kadınlar korosu, paralı askerlerin bıraktığı birer parça giysi vardı sırtlarında.

"Ö... ö... ö...lü...ler..."

Acının felce uğrattığı dudakları kasılan analar; gözyaşlarıyla saçlarını yutan eşler; işkembe rengindeki yanaklarının solgun ve kuru derisine gözyaşlarını sindiren kızlar; bu alçakların, yanlarında makinelerini taşıyan bu yabancı çakalların üstüne atılmak isteklerini bastırmak için hıçkıra hıçkıra kollarını sıkı tutan bacılar...

"Evet, yeter derecede pişti bunlar," diyordu komutan, her an cesetlerden yayılan pis koku nedeniyle midesi bulanıp da kusmasın diye burnunu kapattığı mendilin altından geliyordu sesi. Muhabirler, ölülerden daha kötü kokan bir dezenfektanla maskelenmişlerdi: "Cameramen"lere gelince, belge o denli ilginçti ki, kokuya mokuya aldırdıkları yoktu onların.

Kendi öz düşüncelerine karşı olan reklam kampanyaları için kullanılmak. Kazdıkları çukurun önünde, kurtulmaları, hayatlarının bağışlanması için albayın istediği adımı içlerinden hiçbirinin atmaması üzerine kahramanca ölmek. Ve şimdi artık konuşamadıkları, karşı koyamadıkları, kendilerini savunamadıkları şu anda, uğrunda kımıldamadan ya da dö-

vüşerek öldükleri sendika hareketini gözden düşürmek için kullanılmak...

Hayır, hayır, bir ölüye bundan daha büyük hakaret olamaz... Düşüncelerine, inanışlarına, ülküsüne, sevdiği ve hayatını vererek savunduğu şeye karşı cesetlerini, etinin katılaşmış kitlesini fırlatmak!

Ücretli askerlerin yara bere içinde bıraktıkları kadınların akbabalara karşı korudukları bu zavallı ölüler kurtlu kemikleri ve kıllı derileriyle, bir çarşafa sarılıp idam ipiyle kıskıvrak bağlanarak "kızıllar" tarafından diri diri gömülen ve ölülerin "vedet"i olan la Quinancha kadar iyi tanıklık edemezlerdi.

Muhabirler dakikada seksen kelimelik bir hızla yazıyorlardı. İçlerinden biri, iri bir av köpeğine en çok benzeyeni, bir telefon aramaya seğirtti.

Kızıllar tarafından işi bitirilen La Quinancha'nın ölümünü yüksek sesle anlatmasını istedi kadınlardan birinden en güçlü radyo bağlantılarının muhabiri ve kadın konuşurken manyetofonu çalıştırdı. Her şey çok iyi gidiyordu, ama sonunda, bu acıklı sesin saatler ve saatler boyunca hemen hemen aynı kelimeleri tekrarladığı işitildi, sönünceye dek! Tanık, mikrofon önünde La Quinancha'nın son haykırışlarını tekrarlıyordu:

"Gerardino! Gerardino! Senin küçük timsahın! La Quinancha! Senin küçük timsahın..."

"Hayır, banda geçiremezsiniz bunu," diyerek yaklaştı komutan Salas ve asker eliyle aygıtı durdurmaya çalıştı. "Gerardino şefin adıdır, karşıdan bakılırsa, La Quinancha da 'sevgilisi'."

"Metresi" ya da "dostu" diyecek yerde "sevgilisi" demekle ölüyü küçük düşürmüyordu aklı sıra.

Banda alma işi bırakıldı, sonra muhabirin İngilizce sesi işitildi.

"Sevgili dinleyiciler, muz işçilerinden bir köylü kadının ağzından, 'kızıllar' tarafından işlenmiş sayısız cinayetlerden

birinin öyküsünü İspanyolca olarak dinlediniz. Şimdi sizlere bunun İngilizce çevirisini sunuyoruz."

La Quinancha'nın çarşafa sarılı ve iple çepeçevre sarılmış bedeninin ilkin olduğu gibi, sonra ipleri çözülerek yalnız çarşafla, daha sonra da çarşaf sıyrılarak çırılçıplak poz poz resimleri çekildi, filmi alındı. Gözleri genç bir hayvanın gözlerine benzeyen, tamarin renginde, erkeğine çıkartma resim gibi yapışan, timsah dişli güzel bir dişiydi...

"Hükümetin reklamı için ölüler!" diye tekrarlıyordu kadınlar yavaş yavaş, La Quinancha'nın başına gelenlerden haberleri yoktu. Çünkü onlar mezarlığın dışında ve akbabaların oburca saldırışlarına karşı ölülerini taşlarla sopalarla korumak için savaşmaktaydılar.

"Ak-ba-ba-lar! Ak-ba-ba-lar! İğrenç yaratıklar, Amerikalılara benziyorsunuz!"

Hükümetin Jerome Me Fee tarafından yönetilen reklamı için en iyi "vedet" olan la Quinnancha'nın çeşit çeşit görünüşlerdeki resimlerinin çekilmesi işi bittikten sonra kadınlara ölüleri yeniden gömme izni verildi.

Gece olmuştu, onlar hâlâ içler acısı uğraşlarını, mezar bekçisinin sağladığı birkaç el arabası yardımıyla sürdürmekteydiler.

Ateş yaktılar, uluyan köpekleri değil sadece, hem çakalları hem de korkuyu kovalamak için. Yıldızlarla dolu tropik gecenin sıcaklığında korkudan titriyorlardı.

Sivrisineklerin ısırmalarıyla deliye döndüler. La Quinancha'nın cesedini bir mezara yerleştirmek üzere kaldırırlarken, yıldızlı sıcak gecede, sanki yeniden diri diri gömeceklermiş gibi, yürek parçalayıcı haykırışlarını işitir gibi oldular:

"Gerardino! Gerardino! Senin küçük timsahın! La Quinancha! Senin küçük timsahın!"

Rençperler

1

Portantalardan bir at nalı. Dağdan kocaman bir miğferi çevreleyen güneşten bir at nalı geç vakitlere dek görünümünü sürdürüyordu. Günbatıya doğru uzanan ışıklı çukurun dibinde, gecenin tırnaklarını bitiştirmesini bekledi Tiburcio Sotoj. Karanlığı severdi. Onun kök, duman, uyku, kara köpük tadına bayılırdı. Esmer yüzünde yıldızların ışıltısı, karanlığa gömülerek evine döndü. Çamurla saman karışımından yapılmış bir çanı andıran kulübesini, ocaktan çıkan alevler altın kanatlar gibi dövüyordu. Ufak tefek, iri gözlü ve sütlü ağaç reçinesi gibi ak dişli karısı, içeriye kimin girdiğini görmek için ateşten uzaklaşarak alacakaranlığa doğru ilerledi. Kocası mı, yoksa çocukları mıydı? İçini çekti.

"Çocuklar sandım, senmişsin Tiburciano... Rastlamadın mı onlara? Şu yandan gittiler... Şu koca göbekli Zigüil'lerin evinde çalan fonografın gürültüsü..." Ve bunları söylerken tencerelerine doğru yöneldi yeniden, kocasının cevabını beklemedi. Az konuşan bir adam olan Tiburcio, fasulyelerin kokusunu, bir başka büyük kapta pişen mısırın yakıcı buğusunu ve küçük bir cezvede köpüre köpüre kaynayan kahvenin kokusunu içine çekti.

Evet, Tiburcio az konuşan bir adamdı, kendi deyimiyle çenesi düşük değildi ve tüysüz kuru yüzünde deriyle kemikten başka bir şey yoktu. Ama bu kez konuştu.

Deri av çantasından beş bıldırcının soğuk bedenlerini çıkarırken kendi toprakları üzerinde nasıl avlandığını anlattı. Göz kapakları yalvarışın ağırlığıyla kapanmış kuşları, hâlâ güneşin tatlı ılıklığını taşıyan kanatlarından tutarak havaya kaldırdı ve ateşe yaklaştı. Yakut renkli bir şarabın aktığı uzun boyunlu şişeleri andıran alevlerin aydınlığında hayal meyal görmeye çalışan karısına gösterdi onları.

Kadın almak için elini uzattı, ama sol eliyle kuşları havada tutan kocası sağa kaydı çarçabuk; bir çarkıfelek dalı girdi araya.

"Gualupe, ne renkte... ne renkte?.." ağzını karısının yüzüne yaklaştırarak soruyordu. "Ne renkte?.." Karısının gözlerinin parlak yeşili yanında, ıslak meyvelerin sepya yeşilinin daha az güzel olduğunu tanıtlamak için çarkıfelekleri yaklaştırmaya çalışıyordu.

"Rençperler ne âlemde?" diye çalımlı ve alaycı bir sesle haykırdı birisi içeriye girerken.

Yoksullara ait olan bir şeyin –hayvan, ekin ya da kadın– üzerine parmağının ucunu değdirdi mi bir kez artık duramayan bir kimsenin sesini çok iyi tanırlardı Sotoj'lar. Tabancalarının, üzengilerinin daha çok ağırlaştırdığı bu adam da duramadı. Onları boğmak isteğini yenmek için, kucaklayacakmış gibi kollarını uzattı. Bu davranışıyla çatkılı gömlekli, kovboy ceketli ve şapkalı bir dev olarak yansıttı onu duvara ateşin ışınları.

"İyi akşamlar, don Félix..." diye selamladı Sotoj kimin geldiğini görerek; bir elinde bıldırcınlar, öbüründe çarkıfelekler, omuzda da tüfek...

"Haydi, Tiburcio, inat etme, anlaşalım. Çok iyi biliyorsun ki, üzerlerinde kahve yetiştirdiğin topraklar benimdi. Bu yaban adamların hükümeti aldı onları benden; sen de tutmuş,

elinde kalan şu iki kentalciği verdiğim fiyattan satmak istemiyorsun bana."

"Mümkün değil bu..." dedi yerli, bir çaba göstererek, "topraklara gelince Bay Félix, onların sizden önce bize ait olduklarını hatırlarsınız herhalde."

"Size aitmiş! Nerde tapuları? Oysa bende yasaya uygun olarak yazılı tapuları var..."

"Bizde de don Félix, bizde de vardı sizden önce, kralın mührünü taşıyorlardı hem de!"

"Kralın mı?.."

"Kastilya Kralı'nın... 'Ben, Kral...' diye başlıyordu bizim tapularımız..."

Don Félix'in ağzının kıyısında evcil bir maymunun gülümseyişi dolaştı.

"Her neyse, ben bu kahve işini sizinle bir karara bağlamaya geldim..." Acı çekiyormuş gibi dudaklarını kıvırdı. Söze başlayacağı her seferinde böyle yapardı.

"Sana verdiğim fiyata satacak mısın onları, yoksa satmayacak mısın?"

"Mümkün değil bu, don Félix..."

"Sen istemediğin için mümkün değil. İsteseydin, başka türlü olurdu."

"İsteyip istememek meselesi değil bu, fiyat meselesi. Aşağıda daha yüksek bir fiyat verirlerse oraya dek götüreceğim. Benim kârım..."

"Senin nankörlüğün demek daha doğru! Siz rençperler eski patronlarınıza karşı birazcık minnet duygusu taşısanız, bu hissedebileceğiniz şeylerin en azı olurdu."

"Taşıyoruz..."

"Sözde..."

"Evet, don Félix sözde, biz elimizden geldiğince..."

Gualupe, kaynayan suyun çıkardığı bir sesle söze karıştı. Konuşan o değildi de ocakta buğu çıkararak fıkırdayan tencerelerden biriydi sanki.

"Sözün kısası, Bay Félix, kahve altındır, eğer siz de aşağıda verilen fiyatı verirseniz size satarız onu, başka hangi minnet duygusu..."

"Orada da elli kilosunda otuz sekiz altın pesostan fazla vermiyorlar ki... üstelik, teslim alınan yere dek taşımanız gerekiyor... Oysa ben, onu burada satın alıyorum ve paranızı kuruş kuruş burada avucunuza sayıyorum..."

"İşte bu nedenle vermiyoruz size," dedi la Gualupe; erkeklerin konuşmasına karışırken kendisini saran ürkeklikten kurtulmuş bir sözdü bu. Erkeklerin, alevlerin yansılarıyla kızaran yüzleri zaman zaman büyüyüp küçülüyor; sertleşip yumuşuyor, buruşup düzeliyordu. Kimi zaman da çiçek bozuğu gibi siyahımsı çukurlar meydana geliyordu.

"Karının dediğinden bir şey anlamadım," diye haykırdı don Félix. "Sadece güvensizlikten ötürü, bir sürü para harcayarak ve sıkıntı çekerek yolculuk edeceksiniz."

"Hayır, güvensizlik meselesi değil, don Félix," diye açıkladı Sotoj. "Karımın demek istediği, gezi nedeniyle, onları burada değil de aşağıda satmayı yeğliyoruz."

"Anlayamıyorum, eğer nedeni buysa, paranızı alır, yarın geziye çıkarsınız..."

"Aynı şey değil bu..." diye söze başladığı sırada Gualupe, çocuklar içeriye girmekteydiler. "Biz yoksullar, ürünlerimizi satacağımız zaman gezeriz yalnız..." Papaz şapkasını çıkaran don Félix kabak kafasını göstererek, birkaç tel ak saçın kaldığı çıplak deriyi tırnakların ucuyla kaşıdı.

'"İyi akşamlar..." diye selamladılar konuğu Rufino ile Guadiana.

Belli belirsiz karşılık verdi don Félix.

"Oğlum Rufino dün başkente gitmişti," dedi Sotoj, "fiyatları soruşturmak için, verilen en düşük fiyat elli kilo başına elli dört altın pesos idi. Başka ne dediler sana, Rufino?"

"İhtiyacımız yoksa şimdilik satmamamızı söylediler. Çünkü fiyatlar yükseliyormuş..."

"Ya götürdüğün örnekler hakkında ne dediler? Anlat, anlat bunları don Félix'e."

"Kahve taneleri olduğuna kimse inanmayacak, mücevher bunlar," dediler...

"Kabuklarını elle çıkardık, bayım, inanmazsınız. Ellerimizle ayıkladık bir bir..." diye söze karıştı kadın, yeşil gözlerini, gece karanlığının sessiz adımlarla içeriye sokulduğu kapıya yönelterek.

"Göster ona Guadiana, nasıl olduğunu parmaklarının..." diye ekledi Sotoj, ateşin aydınlığında kızı elini göstersin diye ocağın önünden çekildi. Tanelerin kabuklarını birer birer ayıklamaktan tırnakları aşınmıştı zavallı çocuğun.

"Eh peki, elli kilosuna kırk sekiz vereceğim, bir sonuca bağlayalım işi, aşağıda elli dört verdiklerini söylüyorsunuz ama ürünü teslim ettiğiniz anda parayı ödeyecekler mi bakalım..."

Gecenin karanlığında uzaktan köpek havlamaları arasında bir sesin haykırdığı duyuldu.

"Guadiana, hey, Guadiana!" Çoğalan havlamalarla birlikte haykırışlar gittikçe kulübeye yaklaşıyordu. Göğsü bağrı açık, ıslak dağ kokan bir delikanlı girdi içeri soluk soluğa; insan karaltıları arasında Guadiana'yı arıyor, ama bulamıyordu. Odanın çan biçimindeki bu karanlığı içinde, korların kanayan canlılığı, alevlerin ışığı ve gölgeler arasında ne yapacaklarını şaşırmışlardı siluetler."

"İyi akşamlar..." diyebildi delikanlı; sonra, anasıyla babasının önünde kendisinin bu denli içtenlikle çağrılmasından heyecanlanan genç kıza doğru yöneldi: "Tutuştuğum bahsi kazandım Guadiana, bahsi kazandım... Kahve fiyatları iki dolar yükseldi... Radyo söyledi şimdi... iki dolar."

"Gördünüz mü, don Félix?" diye haykırdı la Gualupe, sonra omuzundaki av tüfeğiyle bir askere benzeyen kocasına döndü: "Bu son haberlere ne denli sevinsek azdır, Tiburcio Sotoj! Bir çatı yapabileceksin eve artık..."

"Ne kırk sekize, ne elli dörde, ne de elli dokuza bırakmayacağız kahvemizi Bay Félix," dedi çok sevinen Sotoj. "Peşin parayla altmışa bırakırız ancak. Neden peşin istiyorum biliyor musunuz? Çünkü yeni evimi yapmak için kesilmiş, biçilmiş, rendelenmiş ağaçlarım var, girerken görmediniz mi? Elimde kalan son iki kental kahvenin parasıyla çatının tahtalarını almayı düşünüyorum. Öyle değil mi Gualupe? Sana söylemiştim daha önce, bu parayı ilerisi için saklayalım mı, yoksa evi mi örtelim diye."

"Bu rençperlerle hiçbir iş yapılmaz zaten!" diye bağırarak ocağın aydınlığından ayrılıp gecenin karanlığına doğru kaydı don Félix, sigarasının ateşi, dudaklarına yapışmış kanlı küçük bir yara gibiydi. Allahaısmarladık bile demeden çekip gitti.

2

"Ayaklarını sürükleyerek ve yerde kırbacını şaklatarak eve girdiğini duyar duymaz neşesiz olduğunu anladım..."

Kız kardeşi Trinidad, don Félix'i karşılamaya çıkmıştı. Elinin devamından çok, dantelli yenlerinin bir uzantısıymış gibi görünen incecik parmaklarıyla tuttuğu mumun ölgün ışığına bürünmüştü.

"Neşesiz mi?" diye parladı adam, arkaya attığı şapkasının çene kayışını sökerken. "Arenadaki boğa gibi geliyorum!"

"Kahveyi sana satmadılar," dedi hemen kız kardeşi, küçük bir bıyık gibi tüylü dudağı keskinleşti. "Ben de kakaonu hazırlamıştım."

"Onlara verdiğim fiyata satmayacaklardı kuşkusuz, ama fiyatı arttırdım, gelgelelim, çorbada bir kıl bulunur her vakit. Tam iş kıvamına gireceği sırada Zigüil'in kopillerinden biri koşup geldi ve radyodan öğrendiğine göre kahve fiyatlarının iki dolar yükseldiğini haber verdi."

"Öyleyse işi halledemedin..."

"Kentali altmış dolar!"

"Delirmişler!"

"Ne delisi... Benim zararımla evlerinin üstünü örtmek istiyorlar!"

"Evlerini mi? Şimdi de evden söz ediyorlar... Oysa bir kulübeleri var yalnız..."

"Tuğlalarıyla kerestelerini daha önceden almışlar ve bu kentallerden çekecekleriyle de çatı tahtalarını alacaklar... Bizim ormanlarımızdan çıkan ağaçlardan..."

"Ne cüret!"

"Kıçlarının yüksek olup olmadığını bilmem, ama ben onları..."

"Kelime oyunlarını* sevmem, Félix, nefret ederim onlardan!"

"Bu tür konuşmaların tuzu biberi..."

"Tuzu biberini kendine sakla benim karşımda! Kelime oyunlarıyla konuşmaya alışık olmayan bir kızın damağı için tadı fazla bunların..."

---

* Eş okunuşlu sözcükler: Cüret anlamına gelen "Culot" ile yüksek kıç anlamına gelen "Cul havt".

Don Félix yemek odasının bir sandalyesine çöktü. Masanın üzerinde bir fincan kakao soğumaktaydı. Anasonlu bir pasta kokusu yayılıyordu ortalığa. Gaza karşı geğirtici bir hap almak için, yalvaran bir sesle, kız kardeşinden bir bardak su istemeden edemedi.

"Evlerinde radyosu olanlar..."

"Canımı sıkma! Kendi derdim kendime yetmiyormuş gibi bir de bu aptalca sözlere katlan! Radyomuz yok, çünkü sen istemedin. Kelime oyunlarıyla konuşmak senin hoşuna gitmiyorsa, bu imalar da beni çileden çıkarıyor."

"Hayır Félix böyle olma, bir neden yok bunun için... Başkaları için de ben ödeseydim çok güzel olacaktı!"

Başparmağının tırnağıyla masanın üstüne düşen bir mum damlasını kazıdı.

"Mumlar bile birisinin üstüne tükürmek istiyorlar!"

"İşte abartmalarından biri daha. Herhalde fitili ıslak da ondan çıtırdıyor mum..."

"Sıçmak için yelleniyor..."

"Félix!"

"Affedersin, şamdanın dışına yapmak için!"

"Kaba adam! Bütün Gago'lar karaciğerden öldü, ama hiçbiri acılarını hafifletmek için ağızlarını bozmadı."

"Evet evet, neden öleceğimi iyice biliyorum ben şimdi, tarımsal karaciğerden. Ağzımda bu sözcüğün tadıyla yatıyorum, kalkıyorum. Tarımsal* sözcüğünde kekremsi bir şey var zaten..." Ve karaciğer hastasının alev saçan gözleriyle bakarak geğirdi. "Ama hatanın büyüğü bizde, rençper soyundan ne beklenir ki..."

"Anlamıyorum Félix... Geğirtiler arasında, rençper derken her şeyi söylediğini sanıyorsun, ama hiçbir şey dediğin yok..."

---

* Tarımsal anlamına gelen "agraire" ile kekre anlamına gelen "aigre" arasında bir kelime oyunu.

"Hiçbir şey mi? Sen gerçekten kalın kafalısın. Bu sözcükte ülkenin, iyi insanların yıkımı saklı..."

"Öyleyse bunlar farmasonlardan daha kötü..."

"Bilmiyor muydun?"

"Hazreti İsa'yı çarmıha gerenlerden de kötü... Ah, Félix başımıza neler gelecek kim bilir! Tanrıya şükürler olsun ki, bekârız..."

"Bekârlık başka, yaşlı bir kız veya erkek olmak başka... Bekâr evlenebilen insandır. Yaşlı bir erkek ya da yaşlı bir kız, bizim gibi, yaşamının hiçbir amacı olmayan insandır."

Bu sözleri izleyen sessizlik içinde, yavrularından birini ağzında taşıyan bir kedi sokuldu yavaşça, yemek odasından dua odasına geçti. Don Félix'in kız kardeşi, ağabeyini karşılamaya giderken kapısını açık bırakmıştı dua odasının. Bu ihmali, Tanrıya yakın olan günlük ve mürrisafinin güzel kokularıyla, kedinin şeytanla aynı cevherden gelme sidiğinin kokusu arasındaki savaşı kışkırtacaktı.

"Gidiyor musun?"

"Evet, katırı eyerlemesini söylemiştim Benjamino'ya. Pala bıyık Marchena'ları bulmayı düşünüyorum..."

"Onun için 'Tatarlar' diyorsun onlara."

"Evet, onun için, çok barbardılar eskiden. Eskiden diyorum, çünkü büyüğü olan Luis Nestor'u karısı yola getirdi. Küçüğü ise ateş gibi hâlâ. Onlarla konuşacağım. Bir şeyler yapmamız gerek. Bizim gibi çift çubuk sahiplerinin topraklarını savunması için bir şeyler yapmaları gerek."

"Tanrı korusun seni, çok geç kalma, rençperler hakkında söylediklerini duyduktan sonra, sen gelinceye dek kırpmam gözümü."

Kız kardeşi, dua odasına döndü, kediyi dışarı kovaladı. Dua üstüne dua okumaya başladığı sırada, katırın gittikçe uzaklaşan nal sesleri duyuluyordu. Evden çıkar çıkmaz dik

bir kıyı yolunu tırmanmaya başlamıştı hayvan. Gece, inadına aydınlık ve güzeldi. Mahmuzlarıyla durmadan dürttüğü katırın solumasından çok hızlı gittiğini anladı. Oysa bir nedeni yoktu bunun... Ah! elinde değildi, ne zaman katıra binse hep böyle yapardı.

3

"Tatarlar"ın daha genci olan Tocho, bir çeşit boş şişeler ormanı olan büyük bir evde oturuyordu. Her renkten, her boydan, her biçimden şişeler. Etiketler üzerinde bilinen bilinmeyen dillerden içki adları. Macar şarapları, Arap, Türk, İskandinav likörleri, pirinç rakısı, korkunç derecede sert Yunan şarapları, saf ve cinli Rus votkaları, ölü sarhoşların sırıtan kuru kafalarıyla mayalanmış "acua-vitas"lar... şişeler ormanına, şekerlemeler, variller, fıçılar, "Chicha" tencereleri de katılıyordu. Ama bunların tümü tın tın ötüyordu. Çünkü bitmez tükenmez şenlik gecelerinde içindekilerinin son damlasına dek boşaltmışlardı onları... Alman ya da yerli bira şişelerinden, rom, apsent, ardıç rakısı, yaldızlı ve köpüklü nergis rakısı şişelerinden bir orman... Nane likörünün yeşilinden, "perfecto-amor"un leylak rengine dek gök kuşağının bütün renklerini taşıyan şişeler... Üzerlerine konan tozları kör eden şişeler...

Don Félix, hükümeti devirmek konusunda –bu onun için hayati bir önem taşıyordu, çünkü rejim yıkıldı mı bir kez, o da kurtulacaktı Sotoj'dan– birkaç düşünce alışverişinde bulunmak üzere içeriye girdiği anda Luis Nestor, Tocho'dan altı yüz dolar, bin iki yüz kental kahve ve bir ev kazanmış bulunuyordu. Kumarın sonuncu partisi için Tocho, boş şişeler ormanını koymak istedi, ama gururu okşanmış olan Luis Nestor'un bıyığını burarak bunu reddetmesi üzerine, üç bin büyük baş

hayvanla birlikte "El coyo" çiftliğini koydu. Tümüne karşılık tümünü, tek bir partide...

Titrek parmaklarının ucunda, tırnaklarıyla tuttukları kartlarına sert ve soğuk gözlerle bakan kumarbazlar ziyaretçinin ne girdiğini duydular ne de selamını aldılar, iri bir köpek Tocho Marchena'nın son dakikalarını ağır ağır soluyarak izliyordu: Malının mülkünün mü yoksa bir dilenci torbasıyla değneğinin mi sahibi olacaktı?

"İyi akşamlar ikinize de, nasılsınız?" Don Félix selamını tekrarladı ve okşamak için köpeğe yaklaştı.

İki pala bıyığın kafaları uzaktan selamlama anlamında kımıldadı. Luis Nestor bir el oynadıktan sonra, kartlarının kenarında gezdirdi parmaklarını; kardeşinin boynunu bir darbede vurmak için yeterince keskin olup olmadıklarını görmeye çalışıyormuş gibi... Tocho da tabancasını bulmak için kemerini yokluyor, parmaklarını tetiğe yaklaştırmaya çalışıyordu. Elinin bu hareketi don Félix'in gözünden kaçmadı ve araya girmek için hiç duraksamadı. Tocho tabancayı kılıfından çıkarırken kolunu tuttu ve silahı aldı elinden. Çok hızlı bir savaşma oldu, ikisi de göz göze bakakaldılar. Tocho o denli kendini yitirmişti ki, hiç görmediği bir yabancı gibi bakıyordu Félix'e:

"Ha, ha, ha..." diye kahkahayı bastı Luis Nestor, bir yandan da: "Bu Tocho da her şeyi ciddiye alır," dedi. "Kumarda kazandım diye çiftliğini ve öbürlerini nasıl elinden alırım onun? Kardeşim gerçekten budalaymış..."

"Kardeşler arasında dövüşmek için değil; ama silah elde topraklarımızı savunmak için birleşmeliyiz," dedi don Félix.

"Evet, Félix, haklısın," diye karşılık verdi Tocho, yüzü sapsarıydı, gözleri yuvalarından fırlamıştı, bıyıkları trajik bir düzensizlik içindeydi.

Félix tabancayı geri verirken azarladı onu:

"Rençperler kapılarımıza dayanmış boğazımızı sıkmak için saldırmaya hazırlanırken, sen de tutmuş kardeşini öldürmeye kalkışıyorsun!"

"Otur Féliciano, 'Lasma jadas'tan Tocho'ya getirdiğim içkiyi içelim," dedi Luis Nestor. Yaşça büyük bıyıkça küçük olanı: "Çok güzel bir içkidir..."

"Kokusunu sevmem," diye açıkladı Tocho. "Arı balı kokuyor."

"Félix tatsın da nasıl bulduğunu söylesin bize bakalım."

"Ah pohpohçular sizi, beni sarhoş etmenin yolunu iyi buldunuz!"

Amber renkli sıvıyla doldurdukları üç bardağın üzerinde elektrik ampulünün göz alıcı yansıları parıldıyordu. "Tatarlar" bıyıklarını aralayarak dudaklarını ıslattılar. Don Félix de usta bir içki uzmanı gibi ne dilini ne dudaklarını şapırdatarak daha bir incelikle içti:

"Nasıl buldun?" diye sormakta acele etti Luis Nestor.

"Çok güzel... çok güzel..."

"Buraya gelmeye kim zorladı seni?" diye söze karıştı Tocho.

"İkinizle birlikte konuşmak istiyordum. Ne düşündüğünüzü, ne yaptığınızı öğrenmek için... Bu hükümetin çıkardığı yasalarla bizi kapı dışarı edecekler... Çok uzağa gitmeyelim, eskiden uşağım olan bir yerliyle mülk ortağıyız şimdi biz... Orospu çocukları!"

"Bunların hepsini anlattım geçen gün Tocho'ya," diye karşılık verdi.

Tatarların büyüğü, yaşça büyüğü bıyıkça küçüğü: "Ama kardeşim çok gezdiği, çok okuduğu ve yazıp çizdiği için, kendine özgü düşünceleri var."

"Onlar gibi düşündüğünü ya da onlardan yana olduğunu söylemeyeceksin bana herhalde Tocho..."

"Ne onlar gibi düşünüyorum ne de onlardan yanayım, yalnız..."

"Luis Nestor, bana bir kadeh daha ver Allahını seversen, şunun zırvalıklarını duymadan önce..."

"Toprak kanununun doğru olduğunu söylemek bir zırvalık değildir!"

"Ne diyorsun Tocho? Dünyada olabilecek haksızlıkların en büyüğü bu."

"Bizim işimize gelmiyor, o başka, Félix. Şu anda hiçbir şey yapılamaz. Onlar bizi kongrelerden, mahkemelerden, basından attılar..."

"Ha, ha, ha..." Luis Nestor gülüyordu. "Kardeşimle tartışmamak daha iyidir... 'Buchipluma' bana geçen gün dedi ki... Biliyor musun Félix, kimdir bu 'Buchipluma'? Üniversiteden lisans almış Lopez Roman'dır; elinden birkaç hektarlık toprağını almakla Tocho Marchena'yı pek ırgalamaz bu toprak kanunu, çünkü o önceden yaptı orospular arasında kendi toprak kanununu," dedi.

"Çok iyi demiş, üleştirecek bir şeyim kalmadığı vakit şişelerimi satar zengin olurum..."

"Böyle konuşmamalısın," diye karşı koydu don Félix, "zemini, etajerleri, pencereleri, holü, sofaları şişe kıçlarıyla örtülü bir evle, başka kıçlar arasında üleştirilmiş topraklar bir övünme nedeni olmamalı..."

"İşte onun için söylüyorum ya zaten, zavallı bendenizin ermişler arasına katılması için bir derecelik alkolü eksik; benim evim dünyadaki evlerin en boşu; gerçeklerden yoksun, düşlerden yoksun... Burada her şey yakılmıştır... gerçek ve düş... şişeleri boşaltmak, bu biraz da gemileri yakmak gibidir..."

"Peki, sen bekârsın, ama kardeşin Luis Nestor'un durumu aynı değil!"

"Ohoo... bekârlardan söz edene bakın!" Tocho yerinden sıçradı. "Sen sadece yaşlı bir erkek olmakla kalmıyorsun, er ya da geç, kız kardeşin Tirinis'ten başka mirasçın olmayacak;

ikiniz de öldünüz müydü bir kez, Gago'lardan hiç kimse kalmayacak, devlet konacak mirasa. Birkaç parça toprağın elinden alınsa ne çıkar yani? Senin ekmediğin topraklara başkalarının ekmesine neden izin verilmesin?"

"Bana ait de ondan..."

"İşlenmemiş toprak neye yarar?"

"Ne önemi var? İşsizsem bu beni ilgilendirir, işsizliğimi topraklarıma dek yaymaya hakkım var benim."

"Şükret ki, çocukların yok..."

"Aynı şekilde sen de boş şişelerin üzerinde hak sahibisin. Ben Félix Gago'ya gelince, boş toprakların üzerinde benim de hakkım var..."

"Saat kaç?" diye sordu Luis Nestor gerine gerine. "Bu evde doğru dürüst bir duvar saati bile yok. Şuradaki, iki yıldan beri altıyı çeyrek geçeyi gösteriyor, ama akşamın mı yoksa sabahın mı Tanrı bilir, doğru değil mi Tocho?"

"Evet, artık sizin ikinizin olan bu evde, ister şafak ister gurup vakti olsun saat daima altıyı çeyrektir... Hem canım, saati bilmenin ne gereği var, mademki çalışan ben değilim... anababalarımızın topraklarla birlikte bize miras olarak bıraktığı bu insan hayvanları çalıştırmak için..."

"İnsanı, aptal yerine koyma," diye sözünü kesti don Félix, "çalışmıyorum çalışmıyorum... Sizin topraklarınız bölgenin en çok ürün veren toprakları!"

"Ha, ha, ha! Düzen meselesi... bir kadeh rakı daha ver bana, ondan sonra sırrımı söyleyeceğim size... ama siz de içiniz... gece başladığı vakit gitmek isterler..."

"Neredeyse gün doğacak..."

"Oh ne iyi! Kozlarını oynayacakları vakit giderler. Luis Nestor karın seni dövecek! Félix'e gelince, kız kardeşi ona bir şey demez! Ve güneş doğarken ben de işime başlarım! girişimlerimi hızlandırır sabahın fethine koyulurum..."

"Ha, ha, ha!" diye kahkahayı bastı Luis Nestor içkileri doldururken, "dinleyin onu!"

"Bir şartla... Bir şartla kalıyoruz," diye karar verdi don Félix: Tocho, "kendi toprak kanunu gereğince 'Terranova' yurtluğunu bağışladığı kadının öyküsünü anlatsın..."

"Tocho Marchena'nın bir benzeri daha yoktur değil mi dostlar? Elini bıyığına sürdü ve sözlerin tadını çıkardı sevecenlikle. "Kimin için yaşadığımı bilirsin sen, Luis Nestor, yüreğimin kimin için çarptığını ve elimde avucumda ne varsa kime bırakmayı düşündüğümü..." Gözleri parladı ve işi şakaya vurdu: "ha, ha, ha! boş şişelerim."

"Kızım biliyor bunların tümünü Tocho," duygulanmıştı Luis Nestor, "amcasının ve vaftiz babasının hatırını sormadığı tek mektubu yok Coralia'nın; yalnız son zamanlarda senin pek az yazdığından yakınıyor, oysa ne güzel mektuplar yazardın ona..."

"Eğer Tocho diye birisi varsa, bu, aynaya bakan Tocho Marchena'nın kendisinden başkası değildir..."

"Baba ile amca-yeğenden konuştuklarına göre (ben gereksizim!)," dedi Gago.

"Hayır. Bayım, şu anda gereksiz birisi varsa o da benim..." ve Luis Nestor dışarıya çıkmak üzere yerinden fırladı: "Çişimi yapacağım..."

"Tocho, anlat bize nasıl oldu bu *tecol* öyküsü..."

"Dikkat et Félix, benim evimde bu ad ağza alınamaz!"

"Peki peki... o kadın ve o hayvan konusunda..."

Pala bıyıklardan büyüğü, yaşça büyük bıyıkça küçüğü, pantolon düğmelerini ilikleyerek kapıdan girerken söze karıştı:

"O zamanlar sen Tarım Bakanlığında sekreterdin değil mi Tocho?"

"Sekreter yardımcısı, sekreter değil! Can sıkıcı o denli çok şey vardı ki, istifa etmek zorunda kaldım. En başta, pis pis çürümüş nişasta kokan moruk bakan konuşmasını bilmiyordu: Tarım bakanı olduğu halde tarım yerine 'tavım' diyordu; kâr diyecek yerde 'kâv'..."

"Bizi asıl ilgilendiren, kadının öyküsü, kadının..." diye karşı çıktı, don Félix; hızlı hızlı soluyarak yapışkan sesiyle, koltuğunda otururken protesto eden bir seyirciyi andırıyordu.

"Benim en güzel aşk aldanışımı anlatmamı istemekle amma da tuhafsınız ha... İşte bu nedenle Don Juan'ın herkesin kafasında tasarladığı biçimiyle uydurma imgesine inanıyorum ben. Onun başarılarından söz edilir hep, başarısızlıklarından asla! Ve böylece, ünlü kadın avcısının masalsı serüvenleri övülür. Don Juan, sadece parlak başarılarıyla değil, aynı zamanda yenilgileriyle birlikte tasarlanmışsa gerçeğe daha çok yaklaşır. Bu kadarlık giriş yeter artık diyeceksiniz. Evet, bakanlıktan çıktım ve Conejo sokağından indim. Jan Joze yakasında oturan yaşlı anamla babama her akşam, hatırlarını sormak için uğradığımdan bu yolu her gün arşınlardım. Saraç dükkânlarını henüz geçmiştim ki, kapıların birinde bir kadın göründü ansızın. Açık mor renkli bir sabahlık yarı yarıya örtüyordu bedenini. Pamuk gibi ak ve çıplak omuzlarına dökülüyordu saçları. Badem biçimindeki iri yeşil gözleriyle sokağı gözetliyordu. Onu görmemle ileri atılmam bir oldu. İçeriye girmeme izin verdi, elimi uzatırken kulağıma fısıldadı: elli dolar... ve küçük kedi dişleri arasına alıverdi kulağımın memesini... yanımda bu kadar para yok dedim, ama bulmaya gideceğim... bekle beni... bekle beni... uçarak gider hemen dönerim... Gel gör ki, kımıldayamıyordum bile, gidersem, ipekten yumuşacık giysilere bürünmüş güzel kokulu bu ak varlığın bir duman gibi dağılacağını sanıyordum... Asker donu gibi sert çamaşırlı, pis pis kokan, az ya

da çok esmer kadınlardan bıkmıştım... Onun bir duman gibi dağılacağı düşüncesiyle yüzümü büyük bir üzüntü kapladı... Kendisine bir garanti akçesi bırakırsam, beni bekleyeceğini söyledi... yirmi dolar... dedim, kabul etti: İki saatlik bir süre veriyorum sana, gecikirsen paraların yanar... Hayır hayır, hemen döneceğim! Ak etten iki dolunayı saklayan giysisinin yarım ay biçimindeki yakasından içeri daldırdım burnumu hemen, –o günlerde bıyıklarım yoktu– ve belleğime iyice çiviledim kokusunu. Şaşkın bir durumda fırladım sokağa, dostların adlarını geçirdim kafamdan bir bir. Yoksul kişilerdi bunlar, benden de yoksul. Buralara yakın oturan, avucuma otuz doları sayabilecek birisi gerekliydi bana... Tutuklu arkadaşımın para cezasını ödemek için diyemem... memurum... para ödenecek bir saat de değil şu an... Kendi kendime konuşup duruyorum... Çok pahalı bir ilaç için desem... yok yok gülünç olurum... en iyisi gerçeği söylemek... Evet evet, doğruyu söylemeliyim... Yürümekten çok, koşarak evine doğru yollandım. Yirmisini verdim... otuzu kaldı... evet, belki de bir şeyler içmek gerekecek onunla, bir küçük bira... hayır... hayır... kırk dolar vermeli bana... ve böylece, altmışı bulacak toplamı... altmış dolar... uzun süre öpmeliyim onu... ilkin öpmek sonra, atılmalıydım hemen... altmış dolar... uzun bir süre de mıncıklamalıyım onu... Orospuluk iğrençtir, çünkü erkekte harcanan paranın zararını karşılama isteğini, yaşamın en güzel eylemiyle değiştirir... kesesi boşalan adam, para kaybını zevke dönüştürmeye çalışır... bundan daha trajik bir şey var mıdır yeryüzünde? Oldukça yakın oturan dostun evine vardım, öyle bir telaşla çağırdım ki, kapıyı açan hizmetçinin ardından koşmuştu arkadaşım hemen. Bu denli telaşlı adamın kim olduğunu anlamak için. Onu görür görmez 'Richard!' diye bağırdım. Gelişimin nedenini açıkladım sonra da... Otuz... otuz... otuz... otuz dolarım eksik... Ama kırk dolar ve-

rebilsen daha iyi olur... Hiç görülmemiş bir yaratık bu kadın... Çok iyi, çok iyi, sana otuz beş verebilirim ancak, bende olanın tümü bu... öyleyse beşi sende kalsın, otuzunu ver bana yalnız... otuz... otuz... yirmisini daha önce vermiştim, eder elli... aaah, gün ağarıncaya dek kalacağım yanında... tam yararlanacağım ondan... hem onunla hem de başkalarıyla birlikte düşüneceğim kendimi! Böylece, daha çok karşılayacağım zararımı. Richard otuz beş dolar verdi bana, gizli hastalıklara dikkat etmem öğüdünde bulunmakla kalmadı, bir de prezervatif hediye etmek istedi. Zavallının bir dişi ağrıdığından ağzı kreozot kokuyordu. Evinden çıkar çıkmaz bu pis kokuyu gidermek için birkaç kez burnumu sıkmak zorunda kaldım. Tanrıçamın gözeneklerinden çıkan güzel kokuyla, saçlarının esmer kokusunu koklamaya hazırladım burnumu...

"Dizi dizi evler bitmeyecek gibi geldi bana. Sonunda ulaştım; yüreğim küt küt atıyordu, dilim bir karış dışarıya fırlayacaktı nerdeyse. Yolumu gözlüyor olmalıydı ki, kapıyı kendisi açtı ve yeniden kapattı sonra. Evinin içindeydim şimdi. Odasında olmanın verdiği mutlulukla daha hızlı çarpıyordu yüreğim. Ortada, yeşil örtüsüyle bir karyola, ayakucunda bembeyaz bir ayı postu, başında sipsivri uzun dişleriyle bıyıkları, arka ucunda zevkin iri pençe vuruşlarına özgü tırnaklarıyla pençeleri... bir gece masası üstünde yeşil abajurlu lamba... gözleri yeşil... gözlerinin çevresi yeşil... abajurdan süzülen ışık yeşil... ak memelerinden yakaladım... ustaca kurtardı onları ellerimden, bir sigarayla geri kalan parayı istedi... Ceketime koştum, onar dolarlık üç banknotu saydım eline... sigarasını yakma fırsatı bulamadan, yaldızlı dayanıksız bir sandalyeyi kapıp gardıroba yaklaştığını gördüm. Sandalyenin üstüne çıktı ve dolabın kornişi ardında bir şeyler aramaya koyuldu. Sandalyeye binerken, kanatlanıp çatıdan uçacak sandım koruyucu meleğimi... Pabuçsuz, don-gömlek atıldım üstüne,

bacaklarından, baldırlarından, kalçalarından, cinsel organından, bal beyazı göbeğinden ve apandisit ameliyatından kalma yara izinden yakalamak için...

"XV. Louis sandalyesinden bir kaideye oturtulmuş Venüs heykeli gibi bütünüyle ellerimdeydi. Bir korsan tarafından, ona sahip olmak için ganimet olarak ele geçirilmiş gibi... Dolabın kornişi ardına saklanmış bir... bir... bir kuş biçiminde bir kumbarayı aldı. Hiç görmediğim, hiçbir ad veremediğim ve yaşadığım sürece de hiçbir ad veremeyeceğim bir kuş... Vernikle cilalı, fayanstan yapılmış... Onun da rengi yeşildi... Bu melun hayvanın başındaki bir yarıktan içeriye atmak üzere banknotları katlamaya hazırlanıyordu kadın...

"Korkunç kuşu görmemle ok gibi fırlamam bir oldu... size anlattığım gibi... pabuçsuz, çorapsız, don-gömlek sokakta aldım soluğu... Bereket versin, giysilerimi sandalyenin üzerinden kapabilecek zaman bulmuştum... Ceketim, yeleğim, pantolonum ve ayakkabılarım... şapkam elimden fırladı... bastonum düştü... az kalsın ben de düşüyordum, çünkü bastonum ayaklarıma takıldı ya da ayaklarım bastona dolaştı; belki de baston askılara takıldı ya da askılar bastona dolaştı... Kendimi iç çamaşırlarımla sokakta gördüğüm vakit, ne yapacağımı şaşırmış bir durumda hemen oracıktaki saraç dükkânına sığındım. İçeride, kentlilerin elektrik ışığı demekte inat ettikleri solgun bir aydınlık vardı; oysa buna ölü kandili demeleri gerekirdi. Tezgâhın ardında, derilerle köseleler arasında, şişman bir cücenin tombul yüzüne gömülmüş iki küçük göz, kolaylaştırıcı ve destekleyici bir hoşnutlukla karşıladılar beni. Açıklamaya çalıştım. Hayır, hiçbir şeyi açıklamayınız bana dedi... geçiniz... geçiniz... içeriye giriniz... gizlenebileceğiniz bir oda var orada... Saklanmaya ihtiyacım yok...

"Giyininiz... Giyininiz... Giyinmek için giriniz... Pantolonumu geçirdim ayağıma çarçabuk, yeleğimi, ceketimi

giydim ve o zaman anladım ki, gömleğimi, yakalığımı, kolluklarımı, kravatımı orada bırakmıştım... Beni bu kılığımla, hapishane ya da tımarhane kaçkınına benzeten şişko cüce hi! hi! hi! diye gülüyordu... Gülmelerinden fırsat bulup da konuşabildiği vakit söz attı bana: Evli bir kadınla oynaşan sevdalı! 'Yarışma' adını taşıyan saraç dükkânının kapısı önünde birkaç kişi toplanmıştı. Benim don-gömlek sokağa fırladığımı görüp de olayın sonunu merak eden kişilerdi bunlar. Şişko cüce gülmekle yetinmiyor, deri boyamaktan turunculaşmış elleriyle yokluyordu beni. Gerçek âşığıyla yatağa sokulacağı sırada kocası tarafından suçüstü yakalanan sadakatsiz kadının izlerini arıyordu böylece. Kadın ne hale gelmişti? Kocası neler yapmıştı ona? Hesap vermekten kaçınmak için bayılmıştı mutlaka zavallı kadın... Evli ve kocasını aldatıyor... Çok şükür siz kaçabildiniz... Yoksa, kabak sizin başınıza patlardı... Gene şükredin ki, iğdiş edilmekten kurtuldunuz.

"Başıma gelenleri dolambaçlı yollara sapmadan anlatarak, benim serüvenimi yaşayan –çünkü kişisel serüvenleri olmayanlar başkalarınınkiyle yaşarlar– bu iyi adamın heyecanlı yüzüne soğuk gerçeği fırlatacak oldum. Ama o anda kendimi gıpta edilmiş, hayran olunmuş bir erkek gibi görünce bundan vazgeçtim ve sahte Don Juan kişiliğine bürünüverdim... Hani o, aşk başarılarıyla dolu, kadınların ayaklarına kapandığı ünlü Don Juan'ın kişiliğine... Bıyıklarım olmadığından kaşlarımı sıvazlaya sıvazlaya, fazla açıklamada bulunmadan, bilmeceli ve üzüntülü bir tavır takınarak izin istedim..."

Anlatının etkisiyle gülmekten kırılan Luis Nestor ile don Félix hem alkışlıyorlar hem de tepiniyorlardı. Aşırı neşenin sebep olduğu gerçek karın ağrıları güçlerini tüketmişti.

"Ondan sonrasını siz biliyorsunuz zaten. Bu kadını bataktan çıkardım. Gelip geçici bir aşkla vurulduk birbirimize.

Bugünün deyimiyle karı-koca hayatı, o zamanın deyimiyle utanç verici nikâhsız bir hayat yaşadık. Ama terminoloji mutlu olmamızı engellemedi..."

"Bu yüzden, en iyi kahve yetiştiren 'Terranova'yı hediye etti ona," diye dikkati çekti Luis Nestor üzüntülü sesiyle. Çünkü o ve ailesi, özellikle kızı Coralia, Tocho'nun mirasçıları olarak görüyorlardı kendilerini, yasa uyarınca da öyleydiler.

"Evet, topraklarımın en iyisiydi, ama hiçbir vakit pişman olmadım, hele şimdi hiç değilim, çünkü Kızılderililere üleştirmek için nasıl olsa alacaklardı onu elimden. İşlenmemiş o denli çok toprağın sahipleri olan Félix ile kız kardeşine, yani iki bekâra yapacakları gibi. Yalnız güneş doğmak üzere, eğer güçlü üretim metodumu açıklamamı istiyorsanız, evin kapılarıyla pencerelerini kapamamız gerek. Bu ev bütün gece açık kalır, eğlenmek için... Şafak sökerken kapanır, ışıkları söner ve sahibi çalışmaya başlar."

"Tatarlar"dan daha çok içtiği için hastalanan don Félix ile birlikte üçü birden evi kapattılar.

"Güçlü üretim planında yaptığım ilk şey, Tocho'nun sesi duyuluyor ve şafağın alacakaranlığında bıyıkları görülüyordu, size de söylediğim gibi yaptığım ilk şey elektrik enerjisi üretmek oldu..."

"Çok para ister bu... Çok büyük sözcükler bunlar... Kız kardeşim Tirinis, Stearin mumu bile almaz; özellikle bu toprak kanunundan sonra... Biz zenginler, iç yağından mumlar kullanmak zorunda kalacağız bu kanunla..."

"Peki, ama elektrik enerjisi olmadan benim düzenim çalışamaz. Belki size çelişki gibi görünecek, ama birazdan ortalık aydınlanmaya başlayınca, herkes çalışmaya giderken ben yatağa gireceğim." Ve odasına doğru ilerledi, şişeleri devirmemeye dikkat ediyordu, don Félix ile Luis Nestor da onu izlediler.

"Buraya gelince ışığı yakarım, bu oda tamamıyla içtedir, soyunurum, çırılçıplak girerim yatağa, bir sigara yakarım, güzel bir *high-ball* hazırlarım kendime... ve... kültürümüz için gerekli itkiyi veririz..."

"Yatakta mı?" Don Félix gülmesini tutamadı, gene bir aşk serüveni anlatacak sandı, hiç değilse ona anlatacaktı, çünkü kardeşi bir şeyler biliyor olmalıydı; serüveni dinlemekte don Félix'e ayaktaşlık edecekti o sadece.

"Evet, yatakta... Anatole France'ın, Oscar Wilde'in, Larra'nın, Eça de Queiroz'un eşliğinde... bu kitaplardan herhangi biri bana eşlik eder... okurum... ve örneğin, *Penguenler Adası*'nı okuduğum sırada yastığımın altından şu küçük aygıtı çıkarır, düğmesine basarım ve... haydi, çıkın dışardan dinleyelim..."

Üzerlerinden sisin henüz kalkmadığı tarlalarla, ağaçlarının altına, en güzel orkideleri göstermeye başlayan kalın kabuklu uykunun kara yaprağını gövdelere elleriyle sindiren kaçak gecenin saklandığı ormanların içine işlemeye çalışıyordu güneş ışınları. Daha şimdiden, köylüler tarlalara yayılmışlardı. Kimileri atların yardımıyla çift sürüyor, kimileri öküzlerin çektiği arabalarla yeni kesilmiş şeker kamışlarını taşıyor, kimileri de sütlerini sağmak için sağmal hayvanları bir araya topluyordu.

Tocho, bütün tarlaları etki alanına alan hoparlörleri sık sık yerleştirmişti, büyük ses süzgeçleri gibi... İşçileri çalışmaya çağıran sesi fışkırıyordu bunlardan...

"Çalışınız! Çalışınız! Patronunuz söylüyor bunu size... sabahın beşinden beri çalışıyorum ben... Çalışınız! Çalışınız! çalışma en büyük onurdur! Çalışmak insanı zengin eder! Çalışmadan yiyen kişi, yemek için çalışanların ekmeğini çalmış olur! Çalışınız! Çalışınız! Çalışma, yaşamın yasasıdır, Tanrının yasasıdır, insanın yasasıdır, dünyanın yasasıdır! Çalışı-

nız! Çalışınız! Patronunuz size seslenirken sizi görüyor, sizi gözlüyor!"

Ve Tocho, uyumak üzere olan bir adamın yapışkan sesiyle konuştu:

"Tembellik bir suçtur ve sadece çalışmayanlar değil, işlerinde çalışır gibi görünenler de tembeldir..."

Uyudu...

O akşam Luis Nestor'un evinde toplanacaklardı. Böyle kararlaştırdılar. Tokalaşarak birbirlerine Allahaısmarladık dedikten sonra, don Félix katırına, yaşça büyük bıyıkça küçük olan pala bıyık Waschena da, hiç beyazı olmayan atına binerek ayrıldılar.

"Çalışınız! Çalışınız!" diye tekrarlayan ses duyuluyordu uzaktan. Ama, Tocho'nun sesi değildi bu, banda aldığı sesti. "Çalışınız! Çalışınız! Çalışma en büyük onurdur! Çalışmak insanı zengin eder!"

4

Esmer tenli, taze yüzlü, ırmak suyu ve ot kokan kadınlar her yaştan bir alay çocukla girdiler içeri: Kundakta olanından tutun da, kargıdan atına binenine, bebeğini yerde sürükleyenine, elindeki kamışı sallayanına, küçük bir gitarı tımbırdatanına ve kâğıttan uçağını uçurmaya çalışanına dek... Tümü birden aynı anda selam verdiler; Luis Nestor'a, Tocho'ya ya da Félix'e yaklaşmalarına göre, baba, amca, beyefendi sözcükleri birbirine dolaştı.

"A... evet, bu gece kaynımın evinde iyi vakit geçirmişsiniz!" diye taşlamalı bir yolla konuşarak ve sözü don Félix'e yönelterek içeri girdi dona Lucrecia, "Aaa!.." diye haykırdı Tocho'yu görünce de, "siz de mi buradasınız? Gece yarısı ayi-

ninin üç rahibi de bir arada. Doğrusu bilmek isterdim, ayin müzikli miydi? Çok insan var mıydı?"

Tocho, eliyle bıyıklarını sıvazladı yavaş yavaş, don Félix'in konuşacağını umuyordu, çünkü ağabeyi, karılarından dayak yedikten sonra dilini yutan erkekler gibiydi.

"Belki inanmayacaksınız dona Lucrecia, ama bir gece yarısı ayini değildi bu, bir cenaze töreniydi."

Bunları öyle inandırıcı bir tarzda söylemişti ki don Félix, kadın ciddiye aldı hemen:

"Peki, ölen kim?"

"Büyük toprak ağası..." diye söze karışan Tocho herkesi güldürdü. Dona Lucrecia gülmedi yalnız, çünkü alaya alınmaya hazırlamamıştı kendisini. Zümrütlü, pırlantalı yüzüklerle dolu elini kara saçlarının üstünde dolaştırdı düşünceli düşünceli.

"Şakayı keselim," diye çıkıştı don Félix; "her toplanışımızda aynı şeyi konuşuyoruz, toprak kanunu gereğince elimizden alınan toprakların ana-babaları sayılırız biz; derdimize yanarken, kayınbiraderiniz beyefendinin evinde saat bulunmadığı için, farkına varmadan sabahı etmişiz."

"Peki, neye karar verdiniz don Félix? Siz çok içmişsiniz, benim bütün bildiğim bu..."

"Hükümeti devirmek gerektiğine karar verdik..."

"Çok iyi," diyerek beğendiğini belirtti dona Lucrecia. "Çabamızı esirgemeyeceğiz biz de! Kimilerini kurşuna dizerek devirmek gerek hükümeti. O zaman görecekler; toprak kanununu kimse almayacak ağzına."

Dona Lucrecia'nın kız kardeşleri çocuk sürüsüyle birlikte evin iç bölümlerine doğru yöneldiler. Az sonra bir hizmetçi kadın girdi içeriye. Elinde tuttuğu bir tepside *horchata* bardakları, küçük bir tabakta da çörekler vardı.

"Buyurun..." dedi dona Lucrecia.

"Teşekkür ederim..." diyerek elini uzattı Tocho.

"Size bir tokat atmalıydım..." dedi kaynına bardağı uzatırken; bir yandan da gülümsüyordu: "Dik kafalı!" Sonra don Félix'e döndü, o da çöreğini ısırmaktaydı:

"Hükümeti devirmek demesi kolay! Ama nasıl?"

"*That is the question...*"*

"Ay, siz İngilizce bilir miydiniz, don Félix?"

"Oldukça iyi konuşurum dona Lucrecia."

"Eğer bunu bilseydim..." Daha bir şeyler demeyi aklından geçirdi. "Ama bunu sonra konuşalım," demekle yetindi.

"Ne zaman isterseniz..."

Tocho boğazını çalkalayıp savaşa girişmek için *horchata*'sını acele acele yuvarladı:

"Sevgili yengemle don Félix çok iyi bilirler ki ben, Cumhuriyet'in kurduğu düzenin bozulmasından yana değilim. Bizim gibi büyük toprak sahibi olan birkaç ailenin elinden alındı topraklar; daha doğrusu, gelir vergisi kanununa göre toprakların bedeli bonolarla ödendi. Bunlar da zaten, şehir merkezlerinden uzak, işlenmemiş birkaç hektarlık topraklar..."

"Kulaklarımız duymamış olsun bunları..." Öfkeden beti benzi atan dona Lucrecia sesini yükselterek konuştu:

"Tam tersine, beni iyice duymalısınız," diye bağırdı Tocho, "çünkü başka nedenler de var: Bu toprak dağıtımı, mülklerimizden barışçıl yoldan yararlanmamızı garantileyen güvenliği dolaylı bir şekilde sağlar."

"Evet evet, Tocho'nun teorisine göre, birtakım düzenlemelerle şimdi güçlü düşmanlarımız olan bu rençperler, müttefiklerimiz olacaklar..."

"Sen inanıyorsun buna demek!" Dona Lucrecia bütün öfkesini kocasının üstüne boşalttı. Ruhunun fırınlarında erimiş kara kurşun gibi gözlerini dikmiş öyle bağırıyordu.

* İşte, mesele bu.

"Hayır hayır, ben hiçbir şeye inanmıyorum... Tocho..."

"Tocho! Tocho! Ağzını doldura doldura söylüyorsun kardeşinin adını!"

"Evet, yengeciğim," diyerek ağabeyini savunmak için ayağa fırladı Tocho, "benim teorim şudur: Üç metre toprağın altında ölü olarak yatmaktansa, bir yığın insan arasında üleştirilmiş toprağın üstünde canlı olarak kuyruğunu kımıldatabilmek daha iyidir."

"Ben sizin gibi düşünmüyorum ve teorinizi kabul etmiyorum. Topraklarımın dağıtılmasına, üç metre toprak altında yatmayı yeğlerim ben..."

"Ama ölen sadece siz olmayacaksınız, ailenizle birlikte boğazlanacaksınız..."

"Evet, ailemle birlikte boğazlanmış olacağım... Evet, gerçekten umut kırıcı bir şey bu. Nereye gideceğimizi bilmiyoruz. Babamın elinden üç baş hayvan aldılar az önce."

"Ya biz... zavallı kız kardeşimle ikimiz, ne yapalım? Tiburcio Sotoj denen adı batasıca bir yerliyi koydular topraklarımıza, çirkin ve bir put gibi sessiz..."

"Bilirim çok çalışkan bir adamdır..."

"Ah şu kaynım... düşmanlarımızın hep iyi yanlarını görmese olmaz mı?.."

"Yerlilerin en kurnazı, tasarlayamayacağımız kadar düzenbaz... Ve şimdi benim topraklarımda rençper oldu, bu adam! Rençper, rençper... Bir de kalkmış, zavallı kız kardeşimle benim elimden alınan toprakların eskiden kendilerine ait olduğunu iddia ediyor ve bu vahşilerin hükümeti de, sözde İspanya kralı zamanından beri topluca onlara ait olan bu toprakları yeniden onlara vermekten başka bir şey yapmıyormuş..."

"Yalan! Yalanlar yumurtlamaktan başka bir şey bilmez bunlar!" diye bağırdı Lucrecia.

"Yerlinin dediğine bakılırsa, 'Ben, Kral...' diye başlıyormuş tapuları... Eskiden gizli tuttukları bu tapuları şimdi meydana çıkarmışlar."

"Sevgili akrabalarımla, sevgili dostum don Félix öyle sanıyorlar ki," diye sözü aldı Tocho, "rençperlerin bu hükümeti yerine İspanya kralının, kral sancağını taşıyan bir çavuşu çıkıp tarlalarda, 'Ben, Kral...' diye bildirisini okuyacak ve gerçekte yerlileri topraklarından yoksun bırakan bizleri kolumuzdan tutup dışarı atmak için emirler verecek..."

"Komünist!"

"Eğer Proudhon'un kim olduğunu bilseydiniz böyle demezdiniz ona..."

"Sizin hoşunuza giden bir alana giriyoruz, kayınbiraderim, zavallı kocamı da sürüklemek istiyorsunuz oraya... Romanlar... Düşler... Boş şişeler... Neyse, Coralia'mı çok sevdiğimiz için bağışlıyorum sizi... Son yolladığı fotoğrafında ne kadar da güzel çıkmış! Görmediniz mi siz onu Tocho? Getir, Luis Nestor, getir de görsünler..."

"Yetişkin bir kız olmuş..." diye haykırdı don Félix portrenin önünde.

"Reklamcılık teknisyeni oldu," diye devam etti Lucrecia, fotoğrafı kaynına verirken: "Tezini size adayacak, amcası ve vaftiz babası olan size... yeğenine layık olmayan size..."

"Yeğenim ve kızım," dedi Tocho, "kafaca ben yetiştirdim onu: ilk okumaları, beğenileri, doğa sevgisi, yurt sevgisi..."

"Ya Tirinitas ne yapıyor don Félix, ah evet, siz öyle bencilsiniz ki hiç çıkarmazsınız onu evden dışarıya; uzun süredir buraya geldiği yok. Kendisine söyleyin, Coralia geldiği vakit, dönüşü ve yeni görevi onuruna bir şenlik düzenleyeceğiz... *marimbalar... chuntos**'lar... viskiler... değil mi kayınbiraderim?"

* Yenilebilen tavus.

"Kral Tiburcio Sotoj çağrıldığı vakit..."

"Ha, ha, ha..." diye gülüştüler. Luis Nestor kahkahalarla gülüyordu. Yalnız Félix'ti susan. Topraklarına yeniden kavuştuğundan beri çalımından yanına varılmayan, at kılı gibi kara saçlı, çam kozalağı rengindeki bu Kızılderili'den nefret ediyordu.

5

Bindikleri hayvanlara karşı aşırı bir dikkat göstererek ve Tocho'nun tuhaflıklarından söz ede ede ilerliyorlardı. Kadın, kocaman kara bir atın üstünde ufak tefek; erkek, küçücük doru bir atın üstünde iri yarı. "Pinuelas" yolunda uzaklaşırlarken Lucrecia önden gidiyordu; kısa konçlu çizmelerinin üzerine düşen gri bir pantolonla bol bir bluz giymişti; boynunda buğday sarısı bir eşarp, başında bir panama şapkası vardı; eldivenli ellerinde eşarbıyla aynı renkte bir kırbaç taşıyordu. Don Félix de ardından gelerek başında kovboy şapkası, belinde tabancaları, bileğinde kol saati ve elinden hiç ayırmadığı kırbacıyla mahmuzlarını sallaya sallaya aynı doğrultuyu izliyordu.

Saydam suları küçük yuvarlak taşların üstünden akan bir ırmaktan geçerken atların suyu çalkalayıp bulandırmasına ve kıyıda bir havuzcuk içine sıkışan suya, mor topraktan çıkan ateş renkli eğreltilerden yağan kıvılcım yağmuruna baktılar bir süre. Dereyi geçince ölmüş gevrek yapraklarla örtülü bir yola girdiler. Yolun bir yanında uzanan sel çukuruna süt renginde bir sis çökmüştü, öbür yanında uzanan ormanın ağaçları terebentin ağlıyordu. Orman kimi yerde gökyüzünü gösteriyor, kimi yerde de yolcuların perspektiflerini bir perde ardında saklamak için ağır kirpikli göz kapakları gibi eğiyordu dallarını.

"Piknik burada yapılacak," diyerek atını durdurdu dona Lucrecia, bunları söylerken, yol arkadaşının duyması için başını arkaya çevirmişti, sonra ekledi: "Saatiniz kaç tastamam? Çok gecikmememiz gerekirdi..."

"Dokuza geliyor," diye karşılık verdi don Félix kronometresine baktıktan sonra. Altından, çukur dört kapak içine gömülerek çevreyle ilişiğini kesmiş, eski çağların saatlerini gösteriyormuş gibi yaşamdan uzak zamanı gösteren kocaman bir saatti bu.

"Sabahın tam dokuzunda diye anlaşmıştık. Bu insanlar saniye şaşmazlar..." Atını mümkün olduğu kadar don Félix'e yaklaştırarak alçak sesle konuştu: "Nerede kalmıştık? İnsanların iyi politika yaptıkları hiç görülmemiştir. Onun için sizin İngilizce konuştuğunuzu öğrendiğim gün çok sevinmiştim, çünkü bu bölgede en büyük eksiğimiz, güvenilir bir tercümanın olmayışıydı. Hatırlıyor musunuz, o gün, çok açıklamamıştım, sonra konuşacağım sizinle demiştim sadece, bizimle aynı sınıftan olmayan kişilerin yanında açığa vurulması doğru olmayan şeyler söz konusuydu. İnsanın kendi yakınları bile olsa, hiçbir şey anlatmamak gerekir. Kimse bilmiyor. Onlar bizim gibi değiller, iki büyük adın temsilcileriyiz biz: Gago ve Agromayor... Bir garanti vermiyor mu bunlar size? Kocama, hele bir fırıldak gibi dönen kaynıma hiç güvenmemek gerek. Bunlardan hiç kimseye tek sözcük söylemeyeceğinize dair adınız Gago üzerine yemin etmelisiniz bana! Kaynım Tocho'nun durumu üzüyor beni en çok! Zeki, bilgili, çok gezmiş, çok görmüş, yürekli... tam bize önayak olacak adam..."

"Ona güvenilmez..."

"Bize karşı oluşu daha da kötü..."

"Oraya dek değil..."

"Sorumsuz bir kişi o, başka bir şey dememek için..."

"Tocho düşündüğü gibi davranıyor..."

"Kocama da hiçbir şey çıtlatmayacağız, Tocho'ya iletir hemen. Bir zavallıdır benim kocam: Kardeşinin ciğerleriyle soluk alır, kardeşinin gözleriyle görür, bütün gün kardeşinin sözünü eder..." Sinirli sinirli kırbacıyla vurdu kalçasına.

"Saat dokuz," diye bildirdi don Félix, orada saklanan birisi, görünmek için bunu bekliyormuş gibi dallar kımıldadı ve iri adımlarla yaklaşan bir adamın ayak sesleri duyuldu.

"Hello!" diye bir ses yükseldi, uzun bir kamışı sallayarak uzaktan selam veren bir el göründü, kelebek avlamaya özgü beyaz bezden bir boru takılıydı kamışın ucunda.

"Günaydın, Mister Maylan!" diye karşılık verdi dona Lucrecia; soğuk, kararlı, ufak tefek kadın kocaman kara atının dizginlerini çekti, ardından da don Félix izledi onu. Karşıladıkları kişi, çok yaşlı olmamakla birlikte ak saçlı, eğri burunlu iri yarı bir adamdı, gözleri göz kapaklarına asılı gibiydi; bunların tümü üniformasız bir gar şefi izlenimi veriyordu.

"Size don Félix Gago'yu tanıtmaktan onur duyarım..." dedi amazon, tanıtma jestlerine daha bir belirlilik vermişti; çünkü Mister Maylan'ın İspanyolcadan anlamadığını biliyordu.

Bayan Agromayor de Marchena'yı selamlamak için sırıtarak yaklaşırken kırmızı yüzünde otuz iki dişini birden gösteren böcek avcısının elini sıkmak için yere atladı don Félix.

"Onunla İngilizce konuşun don Félix, İngilizce konuşun..." diye devam etti kadın iki bayın nazik yardımlarıyla attan inerken; bir elinde dizginler, öbüründe kırbaç, yere ayak basar basmaz da üsteledi: "Evet, Gago, neden geldiğimizi söyleyin ona İngilizce..." Ve don Félix'in söze nereden başlayacağını bilemeden duraksadığını görünce, bu denli ciddi şeyleri bir yabancının önünde söylemekten korktuğunu sanarak yüreklendirdi onu: "Eğer güveniniz yoksa sizi kesinlikle temin ederim ki, korkmanız tamamıyla yersiz. Bunlar, Mister Maylan gibi kelebek avcıları kılığına girmiş ajanlardır; ayrı-

ca, tropikal ülke bitkileri, kuşları, balıkları koleksiyonlarıyla Maya kalıntılarına ya da Kızılderililerin yaşantılarına ait özel fotoğraf koleksiyonları yapanlar da var içlerinde. Ülkede bunların en iyilerinin bulunduğuna inandırdılar bu hükümeti..." Ve kırbacıyla havayı döverek verdiği kısa bir moladan sonra botlarının topukları üzerinde dikilerek –böylece daha uzun boylu görünüyordu– devam etti dona Lucrecia: "Her neyse şimdi söyleyeceklerimi tercüme edin ona: Biz bölgenin, hepsi de en iyi ailelerine mensup olan en güçlü kişileri adına gelmiş bulunuyoruz, ama siz kendinizi tehlikeye atmak istemiyorsanız, sadece tercüman olarak geldiğinizi açıklayın..."

Bu adi yabancı, güvenilir bir kişi olsun ya da olmasın, Sotoj'un toprak renkli tüysüz yüzüyle, bu yerlinin topraklarına konulmasından bu yana günlerini büyük bir korku içinde dua ederek geçiren kız kardeşinin ipek böceğini andıran yüzünü düşününce sadece dona Lucrecia'nın söylediklerini tercüme etmekle yetinmedi, geri kalanlarını da kendi ürününden ekledi...

"*Yes... Yes... Yes... Yes...*" diye tekrarlıyordu Maylan, don Félix'in her duraklamasından sonra, bir yandan da Bayan Agromayor de Marchena'nın, don Félix tarafından tercüme edilen ve çığ gibi yığılan sözcüklerini küçük bir deftere not ediyordu.

"Rublelerden söz ettiniz mi ona?" dedi kadın, gergin bir sesle ve isterik bakışlarını don Félix'in üzerine dikerek.

"Hayır, çünkü şaka gibi görünüyor bu daha çok..."

"Şaka mı? Kıyı yerlileri bana adı geçen rubleleri vermeye gelmediler mi?"

"Bodur meşeler!* Meşe odunları! Aman Tanrım! Onlar konuşmasını bilmiyorlar, sizin de kafanız Rus saplantısı!"

---

* Bodur meşe anlamına gelen "rouvre" sözcüğü ile ruble anlamındaki "rouble" arasındaki benzerlik.

"Benim günahlarımı çıkartan papaz bunu doğruymuş gibi anlatmama izin verdi ve siz, bir papazın sözünün bir yalanı gerçeğe dönüştürmek için yeterli olmadığını söyleyemezsiniz bana. Tren konusunda sizin de aynı şeyi yapmadığınızı umarım..."

"Bunların tümünü söyledim ona..."

"Eğer hükümet, Kumpanya'nın yıllardır aldığı paralar üzerine vergi koyarsa demiryolu pay senetlerini alanların keseleri boşalacak. Paralar, Yardımlaşma Sandığına ya da aynı şey demek olan devlete verilecek. Çünkü devlet, memur denilen baldırıçıplaklar için bir çeşit Yardımlaşma Sandığı demektir... Üstelik demiryolu ile rekabet etmek için yeni bir yol yapımına başladılar, bunları da belirttiniz mi ona? Ve bir de liman... Muz Kumpanyası'nın kontrolünden kurtulmak için... İyice açıkladınız mı bunları ona?"

"Sözleşme ile ilgili her şeyi de anlattım baştanbaşa. Bu vahşilerin onlara zorla kabul ettirmek istedikleri toplu sözleşme, kazanç vergilerinin çoğaltılması, ithal ettikleri malların gümrüğü ve toprakla ilgili sorunlar gibi şeyleri hiç söz konusu etmeden Kumpanya'nın isteğine uygun bir sözleşmeyi bizimle imzalamaları için her şeyden önce bu hükümetin canını cehenneme göndermeleri gerektiğini söyledim açıkça..."

"Çok, çok güzel, Orta Amerika'da ilk kez görülüyor böyle yasasız bir hükümet... büyük bir kumpanyaya toprak kanununu uygulamak... Ve daha iyisi, söyle ona Gago, neden gelmiyorlar bizi kurtarmaya bu haydut sürüsünden? Sadece bizim güzel yüzümüz ya da bizim güzel komünizmimiz için değil, ama yitirmekte oldukları milyonlarca dolar için..."

"Ve de örnek olmak için..."

"Evet evet, çünkü burada kumpanyalar işi gevşek tutarlarsa, her yerde tekmeyi yiyecekler kıçlarına..."

Onlar konuşurken, sazdan böcek kapanını bir ağaca dayayan Mister Maylan kükürtlü kâğıda çizilmiş küçük bir planı inceliyordu. Onu, uzaktan akraba olan komşu çiftin eline vermeden önce birkaç kez kaşlarını çattı ve ağzını büzdü. Sonra sözü don Félix'e yönelterek konuştu:

"Gizli tutulması gereken bu planı size bırakıyorum. Gördüğünüz gibi, bu bölgenin planıdır. Küçük kırmızı daireler içine alınan noktalara uçaklarımız silah bırakacak. Mavi daireler içine alınan noktalara da paraşütçülerimiz inecek, benzin depolarını, elektrik santrallerini, radyo istasyonlarını, askerî donatım ambarlarını, atölyeleri, köprüleri, telgraf ve telefon merkezlerini, su, erzak ve mühimmat depolarını uçurmak için gerekli her çeşit gereçleriyle birlikte..."

"Çok iyi... çok iyi..." diye tekrarlıyordu, yüksek ökçeleri üzerinde daha bir dikilerek don Félix'in tercüme ettiklerini dikkatle dinleyen ufak tefek kadın.

"Gizli bir radyo," diye onlara bilgi vermeye devam ediyordu kelebek avcısı, "bu akınların her birini kesin terimlerle bildirecek. Bu bölgenin hükümete karşı olan bütün insanları gibi, sizin temsil ettiğiniz kişilerin de paraşütçülerimizi koruyacaklarını ve destekleyeceklerini umuyoruz. Bırakılan silahları gizlice ve çarçabuk toplayıp saklayacaksınız, üzerlerinde orak-çekiç markası bulunanları bırakacaksınız sadece, köylülerin eline geçsinler diye..."

"Ah, çok iyi, çok iyi, çok çok iyi!" diye tekrarlayıp duruyordu ufak tefek büyük kadın, Gago'nun tercüme ettiği her parçadan sonra. Mister Maylan'ın sözünü bitirdiğini anlayınca don Félix'i kolundan tutarak çekti ve söyleyeceklerini eksiksiz çevirmesini istedi: "İlkin, silahların gökten yağacağı tarihi yaklaşık olarak bilmemiz gerek. İkinci olarak, bize sinyal vermeleri için bir başka araç bulmaları gerekir. Çünkü bu bölgede elektrik tesisleri olanlar bizden yana değiller,

örneğin Tocho ve evlerimizde radyolarımız olmasına izin vermezler."

Mister Maylan hemen bildirdi ki, elektrik olmayışı bir engel değildi. Adlarını bildirecekleri kişilere pilli radyolar verilecekti. Harekâtın başlayacağı tarihe gelince, bunu yaklaşık olarak da olsa söyleyemeyecekti, çünkü bu hükümetin büyük bir tehlike teşkil ettiği dünya kamuoyuna yeterince duyurulmuş olduğu bazı uzmanlarca kabul edilmişse de radyo, sinema ve televizyonla büyük propagandaların yapılması gerekmekteydi daha. Ve kelebek avcısı özetledi:

"Uzayda bir haberleşme istasyonu kurduk. Atom enerjisiyle reklamın ilk büyük denemesini gerçekleştireceğiz. Bir atol gibi tuzla buz edeceğiz bu ülkeyi..."

Gago iki ya da üç kez açıklattı kendine "atol"ün ne olduğunu ve bu sözcüğün ne anlama geldiğini dona Lucrecia'ya tercüme ettiği vakit kadın, saflığına, bilgisizliğine, kaynının dediği gibi "ileri derecede bir kara cahil" oluşuna güldü, çünkü "atol" sözcüğünü duyduğu vakit, yerlilerin mısır unundan yaptıkları bir içki olan "atol"den söz ediyorlar sanmıştı.

"Gago, mademki reklamcılıktan söz ediliyor, sırası gelmişken kızım Coralia'nın da Birleşik Devletler'de Profesör Carey ile birlikte bu alanda çalıştığını söyle."

Don Félix tercüme ederken, adının Coralia Marche-Agromayor olduğunu, Profesör Carey ile birlikte çalıştığını, üniversite diplomasını alabilmesi için yalnız tezinin eksik olduğunu, onun çalışmalarından da yararlanılabileceğini belirtti.

Maylan, Matmazel Marchena Agromayor'un yapabileceği hizmetleri dikkatle not ederken, bir yandan da don Félix'in aracılığıyla anasını kutluyordu. Yalnız termonükleer patlamalarla ölçüştürülebilen bir aşamada yapılabilecek ilk reklam denemesinde kızının bulunması büyük bir mutluluktu.

"Başka ne gibi yardımımız dokunabilir daha?" diye sordu kendi hesabına Gago.

"İç cephede tedirginlik nedenleri yeğinleştirmek," diye karşılık verdi kelebek avcısı, ucundan beyaz bez borusu sarkan kamışını yeniden omuzuna takarak. "Böyle bir savaşta geri adım atmamak gerekir..."

"Benim günahlarımı çıkartan papaz da böyle söylüyor," diye kanısını belirtti dona Lucrecia...

"Dışardaki dostlarla yakınlara çok çok mektuplar yazarak rençperlerin canavarlıklarını gerçek bir S.O.S. içinde anlatmalı, şüpheli uçaklardan, yabancı denizaltılardan söz etmeli ve... zamanı gelince de silaha sarılmalı."

"Söyle ona Gago, her hafta mektuplaştığım kızıma bunların tümünü, hatta daha da fazlasını yazacağım."

Ama don Félix alacağı karşılığın daha önemli olduğunu düşünerek şunları söylemekle yetindi:

"Büyük çoğunluğumuz silahlara sarılacak Mister Maylan, daha şimdiden komando birlikleri kurduk, eğitim yapıyoruz."

Planı, Gago'nun evinde saklaması üzerinde anlaştılar, birbirlerine Allahaısmarladık dedikten sonra atlarına bindiler: Kadın, gözleri limon kabuğu rengindeki kocaman kara atına; erkek, çamura bulanmış uzun yeleli, kula rengindeki küçücük atına. Eyerlerine yerleşirken dona Lucrecia, kızı hakkında göstermiş olduğu yakınlıktan ötürü Coralia'nın kendisine çok minnettar olacağını George Maylan'a hatırlatmasını istedi don Félix'in.

Öğlenin ışık saçan alın kemiğine dönüşüyordu güneş.

Atlılar gözden kaybolunca Maylan filesine düşen kelebeklere baktı: zebralar gibi çizgili olanlar, tavus kuşu tüylerinin renklerini taşıyanlar, karalar, sarılar, kırmızılar...

Sivri uçlu beyaz bir takkeye benzeyen torbanın içindeki küçük kırmızı lekeleri görünce bu nesneyi kafasına geçirmek

isteğini duydu ama yapmadı bunu, çünkü gülünç olurdu. O zaman, gençliğinde yaptığı gibi, Atlanta City'de zencileri kırbaçlamak amacıyla Ku-klux-klan kılığına girmesi için bir gömleği eksik olurdu... iyi, iyi... kendinden memnun oldu... değişen, "sürü hayvanları"ydı yalnız... şimdi de Kızılderililerin kökünü kazıyacaktı...

Güneş Zenit'i çoktan geçmişti, öğlenin ışık saçan alın kemiğine dönüşmeyi bırakmış, kelebek avcısının karşısına geçerek alevler altında uluyan bir evrenin görünüşünü almıştı.

6

Coralia'nın çarşaflar arasından çıkan eli çalar saatin zilini durduruncaya dek onu okşarcasına dolaştı durdu üstünde. Otuz dakikası vardı daha. Saati yarım saat ilerletirdi her vakit. Bir gün önce bu zaman hediyesinin bir önemi yoktu ama şu anda, tanrıların en iyi armağanıydı. Gözlerini kapadı, yastığın üstünden kayarak yorganın altına yüzükoyun uzandı. Yatağı kucaklamak istiyormuş gibi kollarını şiltenin kenarlarına dek uzattı. Ama bu kez hem yatağı, hem de bir sinema ekranına yansıtılmış gibi bedeni altında uzanan Profesör Carey'in yüzünü kucaklıyordu. Düşünün yayını olan bu yüz, dudaklarının, dilinin, boğazının bütün çabalarına karşın sesini duyuramadan ağzını burnunu oynata oynata boğazını yırtarcasına bağırarak birinci plana geçiyordu.

Savaşa savaşa uyanmasını tamamladı. Su, derisindeki ölü hücreleri ve düş kalıntılarını alıp götürdü. Profesör Carey'in bağırıp çağırarak onu ısırmaya çalışıyormuş gibi tehditler savuran maskesini gözeneklerinden sildi. Profesörün dergisinde, ticari reklamın yarı-sömürge ülkelere emperyalist sokulmanın tehlikeli bir ajanı haline dönüşebileceğini savunduğundan beri bu yüzün imgesi gözlerinin önünden gitmiyordu.

Dersin sonunda profesörler odasına çağırmıştı onu Carey, kimsecikler yoktu odada. "Tropik'lerin küçük kızılı!" diye haykırmıştı yüzüne, bir yandan da çevresine bakınıyordu: duvarlar, tavan, taban, telefonlar, kapılar, pencereler, mobilyalar, köşeler... Tümünün kulakları vardı kuşkusuz... Yağlı bir korkunun soluması içinde sözcüklerinin üstünü örterek içler acısı bir yalvarışla konuşmuştu: Derslerimde böyle konuşmaya başlamayınız yeniden, *The Economist* adlı dergide yazdığım makale yüzünden başım yeterince derde girdi zaten, sonra, fısıldamanın örümcek ağı içinde itiraf etti: Kuzey Amerikalılara Karşı Girişilen Eylemleri Araştırma Derneği'ne çağrılmaktan korkuyorum...

O sabah Coralia'nın arkadaşları onun çevresinde toplanarak son haberleri verdiler:

"Profesör Carey'in de adını söylediler!"

"İstifası bekleniyor..."

"Altı saat işine gelmedi."

"Dün, evet, dün geldi üniversiteye."

"Eğer sözünü geri almazsa susturacaklar onu..."

"Onu susturmak... ve savunduğu kürsüde düşüncelerini açıklamak özgürlüğü?"

"İstediklerini söyletecekler ona..."

"İmkânsız!" diye hep bir ağızdan haykıran genç sesler korosu duyuldu.

"Öyleyse..."

"İmkânsız! Carey'e mi?"

"Gerçeğin savunucusu, gerçeğin şampiyonu Carey'e mi? İmkânsız!"

"Öyleyse, bir itişle, kapı dışarı edecekler..."

"Onun için daha iyi olur... Omuz vuruşları olan itişler vardır, onda bu ün varken hangi üniversite olursa olsun alırlar onu..."

"Eğer gitmeye bırakırlarsa..."

"Ben önceden biliyordum bunu..." dedi Coralia. Gürültüyle gülüştüler.

"İnan olsun ki, biliyordum önceden..."

"İmkân yok..." diye açıkladı en gevezesi. "Bir saat önceki haber bu... Şu gazeteci bozuntusu, babası telefon edince öğrendi... kapıya kulağını yapıştırarak..." Bunları söylerken, yumurta akı gibi beyaz tenli, gök mavisi iri gözleri halka halka olan ufak tefek bir oğlanın sırtına bir şaplak indirdi.

"Nasıl olduğunu bilmiyorum, ama önceden haberim vardı... Bu sabah, çalar saatin ziliyle uyandıktan sonra gene uyumuşum. Profesörün kocaman korkunç yüzü göründü bana, söylediklerini duymuyordum, ama mimiklerinden, korkunç anlar geçirdiğini anladım, ısırarak, kendini savunuyor gibiydi..."

"Ha, ha, ha..." diye kahkahayı bastı iri gözleri alçıdan yüzünde sonsuz iki delik gibi duran oğlan, "düşlerin haber kaynakları olduğunu, insanın ısırarak kendini savunduğunu bilmiyordum..."

"Köpekler arasında, evet!" diyebildi Coralia, hepsi birden sıralara koşuşurken, o anda profesör etiyle kemiğiyle kürsüyü işgal etmişti.

Her zamanki gibi, şakalar yaparak ya da ünlü gazetecilerin nükteli fıkralarını anlatarak bir konuşma havasına girmeden tahta başına geçti ve Amerika haritasını çizdi çarçabuk. Öğrenciler de defterlerine çizdiler birer tane. Resim yapmakta pek yetenekli değildi Coralia, bu bakımdan kaybı oldu biraz. Başını kaldırınca, Orta Amerika'nın küçük ülkelerinden birini kırmızı bir daire içine aldığını gördü profesörün. Coralia'dan başka bütün sınıf çizdi aynı daireyi. Heyecanını zor tutuyordu Coralia. Profesör Carey'in kırmızı daire içine aldığı bölge onun ülkesiydi ve hiç kuşku yok,

onu örnek alarak turistik reklamcılık üzerine ders verecekti, öksürür gibi yaparak, arkadaşlarına bakmak için döndü; ziyaret edilmeye değer bir ülkede doğmuş olmanın verdiği gururla göğsü kabardı, herkesin dikkati bu noktaya çekilsin istiyordu, herkes ona bakıyordu; dünyanın eşi görülmemiş en güzel ülkesi... Ne? Amerika'nın en tehlikeli ülkesi... Profesör mü söylüyordu bunu? Yaralı bir hayvanın yaşlı gözleriyle baktı ona... Çivi gibi saplandı bakışları... bütün benliğiyle altüst olarak kaskatı kesildi... Turizm uçup gitmişti... canlı varlıkların yeni bir çoğalma modası gibi reklamcılıktan söz ediyordu... Coralia, kurşun kalemini değil, parmaklarını ısırıyordu şimdi... ne yapacağını bilememenin sıkıntısı... göz yaşlarını koyvermek ya da sınıftan çıkıp gitmek... paralel birtakım doğrular çizdi profesör, grafik gibi... son zamanların en önemli reklam denemesi... depremleri gösteren grafikler... şimdi de bu ülkenin tehlike derecesini gösteren grafiklere geçiyoruz... Nesnel olarak konuşursak, bizi ilgilendiren, reklamın bu ilk denemesinin başlangıcı, yayılması... Acaba düş mü görüyorum hâlâ diye sordu kendi kendine Coralia. Yalnız profesörü, sabahleyin düşlediği gibi Kuzey Amerikalılara Karşı Girişilen Eylemleri Araştırma Derneği'nin önünde kendisini savunurken değil, ama vatanına saldırırken görüyordu... Bu grafik üzerinde sıfır noktasına anahtar sözcüğü koyalım... İşin sırrı yeğin bir reklam sayesinde, milyonlarca, milyonlarca insanın duyuları içine sokularak, bunlar arasından hiçbirine anahtar sözcüğün anlamını düşünecek zaman bırakmayan sözcüğü bulmaktır... bu durumda anahtar sözcük... ve tahtaya *komünizm* yazdı... bu küçük ülkede uygulanan "komünizm" teriminin bulunuşu eğer, bu sözcüğün ideolojik özünü boşaltıp onu bir tehlike belirtisine dönüştürmeseydi heyecan yaratıcı hiçbir değer taşımayacak ve kötü bir şakadan öteye geçemeyecekti... bir

zehir şişesi üzerinde ölüm işaretini gören kişi şişe içindekinin öldürücü olup olmadığını denemeye kalkışmaz, onu, üzerindeki kuru kafa ve iki baldır kemiği ile birlikte sunulduğu biçimiyle olduğu gibi, yaşamı için çok büyük bir tehlike olarak kabul eder... işte, üç milyonluk bir ülkeye "komünizm" sözcüğüyle yaptığımız reklam da böyledir... çıkarcılık kaygısıyla sözcükler tekrarlana tekrarlana, çekiç gibi vurula vurula, çoğaltıla çoğaltıla tehlike yaratıldı... ama bizim için hiçbir tehlike yok... bu nedenle ben, yazıyla reklamı desteklerim, çünkü ideografiktir... reklamcılıkta fikirlerle değil işaretlerle düşünmek temeldir... Buz gibi, kaskatı kesilen Coralia çivilendiği yerden kendini sökmek için savaşıyordu... ve sıfır üzerine koyduğumuz ideografik reklam işareti olan "komünizm" sözcüğünden başlayarak, inip çıkmaya elverişli ama daima yükselen çizgimizi...

"Protesto ediyorum!" Coralia'nın haykırışı duyuldu. "Vatanımdan bu şekilde bahsedemezsiniz!"

"Sizin vatanınızdan söz etmiyoruz, Bayan Marchena, şu anda devrede olan bir reklam denemesinden söz ediyoruz..."

"Ama sahte bir şeyden hareket ediliyor, bir yalandan... bunu burada kendi ağzınızla söylemiştiniz siz... 'Komünizm' sözcüğü basit bir tehlike belirtisi olarak kullanılıyor."

"Ben, reklam için bir belirtinin yeteceğini söyledim, ama Bayan Marchena'nın ileri sürdüğü gibi ülkesinin uluslararası komünizmin ellerine düştüğünü inkâr etmedim..."

"Ama Sayın Profesör *The Economist* dergisinde yayınladıkları makalede başka türlü söylüyorlardı..."

"O makaleyi yazdığım vakit, ülkenizde olup bitenlerden haberim yoktu..."

"Bilmiyor muydunuz Profesör Carey!"

"Dışarı çıkınız Bayan Marchena, rica ederim dışarı çıkınız! Beni yalancı yerine koymanıza izin vermeyeceğim!"

"Yalancı olmaktan da kötü Profesör Carey! Geçenlerde, diplomam için hazırladığım inceleme yazısını tartışırken, Yale Üniversitesindeki Profesör Davinson'a olan güvensizliğinizden söz ederken, korkak bir üniversite profesöründen daha büyük bir hain olamaz diyordunuz ve siz bir korkaksınız..."

"Yeter! Eğer annenizin mektupları da gözlerinizi açmamışsa."

"Annemin mektupları mı?"

"Sizin biraz kızıl olduğunuzu bildiğimizden mektuplarınızı alıkoyduk, fotokopilerini aldık. Anneniz neler bildiriyor size? Neler bildiriyor her hafta? Kanuni sahiplerinden alınan topraklar, işletmelerimizi tehdit eden, tepeden tırnağa dek silahlı işçiler ve köylüler, vergiler, ana maldan daha fazla tutan vergiler, Katolik papazların öldürülmesi, rublelerden söz eden yerliler..."

Coralia ellerini çıkardı, gözlerine götürdü gölgeden ellerini. Çamur renkli gerçek elleri asılı kaldı, gölgelerden çıkan parmaklarıyla birlikte, ağırlığı olmayan, yeni, görülemez örümcek ağları yükseldi; ilkin, korka korka el yordamıyla yüzünü yokladı, sonra, açık göz kapaklarını bastırdı umutsuzca. Profesör Carey'in sesini duyuyordu. Gözleri açıktı, ama hiçbir şey görmüyordu. Oysa gözleri kapalıyken görmüştü onu düşte. Şimdi gözleri açıktı, ama görmüyordu. Kulakları duyuyordu, sıralar üzerine vurulan sert nesnelerin çıkardığı sesler, ıslıklar, haykırışlar... "Dışarı! Dışarı! Pezevenk! Soytarı! Rezil!" kargaşası arasında profesörün son sözcüklerini duyuyordu.

Bunlar onun elleri değildi artık, ellerden bir yığındı arkadaşlarının elleri... profesörü kapı dışarı ettikten sonra, karanlık uçurumu geçmesi için ona bir asma köprü kuran eller...

Dişlerini sıktı... dudaklarını sıktı... kimi zaman dişlerinde bir gülüşün tadı vardı... kimi zaman da dudaklarında bir başka tat... Ağlıyordu... Karanlıkta, gözleri açık ağlıyordu...

Haberi bir telgraf bildirdi ailesine. Coralia Marchena Agromayor apansızın kör olmuştu. Birkaç hafta sonra bir yolcu uçağı "Doğu" hava alanına annesiyle birlikte Coralia'yı bıraktı. Telgrafı alınca annesi yanına gitmişti. Babası, teyzeleri ve küçük kardeşleri karşılamaya gelmişlerdi, pasaport ve gümrük işlemleri yapılırken onlar da sessiz sessiz ağlıyorlardı.

Birisi genç kıza yaklaşarak İngilizce hoş geldin dedi, İspanyolca karşılık verdi Coralia.

"İngilizce konuş onunla yavrum, Mister Lamb..."

"İngilizceyi unuttum anneciğim," diye kestirip attı ve herkesin susması karşısında –gözyaşlarını kurulamak için susuyorlardı– "amcam Tocho nerde?" dedi.

"Evde olduğunu sanıyorum," diye karşılık vermekte acele etti babası, "bizim gibi seni bekliyordur evde."

"Çok güzel bir günde döndün yurduna!" Konuşan, teyzelerinden biriydi.

"Öyle mi?" dedi Coralia hızla giden otomobilin arka koltuğundan. Hava alanı ile evlerinin arası epeyce sürüyordu.

Diziyle dürttü kız kardeşini Dona Lucrecia. Görmeyen bir yaratığın yanında gün ışığından söz etmek. Kadın patavatsızlığı.

"Çok mu güzel bir gün teyzeciğim?" Bunları söylerken ellerini, okşar gibi, otomobilin penceresi üzerinde dolaştırıyordu.

"Çok yakında kendi gözlerinle göreceksin güzel günleri!" diye söze karıştı dona Lucrecia, yurda kaçak olarak soktuğu ve her birinde bir saat bulunan altın bilezikleri kolunda şıngırdatıyordu.

"Seni Birleşik Devletler'de muayene ve tedavi eden doktorların raporlarını önceden aldı Doktor Luna," dedi babası.

"Hepsinin ortak kanısına göre, nasıl apansızın yitirmişsen görme duyunu, gene öyle birdenbire kavuşacaksın ona. Kızınızın görme organı tamdır dedi bana Doktor Luna, organik hiçbir kusur yok, aşırı heyecanın sebep olduğu geçici bir körlük bu."

"Uzun süredir görmedim yurdumu ve insanlarını!"

Tocho Marchena çiftlik evinde, don Félix Gago ve öbür komşularla birlikte bekliyordu onu. Çiçekler, meyveler, çerezler, içkiler, beyaz ballı çörekler, güvercinler, evcil bir tavus kuşu, küçük bir papağan getirmişti onun için. Otomobilden inen Coralia marimbalar, çelenkler, havada patlayan şenlik fişekleri, yerde patlayan çata-patlarla karşılandı. Amcası kucakladı, yüreğine bastırdı, gözyaşlarını tutmak için yüzünü buruşturdu. Sadece kan bağlantısıyla değil, kandan daha çok kan olan düşünceleriyle bağlıydılar birbirlerine. Değersiz ve korkak bir profesörün önünde ülkesini savunan yeğeni ile tam bir düşünce birliği içindeydiler.

"Yaşasın yeğenim!" diye haykırdı Tocho, gözleri dolu dolu.

"Yaşasın!" diye karşılık verdi hepsi birden alkışlayarak.

"Yaşasın Coralia Marchena!"

"Yaşasın!"

"Yaşasın Guatemala!" diye bağırdı Coralia hıçkırıklar içinde.

"Yaşasın Guatemala!" dediler tümü birden.

"Şampanya..." diye emretti Tocho ve çıplak ayaklı yerli hizmetçiler bol köpüklü altın renkli sıvıyla doldurdular kadehleri.

"Amcacığım, beni ne zaman götüreceksiniz evinize?"

"Ne gün istersen..."

"Boş şişeler *tanatal*'iniz duruyor mu hâlâ?"

"Duruyor..." dedi ve Coralia'yı yeniden kucaklayarak ekledi: "Hey Tanrım, ne kadar büyüksün, yeğenim dilimizi unut-

mamış! *Tanatal*! Ne de güzel bir söylenişi var! Şampanya getirin daha!"

"Herkese tekrar verilsin şampanya, ama bana değil, bana en yasak edilen şeyi sizin hatırınız için aldım amcacığım."

"İşte don Félix Gago! Bu sevimli düzenbazı görmeyeli çok oldu, küçüktün buradan ayrılırken... O zamandan beri yalnız bir değişiklik oldu: Şimdi daha çok düzenbaz ve daha az sevimlidir."

"Öyleyse iki değişiklik olmuş..." dedi ve gülmeye başladı Coralia.

"Haklısın, burada herkes daha kötü yönde değişti..."

"Coralia'nın sağlığına!" diyerek kadehini kaldırdı don Félix.

"Sizin ve kız kardeşinizin sağlığına Bay Gago," diye teşekkür etti nazikçe Coralia. Bu adam hiçbir vakit sevimli görünmemişti ona, ama şimdi iğrenç geliyordu.

"İstediğiniz bir gün bize gelerek kız kardeşimi görebilirsiniz, İngilizce konuşuruz biraz. Pratiğinizi kaybetmemiş olursunuz böylece."

"İngilizce mi? Unuttum ben onu..."

"İmkânsız!"

"Kör olunca onu da unuttum büsbütün..."

"Çok yazık! Çünkü anneniz reklam görevlisi olarak Muz Kumpanyası'na girmenizi sağlamıştı hemen hemen..."

"Ne kadar iyi olmuş İngilizceyi unutman," diyerek söze karıştı Tocho, "artık gitmeliyim, şampanya başıma vurdu, bir budalalık yapabilirim gene... Allahaısmarladık Félix, dikkat et kendine... Bir başka gün seni görmeye geleceğim Coralia..."

"Bizimle bir şeyler yemeyecek misin biraz? Bekle, bir sandviç ye hiç olmazsa, karım kendi eliyle hazırladı hepsini, mutfaktadır şu anda..."

"Gidersem daha iyi olur dostum, daha çok içip de sevgili karının yüzüne kötü bir hayvan olduğunu haykırmadan önce gitmem daha iyi..."

"Ne yaptı sana o?"

"Bana değil, Coralia'ya..."

"Ben de düşündüm bunu Tocho, her ne kadar isterinin irsî olmadığını söylüyorlarsa da, doktorların bir sinir krizi sonucu meydana gelen geçici bir körlük olduğunu söylemelerinden sonra ben de düşündüm bunu."

"Sana isteriden söz eden kim? Coralia kör oldu, çünkü Profesör Carey, küçük bir öğrencisi tarafından yere çalındığını görünce, karının her hafta gönderdiği ve kızının eline geçmeden açılıp fotokopileri alınan mektupları gözler önüne seriverdi. Ülkemizin korkunçlukları anlatılıyordu o mektuplarda. Karına göre bir yanardağ üstündeydik biz, Katolikler büyük tehlike içindeydiler, Kızılderililer rublelerden söz ediyorlardı, özel mülk sahipleri ortadan kaldırılmak üzereydi..."

"Peki, nerden biliyorsun sen bunları Tocho?"

"Bir dergide yayınladı, duruyor dergi evimde."

"Evinde mi?" diye sordu Luis Nestor.

"Evet evet, geldiğin zaman okursun..."

"Coralia'yı nasıl buldun? Nasıl görüyorsun onu? Çok kötü mü?"

"Olağanüstü yetkinlikte! Uyuyor gibi görünüyor... İnsanın bir yakını kör olunca uyuyormuş gibi görünür," ve sesini yükselterek: "Marimbalar çalmasın o kadar çok kulaklarımız sağır olacak!" dedi. "Marimba" çalanlar işareti anladılar ve ellerinde çekiçlerle çalgıya yaklaşırken çalmaya başlamadan önce kontrbasçı sordu:

"Neyi çalmamızı istiyorsunuz don Tocho?"

"*Tristezas Quetzatecas*'i severim her zaman."

Ağaç tuşlardan fışkıran titrek, bitkisel bir vals çalınırken Tocho atına atladı, hayvanı mahmuzlayarak ve rüzgâra karşı ağlayarak uzaklaştı.

7

Pişmemiş tuğlalarla örülen evin çatısı için hazırlanmış harç ve çivilerle tutturulmak üzere bekleyen bütün ağaçları –büyük kalaslar, küçük kalaslar, iskele kirişleri– evin sahibi Tiburcio Sotoj ve oğlu Rufino ana yola dek sürüklediler. Hızlı giden kamyonlarla otomobilleri, yavaş giden yük arabalarıyla kağnıları durdurmak için bir barikat meydana getirecek biçimde, enlemesine yolun bir yanından öte yanına uzattılar.

"Kral'ı selamlamadan kimse geçemez, değil mi Tiburciano?" diye seslendi birisi sabahın serinliği içinde. Güneşli günlerin erken saatlerinde görülen yaprak teri bir serinlikti bu. Guatrlı sesiyle konuşan M. Manuel Chamul'dü. Boğazındaki sakatlığı gizlemek için kulaklarına dek yükselen dik yakalı bir gömlek giymişti.

"Günaydın Sotoj..." Bu kez konuşan yol bakıcılarının şefi Idefonso Solis'ti. "Bu iş böyle yapılır. Kendimizi dişimizle, tırnağımızla savunmamız gerekecek. Büyük güçlerle geliyorlar sanırım. Ülkeye girdiler çoktan."

"Eh, buradan geçseler bile bizim için geçmiyorlar sayılır, demek istediğim, biz görmeyeceğiz geçtiklerini; çünkü önce bizi öldürmeleri gerekecek," dedi Sotoj.

"Bir silah getirdin mi Tiburciano?" diye sordu Chamul.

"Eğer..."

Yol bakıcılarının şefi sözünü kesti:

"Barikat çok iyi oldu Sotoj, gelgelelim, adamlar eksik, silah yok, cephane yok..."

"Adamlar geliyorlar şef, umutsuzluğa kapılma; tümü birden geliyor ve her biri yolu koruyacak. Aşırılık yok. Tek eksiğimiz bu. Her zaman iyi olduk biz. Şimdi yapacağımız, yoldan geçen her şeyi durdurmak; kamyon, kamyonet, otomobil veya yük arabası; içindeki adamların kâğıtlarını sormak; araçları aramak, silah, cephane ya da paraşütçü dedikleri, gökten indirilen adamlar var mı diye bakmak..."

Elini boynuna götüren M. Chamul, guatrının çıkıntılarını yoklayarak bağırdı:

"Don Félix ya da pala bıyık Marchena'lardan kuşkulanıyorsunuz sanıyorum..."

"Çok kıpırdaşıyorlar," dedi Tiburcio Sotoj. "Ama kesin bir şey bilinmiyor onlar hakkında. Son zamanlarda geceyi başka başka yerlerde geçirmeye gidiyorlar, evlerinde uyumuyorlar hiç; gerçi bir kötülük yok bunda, tedbir alıyorlar; ama davranışlarında bir bit yeniği var kuşkusuz. Sabahları erken de kalkmıyorlar."

"Evet, çok doğru..." diye onadı yol bakıcılarının şefi, "dün gece çok kıpırdadılar; edinilen bilgilere göre Los Aquachiles'de toplanmışlar."

"Oynamak için toplanıyorlar, eğlenmeyi seven insanlar bunlar..."

"Ateşle oynamak için, sevgili don Meme Chamul'cüğüm," diye duygularını açığa vurdu Sotoj, "Ateşle oynamak için!"

Sırtları boydan boya semerleriyle örtülü üç cüce attan beş adam indi, ellerinde silahları vardı. İkisi atların terkisindeydi: Kendilerini Sotoj'a tanıttılar. Gerçek şeflerin yaptığı gibi sıkı bir el uzattı onlara Sotoj. Sigara içerek gelmişlerdi. Chamul ile yol bakıcılarının şefini selamladılar ve konuşmaya katıldılar.

"Yeni haberler var mı çocuklar?" diye sordu şef.

"Geldiğimiz yerlerde hiçbir şey yok, ama orada bile bunun bir yabancı savaş olduğu söyleniyor."

"Evet evet, öyle sanıyorum ki bu bir..." diye doğruladı şef, çok dağlık olmayan bir bölgeyi göstermek için koyu bal renkli gözlerini ufkun bir ucundan öbür ucuna döndürerek.

"Ben burada, barikatımın ardında bulunduğum sürece bildiğim tek şey varsa," diye sesini yükseltti Sotoj, "evet, adım Tiburcio gibi doğru bildiğim bir şey varsa, bu savaş yabancı bir savaş da olsa, gökten adamlar da yağsa, toprağı elimizden alamayacaklar. Bana gelince, ben önce öleceğim. Oğlum Rufino'ya emir verdim, aileyi ormana götürsün diye, şu anda bir ağaç altında güvenlik içinde olmalılar."

"İşin kötüsü," dedi şef, "ülke insanlarından onlarla birlik olanlar da var."

"Bunlar yurt sevgisini yitirmiş kişiler," diye haykırdı Chamul, "don Félix gibi, kız kardeşi gibi, 'Tatarlar' gibi..."

"Ama 'Tatarlar'dan birini kötülememek gerek," dedi Sotoj.

"Ömürlerinde hiç vergi ödemeyenler," diye devam etti Chamul. "Keyiflerini bozmamak için hiçbir kamu hizmetinde bulunmayanlar, ne kendileri ne babaları ne de oğulları askerlik yapmamış olanlar, işlemedikleri birkaç parça boş toprak ellerinden alınıp da onları işleyecek köylülere verildi diye yurtsever kesildiler."

Bir toz bulutu, uzaktan bir taşıtın yaklaştığını bildirdi. Adamlar dağıldılar; her biri, elde silah, görevi başına geçti. Birkaçı yol ortasında, barikatın yakınında bekledi aracı durdurmak için.

Natalio'nun kamyonuydu bu. Kendisi sürüyordu. Kâğıtlarını sordular ve taşıtı aradılar. Tam gideceği sırada Sotoj sordu:

"Peki... nereye gidiyorsun arkadaş?"

"Los Aquachiles'e, Nestor Marchena'nın evinde küçük bir parti poker oynamaya. Savaş olduğundan alışveriş durdu. Dükkânı kapadım, oynamaya gidiyorum."

"Biz de, kıyıda yüzmeye gidiyorsun sanmıştık," diye söze karıştı şef Solis, "bu cankurtaran simitlerini götürdüğüne göre..."

"Oraya da gideceğim, oraya da gideceğim," diye hızlı hızlı konuşurken dili dolaştı Natalio'nun.

"Eh, Tanrı işini rast getirsin arkadaş..." diyerek yoluna devam etmesine izin verdi Sotoj.

Kamyon geçsin diye, adamlarının yardımıyla evinin çatısı için hazırlanmış kalasları yoldan çekti.

Öbür yönden bir "cip"in ilerlediği görüldü. Genç öğrencilerden bir gruptu bu. Büyük bir yorgunluk, büyük bir üzüntü okunuyordu gözlerinden. Kimlikleri görüldü, cip arandı, geçtiler. Başkente doğru gidiyorlardı

Kamyonu araştırılıp kimliği kontrol edilerek birkaç barikatı daha geçtikten sonra Sotoj'ların barikatına kırk kilometre kadar uzakta bulunan bir yerden kayalar arasında su kemerine benzer bir yola saptı Natalio. Bir köprüye dek gitti. Oradan, yere düşmüş gök parçası gibi bir göl görünüyordu.

"Cankurtaran simitlerini boşuna getirdin Natalio..." Mavi tulumu, kasketi, eldivenleri ve gözlükleriyle şoför kılığına giren Luis Nestor Marchena'nın sesi duyuldu.

"Ama ne olursa olsun paralarını ödeyeceksin..."

"Vallahi o kadarını bilemem, bildiğim bir şey varsa, onları boşu boşuna getirdin..."

"Öyleyse, dumanla ve telgraf direklerine vurarak neden sinyal verdiler? Ben, salt bu nedenle çıktım yola..."

"Evet, paraşütçüler düştü, ama tam gölün ortasına düştüler ve bu melun yerliler de çıkmalarına izin vermeyince tümü birden boğuldu."

"Kaç kişiydiler?"

"Beş ya da yedi kişi oldukları söylendi... kesin bilinmiyor..."

"Beş paraşüt mü? Epeyce naylon eder... İyi, çok iyi, dükkânım için aramaya gidelim onları..."

"Cankurtaran simitlerini Los Aquachiles'te saklayalım."

Tiburcio Sotoj'un barikatı önünde don Félix'in otomobili durduruldu. Şoförü Bernardo Santillan'ın sürdüğü otomobiliyle don Félix, ördek avlamak için göle doğru yola çıkmıştı.

"Yol tıkamak gibi budalalıkları bırakıp da evine gitsen daha iyi edersin," dedi Sotoj'a don Félix. El Dulce Nombre çiftliğinde çalışan bir ırgat olarak görüyordu onu hâlâ.

"Neden gidecekmişiz buradan? Sadece sen dedin diye mi don Félix? Bir şaka bu."

"Çünkü yola enlemesine koyduğunuz bu ağaç kalaslarla kirişler hiçbir işe yaramaz... Her şeyin havadan yapıldığını görmüyor musun? Ve gökyüzünde uçakların yolunu kapatamayacaksın..."

"Tanrı bize yardım edecektir."

"Kara cahil olduğun için sadece bağışlayacaktır seni. Tanrı bize yardım edecekmiş.. Nasıl yardım eder rençperlere, mademki sınıra saldıranlarla beraberdir?"

"Öyleyse, yardım etmeyecek bize."

"Tanrının yardımı olmadan ne yapacaksınız? Yol boyunca engeller koymak..." Don Félix kahkahayı bastı.

"Hiçbir şey yapmayacağız... ama daima savunacağız kendimizi... ve sen, don Félix, öyle sanıyorum ki, yoluna devam edemeyeceksin..."

"O da ne demek? Nasıl devam edemezmişim yoluma?"

"Çünkü ben öyle diyorum..."

"Sen canının istediğini söyleyebilirsin..." diye küstahça konuşmaya başladı Gago, ama bu hevesi yarıda kaldı, çünkü çalılıklar arasından elleri silahlı bir grup adamın çıktığını gördü.

"İyi iyi, Tiburcio Sotoj, biz birbirini çok önceden tanıyan eski iki dostuz..."

"İşte bu nedenle yoluna devam etmeyeceksin; biz birbirimizi önceden tanıyoruz ve ben seni çok iyi tanıyorum don Félix. Otomobilini burada bırakacaksın ve muhafızların eşliğinde *Comandancia*'ya dek yaya gideceksin."

"Bu kadarı da fazla..."

"Hayır, don Félix, senin gözlerin görmüyor, kulakların duymuyor. Bak, iyi bak..." Sotoj ufka doğru elini uzattı. Uzakta, güneşin parlak ışığı altında belli belirsiz görülebilen beyaz bir duman sütununu gösterdi. "Telgraf direklerindeki *vuruş*'ları da duymuyor musun?"

"Peki, bütün bunlardan patrona ne?" diye söze karıştı şoför.

"Orada, *Comandancia*'da ne olduğunu söyleyecekler ona..." diyerek kestirip attı Sotoj.

"Hiç olmazsa oraya dek otomobille gitmemize izin verin."

"Pekâlâ, otomobille gitsinler, yalnız, don Félix'i bağlayın çocuklar, içinizden ikisi aralarına alsın onu, üçüncüsü de şoförün yanında dursun. Üstlerini ve otomobilini arayın..."

"Tabancanı bırak arkadaş," dedi Sotoj'un adamlarından biri. Bir başkası da otomobili aramaya koyuldu. Sandıktan çıkardığı makineli tüfeği iki eline alarak bir kadın gibi okşarken kahkahayı bastı:

"Ördek avlamak için, olur şey değil!"

Gago'nun otomobili geldiği yoldan geri döndü. Yollar İdaresi'nin kocaman silindirlerinin uyumakta olduğu, canlılığını yitirmiş bomboş yolun sessizliğini don Felix'i tutuklu olarak götüren otomobilin motoru bozdu.

Gago'nun elleri arkadan bağlanmış, daha bir güvenlik sağlamak için de ipin öbür ucu boynuna dolanmıştı. Birkaç kez konuşmaya çalıştı. Ama boğazı kupkuruydu.

Sonunda:

"Bir sigara verin..." diyebildi.

Köylülerden biri, isteğini yerine getirdi; ağzına duman gelince cesaret buldu ve konuştu:

"Gençler, benim çok param var, isterseniz şoföre sorun, kız kardeşimde daha da çok var..."

"Evet, sonra," dedi yanındakilerden biri, sözünü karşılıksız bırakmamak ve ona konuşma fırsatı vermek için.

"Sağ salim evime gitmeme izin verirseniz her biriniz bir servet sahibi olursunuz."

Hiç kimse karşılık vermedi. Dilsizdiler. Heykeldiler. Kocaman nasırlı eller silahları yokladı sadece.

"Evet, belki de yapmamam gereken bir şeyi yapıyorum, beni serbest bırakmanız için sizleri satın almak istemek..."

Aynı karşılık. Motorun gürültüsü. Kumlu yolun üstünde tekerleklerin yuvarlanışı. Telaşlı bir yalvarışın gözenekli mırıltısı. Ve bütün hayvanların yüreği gibi çarpan köylülerin yüreği.

"Eh pekâlâ, hiç olmazsa neden götürüldüğümü açıklayın bana; belli belirsiz görünen beyaz duman sütunu ve telgraf direklerindeki vuruşlarla ne demek istedi Sotoj?"

"Biz bilmiyoruz, ama senin bilmen gerek..." dedi şoförün yanındaki, başını döndürmeden, arkadan konuşarak.

Otomobil, pencere çerçeveleri ve kornişleri mavi boyalı beyaz bir yapının kapısı önünde durduğu vakit, güneşin fazla yükselmiş olmasından öğlenin yaklaştığı anlaşılıyordu. Tutukluyu indirdiler ve askerî *Comandancia* olan bu büyük yapının kapısından içeri soktular. Adamın bir ölüyü andıran yüzü sapsarıydı, limon gibi. Üç gönüllü asker, don Félix'i komutanın bürosuna bırakınca kollarını ve boynunu çözdüler.

"Assaydık daha iyi ederdik," dedi içlerinden biri. O sırada şoför motoru çalıştırdı ve son hızla uzaklaştı. Askerler ateş ederek aracı durdurmak üzere kapıya koştular, ama dışarıya eğildikleri vakit uykusundan uyanan sokağın ucunda havla-

yan bir sürü köpekten ve toz bulutundan başka bir şey görmediler.

"Peki, şimdi nasıl döneceğiz yerimize?" dedi üçünden en yaşlı olanı, arkadaşlarına dik dik bakarak ve kafasını kaşıya kaşıya, "Buradan oraya dek çok uzak!"

"O denli karamsar olma Tilario baba," diye haykırdı Charamusca, en genci, "yola çıkar çıkmaz ilk geçen aracı durduruyuz ve bizi barikata dek götürmesini isteriz, isteriz de ne demek, emrederiz, öyle değil mi 'melez'?" dedi en esmerine. "Sana 'melez'* mi desem yoksa 'katır' mı?"

"Nasıl istersen öyle de, Charamusca, beni büsbütün gülünç duruma düşüren 'Eneeio' adını söyleme de... Kendi çirkinliğim kendime yetiyor zaten..."

"Ama karın güzel..."

"Evet, öyle görünüyor... Hangi rüzgâr esiyor? Bir yağmuru eksik..."

"Şeytan karışıyor işe..."

"Tilario Baba dışın zaten karışık, içini karıştırma bari!"

"İçimi karıştırmıyorum Charamusca, ama pek aydınlık görmüyorum."

8

Sotoj'un barikatından yalnız üçü kurtuldular; Chamul şef ve bütün ötekiler kollarıyla, ölümleriyle, taş gibi katılaşan kanlarıyla toprağı kucaklayarak düştüler. Yola enlemesine uzatılmış tahta parçalarıyla cesetlerin biraz ötesinde duran kamyonun içinde yalnız üç kişi değillerdi şimdi, üç kişi daha vardı. Bunlar onlardan çıkmışlardı. Böyle görünüyordu. Gölgeleri de insana dönüşmüştü. Adamlarını almak için

* Melez = Mulatre, katır = mulet; iki sözcük de "mul" ile başladığından, sonunu nasıl getireceğini soruyor.

Comandancia'ya doğru ilerleyen altı kişiydi şimdi. Kimse dememişti ama kendilerine don Félix'i öldürme emrinin verildiğini çok iyi biliyorlardı. Ama altı kişi değillerdi artık, altıdan altı daha çıkmıştı, on ikiydiler şimdi ve on ikiyi saymadan önce yirmi dört oldular, kırk sekiz... Evet, topuksuz, bedensiz, ağırlıksız, irade gücüyle dimdik, hızlı, uçan, kimi orda, kimi burada, havada, suda, güneşte, ayda, ateşte hazır bulunan kırk sekiz insan-gölge. Bu kanı döken kişi, insanları, insanlar ve gölgeler halinde ikiye ayıracağını bilmedi. Rençperlerin savaşıydı bu, insanlarla gölgelerin ölesiye savaşı. Rençperlerin ilerleyişini gören *Comandancia*'nın subay ve şefleri istilacıların geldiklerini sanarak paniğe kapıldılar. Komutan, yüzünün yarısı sabunlu olarak kaçtı. Onu tıraş eden de yalnız kaldığını görerek elinde açık duran ustura ile birlikte don Félix'i aramaya koştu. Kaçmasını söyleyecekti ona. Kapatıldığı odanın önünde nöbetçi yoktu ama kılıksız bir işçiyi elinde usturayla gören Gago, kendisini boğazlayacak sanarak çığlığı bastı, öylesine bağırmıştı ki, adam da onu delirmiş sandı ve durumu bildirecek zaman bulamadan kaçtı. Don Félix, ilkin bedeninin yarısını çıkardı kapıdan ve nöbetçinin bıraktığı silaha uzattı elini. Oysa tutuklu, kaçmaya yeltendiği vakit üstüne ateş edilmek emriyle verilmişti bu silah nöbetçiye. Sonra bedeninin ikinci yarısını çıkararak zindanından kurtuldu. Kulakları kirişte, gözleriyle fırsat kollarken oradan oraya koşuşan farelerle hamam böceklerinin tıkırtılarından sıçrıyordu. Kimsecikler yoktu ortalıkta. Bir horozun kanat çırpmasıyla o yana yöneltti tüfeğini, bekledi... Hiç kimse. Bir saldırı olursa, sırtını emniyete almak için duvarlara arkasını dayaya dayaya şefin bürosuna dek kaydı. Hiç kimse. Bir köşede, tabutu andıran bir saatin sarkacı, saatlerin ölü başı camdan görülsün diye ayaktaydı. Saat akşamın beşine geliyordu, hemen hemen beş saattir tutukluydu. Odadaki masanın, aceleyle açılıp ka-

panmış çekmecelerinin birinde dolu bir tabanca buldu. Zaten silahlıydı, nöbetçinin tüfeği elindeydi. Ama gene de tabancayı beline soktu. Ne kadar çok silahı olursa o kadar iyiydi. Artık kaygılanmanın gereği yoktu. Garnizonun dağılmasından, şeflerin kaçışından hükümetin devrildiği anlaşılıyordu. Burada kalıp kendi adamlarının gelmesini bekleyecekti. Şoförün kaçışını duymuştu, hiç kuşku yok durumu kendi yandaşlarına bildirmişti adamcağız. Onlar da, tutuklanan arkadaştan asılmadan ya da az önce yapmaya yeltendikleri gibi boğazlanmadan önce yetişmeye çalışacaklardı. Kurtuluşu bir mucizeydi, çünkü onlara zaman bırakılmamıştı. Bir paravananın ardında şiltesiz, demir somyeli bir karyola gördü, üzerinde bir hasır seriliydi sadece. Çok iyi. Orada bekleyecekti. Köy ıssızdı, istilacıların askerleri *Comandancia*'yı almak için çarçabuk geleceklerdi, o da hareketin şeflerinden biri olarak tanıtacaktı kendisini. Ve hemen, dona Lucrecia ile birlikte ormana gittikleri gün kelebek avcısının verdiği kükürtlü planı gösterecekti. Ha! ha! ha! İngilizce bilmek bir şeydi, nasıl bir şey, çok şeydi. Tercüman olarak gitmişti oraya ve hükümeti devirmek için girişilen eyleme katılmıştı ve şimdi de şef olarak bulunuyordu burada. Küçük sabotaj çalışmaları için havadan silahlarla adamların bırakılacağı noktaları gösteren planı yuttuğunu unutmuştu heyecanından. Yatağın kıyısına oturdu, elleriyle karnını yokladı. Onu yeniden ele geçirebilseydi! Ama canı istemedi. Bununla birlikte, askerler geldiği vakit, belki de gerekecek, bütünüyle çıkaracaktı o zaman. Yabancılar yaptıkları bir şeyi o denli iyi yapıyorlardı ki, böyle planları mide suları hiç etkileyemezdi. Ha! ha! ha! Taşkın bir sevinçle gülmeye koyuldu. Yüz altmış milyon yabancı erkek, kadın ve çocuk... Ha! Ha! Ha! Karayip çevresinin en güçlü kumpanyas., Ha! Ha! Ha! New York'un, ülkenin ve bütün dünyanın Katolik kilisesi. Ha! Ha! Ha! En azından üç Cumhuriyet'in üç Başkanı. Ha!

Ha! Ha! Gazete ve haber alma ajansı zincirleri. Ha! Ha! Ha! Son model otomatik silahlar. Ha! Ha! Ha! Durumun bizden yana döndüğünü görerek gitmeye hazırlanan bombardıman uçakları, yüksek rütbeli subaylar, dolar çağlayanları... ve paralı askerlerden bir ordu... Ha! Ha! Ha! Tiburcio Sotoj... Gualupe Sotoj... Rufino Sotoj... Ha! Ha! Ha! Bütün bunlara karşı ne yapabilecektiniz rençperler... Ha! Ha! Ha! Gülüşü yaylara iletilmiş gibi gıcırdadı karyola, bedeni yatağa düştüğü vakit... İlk ateşle yaralanmıştı... Sonra hepsi birden ateş etti; Charamusca ile Encio göğsüne nişan aldılar... Karanlık çöktü... Yaklaşan bir otomobilin farları *Comandancia*'nın açık kapısını aydınlattı. Şoför, Luis Nestor Marchena ve ötekiler araçtan indiler, terk edilmiş yapıya kadar yürüyerek geldiler, bomboş odalarda, sofalarda kibrit çaka çaka ve don Félix'in adını haykırarak dolaştılar. Rehine olarak götürülmüştür diye düşündü Luis Nestor. Kurşuna dizmişlerdir diye düşündü şoför. Hâlâ ölümünün gülüşünü gösteren dudakları ve Tiburcio Sotoj'un uzak hayaline dikilen gözleriyle Gago'nun cesedinin paravananın ardında, hasır serili bir karyolada uzandığı kimsenin aklına gelmedi...

Son hızla yaklaşan bir otomobilin sesi, don Félix'i arayanları saklanmak zorunda bırakmıştı. Silahlarının namlularını pencereden çıkardılar. Bir haykırış duyuldu:

"Kim yaşasın?"

"Fru! Fru!"

"Geçiniz! Frutera!"

Tocho Marchena'nın evinde dövüşüldüğü haberini getirdiler.

"Hayır, imkân yok buna," diyordu haberi söyleyene Luis Nestor, "kardeşimin rençperlerin şefi olmasına imkân yok..."

"Zamanında yetişirsek kurtarırız onu," dedi öteki ve ardından don Félix'i sordu.

"Hayır, onu bulamadık," diye karşılık verdi Luis Nestor.

"Öyleyse, don Félix, uçaklardan bırakılan silahların ve paraşütçülerin inecekleri noktaları gösteren gizli planı Tocho'ya vermiş, o da onu rençperlere iletmiş olacak ki, hükümet silahları ele geçirdi, köylüler de paraşütçüleri yok etti."

"Kardeşim mi? İmkânsız! İmkânsız!" Luis Nestor bıyıklarını, dudaklarıyla birlikte sökercesine çekiştiriyordu; birini önce ötekini sonra değil, ikisini birden aynı anda.

Uçarak kol gezen gölge adamlar Gago'nun evini ateşe vermişlerdi. Alevlerin ışığı uzaktan görülebiliyordu. Ama daha uzakta, Tocho'nun evinin yakınlarından yaylım ateşinin takırtıları duyuluyordu.

Kapıyı söküp atmışlardı, evin aydınlık olan içi görünüyordu. Boş ve aydınlık. Herhangi bir yerden Tocho ateş ediyordu, saldırganlara değil, ama şişelere... Geçilemez bir engel meydana getiren cam kırıklarından bir halı, ay ışığında parıldayan deniz gibi ışıldıyordu.

Mikrofonlardan Tocho'nun sesi ve kahkahaları duyuluyordu.

"Giriniz! Giriniz! Şişe kırıklarını size bırakıyorum. Yeniden yurtluklarınıza çekilip dış dünya ile ilişkinizi kesmek için duvarlarınızın üstüne döşersiniz! Işıkları da söndürmedim. Böylece size en iyi hedef tahtası olacağımı bilmediğimden değil, ama sizin mülkiyet hakkınızı daha bir güçlendirecek olan ışık saçan vergimi sunmak için. Şişelerimin kıçları, boyunları, değerli camlardan yapılmış iç çeperleri duvarlarınızın üzerinde parmaklıkların en aşılmazını, en zalimini meydana getirecek."

Attığı kurşunlarla susturduğu hoparlörler yere düşerken Tocho'nun sesini ve gülüşünü anlaşılmaz bir dile çevirdiler. O, evin belirsiz bir yerinden şişelere ateş ediyordu durmadan. Kurşun yiyen her şişe parçalanarak sıçrıyordu havaya.

Dona Lucrecia'nın desteğiyle Luis Nestor, yabancı subayların oluşturduğu Kurtarıcı Komando'lardan, kardeşini ele geçirmek üzere içeriye girme iznini aldı. Böylece yanlışlık ortaya çıkacaktı. Çünkü Tocho'ya yüklenen suçun asılsız olduğundan kesinlikle emindi.

Evi top ateşine tutmaya hazırlandıkları sırada saldırganlar silahlarını susturdular. Tocho, Luis Nestor'un yaklaştığını görünce tabancasını sağ şakağına dayadı ve tetiği çekti. Herkes, kardeşin araya girişini büyük bir sessizlik içinde izlerken ıslak kestane fişeği gibi patladı tabanca.

"Saldırganlara ateş etmedim, kardeşim, çünkü seni aralarında sanıyordum..." dedi ve can çekişmeye başladı.

Şişeler arasından kendine yol bularak akıyordu kan.

Derme çatma bir sedyeye koyarak Luis Nestor'un evine dek götürdüler.

Yıldızların yalnız bırakılmış yakınlığı. Sapsarı mısır taneleri dağılıyor, ufalanıyor düşerken, bir gece hayvanının bu ıslak derisi üzerinde yuvarlanıp gidiyor; kim kötülük etmiş böyle gökyüzüne?

İçerde, gittikçe soğuyan ve katılaşan birini kollarına aldı Coralia, bir tülbent parçasıyla siliyordu yüzünü. Kulaklarında, ölmeyi kolaylaştırmak için dua eden insanların sesleriyle can çekişen amcasının sayıklamaları: "Bu şişeler yoklukla doludur... onun için, yağsız, fitilsiz, alevsiz kör lambalar gibi aydınlattılar gecemi..."

Coralia bir çığlık attı...

Uçan gölgeler Tocho Marchena'nın çevresini sardı. İnsan gölgeleri... Coralia görüyordu onları... Elleriyle yoklamak için ayağa kalktı... Ama, neden elleriyle yoklamalıydı? Mademki, gözleriyle görüyordu onları önünde... Rençperlerin gölgeleri... Yeşil saçlarıyla humuslu topraktan adamlar... Herkes koşuşuyordu... dona Lucrecia, teyzeleri... Babası onu kucaklamak

için koştu... Luis Nestor'la Coralia'nın elleri kenetlendi... Bir el daha yaklaştı Coralia'ya, ona ebediyen veda etmek isteyen birinin eli... bir anda duaları kestiler... sessizlik... Luis Nestor'la Coralia'nın kenetlenen ellerini yavaşça tuttu soğuk parmaklarıyla Tocho... O da anlamıştı ve hepsinin sevincini paylaşmak istiyordu...

"Kapa gözlerini Coralia!" diye mırıldandığı duyuldu ve son sözleri oldu bunlar, "Kapa gözlerini! Görme! Ülkenin özgürlüğüne kavuşmasını bekle!"

Torotumbo

1

Ne safran renkli yanardağların doruklarından çıkan patlamaların geviş getiren yankıları, ne kartal avcıları gibi şiş damarlı ve şiddetin mutlak hâkimi kasırganın şaklaması, ne fırtınada gebe kalıp çakmak taşı doğuran kayaların boyun eğişi, ne de ana katili yağlı ırmakların yatağından çıkarken sızlanışı; bunların hiçbiri, insan derisine sarılmış küçük bir et ve kemik parçacığının, kocaman ensesinden asılmış Şeytanın patlak kocaman şiş kulakları, şimşek çakan gözleri, tünel ağzından bir çift ray gibi fışkıran ak dişleri karşısında bastığı çığlığıyla kıyaslanamaz. Büyük bir evin dip yanında kaybolan Natividad Quintuche adlı, esmer tenli, örgülü kara saçlı yedi yaşındaki küçük kız çocuğu Şeytanın tehdidi karşısında çığlık atarken gözlerini kapadı.

Tatası* Sabino Quintuche ile vaftiz babası Melcher Nataya "Yerliler Bayramı" şenlikleri sırasında şölenlerde, balolarda, törenlerde giymek için gerekli olan eğreti kılıkları, süsleri, maskeleri, armaları, incik boncukları kiralama koşullarını, sırtında sidiğimsi kara bir giysi, göz kapağının istemi dışında düşmesiyle sol gözünü kimi vakit açık kimi vakit kapalı bırakan sinirli bir tikle aşılanmış, kurumuş süt renginde yapışkan bir morukla sonu gelmez tartışmalara girerken, Natividad

* Yerli dilinde baba.

Quintuche çıplak ayaklarıyla tuğlalara basar basmaz iç avluya açılan, kapısı kapalı bir galeri boyunca yaldızlı kâğıt çiçeklere, kolalı bezden yapraklara, teneke kanatlı meleklere, balmumuyla pamuktan yapılmış güvercinlere, kâğıt fenerlere, kitap rahlelerine, din uğrunda can veren şehitlere, kutsal kemikleri koymaya yarayan sandıklara, koca koca şamdanlara, örtülere sarılmış azizlere, ağaçtan koyunlara, uzun etekli Meryem analara şaşkın bakarken, göğe doğru uzanan bir yolun sonunda Şeytana rastlayacağını bilmeden, rutubetle günlük kokan bu uzun, örtülü geçit boyunca kayıvermişti.

Onu görünce, arkaya doğru atılmayı denemek, tavana asılmış koca mankenin çekiminden kurtulmak ve bağırmak... O tümünü hissetti bunların. Gelgelelim, böyle olmadı; çığlığı bastığı vakit babası ile vaftiz babası orada değillerdi artık ve onu kimse duymadı... Ne Şeytan, ne Mağriplilerin alev bıyıklı maskeleri, ne İspanyolların altın külçeleri halinde kıvırcık saçlı-sakallı maskeleri, ne dudaklarının köşesine ekin sapları sıkıştırılmış tapan melekler, ne kan dökücü ruhları kartona işlenmiş Romalı askerler, ne büyücülerin turuncu maskeleri ve ne de örümcek ağlarını, tozu saklayan, soluksuzluktan açılıp kapanan burun kanatlarının cılız darbeleriyle kımıldanan, küçük kibrit alevlerinin çiy damlalarıyla ıslak alacakaranlıklar... Kasları kasılmış, soluğu kesilmiş, gözleri fal taşı gibi açık bir durumda; el yordamıyla çukurlarını yokladığı sessizliğin içinde; maskelerin ömür boyunca bir kristale yargılı, durağan, soğuk gözleri, Corpus Devleri'nin pembe bezden eldivenli süngerimsi elleri, her yanları tüyle kaplı maymunlar, kızarmış tütün rengindeki buruşuk yüzleri ve uzun tırnaklarıyla onu yakalamaya hazır büyücüler karşısında çığlığını boğarak donakalmıştı. Yanaklarından akan suyla karışık tuz gibi kara tuza, ölü denizin dul tuzuna batırılmış giysileriyle birden ortaya çıkan bu hayaletleri derisine daha yakın his-

sediyordu şimdi. Bağırdı, daha hızlı bağırdı... Umutsuzluk içinde oradan çekilip gitmek, görmemek, işitmemek, dört yanını saran dişleri, gözleri, pençeleri yakınında hissetmemek, gözyaşlarıyla uzaklaşmak... Oysa o orada, Şeytanın önünde, çişiyle sırılsıklam, gitgide daha sağır, gitgide daha sesi yitik, gitgide daha kör, yere çakılıp kalmakta devam ediyor, ama bağırmayı da bırakmıyordu. Soluk aldığı sürece babasıyla vaftiz babası yardımına gelebilirlerdi. Ciğerlerinin bu kaynaşması onu canavarların, maskelerin ellerine düşmekten kurtarıyordu; susarsa karşısında asılı duran Şeytan onu yutuverirdi.

Bu haykırışlara, gıcırdayan çizmeleriyle, sanki yürürken kolları uzadığı için yenlerinden uzak duran ellerini sallaya sallaya koşan biri yetişti. Bu, az önce babasıyla vaftiz babasının çekişe çekişe pazarlık ettikleri baydı. Adam, Hérode'un boğazlattığı masumlar gibi öldürülmekte olan birini bulacağından korkarak, bütün törenleri içinde taşıyan ve bu nedenle de en büyük saygıya layık olan dükkânında cereyan etmekte olan rezaleti görmek için koşup gelmişti. Küçük kızı görünce içi rahatladı, tasaları –korku, üzüntü, kızgınlık, öfke, kudurganlık, engeller– dağıldı; hatta küçük bir kadın gibi giydirilmiş Natividad Quintuche'ün önünde gülümsedi bile.

"Adım Estanislado..." diye bir puta seslenir gibi seslenerek yaklaştı çocuğa. Daha yakından görmek için elinden tuttu. Kıvılcım saçan gözlerin halkasıyla kavrayan parmakların ne korkunç duyumu! "Adım Estanislado..." diye tekrarladı, küçücük kollarından tuttu bu kez; hıçkırıkların yardımıyla korkuyu lokma lokma tükürüksüz yutan bu savunmasız varlığa dikmişti dövülmüş camdan göz bebeklerini. Saç örgüleri, küpeleri, bilezikleri, ılık yağ sıcaklığıyla minyatür bir kadındı bu. Kollarıyla kaldırmak için diz çöktü; ısırgan sakallı yanağına dayadı küçük yüzü. Bu zorlama karşısında tepindi çocuk. Kendisini yakalayan bu yaratık, eğreti kılıklar kirala-

yacısı mı, yoksa kuklalardan biri miydi? Acaba onu bir mahzene sürüklemek ve orada yemek için mi yakalamıştı? Belki de şimdi böyle giyinik olarak yemezdi.

Natividad Quintuche'ün küçük ağzı moruğun ağzı içinde kayboluverdi. Basurlarının yangısı alev çıkartıyordu sırtından adamın. Kulaklarını öptü, ensesini yaladı, yiyecekmiş gibi solumaya başladı.

Onu alıp götürürken küçük kızın gözleri fal taşı gibi açıldı. Ama o karanlık bir köşede bir şifa bulmakla yetindi. Sıranın ortasına oturdu. Basurları yüzünden her vakit böyle yapardı. Hamak ipleri gibi titreyen dizleri üzerine oturttu kızı; ısırmaya, entarisinin altından küçük bacaklarını çimdiklemeye başladı, belki de buradan başlayacaktı yemeye. Kurtulmak için kollarıyla çırpınırken minicik ellerinden biri adamın ağzı içine girdi; onu canlı canlı yiyeceğinden hiç şüphesi kalmamıştı Natividad Quintuche'ün; çünkü adam elini çiğnemeye başlamıştı bile. Bağırdı. Tek savunmasıydı bu onun. Babasıyla vaftiz babasını çağırarak bağırdı. Bir tokat ve başka tokatların tehdidi çabuk susturdu onu. Hıçkırıyordu şimdi. Burnundan sümükleri akıyordu. Göğsü üzerinde aradıklarını bulamayan adamın parmakları canını acıtıyordu. Derisini avuçladı. Daha kuvvetli avuçladı. Memeler eline gelsin istiyordu. Memeler. Küçük ve sert memeler. Sonra, elleri, dümdüz çocuk göğsünden aşağılara kayarak çişle ıslak cinsel organa sığındılar. Sıcak sidik kokusu kuru dikenlerin harlı ateşi gibi yaktı burun deliklerini. Cinsel eylem isteği içinde solumalarına ayak uyduran kalbi daha hızlı ve daha kuvvetli çarpıyordu. Boğulmamak için yeleğinin düğmelerini, duygunun bu tatsız yırtmacını çözdü. Pantolonu yeleğine bitişikmiş gibi düğmeleri çözmeye devam etti. Bilinçsiz bir kitle halinde yığılan küçük kız, saçları dağınık, giysileri altüst olmuş küçük bir kadın gibi uzanıyordu. Miyavlayan bir gölge yaklaştı. Eline geçirdiği

bir nesneyi –oluklu oyma kalemi– fırlattı adam, ama ustaca sıyrıldı bu darbeden hayvan. Komşusunun kedisi, kötü bir düşüncenin gölgesi gibi, bu sahte nesneler alanını terk ederek perdeler altından sessizce kayıp gözden kayboldu. Aralanan perdeler yumuşak bir yatağı gösterdi. Küçük kızla birlikte salyaları aka aka, kalbi çarpa çarpa attı yatağa adam kendini. Sert hareketleriyle yatağa batıp çıkan, batıp çıkan küçük bedeni ezmemek için dizleri ve dirsekleri üzerine dayanmıştı. Çok kan kaybetmiş, sızlanan, bacaklarını kımıldatan düzensiz bir yığının içinde dişlerini takırdatıyordu. Yüzü gözü ter içindeydi. Varisli bacakları pantolonundan dışarı fırlamış, kravatı ensesine dönmüştü. Sarkan yenleri, kalkmak için ellerini kullanmasına engel oluyordu. Sol göz kapağının baş döndürücü kırpışması kımıltısız nesnelere, Şeytana, maskelere bir sinema yaşantısı iletiyordu... Saatinin tik-taklarını duydu bedeninde. Bütün günlerin, bütün dakikaların saati... Orada yeleğinin cebindeydi. Altın bir zincirle bağlanmış sadık bir köpek gibi. Ona hiçbir şey olmamıştı. Hiçbir şey. Sapasağlamdı, işliyordu. Sokak kapısına vurulduğunu duydu. Sesleniyorlardı. Çekiç darbeleriyle birlikte, kanayan ezik küçük bedenin ölüm kasılmasıyla kendi bedenine yapıştığını anladı. Çekiç darbelerine varıncaya dek her şey elle tutulabilir hale geliyordu yeniden... Bu denli telaşla seslenenin kim olduğunu öğrenmek için anahtar deliğinden gözetlemek üzere kapıya doğru kaydı ve Natividad Quintuche'ün babasıyla vaftiz babasını gördü. Küçük kızı yitirmiş olmaktan yakınıyorlardı. Nerede yitirdiklerini de bilemiyorlardı. Başkent o denli büyüktü ki... Yeniden çalmaya başladılar, tekrar tekrar ve gittikçe artan bir hızla çaldılar. Karşıdaki evden bir komşu kadın pencereye çıktı ve büyük bir öfke içinde, vurmakta üstelememelerini, çünkü o bayın evde olmadığını, az önce sokağa çıktığını kendi gözleriyle gördüğünü, beklemek için merdiven basamağına oturmalarını söyledi.

Evde olmadığını, sokağa çıktığını duyduğu vakit Estanislado hiç gürültü etmeden yavaş yavaş kapıdan çekildi; eğreti kılıklar arasında kendisini güvenlik içinde hissedince soluk aldı ancak. Eğreti kılıklar arasında en korkuncunu aradı. Çiğ ete benzeyen Şeytanı takılı olduğu yerden çıkarıp cansız küçük bedenin üstüne attı. Küçük yerli kızı korkutan şeytandı bu. Gümüş küpeler takılı solgun küçük kulaklarını, boncuk kolyesinden arta kalan birkaç cam parçacığının saçıldığı çıplak göğsünü, yeşim taşı taklidi maydanoz rengindeki bileziklerle süslü kana bulanmış küçük bileklerini ve pancar suyuyla ıslak küçük giysilerini örtüyordu Şeytan.

Hızla odasına döndü. İlk iş olarak kendisine çekidüzen vermeliydi. Çamaşır ararken ansızın kapanan bir sandığın kapağına kıstırdı elini, az kalsın parmakları kırılacaktı, acıyı emmek için ağzına götürdü hemen onları. Tırnaklarında küçük kızın kokusu kalmıştı. Gürültü çıkarmamak için ayakkabılarını giymedi. Çoraplarıyla kapıya doğru gitti yeniden. Anahtar deliğinden baktı: Vaftiz dünürleri oradaydılar, kımıldamadan sessiz sessiz onu bekliyorlardı; kiraladıkları nesnelerin kocaman paketleri de yanlarındaydı. Az kalsın aksırıyordu. Hemen hemen aksırdı bile. Bereket versin, burnunu sıkmak, ağzını kapatmak için elini zamanında harekete geçirdi ve bu durumda odasına koştu. Pabuçsuz yürümenin sonu buydu işte. Üşütebilirdi. Üşütünce de zatürre hazırdı. Gömleğini çekti. Bir aksırmadan sonra açıkta kalmak kötüdür. Yalnız kolalı gömleğinin göğsünde kırışıklıklar vardı. Korkuyor muydu yoksa? Neden korksun? Giysilerini fırçalamaya devam etti. Evinin, bu kutsal kalenin, bu dokunulmaz mülkün mutlak hâkimiydi. Canı istemezse açmayabilirdi kapıyı. Çalarken kırsalar bile. Bir gül ağacı dikmek için gerekli olan büyüklükte bir çukur kazacaktı bahçeye ve küçük kızı gömecekti oraya. Vaftiz dünürlerine de kızın evinde olmadığını, onu başka

yerlerde aramalarını bildirecekti... Daha da canı isterse mezar kazıldıktan sonra kızı bir kral, bir melek, bir general, bir papaz kılığına sokup gömebilirdi, çünkü onda eğreti kılıkların her çeşiti vardı. Bunlar, kişiliklerini yitirmeden kurbanlarını toprak ve unutmayla örtebilirlerdi ve... ve... ve... bunun içindir ki... yok yok bunu aklından bile geçirmemesi gerekiyordu... kuru kemikler duyarlar... ve kuru kemikler ses çıkarırlar, öbür kişilerle ilişki kurma biçimleridir bu onların... Birbirlerini sevenler, birbirlerinden nefret edenler aralarında böyle konuşurlar... evet... evet... kuru kemiklerin işitmemesi için aklından bile geçirmemesi gerekiyordu... Peki, ama aklından geçirmeksizin nasıl düşünebilirdi onu... Komünizme Karşı Savunma Derneği'nin üyesi olduğundan polis evinde herhangi bir araştırma yapamazdı.

Askıdan şapkasıyla bastonunu aldı ve zaman kaybetmeksizin vaftiz dünürlerine evde olmadığını bildiren komşu kadının telkin ettiği yoldan kendini kurtarmaya karar verdi. Herhalde vaftiz dünürleri, adam evde olmadığından, çünkü komşu kadın çıktığını görmüştü, bayram için kiraladıkları nesnelerin kocaman paketleri yanında sessiz sessiz, kımıldamadan oturmaya devam etmekteydiler.

Evinin ardındaki küçük avluyu alçak bir duvar ayırıyordu çevresindeki ekili bir bahçeyle Karmen tepesinin yamaçlarına dek uzanan tarlalardan. Duvarı aştı. Bahçenin İtalyan olan sahibi şu saatlerde deliksiz bir öğle uykusu çektiğinden nasıl olsa onu göremezdi. Candelaria Kilisesinin arkasından dolaşarak, alışveriş yapmaktan dönüyormuş gibi, evinin sokağına saptı. Komşularını, başka günler yüzlerine bakmaya bile tenezzül etmediği hırpani kılıklı zanaatçıları selamlıyordu. Döndüğünü görüp anlasınlar diye. Kapısının önünde duran vaftiz dünürlerine gözü takılınca, fiziksel bir rahatsızlığın saldırısına uğradı: İçi cız etti, ter boşandı, korktu. Az kalsın

geri dönüp tabanları yağlayarak kaçacaktı. Kendini tuttu. Basurlarını sıktı. Onda ona bağlı olmayan tek şey göz kapağıydı. İnsana en çok gerekli olan akıldır; tenin herhangi bir zaafı, üyesi bulunduğu Komünizme Karşı Savunma Derneği'nin davasına büyük zarar getirebilirdi. Hiç kimse bilmese ve hatta hiç şüphelenmese bile, çocuk öldürme, ırza geçme, ahlaksızlık gibi suçlarla ilgili bir adli skandal, vatanın, ailenin, kutsal dinin savunucusu ve destekleyicisi olan Yüksek Yargı'ya dek götürülebilirdi. Kendini toparladı ve onu selamlamak için şapkaları ellerinde, başlarını öne eğerek yaklaşan iki yerlinin durumunu görünce de içine güven geldi. Küçük Natividad Quintuche'ü yitirmiş olmaktan duydukları acıyı belirttiler adamlar. Nerede yitirdiklerini bilemiyorlardı. Allah vere de onun evinde kalmış olsundu. Bunu sormak için gelmişlerdi. Şu paketlerdeki nesneleri kiralamak için pazarlık ederlerken dükkânın bir köşesinde uyuyup kalmıştı belki de.

"Bayram için kestane fişekleri, havai fişekler satın aldığımız dükkânda aradık onu daha önce," dedi vaftiz baba Melchor Nataya.

"Rakı, bira satın aldığımız dükkânda da aradık," diye ekledi üzüntülü ve alçak bir sesle baba Sabino Quintuche.

"Bize orkestrayı verecek olan papazın evinde de bulamadık," diyerek içini çekti Nataya.

"Sunak için mumlar satın aldığımız dükkânda da yoktu," diye yeniden söze başladı Quintuche acılı bir sesle.

Estanislado, elinde anahtar, kapıyı açmaya hazır bir durumda konuştu:

"Burada kapalı kalıp kalmadığını size söyleyemem, çünkü sizin arkanızdan ben de çıktım hemen. Eğer burada, benim evimde kalmışsa başına hiçbir şey gelmediğinden emin olabilirsiniz. Ben yokken, hiç kimse, hiçbir şekilde girip çıkamaz eve, çünkü anahtar bende..." Ve gerçek bir anahtarı kilidin

içinde çevirirken hâlâ acıyan diziyle de sedir ağacından yapılmış ağır kapıyı itti.

"Giriniz... giriniz..." diye yüksek sesle eşiği aşmaya çağırdı vaftiz dünürlerini. Kapıların, pencerelerin ardından komşular onları gözetliyor olmalıydılar, onun için konuşmuştu yüksek sesle, dışardan geldiğini iyice anlasınlar diye... İçeriye girince alçalttı sesini: "Korkarım ki burada değil, çünkü ağlardı. Böyle kocaman bir evde, korkunç nesneler ortasında yapayalnız kalan küçücük bir kız korkudan çığlığı basar ağlardı, içlerinde çok güzelleri bulunmakla birlikte, gerçekten korkunç şeyler bunlar, insanların doğuştan kötü yönelişleri var. Biçimimizi bozan şeylerle kazanmaya bırakıyoruz kendimizi. Kutsal Cuma'nın ayinleri için boynuzlu, kocaman dişli şeytanlar, şehvet uyandıran maskeler, vahşi mağripliler, sessiz gülen iskeletler kiralıyorum."

"Belki de uyuyakalmıştır..." dedi Quintuche umutlu bir sesle. Büyük yıkımın büyük acısı içinde vaftiz dünürünün yüzünden başka dayanağı yoktu, o da aynı kanıdaydı: Belki de uyuyakalmıştı...

"Uyuyakalmış..." diye tekrarladı kafasında don Estanislado; ayaklarının ağırlaştığını, kanının donduğunu hissetti ve sesini tatlılaştırarak: "Girin, girin, arayın, bana bakmayın siz, ben ellerimi yıkayacağım, dışardan geldiğim her... (o denli şaşırmıştı ki, az kalsın Demek'ten diyecekti) böyle yaparım hep, Ponce Pilate gibi..."

Vaftiz dünürleri hiçbir şey anlamaksızın birbirlerine bakakaldılar. Sabino Quintuche'ün yüzü şeftali çekirdeği gibi kırış kırış, gözleri çekik, saçları dümdüzdü; Nataya daha gençti, her ikisi de beyazlar giymişlerdi, gömlek ve pantolon; ince uzun parmaklarıyla tuttukları hasır şapkaları da beyazdı. Natividad Quintuche'ün çiğ et renkli Şeytanın altında uzanan, ırzına geçilmiş küçük bedeninin bulunduğu yerin tam karşı

yanında olan odasına doğru yönelmeye dikkat etti Estanislado; sonra, döndü ve nazik bir tavırla yol gösterdi onlara:

"Haydi! Şu galeriden gidin! Her yana iyi bakın... Rica ederim, uyuyakalmıştır belki de, bir köşede uyuyakalmıştır!"

Quintuche ilerledi, arkasından da vaftiz dünürü. Eskiden kutsallıklarına inandıkları nesnelerle (güneşler, aylar, yıldızlar) şimdi kutsallıklarına inandıkları nesnelerin (haçlar, dikenler, hançerler) sessizliğini bozmamaya çalışıyorlardı. Büyücülüğe yarayan bu yapma nesneler dünyasının saldığı büyük korku içinde birbirlerine cesaret vermek için konuştular:

"Burada da yoksa polise haber vermeli, başına bir şey gelmiş olmasın..." dedi vaftiz baba.

"Bileğinde taşıdığı muskası beni bu yana çağırıyor," diye karşılık verdi Quintuche, sonra daha boğuk bir sesle mırıldandı: "Neden getirdik onu bilmem ki, neden bırakmadık anasıyla..."

Savaş nesneleri arasından geçiyorlardı: kılıçlar, mızraklar, oklar, yaylar, trampetler, yeşil tüylerden sorguçlar, kalkanlar, zırhlı başlıklar, zırhlı yelekler, zırhlı takımlar, çıngıraklı takkeler, kırmızı ve sarı iri bukleli perukalar, kadife külotlar, üç köşeli şapkalar, püsküllü ve yaldızlı şeritli ceketler, kısacası, "Fetih Balosu" için gerekli her şey.

Vaftiz dünürleri sağda solda araştırmalar yaparak gidiyorlardı. Bunca güzel şeyi görmüyordu gözleri: çoban kazakları, çoban şapkaları, çobandeğnekleri, taçlar, "Mages" Kralları'nın asaları, Mısır'a Kaçış'ta katır, Dallar Pazar'ında sıpa olan sert kulaklı bir eşek ve boynu vurulan bir adamın bal mumundan, iki köpüklü kendi kanıyla yaldızlı bir tabağa yapıştırılmış başı. Bu sonuncunun görünüşü dar bir geçitten kafesli bir bölmeye doğru itti onları. Bir çığlık boğuldu boğazlarında. Natividad Quintuche'ün kocaman bir şeytanla örtülü kanlı cesedi karşısında yıkılmamak için birbirlerine yapıştılar.

"Şeytan! Şeytan!" diye bağırarak geri döndüler.

"Şeytan! Şeytan!"

Estanislado onlarla gitmeye yanaşmıyor, ne olup bittiğini soruyordu sadece; ama tek sözcük çıkmadı dudaklarından yerlilerin; karşılık olarak kollarına yapıştılar ve küçük cesedi kurtarmak için bahtsız çocuğun uzandığı köşeye sürüklediler onu.

Eğreti kılıklar kiralayıcısı ter içinde, salyaları aka aka, çırpınarak kapadı yüzünü elleriyle:

"Görmek istemiyorum! Görmek istemiyorum!" diye kekeledi. "Bu işin sorumlusu yalnız sizsiniz uğursuz herifler! Ne biçim baba! Ne biçim vaftiz baba! Sarhoşlar! İlk geldiğiniz an duymuştu zaten burnum soluğunuzun alkol kokusunu... Bile isteye yaptınız bunu, bile isteye! Ticaretimi yıkmak için! Çünkü siz, siz cezaevine gidersiniz, ben, ben burada, şeytanla, evimde bir bakirenin ırzına geçen şeytan rezaletiyle baş başa kalacağım!"

Bağıra çağıra kaptı Şeytanı; sarı boynuzları, yeşil gözleri, aydan bir çift ray gibi fırlamış ak dişleri, kuyruğu, tüylü pençeleriyle çiğ et rengindeki kılığı, Natividad Quintuche'ün ırzına geçen oymuş gibi, küçük kadın ölüsünün üstüne dikti.

"Bu baş belası şeytanları," diye açıkladı kılığı pataklayarak, "kumla doldurursan ancak rahat tutabilirsin, yoksa böyle... Haydi, onu kumla doldurmak için yardım edin bana, göreceksiniz –vaftiz dünürleri dehşet içinde geriledilerler– nasıl kilolar, kentaller tartacak... Meleklerle öteki zararsız yaratıklara gelince onları talaşla, samanla, yonca yapraklarıyla, ya da tüyle doldururlar, yastıklar gibi, ama bu şeytanları, bu cinleri, bu iblisleri kumla, daha da kumla doldururlar, kımıldamasınlar diye, ama onlar kuma rağmen gene de yerlerinde duramazlar, deniz gibi ve ne olduğunu görüyorsunuz işte... Ne yapacaksınız şimdi? Ben ne olacağım? Sizler tabii, sizler hapse

gideceksiniz, ama ben, ticaretimi yitireceğim... anlıyor musunuz ticaretimi... Gazete çıktığı vakit... Radyo, benim evimde Şeytanın Natividad Quintuche'ün ırzına geçtiğini söylediği vakit..."

Yerliler, Şeytanın küçük ölüyü alıp götürmesinden korkarak, önce davranıp oradan tez uzaklaşmak niyetiyle küçük kızın cesedini derleyip toparladılar.

"Ne yapacaksınız onu?" diye haykırdı Estanislado, bağırıp çağırmaları karşısında susmaktan başka bir şey yapmayan vaftiz dünürlerinin akıl ermez susuşlarıyla umutsuzluğa kapılmıştı.

"Götüreceğiz..."

"Evet, biliyorum, götüreceksiniz, ama benim size sorduğum, ne yapacaksınız onu?"

"Gömeceğiz... ölmüş... köye gömeceğiz..." diye karşılık verdi baba, dudaklarını hemen hemen hiç kımıldatmadan, gözleri yaşlarla dolu.

"Peki, ne diyeceksiniz?"

"Hiçbir şey demeyeceğiz... ölmüş... hepsi bu..."

"İyi iyi..." diye yeniden söze başladı eğreti kılıklar kiralayıcısı ellerini ovuşturarak, "haklısınız, böyle yapmak gerek, gömmeli, hiçbir şey demeden, çünkü böyle durumlarda en iyisi, bir şey demekten kaçınmaktır. Onu gömeceksiniz ve kimse bir şey bilmeyecek, ihmaliniz yüzünden benim evimde Şeytanın bu küçük kızın ırzına geçtiğine dair kimse bir şey bilmeyecek, benden başka... Böyle olunca siz de cezaevine gitmeyeceksiniz, bana gelince, ben de saygınlığımı yitirmeyeceğim... Ama durun durun... biraz durun, biraz bekleyin, bayram için kiraladığınız giysilerin parasını geri vereceğim... Cenaze harcamalarında destek olur size."

"Allah razı olsun senden Bay Estanislado..." dediler vaftiz dünürleri koro halinde ve küçük kızın vaftiz babası Melchor

Nataya parayı aldı avucuna, çünkü cenaze masraflarını karşılamak ona düşerdi.

Yanlarında taşıdıkları paketlerin birinden gümüşi gök renginde bir melek gömleği çıkardılar ve Natividad Quintuche'ün artık gevşemeye başlayan küçük bedenini sardılar içine. Babanın sırtında taşıdığı paketlere bir yenisini eklediler. Vaftiz dünürü de gümüş şamdanlarla yaldızlı kâğıtlardan yapılmış çelenklerin sarılı olduğu paketi alarak onu izledi. Birbiri ardından yürüyerek kapıya doğru yol aldılar. Dışarıya çıkarken, kendilerini durdurur korkusuyla, Estanislado'ya Allahaısmarladık bile demeden, gene birbirlerini izleyerek uzaklaştılar. Korunacak bir yer ararcasına duvarlara sürtünerek kaldırım üzerinden yürüyorlardı. Ama eğreti kılıklar kiralayıcısının hızla kapattığı kapının gürültüsünü duyunca sokağın ortasına indiler ve sessizce koşmaya başladılar; kocaman pabuçlarıyla, ürkmüş kocaman kuşlara benziyorlardı.

2

Evin içinde bir ses çınladı. Yerlileri alışverişten döndüğüne inandırmak amacıyla sokağa girmek için komşu bahçeye atladığı duvarın ardından, avlunun dip tarafından geliyordu ses. Bu kötü durumdan, Natividad Quintuche'ün küçük cesedi üzerine attığı Şeytan kılığı hilesiyle ustaca sıyrılmış olmaktan son derece memnun bir halde kapıyı kapattığı anı beklemişti sanki Benujon Tizonelli, gök gürültüsünü andıran koca sesiyle onu çağırmak için. Sırasız iş. Evinde fareler varsa bundan ona ne? Yeni bir fare havadisi vermek için çağırıyordu onu şüphesiz. Ama bu kez, burnunu duvarın üstünden aşırıp ona seslenmek ve bahçesinden söz etmekle yetinmedi İtalyan. Avluya atladı, çamura ve sebzelerini yetiştirmekle bahçesini gübrelemek için kullandığı taze sığır tezeğine bulanmış pis

çizmeleriyle salonun halısı üstünde yürümeye başladı. Keyfi kaçan Estanislado karşısına çıkmak ve onu marulları, lahanaları, turpları arasına tez savuşturmak için ileri atıldı hemen, ama soğuk, yeşil, iki yuvarlak, bir tüfek saçmasından daha büyük olmayan bir çift göz ve alaycı bir gülümsemeyle karşılaştı. Davetsiz konuğun uzanan parmağı bozdu sessizliği. Estanislado'nun pantolonundaki kan lekelerini gösteriyordu.

Eğreti kılıklar kiralayıcısı cesaretini yitirmedi, tükürüğünü yuttu; can sıkıcı ve utanç verici hastalığından yakınmaya başladı. İtalyan'ın bu kez, fare hikâyeleri yerine, basurlara karşı yanılmaz bir ilacın sözünü edeceğinden emindi.

"Sağlığım hiç yerinde değil, sağlığım hiç yerinde değil..." diye sızlandı kafasını sallayarak.

"İnanmıyorum don Estanislado Tamagas," diye sözünü kesti İtalyan, "zatıâlilerinizin zavallı *bambinanın* cesedi üzerine attığı bu *diabolo* korkuluğu balonuna inanmıyorum... Cinsel isteklerini doyurmak istemiş Şeytan! *Hestiale*! *Criminale*! *Frenético*! böyle martavallara karnım tok benim!" Ve bir sövgü yağmuru yağdırdı eğreti kılıklar kiralayıcısının üstüne. Donakalan Estanislado sarardı, soluğu kesildi, korkudan büzülen elleriyle yüzünü kapadı, can çekişen küçük kızın yüreği gibi atıyordu tikli göz kapağı.

"*Ma*, sizi gördüm diye kendinizi bu hallere sokmaya bir neden yok don Estanislado Tamagas, anlaşabiliriz."

"Para mı?" diye sordu paniğe kapılan Estanislado, kim bilir ne kadar isteyecekti bu gözü kararmış melun herif.

"Hayır, rica ederim paran sende kalsın!"

"Peki, ne öyleyse... ev mi?"

"Bir masumun kanıyla lekelenen pis evin de senin olsun!"

"O halde istediğin ne?"

"Bunlardan çok, çok daha az bir şey... Basit bir şey..." dudakları arasında küçük bir gülümseme belirdi ve üstü kapalı

bir biçimde konuştu: "Sizin şahsınızla görülecek bir iş, kesinlikle sizi ilgilendiren bir şey."

"Benimle görülecek bir iş mi?"

"Evet, zatıâlilerinizle... Öyle bir şey ki bunu siz ve yalnız siz biliyorsunuz, *ma*, bir bilmece değil bu..."

"Benimle ilgili bir şey, yalnız benimle..."

"Komünizme Karşı Savunma Derneği ile ilgili bir şey."

Tamagas dilini yitirmişti; boşuna aradı, hissetmiyordu onu ağzının içinde, bulduğu vakit de bir paçavraya dönmüştü.

"Bundan başka bir şey değil Bay Estanislado, bundan başka bir şey değil... birlikte çalışacağız Dernek'te!"

"Birlikte mi?" diye mırıldanabildi Tamagas, İtalyan'ın neler yumurtlamak niyetinde olduğunu sezinlemişti.

"Eco, eco, birlikte çalışacağız Dernek'te! Her gün, her *giorno*, tamam mı? Zatıâlileri bana, ihbar edilmiş olan ve polis tarafından tutuklanması gereken kişilerin adlarını her gün yazılı olarak verecek ya da ağızdan bildirecek."

"Neden Benujon?"

"Bu beni ilgilendirir... *e rivederlo*!"

Toz toprak içinde, yağlı iş giysileriyle oturduğu divandan kalktı, şapkasını bile çıkarmadan iri adımlarla avluya doğru yöneldi, sonra, ortak ara duvar boyunca bedeninin kaydığı görüldü ve onu dostça karşılayan köpeklerin havlamaları işitildi.

İhbar edilmekten korktu Tamagas. Ama İtalyan'ın gittiğini ve yalnız kaldığını anlayınca ilk aklına gelen şey şu oldu: Mademki, onun istediği, komünistlikle suçlanan ya da kızıl düşünceler taşıdığından şüphelenilen kişilerin adlarıdır ve bunu önceden söylemiştir, öyleyse kendisi işin içinden zamanında sıyrılabilecek demektir... Tizonelli denilen bu herif sadece Şeytan Adası'ndan kaçmış bir haydut değil, aynı zamanda komünist!

Elleriyle bir şeyler yapmış olmak için küçük cep mendilini çıkardı ceketinden. Bahçıvan gittiğinden beri fazlalıkmış gibi geliyordu elleri. Onu boğmak niyeti geçmişti parmaklarından. Bu isteğini gerçekleştiremeyişinin nedeni, korkaklığından çok hesap sonucuydu. Bahçıvan konuşurken bileklerinin kalınlığını ölçüp biçmiş ve bu alanda yenik düşeceğini anlamıştı. Bir İtalyan boynuna acıkmış bir halde kalakaldı. Dernek üyelerinin dışında hiç kimse bilmiyordu onun sırrını. Hiç kimse. Hiç kimse. Mendiliyle sümüklerini mi silmeliydi, yoksa döktüğü ecel terlerini mi kurulamalıydı bilemiyordu bir türlü. Yüzü tuz gölüne dönmüştü... Hâlâ fazlalıkmış gibi görünen ellerinde tutuyordu mendili şaşkın şaşkın. Bu liste meselesi önemli değildi. Tizonelli'nin adı bu listelerden birinde göründü müydü, kendisi işin içinden sıyrılır, bu mesele de böylece kapanmış olurdu. Bu basit ve kirli trampa işine yakından bakınca kazandığını görüyordu. Bu eşşoğlu eşşek bahçıvanın susuşuyla küçük bir... bir... bir hayvanı öldürmek suçundan kurtulabilirdi. Geçenlerde papa, Kızılderililerin de insan olduklarını, istenilen her şeyin yapılabileceği hayvanlar olmadıklarını söylüyordu, ama onlara herkes istediğini yapmakta devam ediyordu. O da Natividad Quintuche'e, çocukken tavuklara yaptığını yapmıştı. Şu halde, küçük kız olayının ne denli bir önem taşıdığı ortadaydı. Hiçbir. Hele listeler olayı gibi büyük önem taşıyan olay karşısında... Komünizme Karşı Savunma Derneği'ndeki kutsal görevinin sırrını komşusu, canlı bir insan öğrensin, olacak şey miydi bu... öte yandan, Tizonelli'nin olayı bilmesi, bazı bilgiler edinmesi onun kızıllıkla suçlanmasına engel değildi. Onu tanıyanlar için bir sürpriz olmayacaktı bu, mahallede dinsiz, anarşist diye tanınırdı zaten. Üstelik dedelerinden kalma bir "Garibaldi" gömleği olduğunu herkes biliyor. Komünistliğini tanıtlamak için bu kırmızı gömlekten daha iyi belge mi olur? Avucunun

içinde demektir. Dernek'in öteki üyeleri daha hafif nedenlerle bile kurtulmuşlardı düşmanlarından. Bir zindana atacaklardı bahçıvanı, ölünceye dek kimseyle görüştürmeyeceklerdi, ya da ülkeden kovacaklardı. Gelgelelim... söz konusu olan bir yabancıydı ve bu iş, o denli de kolay olmayacaktı; konsolos, İtalyanlar, yurttaşları girecekti araya. Tanıtlamalarında abartmaya kaçan bu insanlar imdadına koşacaklardı Tizonelli'nin ve küçük Natividad Quintuche'ü onun öldürdüğü çıkacaktı meydana. Terini sildi. Buraya dek işler yolundaydı ona göre: Evde bulunmadığını, iyilikçi kadının vaftiz dünürlerine bildirmesi, duvardan atlayıp evine giden sokağa sapması, dişleriyle boynuzlarıyla birlikte kurbanının üstüne atılan Şeytan, onu en gücünden, suç kanıtından kurtaran boş inançlı yerlilerin saflığı... Şu İtalyan belasından yakasını bir sıyırabilseydi... küçük kızın haykırışlarını duyunca, yardımına koşmak için duvardan atlamış ve ummadığı şeyle karşılaşmış olmalıydı. Keşke duvarın üstüne cam kırıkları koymayı akıl etseydi, kolay kolay giremezdi Benujon içeri. Ama kendisi de dışarı çıkamazdı o vakit. Hayatta böyle terslikler vardır her zaman. Onu küçük yerli kızla görmüş ve saklanmıştı herhalde. Böyle bir eğreti kılıklar dükkânında, saklanacak yer o denli çoktur ki... Odasına girip, üstünü başını düzene sokarken, anahtar deliğinden vaftiz dünürlerini gözetlerken o da onu gözetlemişti anlaşılan. Duvardan atladığı vakit köpeklerin havlamadıklarını hatırladı. Bahçeyi hırsızlardan koruyan –çünkü başkalarının sebzeleriyle geçinen adamlar eksik değildir– kocaman kulaklı iri köpekler üstüne atılmamışlardı bereket versin. Bu köpek meselesi esrarlı bir anlam taşıyorsa da gene de şansı varmış. Köpekler havlasalardı kaçışı ortaya çıkardı; belki de parçalardı hayvanlar onu. Her neyse, köpek sürüsünün orada olmayışı büyük şans. Tanıklardan, gözetleyişlerden, denetleyicilerden uzak kalmak için yalnız yaşıyordu. Bu ticareti ona

miras bırakan babasının ölümünden bu yana evi, müşterilerden ve yaşlı bir hizmetçi kadından başka canlı varlık tanımamıştı. Hemen hemen kartondan, hemen hemen paçavradan farksız olan bu kadın haftada iki kez geliyordu salonla odasını temizlemek için. Geri kalan işleri kendisi yapıyordu. Bir aşçı gönderiyordu yemeklerini. Ne ziyaretler, ne de dostlar. Yapayalnız. Bu yalnızlık sağladı zaten Dernek'e üye olmasını. Kendi istemi dışında olduğu için farelerden, sıçanlardan, örümceklerden, hamam böceklerinden, akreplerden başka yoldaşı yoktu çünkü ne kedi ne de köpek beslerdi. Eğreti kılıklar gibi kiralanan kadınlar bulunduğuna göre kendisine ait bir kadına sahip olmayı gereksiz bir lüks sayıyordu. İçkiyle sigaraya da para harcamazdı. Bu denli kıskançlıkla koruduğu, savunduğu keşiş yalnızlığı ne işine yaramıştı şimdi? Yalnız kalmasının asıl gerekli olduğu bir anda İtalyan çıkagelmişti. Mendilini cebine koymadan önce sümkürdü ve galeriye çıktı. Biriyle konuşmak ihtiyacını duyuyordu. Güvenebileceği tek kimse Chair Crue* idi. Sevdalılar portrelerle, basit insanlar ermişlerle konuştuklarına göre onun Şeytanla konuşmasında ne gibi bir aykırılık olabilirdi? Karşıdan baktı ona. Sinirliydi, göz kapağındaki tikin önüne geçemiyordu.

"Ben..." der gibiydi Chair Crue.

Arkasını döndü ona. Aradığı bu değildi. Tanık olarak Tizonelli yetiyordu.

"Buraya gel," diye Chair Crue'nün seslendiğini işitti. "Cümlemi tamamlamama izin vermedin... diyordum ki, BEN, Engizisyon duruşmalarının hepsinde hazır bulundum, sana öğüt verebilirim."

"Öğüdün sende kalsın, Chair..." diye karşılık verdi dudaklarını kımıldatmadan, "Dernek'in üyelerinden olan Peder Berenice de öğüt veriyor bana!"

---

* Chair Crue, Estanislado'nun Şeytana verdiği ad. Çiğ et anlamına gelir.

"Eh, öyleyse öğüt vermek isteğim kalmadı, küçük peder yol göstersin sana!"

"Öğütlerini küçük gördüğümü söylemek istemedim, kızma!" dedi ağzı kapalı olarak, "Dernek'te bir yabancı var, başına sadece göz yerleri delik bir kukuleta geçirdiğinden kim olduğunu bilmiyoruz. Ne yüzünü gördük, ne de sesini işittik. Yalnız meydanda olan ellerinden anlıyoruz ki çok beyaz bir adam bu. Sessiz sinema artistleri gibi hareket ediyor. İki oy hakkı var. Her şeye o karar verir. Hiç ses çıkarmadığı halde son söz ondadır; başparmağını kaldırarak ya da eğerek anlatır demek istediğini, sirkteki Romalılar gibi."

"Tanıyorum onu!" diye haykırdı Chair Crue.

"Tanıyor musun?" diyerek yaklaştı Estanislado sarı boynuzlu, yeşil gözlü, beyaz dişli, değerli suç ortağı mankene.

"Kendisinden daha iyi..."

"Öyleyse söyle bana kimdir o? Söyle bana, Chair Crue! Dernek'e başkanlık eden kukuletalı adam kim!"

"Onun, bu yakın yerlerde yaşayan biri olduğunu hiç düşünmüyor musun?"

"Ne?" Tamagas olduğu yerden sıçradı ve Şeytanın ardına saklandı. "Eğer böyleyse mahvoldum demektir. Ama, hayır olamaz... Anlaşıldı anlaşıldı... yabancı lehçesini duymayalım diye konuşmuyor, İspanyolca bilmediği için yazmıyor. Benim Dernek'in üyesi olduğumu da onun için biliyor. Peki, ama öyleyse neden listeleri istiyor benden. Mademki benden iyi tanıyor onları."

Küçük bir gülüş kaçırttı onu.

Tizonelli değildi gülen... Şeytan da değildi... Bir an Benujon'un kukuletalı adam olabileceğini sandığı için kendisi gülüyordu.

İtalyan, geceleri, biraz el yordamıyla biraz da bir fenerin solgun ışığında çalışıyordu. İhbar edilenlerin yakınlarını çağırttığı vakit; onların daha da solgun yüzlerini aydınlatmaya yetmiyordu fenerin ışığı. Fener, sebze ocakları arasında insansal sebzelere de aynı dikkati göstererek gidip gelirken, o da, zamanında kaçmazlarsa, adları listede yazılı olanların tutuklanacağını bildiriyordu.

Kimi geceler gök onunla beraberdi. Yere doğru eğilen omuzları üzerinde taşıdığı ateş parçaları, irili ufaklı yaldızlı ya da parlak kırmızı renkteki yıldızlar ona yardım ediyordu. Pis pis şeytan kokan bir tütünle doldurduğu piposunun dumanıyla veya bol bol lahana ve çiğ turp yediğinden gürültüyle yellenerek toprağın gübre kokusunu gideriyor ya da daha hafifleştiriyordu. Ara sıra başını kaldırıyor, su çarkının iyi çalışıp çalışmadığına bakıyordu. Rüzgârdan, sürekli ya da kesikli soluğunu kuyudaki halka halka sulara itilmesini dilenircesine isteyerek karanlıkta dönüyordu çark. Hazneleri dolduran su, sıvı paralar gibi sesler çıkararak borulardan sulama kanallarına, sulama kanallarından fideliklere, fideliklerden pazara, pazardan da, su sesini yitirmeden bozuk paralar halinde cebine giriyordu. Çalışmalarla yıldızların bu ince uyumunu sinekleri ürkütmek için elleriyle şaplaklar yaparak, görünürdeki uykusuyla ölümün çok yerinde bir imgesi olan kör bir tavuğa büyük öfkeyle yüzyıllık sövgüler savurarak, çizmesinin tabanıyla bir kurtçuğu ezerek ya da kırılması zor sert kabuklar üzerindeki bir solucanı çapasıyla ikiye biçerek bozuyordu. Can çekişmesi içinde çılgın s'ler yaparak kıvranan parçalarla çoğalmış oluyordu solucan. Ama can sıkıntıları, öfkeleri, yorgunluğu bunların tümü dağılıyordu fidelikler arasında gezinirken yetiştirdiği sebzeleri görünce: ocaklar içinde dimdik

duran fidanlar, Brüksel lahanalarının tomurcuklarla süslü koyu renkli kazakları, tavuklar gibi yatan süngerimsi kocaman anaç lahanalar, daha yüksek ve daha gururlu toparlak lahanalar, pancar yapraklarının kanlı itişmesi, havuç yapraklarının yeşil noktacıkları, marulların gökten inen kutsal ruh yeşilinden dilleri, insanı kör edecek kadar keskin kokulu biberler. Feneri bırakmak ve bir insansal sebzeyi kurtarmak üzere küçük bir iş aramak için karanlıkta tabanları yağladı. Dernek'te hazırlanan ve polisin tutuklaması gereken kişilerin adları yazılı listeleri Tamagas ona ilettiğinden beri Tizonelli geceleri çalışıyordu. Hepsi evli olan, kocaları ve bir sürü çocuklarıyla birlikte kendi evlerinde yaşayan kızlarının çoğu bir rezalet olarak görüyorlardı bunu; karısı da rezalet kabul ediyordu, çünkü "marito"sunun yatakta bıraktığı boşluk onda "Molto gelata" bir dulluk izlenimi uyandırıyordu.

"Allah sizden razı olsun! Allah size mükâfatınızı versin!"

Bu basit sözcüklerle teşekkür ediyorlardı kadınlar. Gözyaşları içinde yüzerek dünyanın öbür ucundan geliyor gibiydiler. "Evet, Bay Tizonelli, sizin yardımınız sayesinde onun zamanında kaçmasını sağladık; polis geldiğinde evde değildi artık... Bütün evi aradılar, yerdeki karoları sökmedikleri kaldı bir... Senin hakkını nasıl ödeyeceğiz, nasıl ödeyeceğiz, Bay Tizonelli!"

Kafasını sallayarak reddediyordu teşekkürleri İtalyan. Filinta mermisini andıran açık yeşil, belirsiz küçük gözlerini kırpıştırıyor, kaslarının çene kemiklerine bir aslan sertliği veren hareketleriyle piposunu ısırarak dişlerini sıkıyordu. Garibaldi'nin gönüllü askerlerinden, kırmızı gömleğini titizlikle sakladığı birinin torunuydu; onun geniş omuzlarını, parlak derisini, sert kaslarını ve yiğitliğini taşıyordu.

Geceler böylece geçip gidiyordu. İnsanın, ailelerin, köylerin, kentlerin hayatlarının günlere bölünmesini yöneten yıl-

dızların altında elinde fener gidip geliyordu durmadan. Amaç insana kıymaktır. Hiç düş görmemişler gibi kovalıyorlar, diyordu Tizonelli kendi kendine; karabasanı olanlar uyurken gerçekleştirirler kıyımlarını; hançerlerler, ısırırlar, asarlar, ezerler, yakıp yıkarlar...

Ama kimi geceler omuzlarına şu iğrenç Tamagas'ın gülüşlerinin ve ağlamalarının parmakları batıyordu. Tehlikelerden kaçınmak için gölgelere sığınarak geliyordu Tizonelli'yi görmeye. Sebzelerini "Yaşasın Garibaldi!" diye bağıra bağıra ekerken buluyordu onu.

"Bu yaptığınız bir cinayettir Tizonelli, bir cinayet! Komünist haydutların kaçmasına meydan vermek, vatana karşı, insanlığa karşı işlenmiş bir cinayettir!"

"Dolara karşı işlenmiş bir cinayet, Tamagas!" diye karşılık veriyordu Tizonelli, "çünkü bu adamların hiçbiri partiye kayıtlı değil ve..."

"Bugün, bugün, sonuncu gün bugün," tehdidini savurmaya çalışırken boğuluyordu don Estanislado, "anlıyor musun ha? sonuncu gün... yapamayacağım artık, sana verdiğim bu liste sonuncu liste olacak!"

"Ve zatıâlilerinizin özgürlüğünün de sonuncu günü bugün. İlk listeyi verdiğinizden beri özgürlüğünüz benim elimde."

"Neden Tizonelli?"

"Çünkü listeyi yazılı olarak verdiniz bana. Mükemmel dedim o gün kendi kendime, bu adam avucumun içinde artık! Eğer ağızdan bildirseydi onu suçlamak için hiçbir kanıt olmayacaktı elimde. Şimdi don Estanislado Tamagas, eğer siz sözünüzde durmazsanız, piccola Natividad Quintuche'ün ahlaksızca ırzına geçmenin ve ölümüne sebep olmanın suçunu yükleneceksiniz; ayrıca da dolandırıcılık ve görevini kötüye kullanma suçlarından ötürü Savunma Derneği karşısında hesap vereceksiniz."

"Tizonelli!" Büyük bir korkuya kapılan yüzü yıldızların altında yalvaran bir hal aldı, ayaklarını nereye koyacağını bilemedi, az kalsın düşecekti.

"Tamagas! Zatıâlilerinizin kellesi koltuğunda! Nasıl olur da tutmazsınız sözünüzü!"

"Tizonelli, kellemden başka her şeyi yitirdim ben! Dernek'in bütün üyeleri kuşkuyla bakıyor birbirimize. Kafamızdan geçenleri, beynimize yazılanları öğrenmek için birbirimizin içine gireceğiz neredeyse. İncil üzerine albayın Haçı ile Kılıcı üzerine yapılan gizli yemini içimizden kimin tutmadığını öğrenelim diye! Tam bir güvensizlik içindeyiz Tizonelli!"

"En çok kimden kuşkulanıyorlar?"

"Bunu söylemek imkânsız, çünkü herkes ötekilerden, hepimiz birbirimizden kuşkulanıyoruz..."

"Ama kuşkuları en çok üstüne çeken biri vardır mutlaka..."

"Çok şükür ben değilim bu..."

"Ben de öyle düşünüyordum; çünkü siz herkesten uzak ve yalnız yaşıyorsunuz. İlişkileriniz yok. Başkalarıyla görüşenlerden, ilişkileri olanlardan kuşkulanılır daha çok. Ama ayının biri..."

"Senden rica edecektim, Tizonelli, ne olur acı bana, kaçaksız bir on beş gün geçsin. Hiç olmazsa en önemlilerini kaçırmayalım. Dernek'in sekreteriyle iki kadın memuru tutukladılar. Kadınları memelerinden, erkeği bilmem neresinden asarak ve kamçılayarak işkence ettiler. Listeleri onların ele verdiklerini sanıyorlardı... Poliste daha başka tutukluların bulunduğunu ve işkencelerin yapıldığını biliyorum. Arıyorlar... Arıyorlar, Tizonelli, elbette bulacaklar... enseleyecekler bizi... asacaklar beni... son olarak söyleyecek bir sözüm var... Eğer listeleri sana ulaştırmayı sürdürmemde üstelersen kaçamayacağız! Şimdi ihbarlar doğrudan doğruya Dernek'e yapılıyor, ne sekreter ne de memurlar görüyorlar... İmzasız mek-

tuplar Peder Berenice'in eline geçiyor doğruca. O da büyük bir gizlilik içinde ulaştırıyor onları üyelere... şüpheli kişileri, tutuklanacak kişileri bizden başkası bilmiyor artık..."

"Ama zatıâlilerinizden kimsenin kuşkulanmadığını söylemiştiniz bana, bu kadarı yeter..." Fenerin aydınlattığı karanlığın içinde İtalyan'ın gözleri, hor görmenin kurşuna dönüşen ağırlığını taşıyordu.

"Merhamet! Merhamet! Dernek'tekilerin gözlerinden başka göz yok listeleri gören, tez vereceğiz yakayı ele, Tizonelli!"

"*Niente** görmeyen bir kör, göreceğiz der; biz körlerin de görmek isteyeceği geleceğin karşısında söylediğimiz bu..."

"Kaçabiliriz..." diye teklif etti eğreti kılıklar kiralayıcısı, uzun bir susuştan sonra, "param var, çok param var benim; senin yurduna gidelim, asılmadan önce İtalya'yı görmek istiyorum."

"Komünizme Karşı Savunma Derneği gibi bir derneğe hizmet eden kişi, asılmaya layıksa, asılmalıdır, don Estanislado."

Kararını vermişti. Fenerin yanında hâlâ diz çökmekte olan, soluğu tütün, şarap, mide ekşisi kokan İtalyan'a Allahaısmarladık dedi ve hızlı adımlarla uzaklaşarak ortak duvara tırmanıp atladı. Pütürlü eski lambanın yarı aydınlattığı, debdebeli kişiler, korkunç maskeler, renksiz tatlı melekler dünyasında kayboldu.

Alttan aldığı ışıkla aydınlanan Chair Crue olduğundan daha kocaman görünüyordu. Aydan bir çift ray gibi fırlayan dişleriyle daha sırıtkan, daha boynuzluydu. Gözleri başka şeytanların gözlerinden daha şeytanca bakıyordu.

Ona danışmalıydı. Kırmızı işlemelerine, tüylü kuyruğuna, pençelerine yüzünü sürdü. Düşündüğünü yapıp yapmamayı ona sormalıydı. Yapayalnız, Şeytanıyla baş başa olsa da düşündüğünü yüksek sesle söylemeye cesaret edemiyordu.

---

* Hiç

"Suçlamak... İtalyan'ı anarşist, dinsiz komünist, Garibaldici olmakla suçlamak... elinde kozlar var. Kendisi Dernek'in üyesi olduğundan, onu ülkeden kovduruncaya dek durumu idare edebilirdi. Zindanda hiç kimseyle görüştürülmeyebilirdi, hatta onunla bile; çünkü tehlikeli bir kışkırtıcıydı..."

Yatmaya gitti, ama değirmen taşı gibi döndü başı bütün gece. İhbarlıların adlarının bulunduğu listeleri ele verenin kendisi olduğu anlaşılmadan önce Tizonelli'yi suçlamak doğru muydu, değil miydi?

Ertesi gün, bir yeraltı mahzeninde kapılar iyice kapatıldıktan sonra, Peder Berenice kızıl faaliyetlerde bulunmakla suçlanan birinin adı olan Benujon Tizonelli sözcüklerini yüksek sesle okudu, hemen oya sundu ve suçu oy birliğiyle kabul edildikten sonra derhal tutuklanması için emir verdi. Hayatında hiç bu kadar terlememişti, hiç bu kadar tükürük yutmamıştı Estanislado.

Ona önceden haber vermek zorundaydı; evine çağırdı. Tamagas'ın uzun süreden beri beklediği şey korkunç bir uzlaşmanın sonunda gerçekleşiyordu. Dernek'e kızıllar olarak ihbar edilen nice nice erkekle kadına tehlike İtalyan tarafından, bu uzlaşma gereğince önceden bildirilmiş ve onlar da yakalanmadan sırra kadem basmışlardı.

"Kaçmayacağım, saklanmayacağım da don Estanislado," dedi İtalyan, "yoksa oyunumuz meydana çıkar. Bu ihbarı yapan kimse Dernek'in üyelerinden biri olabilir ve zatıâlilerinizi denemek istemiştir. Çok uzağa gitmeyelim, bu sabah siz toplantıdayken, bir polis geldi ve kâğıtlarınız, kitaplarınız eğreti kılıklarınız arasında bir araştırma yaptı..."

"Küçük kız konusunda hiçbir şey bilmiyorlar değil mi?"

"Hayır, efendim, bir ırza geçme konusunda araştırma yapacaklarsa kitaplarla kâğıtlar arasında işleri ne..."

"Herkesten kuşkulanıyorlar Tizonelli!"

"Bana gelince, polisi bekleyeceğim, tutuklayacaklar beni ve böylece listelerdeki adları yayma olayı da ikimizin arasında kalacak... Ama komşum olmanız sıfatıyla hapisliğimi hafif atlatmama yardım edeceksiniz ve de işkence ettirmeyeceksiniz, çünkü acının etkisiyle konuşabilirim!"

Gübre kokusunu, tütün kokusunu, çalışan adamın ter kokusunu Tamagas'ın salonunda bıraktı Benujon.

"Allahaısmarladık..." dedi Chair Crue'nün önünden geçerken. Şeytanın kırmızı renkteki sisli lekesi koyu karanlıkları miyoplaştırıyordu.

4

Öğreti kılıklar kiralayıcısının evinde Şeytan tarafından ırzına geçirilerek öldürülen Nativadad Quintuche'ün küçük bedeni, babasının sırtında taşıdığı, her çeşit renkten giysilerle maskelerin bulunduğu paketin üstünde bir ek yükü olarak gidiyordu. Zavallı baba fiziksel yorgunluğu içinde bilincini yitirmek, ruhunu kemiren acıyı unutmak için kısa adımlarla hızlı hızlı yürüyor, yürüyor, yürüyordu. Kanını yitiren bir kertenkeleyi andıran küçük kızın ölüsüyle köye girmek... Ah Tanrım! Ah Tanrım! Yıkımların en büyüğü de Torotumbo dansını oynamadıkları zaman olacaktı. Halkı kötü otlardan, dikenlerden, kuraklıktan kurtarmak için bu durumda bile kaçınılmaz bir şeydi Torotumbo'yu oynamak.

Vaftiz dünürleri olan analar akıttıkları parlak iri gözyaşları içine gömülen, kızarmış kara fasulyeler gibi fırlak gözlerle bakarak aldılar Natividad Quintuche'ün küçük cesedini. Göğe uçması için bu küçük meleğe kanat takmadan önce soğumaya bırakmanın bir nedeni yoktu. Bir su yıkadılar, ikinci su kanlı çıkıyordu hâlâ. Frenk incirlerinin yeşil şamdanlarından öğle vakti sökülmüş pamuk lifleriyle kuruladılar. İkin-

ci banyosunu kireçli suyla yapıp bir mihrap beziyle sildiler. Üçüncü ve sonuncu banyosu için, portakal çiçeği kokan bir suya batırdılar ve yaban pamuğuyla kuruladılar. Zeytinyağı ve amberle taradılar saçlarını, kokular sürdüler küçük bedenine. Bozulmaması için de tek yas belirtisi olarak karabiber ektiler. Sonra, küçük gömleğini, küçük pantolonunu arkadan sıkılan, eskimiş inci rengindeki ceketini, yaldızlı sandallarını giydirdiler. Çaprazladıkları ellerine bir hurma dalı, dudakları arasına sahici bir çiçek kıstırdılar, başına bir taç koydular. Tanrının meleklerine bir yeryüzü yaratığının selam duruşuydu bu. Omuzlarına taktıkları kanatlarla göğe uçmaya hazırdı.

Yapraklarından tavana asılan ve Mısır Tanrısının meleklerini andıran mısır koçanlarıyla tütsü için mangalda yakılan günlük ve Pom* dumanlarından bulutlar arasına astılar küçük ölüyü. Natividad Quintuche değil, bir melekti şimdi o. Anası, kanatlarının suya dönüşeceği korkusuyla gözyaşlarını tutuyor, babasıyla vaftiz babası, ellerinde bıçaklarıyla, rastlayacakları yerde Şeytanla boy ölçüşmeye hazır bir durumda kulübenin çevresinde durmadan dolaşıyordu.

"Ey göklerin billur karacası," diye sesleniyorlardı, "yardım et bize, zavallı yavrucak, Şeytan girdi kanına onun!"

"Ey göklerin billur karacası, yardım et bize, zavallı yavrucak, Şeytan girdi kanına onun!"

"Söyle Colibri, aşk mızrağınla neden delik deşik etmedin Şeytanı, söyle neden? Neden batırmadın iğneni, söyle Colibri neden?"

Söyle Zarespino, neden delik deşik deşik etmedin onu kireçleşmiş dikenlerinden biriyle? Söyle, neden Zarespino?

Bir başlangıç oldu bu. Aşağılarda, sığ ve adacıklı beyaz kıyılar bölgesi boyunca, bu kanlı gece içinde, dövülen toprağı, dövülen suyu, dövülen ateşiyle bir düş gibi başladı yeşil san-

* Yerlilerin putlar önünde yaktıkları kokulu reçine.

cakların balosu. Aslan, domuz, geyik, maymun, çakal, köpek maskeleriyle dans ediyorlardı, yüzlerce, binlerce çatallı ayağın tepindiği toz duman içinde ezilmiş çenesiz maskeler, kocaman burunlar, boğa maskelerinin boynuzları, çeşitli hayvan başları seçiliyordu. Oynuyorlar, zıplıyorlardı, şeytan tarafından ırzına geçilen ve göğe uçan küçük meleğin kulübesinden aşağılara doğru dans eden insan sellerini akıtıyordu Torotumbo. Kendini boğa hissedenler oynuyordu Torotumbo'yu; küçük meleği selamlamak ve gerçek insan, gerçek erkek, gerçek horoz, gerçek boğa soylarını övmek için oynuyorlardı; kendini boğa hissedenler, kara boğa, kızıl boğa, korkusuz boğa, yiğit ineğin boğası, *Torotumbo* boğaları hissedenler, şeytanla boy ölçüşmeye hazır durumda oynuyorlardı. Oynuyorlar, oynuyorlar, oynuyorlardı... Bir vuruşla başlamıştı oyun. Deri üzerine, tahta üzerine, taş üzerine bir vuruş. Kollarıyla boynuzlarıyla kafesler meydana getiren oyuncuların, biberler giyebilecek kadar küçük ayaklarının sıçramalarıyla yer değiştirmelerine, ikiye bölünmelerine eşlik eden vuruşlar. Oynuyor, oynuyor, oynuyorlardı... Bayram teri. Su gibi akan içkiler, zikzak yapan sokaklar, dönen meydanlar... Hava kaynaşıyor; şenlik fişekleri, işeyen bir boğanın çıkardığı fışşşş sesi gibi sesler çıkararak göğe çıkıyor, patlıyor, kobalt mavisi bir renk halinde dağılıyordu. İnsanlar oynuyor, oynuyorlardı... Şeytan tarafından iğfal edilen ve şimdi bir meleğe dönüşerek göklerde uçan küçük kadın cesedi köyden köye daha da çok oyuncu çekiyordu. Giysilerine iliştirilen renk renk şeritler üzerinde ailelerin, tarikatların, kasabaların dilekleri yazılıydı; kendi elleriyle teslim edecekti bu dilekleri küçük ölü. Halk omuzları üzerinde taşıyordu onu; bir merdiven üzerine uzatılmış, peyke biçiminde portatif bir masa üstüne yerleştirmişlerdi. Tüysüz ve trajik maskelerine kirpikler yerine dikenler yapıştırılmış, eller yerine sivri pençeler takılmıştı. Küçük

meleği öpmek, selamlamak, gerçek insanlar, gerçek erkekler, gerçek boğalar olan soy soplarını övmek için yaklaşan insanlar tarafından giysilerinin kirlenmemesini, yırtılmamasını sağlıyorlardı bu pençelerle. Oynuyor, oynuyor, oynuyorlardı... Dağların, ağaçların, yeşil insanların, yeşil yüzlerin, yeşil saçların, yeşil giysilerin, yeşil ayakkabıların dansı, içlerine altın boynuzlu boğaların karıştığı yürüyen bitkiler. Yıldız külünden horozlar üstünde ilerleyen kocaman kara geceden parçalar. Enlemesine mavi ve sarı çizgilerle boyalı sırıtkan yüzler, diş yerine çıngıraklar takılmış ya da yas gülüşünün nedenini hatırlatan karanlık damlaları, kara çekirdeklerin gülmelerini gösteren karpuz dilimleri gibi zaman zaman tek canlı olarak kalanın bir cezası gibi bitip tükenmeyen oyun. Tüylü deriden kocaman tambur ve yılan derisine sarılmış *tun** oyuğu, insanlar oynuyor, oynuyor, oynuyorlardı...

5

Başkentin yoksul mahalleleri Torotumbo'yu dans, toplantı, ekmek, kahve, sigara, içki bardakları ve çeşitli oyunlarla karşılamaya hazırlanıyorlardı. Fukara insanlar kendi bayramlarının bile sahibi olmadıklarından bir üniversite öğrencisi duydu onu ilkin ve haberi arkadaşlarına iletti. Karnavala katılmaya hevesli ve eğlenceye susamış gençler eğreti kılıklar giyip acayip maskeler taktılar. Bütün kent, turistlere sunulmaya layık bir folklor ekibi gibi karşıladı onları. Biraz canları sıkılan koyu Katolikler, puta tapmadan arta kalan bir çeşit masalsı zevk olarak görüyorlardı Torotumbo'yu. Hükümet ise halkı oyalamanın iyi bir politika olduğunu düşünüyordu.

---

* Tambur olarak kullanılan oyuk ağaç gövdesi.

Estanislado Tamagas'ın ticareti için Torotumbo, kendisinin de söylediği gibi "yuvarlak inciler" balosu oldu. Heyecanıyla tutkusuna "inci işi" ile "yuvarlak işi" karıştırıyordu. Hayatında bir kez için eğreti kılıkların hepsini kiralayacaktı, talep büyüktü, yalnız Chair Crue'yü isteyen yoktu pek. Kendisinin koruyucusu olan bu kılık, alışveriş için elverişli değildi.

Birkaç gün tutuklu kaldıktan sonra Tizonelli bahçesine dönmüştü. Gel gör ki, hiçbir şey satamıyordu. Tutuklanışının nedeni sebzelerine de yansımıştı, kalanını da pazardaki satıcı kadınlar tamamladılar. Turplarınız sadece dışından kırmızı değiller! diye bağırıyorlardı ona. İşi başından aştığı için ne yapacağını bilemeyen eğreti kılıklar kiralayıcısına yardıma geldi. Müşteriler başına üşüştüler; ebedî güldürünün giysilerini, maskelerini tartaklayan insanlar arasında, önemli bir kişi izlenimini bırakmak için düşüncesiz, aldırışsız görünüyor, Commedia dell'Arte'nin kişilerinden her birinin giysisini elden geçirirken kontratsız bir şarkıcı gibi küçük bir cümle mırıldanıyordu.

"Yalnız Chair Crue kiralanmıyor," dedi Tizonelli, "insanlar giriyorlar, çıkıyorlar ama hiçbiri onu almaya cesaret edemiyor."

"Kiralık değil de ondan!" diye karşılık verdi Tamagas, sol göz kapağı hareketsiz ve soğuk gözün üstünde sıçradı.

"E, como?"

"Dünyanın en nankör adamı olurdum, Tizonelli..."

"Bir fiyat meselesi olurdu, don Estanislado..."

"Hiçbir fiyata. Bana ne büyük hizmette bulunduğunu hatırlamıyor musun? O olmasaydı küçük kızın babasıyla vaftiz babasına ne derdim ben, nasıl açıklardım onlara?"

"Haklısın, onu isteyen çok olmadığından..."

Benujon gidince Tamagas dükkânını kapadı, tek kalan Chair Crue'ye yaklaştı ve kucakladı onu:

"Ne dersin bu işe Chair, köylü ruhlu, papaz ruhlu, asker ruhlu insanlar öteki kılıkları tutuyorlar. Seni ben, ben, ben kendim taşıyacağım. Senin ruhunu satmadım ben, satın aldım senden, bana hizmet etmesi için, onu satın almakla da gurur duyuyorum!

"Kiralık giysi kalmamıştır" yazılı bir ilan astı evin önüne. Artık kapıya vurulmayacağını ve kendisini rahat bırakacaklarını umuyordu. Ama ne gezer, kapı dövülüyordu durmadan. Dükkâna kadar gelen müşteri ilanı okumakla yetinmiyor, içeriye girip kiralanacak kılık kalıp kalmadığını gözleriyle görmek istiyordu. Hangi kılık olursa olsun, iki katını, üç katını ödemeye razıydı. Ama dükkâna girenler, küçük pencereden sızan ışığın aydınlığı içinde sallanan, boynundan asılmış Chair Crue'den başkasını bulamıyorlardı. Cesaretli müşterilerden kimileri onu denemek istiyorlardı, istiyorlardı da ne oluyordu sanki? Müşteri uzun boyluysa Chair Crue küçülüyor ve giysi kısa geliyordu; müşteri kısa boyluysa Chair Crue uzuyor ve giysi kocaman oluyordu: müşteri şişmansa Chair Crue zayıflıyor ve giysi kuşkonmaza dönüyordu; müşteri zayıfsa Chair Crue şişiyor ve giysi bir balon oluyordu. Küçülmek ve büyümek, daralmak ve genişlemek: bunlar Tamagas'ın zevkini, giysilerden aldığı paraları saymak zevkini kaçırıyordu. İşleri bittikten sonra yeniden dükkâna dönecekti giysiler. Çünkü bir depozito karşılığında kiralanmışlardı. Düşündü, taşındı Tamagas. En iyisi onu deneyip şüpheden kurtulmaktı. Kendisine iyi gelip gelmeyeceğini öğrenmek istiyordu. Kılığı giydiği vakit yüreği ağzına geldi, göz kapağı sıçradı, az kalsın bayılacaktı; ısmarlama yapılmış gibi tıpa tıp uydu ona giysi. Nedenini sormadı kendi kendine. Sormak, karşılığını vermek demekti. Tizonelli dilini tutmakla hapisten kurtarmıştı onu; Chair Crue'den kurtaracak plan da yalnız tanrıydı. Nasıl yapmalı da tan-

rısal yardımı sağlamalıydı? Tek yolu vardı bunun: suçunu itiraf etmek...

Alarm çanı çalar gibi sol göz kapağı sıçradı, yılların ağırlığına ve basurlarına rağmen askıdan şapkasıyla bastonunu almak için çevik adımlarla seğirtti, kalbi çarpıyordu durmadan, heyecanlıydı. Natividad Quintuche'ün öldüğü gün yaptığı gibi komşu duvarını atlamak üzere bahçeye doğru yöneldi, ama birden yönünü değiştirip kapıdan çıktı; şeytan nedeniyle parasını saklamadı, anahtarı iki kez çevirmekle yetindi ve Dernek'in gizli merkezinin yolunu tuttu. Peder Berenice öğleden sonraları burada çalışma odası olan küçük bir odaya kapanır, yaşlı bir aktris özeniyle makyajını tamamladıktan sonra çoğu imzasız olan ihbar mektuplarını açardı.

"İtiraf!.. İtiraf!" diye bağırdı Tamagas içeriye girerken.

Peder Berenice'in kötü tıraşlı mavi sakalının gölgesinde daha da solgunlaşan yüzü kıpkırmızı kesildi, dana derisinden ayakkabılarının içine gömülü ayaklarının topuklarına dek titredi. Uzun süredir kuşkulandığı şey açığa çıkıyordu: Polisin tutuklaması gereken şüpheli kişilerin listelerini aşıran hain, yalan yere ant içen satılmış, ayağına dek gelmişti işte.

İmzasız mektupların usta teknisyeni ve büyük ayıklayıcısı, ihbar edilenleri okurken ve notlar alırken dayandığı masadan ayrılarak arkaya doğru yaslandı, önden ilikli uzun rahip giysisinin eteklerini kaldırarak itirafı dinlemeye hazırlandı.

Eğreti kılıklar kiralayıcısının dudakları "zavallı günahkâr"ın sözcüklerini mırıldanmaya henüz başlamıştı ki, Peder Berenice günah çıkartıcı papaz rolünü takındı, Dernek'in sırlarını sızdıran bu adamdan tiksinmesine rağmen elini omuzuna koyup kulağına mırıldandı:

"Sakin ol, oğlum..."

Tamagas'ın kararı basitti: Natividad Quintuche'ün ırzına geçtiğini, ölümüne sebep olduğunu ve adaletle nasıl

alay ettiğini günah çıkartacak papazın yüzüne haykırmak. Gelgelelim Peder'in keskin ter kokusuyla giysisinin kokusunu duyunca, evinde cereyan eden ve gözleriyle gördüğü acayip bir olayın geçmesinden bu yana rahat ve huzurunun kalmadığını itiraf etti. Yerliler "bayram" için eğreti kılıklar kiralamaya gelmişlerdi; yanlarında getirdikleri küçük bir kız çocuğu mağazasında uyuyakalmıştı. Ne vaftiz dönürleri ne de onların ardından Dernek'in bir işi için dışarıya çıkan kendisi bunu fark etmişlerdi. Sokaktan döndüğü vakit kapının önünde kendisini bekleyen vaftiz dünürlerini bulmuştu. İçeriye girdiklerinde Şeytan tarafından ırzına geçilen küçük kızı ölü bulmuşlardı. Şeytan basit bir maske ve şeytan kılığında bir giysi haline girmiş hâlâ cesedin üstünde duruyordu. Hiç kimseye hiçbir şey dememeleri gerektiğine inandırmıştı vaftiz dünürlerini, "kiralamalar" için ödedikleri parayı geri vermişti, ölüyü köye götürüp gömmelerini söylemiş, olup bitenin yalnız aralarında kalacağını da eklemişti: Çünkü bu rezalet münasebetiyle Dernek'in üyesi olduğu meydana çıkar ve bu kutsal kurumun yetkisine bir zarar gelir diye korkuyordu.

"Şimdi dükkânda duruyor," diye sözünü tamamladı Tamagas. Göz kapağı artık sıçramıyor, kurşun yemiş gibi duruyordu, "Torotumbo için bütün kılıklar kiralandı; yalnız Şeytanınki kaldı; istenmediğinden değil, ama giyildiği vakit, şişmanlara dar, zayıflara bol, uzun boylulara kısa, kısa boylulara uzun geldiği için..."

"Küçük kızın ırzına geçen kılık, bu uzayan kısalan, genişleyen daralan kılık, cinayetinin iğrenç aletinin imgesi değil mi?"

"Evet peder..."

"Ve de kurban küçük yerli kız değil mi?"

"Evet peder..."

Günahkâr, itirafının sonunda ardı arkası gelmeyen ufak tefek günahlarını sayıp döktükten sonra Peder Berenice günah çıkartma için ayırdığı zamanının bir parçasında da onu, özellikle resmî işlerden konuşmaya çağırdı. Kalkmasına yardım etti, çünkü Tamagas, dostu Şeytana ihanetin ağırlığı altında iki büklüm, bitkin ve hareketsiz kalmakta devam ediyordu. Dostu zaten Başkaldırıcı olmaktan yeterince cezalandırılmıştı. Ona gelince, nankörlerin nankörü olan o, dostunun yaptığı hizmete karşılık, onu Tanrı huzurunda ırz düşmanı ve katil olmakla suçlamıştı. Kalkarken dizleri kütürdedi, Peder'in gösterdiği sandalyeye, basurları yüzünden, kıçının kenarıyla ilişti.

"Tanrının kararından geçmeyen hiçbir şey yoktur don Estanislado, sizin pişmanlığınız, geçmişinde kadınların koynuna giren erkek şeytan-dişi şeytan meseleleri bulunan bir şeytan olayını saklamaktan duyduğunuz pişmanlık, gecikmiş olsa bile, Komünizme Karşı Savunma Derneği'ne günah ödeyici büyük bir eylemi gerçekleştirme fırsatı verecek..." Tamagas'a mankenin "kırmızı" olup olmadığını sormadan önce sözcüğü emdi.

"Evet, Peder, kırmızı..."

"Kırmızı, kırmızı, kırmızı?" diye üsteledi, sandalyesinde sallanarak.

"Evet, Peder, kırmızı..."

"Tanrının eli her şeyi düzenler, kendimize Şeytanı yakmak şatafatını vereceğiz."

"Ama Sayın Pederim," diye sözünü kesti Tamagas, "bir yenilik olmayacak bu. Her yıl Santa Domingo alanında Şeytanı yakarlar."

"Açıklamama izin vermediniz ki! Bir karnaval şeytanını değil, bir kızıl şeytanı yakmak söz konusu... Kışkırtıcıların eline bomba veren, önemli yapıları dinamitleyen, trenleri ray-

dan çıkartan, grevler yaptıran, kurulu düzeni bozan Şeytanı, hepimizin gözleri önünde küçük bir yerli kızın ırzına geçip ölümüne sebep olan Şeytanı... O yerli kız ki... ki... ki... kimdir? Kimdir don Estanislado? Kimdir bu küçük yerli kız ha? Hatırlayınız bir kez, iyice düşününüz, savunduğumuz şeyi aklınıza getiriniz biraz, göreceksiniz ki bu küçük yerli kız, komünizmin ırzına geçtiği, kana boğduğu vatandır..."

"Evet evet, vatan..." diye tekrarladı Tamagas duyduklarına pek inanmadan. Çünkü ona göre, olsa olsa bir tavuk olan küçük bir yerli kızın ırzına geçen kişi olmak yerine, tapılası vatanın ırzına geçen kişi sayılmayı kabullenmiyordu.

"Böyle olunca da," diye devam etti papaz, "izniniz olursa Dernek, evinizde gizli bir ateşte yakma cezası töreni düzenleyecektir. Korkunç bir şeytan kılığında cisimleşerek, Dernek üyelerinden birinin hemen hemen gözleri önünde, daha da kötüsü, onun evinde küçük bir yerli kızın ırzına geçip kanına giren komünizmi ateşe vereceğiz. Bunu yapmama izin veriniz don Estanislado. Kilise'nin, hükümetin yüksek yetkili kişileriyle Papalık Büyükelçisini de çağıracağız; huzurlarıyla bizi şereflendirsinler diye. Böylece, somut bir olay üzerine dayanarak, vatanımızın ırzına geçen komünizmin Şeytan biçiminde görünen sembolünü alevler içine atacağız."

Tamagas hemen evine dönmeye cesaret edemedi, sokaklarda dolaştı bir süre. Eve geldiğinde hava iyice kararmıştı. Odasına sığındı, kapıyı kilitledi ve arkasına barikat yaptı. Oraya yakın bir yerde, yeşil gözleri, sarı boynuzları, aydan bir çift raya benzeyen ak dişleri, tüylü ayakları ve pençeleriyle ensesinden tavana asılıydı Chair Crue.

Ertesi sabah uyandığında, gün epeyce ilerlemişti. Giyinik yatmıştı yatağa. Gündüzün ışığı ile Torotumbo'yu karşılamak üzere, müzik eşliğinde bağıra çağıra sokaktan geçen halkın gürültüsü ona odasından çıkmak cesaretini verdi.

Kendi evinde sürgüler ve barikatlar arkasında kalmak gülünçtü. Dün gece olup bitenleri kafasından geçirdi... ha... ha... ha.... diye gülüyordu, cehennemin ateşinde kızarana Peder Berenice'in alevleri vız gelirdi, ha... ha... ha... Bunu Tizonelli'ye anlatacaktı... hayır... hayır... Tanrı esirgesin! Ama başka kime anlatabilirdi?

Ağzını dolduran buz gibi tükürük içinde yüzüyordu dili. Duvarın üstünden yüksek sesle haykırarak çağırdı İtalyan'ı. Tizonelli görünür görünmez Peder Berenice'in büyük bir ateşte yakma cezası töreni hazırladığını bildirdi ona. Küçük kızın ırzına geçen ve komünizmin şeytan biçiminde cisimleşmiş sembolünü yakacaklardı...

"*Poverella*'nın ırzına geçen mi?" diye sözünü kesti Tizonelli.

"Ne *Poverella*'sı!" diye haykırdı Tamagas. "Bizim gördüğümüz öyle ama Tizonelli, ırzına geçilen o değil, vatan... Kızıl Şeytan ırzına..."

"Ama unutuyorsunuz, don Estanislado, ırza geçen gerçek kişi Şeytan değil, zatıâliniz..."

"Evet, küçük yerli kızı düşünürsek, benim..." dedi canı sıkılarak, "benim, ben... daha tekrarlayayım mı? Ama vatan söz konusu olunca, Chair Crue'dür ırza geçen, komünizmin kızıl Şeytanı! Bir şey bir başka şeyi çağırır. Ben Dernek'in üyesiydim, bu yüzden ayartıldım, arzularıma kapıldım ve gerçekte, küçük vatan, çıplak ayaklı küçük yerli kız üzerinde içgüdülerini doyuran çiğ hayvan sembolünü cisimlendirdim..."

"Anlamıyorum, hiçbir şey anlamıyorum, hiçbir şey, *niente*!.." diyordu Tizonelli başını sallayarak.

"Anlayacaksın! Anlayacaksın! Ateşleme töreni burada olacak, bu evde..."

"Burada mı?" Tizonelli başını kaldırdı.

"Evet, burada, olağanüstü bir şey mi var bunda? Hem önemli kişiler bulunacak törende, Başpiskopos, Papalık Bü-

yükelçisi, Cumhuriyetin Kurtarıcı Başkanı ve Dernek'teki meslektaşlarım."

İtalyan ayağa kalktı. Cebinde piposunu arıyordu.

"Neden bu kadar tez, Tizonelli?"

"Yapacaklarım var, soluk almak ihtiyacındayım... zatıâlinizin söylediği şeyler..."

Torotumbo, yanardağlar kapısından girecekti başkente. O gün için kara elmastan tepeleri renkli bulutlarla çevrili, zümrüt etekleri uyuklayan yanardağlar kapısından... Kente yaklaştıkça büyüyordu Torotumbo'nun itilişi, göz kamaştırıcı bir ululuğa erişiyordu giderek. Halkı büyük felaketlerden kurtarmak için cinleri şeytanları dağıtma dansıyla başlamıştı tören; çünkü Şeytan tarafından ırzına geçilen bakire, Tanrıya yakınmak için göğe uçmuştu; kim bilir ne büyük cezalar bekliyordu insanları. Ama kente yaklaşanlar sadece oyuncularla çalgıcılar değildi, onlarla birlikte ilerleyenlerin tümü de yaklaşıyordu. Yerli sandalları gibi derin büyük tepsiler içinde yiyecekler taşıyarak yürüyen köyler. Rüzgârın elleriyle silkilen ağaçlardan oyuncuları serinletmek için düşen meyveler, sivri uçlu frenk incirleri. Oyunu sürdürsünler diye uyuklayanları ışınlarının sivri uçlarıyla dürten yıldızlar. Korkak toprak dilsizliği içinde, ama sürekli bir devinim halinde su gibi dalgalanan ve müziğin ritmiyle zamanın dışında yaşayan yarı ölü insan yığınları. Tamburlar, marimbalar, kavallar ve Torotumbo'nun *tun tun* sesiyle inleyen oyuk ağaç gövdeleri...

Oyuncularla birlikte güvercinler, yılanlar, *tun tun*, *torotum torotum*'lara ayak uydurarak sıçrayan kuşlar da ilerliyorlardı. Kimileri papağanlar, saksağanlar, ördekler, tavus kuşları, horozlar tavuklar; kimileri küçük beyaz maymunlar, sincaplar; kimileri de parlak renkli guacamayos'lar taşıyordu. Yüzlerce, binlerce köpekle birlikte yürüyordu bütün köyler. Ayakları, onların ayakları; adımları, onların adım-

larıydı sanki. Ve onlarla birlikte, deyiş biçimleri, dilleri, oyunları, pudraları, pantomimleri, Şeytanı kamçılamak için tilki kuyrukları, boğa boynuzları, *Torotumbo* boğaları, kara boğalar, ak boğalar...

Evine kapanan Tamagas, başkent halkının asker, papaz, kentsoylu kılığına girerek Torotumbo'yu karşılamak için ne denli büyük bir hazırlığa giriştiğini bilmiyordu. Halkın arasında vali, keşiş, kral naibi, cellat, Cizvit papazı, arkebüzlü asker, astrolog, denizci kılığına girenler de vardı. Belden sıkma giysilerle, kraliçe çorapları giymiş bayanları, genç kızları ve şehzadeleriyle kentin en soylu en Katolik kişileri. Sürü sürü eğreti kılıklar arasında ihramlar, takkeler, kaftanlar, bağımsızlık çetecilerinin ceketleri yanında soyluluk perukaları, korsanların çıplak gövdeleri yanında leylak renkli parlak piskopos cüppeleri.

Eğreti kılıklar kiralayıcısı odasından çıkıp komşu duvarından Tizonelli'yi çağırıyordu. Kendisiyle arkadaşlık etmeye gelsin diye her saat başı çağırıyordu onu. Kimi zaman da göz kapağının telgraf tik-takından sonra, ensesinden tavana asılı Chair Crue'ye çeviriyordu sol gözünü. Karar veremiyordu ama günah çıkaran papazın önünde olduğu gibi, diz çöküp pişmanlığını gösterememenin eksikliğini duyuyordu. Dizleri üzerinde yürüyerek şeytanına yaklaştı:

"Bağışla beni, bağışla, bağışla Chair Crue! Kendimi kurtarmak için, kendimi kurtarmak için!"

Şeytan maskenin ateş yeşili gözlerinin büyüsüne kapılarak yere kapandı ve kabuk gibi sert tırnaklarıyla yeri kazımaya başladı. Bir alev demeti gibi başının üzerine düşen kırmızı lüleleri, yaldızlı kâğıttan parlak kulakları, sarı boynuzları ve aydan bir çift demiryolu olan ak dişleriyle sessiz sessiz gülüyordu Chair Crue.

"Güzelim! Güzelim! Güzelim!" diye dalkavukluk ediyor,

diz çöküp yalvarıyordu ona. "Sen beni kurtardın, bense ele verdim seni! Sen şeytanken beni kurtardın, ben insanken seni ele verdim! Sen beni korudun, ben sana ihanet ettim! Hayır, niyetim bu değildi Tizonelli... Chair Crue demek istiyorum, –yaptığı aptalca yanlışlığa güldü– şeytan olduğuna göre, sen de biliyorsun ki, Peder Berenice'in önünde diz çöktüğüm vakit niyetim bu değildi, suçumu itiraf etmek için gitmiştim, ama sen benden daha iyi bilirsin, diz çöktüğüm vakit soğuk bir ter aktı sırtımdan, korkaklığımın içinde sevgili dostum seni suçlamaktan başka çıkar yol bulamadım! Büyük desteğim! Yüce koruyucum! Sana ihanet ettim, sana ihanet ettim, ama ihanetin bizim öz yaşamımız olduğunu, yeni bir varoluş biçimimiz olduğunu bilmez değilsin sen Chair, her şeye her şeye ihanet ederiz biz, kendi kendimize, üzerinde doğduğumuz toprağa, öğrendiklerimize, hatta savunduğumuz şeylere bile, ah, ah, ah..."

"Den Estanislado..." diye haykıran kalın sesini duydu Tizonelli'nin. Duvardan atlamaya hazırlanıyordu şüphesiz.

Chair Crue mankeninin altından kalktı Tamagas, dizlerini silkeleyerek salonda onu beklemeye gitti.

"Sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim, don Estanislado, tehlikesiz bir şey için geliyorum, bunun bana verilmesi ya da satılması için zatıâlinizin iltimasına ihtiyacım var..."

"Ooo! Ooo! Tehlikeli bir iş bu..." diye kafa tuttu Tamagas, Benujon'un "dinamit" sözcüğünü kulağına fısıldamasından sonra.

"Oğullarımdan birinin işi yarıda kaldı, çünkü bayram dolayısıyla dinamit bulamadı. Kendisi San Buenaventura'da taş çıkartır..."

"Ama ben kimseyi tanımıyorum..."

"Eğer küçük bir tavsiye mektubu yazarsanız, köprüler ve

yollar inşaatında çalışan ve sizi tanıyan bir memur, oğluma birkaç fişek vermeye hazır."

"Eh, böyleyse pekâlâ..."

"Bay Chair Crue'nün gizli yakılması ne vakit?" diye sordu Tizonelli, konuşmayı sürdürmek için fazla ilgili görünmeyerek.

"Bugün Peder Berenice'i göreceğim, her şeyi o düzenliyor, daha şimdiden güzel bir masa, yaldızlı koltuklar ve bir kürsü gönderdi. Bu kürsü üzerinde Şeytanı paylamayı ve Dernek üyeleri olan hazır bulunanlara söylev vermeyi öneriyor. Kukuletalı yabancı şuraya oturacak, hemen yanına şu öteki koltuğa da Fracas..."

"Kim bu Fracas?"

"Fracas Fracas'dır."

"Anlamadım."

"Her şeyin açıklanmasını istiyorsun, sırdır bunlar sır. Fracas, başarısızlığa uğrayan öğrenci 'fracasado'dur ve Dernek'e kayıtlıdır. Fracas'tan sonra Peder Berenice şuraya oturacak, ben de buraya. Dernek'in bir başka üyesi olan Teatimo iradesiz, uyuşuk, tombul avukat da o koltuğa... Sonra, davetliler, Başpiskopos, Papalık Büyükelçisi, Cumhuriyetin kurtarıcı Başkanı..."

"Unutmadan söyleyeyim don Estanislado, dinamit için ricaya gelmiştim..."

"Sağlayacağım onu sana, sağlayacağım, izin ver de yazacak bir kâğıt bulayım şu kutudan."

"Çok sinirlisiniz," dedi İtalyan mektubu almak için ona yaklaşırken ve kalkmasına yardım ederken. Tamagas yazdığı tavsiye mektubunu elinde tutuyor ve mürekkebini kurutmak için üflüyordu.

"Evet evet, uzun süredir uyuyamıyorum. Sinirlerimi bo-

zan, bu günlerde kuvvetli esen rüzgâr mı, yoksa kafamı hiç boş bırakmayan kaygılar mı bilmiyorum..."

"İşte bu kötü. Bize gelin de keskin portakal çiçeği suyu alın biraz."

"Olur olur, gelirim. Tavsiye mektubunu al ve oğluna selam söyle."

İçine uyku ilacı karıştırılan çok keskin portakal çiçeği suyunun hemen hemen altı saat uyuttuğu eğreti kılıklar kiralayıcısının horlamalarından yararlanan Tizonelli, Chair Crue'nün kafasına ateşin değmesiyle patlayacak bir beyin ve döşemenin altına evi mayınlayacak güçte birkaç dinamit parçası yerleştirdi.

Tamagas dinlenmiş olarak uyandı. Sol göz kapağı eskisi kadar hızlı atmıyordu. Evin içinde olup bitenlerin hiç farkına varmamıştı. Tizonelli onu rahata kavuşturmuş, yaşamın tadına vardırmıştı.

"Dernek'te imzasız mektupların okunmasını dinlerken uyumayalım diye bize kuvvetli kahve verecekleri yerde, portakal çiçeği suyu vermiş olsalardı bu denli bitkin ve sinirli bir duruma düşmezdik ya da bütün bu ihbarlar, bu entrikalar, bütün bu pislikler, bütün bu boklar –sözcük için özür dilerim– karşısında hiç değilse daha dayanıklı olurduk."

"Şimdi, Chair Crue'yü tekrar görmeyeceğinize söz verin bana."

"Onun önünde diz çöktüğümü..."

"Olacak şey değil, Dernek'in bir üyesi komünizm önünde diz çöksün!"

"Artık yapmayacağım. Portakal çiçeği suyu ve bana sağladığın iyi uykuyla artık her şeyi başka türlü görmeye başladım. Bu pis kuklayı, küçük yerli kızımızın ırzına geçen komünizmi yakmak gerektiğine iyice inanıyorum şimdi..." Kemikli yüzünü Tizonelli'ye yaklaştırırken sol göz kapağı yine attı ve

kulağına fısıldadı: "Yakma töreninde bulunmak istersen, saklanmak için küçük bir köşe arayalım sana. Böylece Preelat'yı, kurtarıcı başkanı, Papalık Büyükelçisini ve kendileriyle alay ettiğimiz, daha doğrusu, listeleri kullanmakla senin alay ettiğin Dernek üyelerini yakından görmek fırsatını bulursun."

"Her ne şekilde olursa olsun, bana söz vermeniz ve sözünüzü iyice tutmanız gereken şey, daha şimdiden tören gününe kadar Chair Crue'ye yaklaşmamanızdır."

"Bu haç üzerine yemin ederim ki, yaklaşmayacağım!" Ve haç çıkaracak yerde, küçük bir haçı dudaklarına götürdü, Judas'ın öpmesini düşünerek öptü onu.

"Evet, çünkü ona yaklaşırsanız, sizden öç almak ve Peder Berenice'le, davetlileriyle, Kiliseyle, Papayla, hükümetle, Komünizme Karşı Savunma Derneği'yle alay etmek için eğreti kılığıyla ve her şeyle birlikte sizi kaçırabilir, sonra elveda törenler..." dedi Tizonelli gülerek.

"Haklısın," diye onayladı Tamagas, kaşlarını çatarak, "beni kaçırabileceği hiç aklıma gelmemişti..." Ve basurlarında alarm çanının acayip bir gıdıklamasını hissetti.

"Kaçınmak alçaklık sayılmaz, her şeyin düzenli gitmesi için ona yaklaşmamak yeter..."

"Sana yemin ediyorum..."

"Yemininizi tutmakta ve Chair Crue'ye yaklaşmak eğiliminizi yenmekte size yardımcı olmak için, törene kadar olan günlerde kendinizi yalnız hissettiğiniz vakit size arkadaşlık etmeye geleceğim."

"Çok iyi olur, hem böylece saklanacağınız küçük bir köşe bulabiliriz birlikte..."

"Geldiğimde size yemek de yediririm..."

"Bu melun Şeytan evimde durdukça bir lokma bile yutamıyorum..."

"Ama benimle olunca yersiniz. Sizi bu denli zayıf görüp de

Şeytan üzmüş demesinler. Akşamları keskin portakal çiçeği suyu da getiririm, bu geceki gibi deliksiz bir uyku çekersiniz geceleri. Bereket versin ki, duvarımız sokaktan dolaşmayı gerektirmeden gizlice gidip gelmek olanağını sağlıyor bize."

6

Torotumbo başkente girdi. Orkestralar, marimbalar, düdükler, çanlar, havai fişekler, karşılama törenleri, selamlamalar, eğreti kılıklı kişiler arasında kentin anahtarlarının sunuluşu ve alınışı. Bütün bunlar neşeli bir karnaval bayramı niteliğindeydi. Kan, düşünce ve duygu birliğiyle kenetlenmiş insan seli halinde geliyordu oyuncular.

Törenler örtüsü altında, hiç belli etmeden, önceden işaretlenmiş stratejik yerleri işgal etmek için kulaktan kulağa ilk yönerge verildi. Isırgan otlarından, derilere bürünmüş nergislerden paralar takan, şeker kamışından mızraklar taşıyan oyuncular bitkisel savaş birlikleri gibi ilerlerken başkentlileri güldürüyordu. Pişmiş topraktan, hindistan cevizinden, su gibi hafif gözenekli taşlardan maskeleri ve üç renkli –kırmızı, yeşil, kara– sorguçlarıyla gittikçe sıkışık bir biçimde dans ederek ilerleyen insan sürüleri uyuşuk çan seslerinin madensel yağmuru altında düşten bir toz bulutu kaldırıyorlardı.

Güneşli bir ayazda, yaldızlı kentin dört köşesinde kesin, tekdüze ve yakından çarpıyordu Torotumbo'nun yüreği. Oyuk gövdeli ağaçlar ormanında bir savaş dansı. Kara boğalar, kırçıl boğalar, esmer boğalar, kırmızı boğalar, paytak boğalar, boğalar, boğalar, boğalar... maskeleri altında uyanık ama uyurgezer hareketlerle dans ederek işaretli yerleri işgal eden oyuncuların önünden ilerleyen boğalar...

Zamanın dışındaymış gibi, çalanların ellerini yakan odun

ateşinden, maden ateşinden, deri ateşinden, kabuk ateşinden, taş ateşinden müzik aletleri. Müzik volkanının külü içinde dans eden Torotumbo oyuncuları üstünde tepindikleri toprağın coğrafyası ve omuzları üzerindeki göğün yaşamıyla birlikte bir halk haline geliyorlardı.

Ama halk haline gelen insan deniz gibi uğuldar. Kentin kabuğu içinde duyuluyordu bu uğultu. Ama karnaval için giyinmiş, yabancı danslar eden, süslü otomobillerle, görkemli at arabalarıyla gezinen kişiler dinlemiyordu bu uğultuyu. Onlar iç avlularından balonlar uçuruyor ya da ayaktakımından korktuklarından, sokağa bakan balkonlarında dikilip paranın verdiği rahatlık içinde takma dişleriyle sırıtarak bayram sevinçlerini gösteriyorlardı. Onlara göre hiçbir düzen bozukluğu yoktu, her şey ölçülüydü, hiçbir savaş belirtisi yoktu, her şey parlak bir oyundu. Oysa sürü sürü ulaklar, işgal edilmiş stratejik yerler arasında koşuşarak karışıklığın tohumlarını saçan yönergeler taşıyorlardı. Kentin en görülebilir yerlerine askerî şefler, polisler, belediye çavuşları, din adamları yerleştirilmişti. Bunlar o kadar güzel kılık değiştirmiş yabancılardı ki, gerçekten resmî kişiler olduklarından kimsenin kuşkusu yoktu.

Bir maskeler seli, haykırışlar, gülüşler, düdükler, coplar arasında Tizonelli'yi yaka paça evinden çekip çıkardı. İlkin şaka sandı İtalyan. Dışarda bekleyen bir cipe kadar hemen hemen havada taşındı. Araca biner binmez hareket ettiler. Rüzgârdan sallanan bez perdeler arasından gittikleri yerin yönünü bulmaya çalıştı, ama hızla geçen bina parçalarından, ağaçlardan, direklerden izledikleri yolu tayin etmek mümkün olmadı, üstelik yol arkadaşlarının gülmeleri, haykırışları, maskeler arasından boğuk boğuk çıkan sözleri kulaklarını sağır ediyordu. Torotumbo müziği gittikçe uzaklaşmaya başlamıştı, bu da kentten uzaklaştıklarını tanıtlıyordu. *Perduto*, dedi, kendine bir solukta, arkalığın buz gibi demirlerine dayanmış, aracın

öldürücü sıçramalarıyla dilini ısırmamak için dişlerini sıkıyordu. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, maskelerden biri onu yüreklendirmek için, kendisini şef Perduto'nun bulunduğu yere götürdüklerini söyledi. Bir elin parmaklarından daha çok polis gövdelerinin sayıldığı bir ülkede onu bu polis cellatlarına doğru götürdüklerinden hiç şüphesi kalmamıştı. Cip, gidişini meyilli bir yol üzerinde sağlamlaştırınca bir sigara yaktı, ama sakinleşmekten uzaktı. Duman, suikastın meydana çıktığı düşüncesini bir gölge gibi acıyla ıslatarak kara şüpheler çizdi ağzının içinde. Eğreti kılıklar kiralayıcısının evini uçurmak için yaptığı çalışmalar bakımından önem taşıyordu *Perduto* onun için. Ama bu düşünceyi attı kafasından, bir şeyler keşfetmiş olsalardı ellerine kelepçe takarak tutuklar, arama-tarama yaparlardı. Tamagas'ın ilettiği, ihbar edilen komünistlerin ya da kızıl düşünceler taşımakla zanlı kişilerin adları yazılı listeler konusunda sorguya çekmek için götürdüklerini düşünerek avuttu kendini. İşkencenin her çeşidine dayanabilmek için, sahip olduğu sağlam insan gücünü çarçabuk ölçüp tarttı; çünkü bu insanlar için sorguya çekmekle işkence etmek aynı anlama gelirdi. İtiraf bir yana, her türlü işkenceye meydan okuma provaları yapıyordu içinden. Aldırışsız, hatta neşeli görünmek için maskeli yoldaşlarıyla birlikte gülüyordu. Ne denli bir güçlük ve umutla koymuştu Chair Crue'nün kafasına el yapımı bombayı. Peder Berenice'in arıtıcı ateşiyle kim bilir ne gürültüyle patlayacak, şeytanla birlikte pek ünlü Şeytanı, pek solgun, pek zayıf Kurtarıcı Başkan'ı, kukla papayı, öğrenci Fracas'ı, iradesiz Tamagas'ı, Berenice'in kendisini, Milico Chacal'ı ve konuşmayan, kukuletalı yabancı yankee'yi, bir zamanlar Nurenberg'de gardiyanlık eden bu Amerikan elçisini de havaya uçuracaktı. Eğer Chair Crue bu işi beceremezse, tutuşan ateş döşemenin altına gömülen nitrogliserine geçecek ve evle birlikte içindeki bu önemli kişilerin topunu

birden havaya uçuracaktı. Ne yazık ki, hiçbir patlama olmayacak, hiçbir şey havaya uçmayacaktı! Ah Perduto! Perduto! Kendisini tutukladıktan sonra, cehennem makinasını söküyorlardır şimdi. Oysa portakal çiçeği suyuna karıştırılmış uyku ilacının uyuttuğu Tamagas'ın uzun uykularından yararlanarak yaşamı pahasına yerleştirmişti onu. Bundan başka hiçbir şey düşünemiyordu, korkunç bir şeydi bu korkunç bir şey! Dernek üyelerini, başkanı, Papalık Büyükelçisini bir araya toplamak için başka fırsat bulamayacaklardı. Ağzı kuruyor, dişleri, dilinin tornavidasıyla tekrar yerine koyamayacakmış gibi sökülüyordu sanki. Bu ağır ve sıcak günün ortasında buz gibi bir ter kefen gibi sarıyordu bedenini. Suikastının meydana çıkmasından duyacağı utanç değil sadece, ama sonuçları üzüyordu onu: Yakınlarını öldüreceklerdi kuşkusuz, bahçeye asacaklardı tümünü, evini de yakacaklardı. Kendisi için değerli olan tek şeyi elinden aldıklarından beri eşyaya önem vermiyordu. Dedesine ait olan kutsal hatıra kırmızı Garibaldi gömleği, Dernek'e yapılan bir ihbar sonunda tutuklandığı vakit, cezaevinin zindanlarından en karasına atmıştı onu: Ama bunun Moskova'dan gelen bir hediye olmayıp bir aile hatırası olduğunu tanıtlayınca serbest bırakılmıştı. Serbest bırakılmıştı ama gömleği göremeyişti bir daha.

Güneye, denize doğru yönelmişlerdi şimdi, limandan geçen ilk gemiye atacaklardı onu –sürgün sayısı az, kaybolanların sayısı çoktur– sonra da köpek balıklarına... Bu nedenle maskeliydiler ve bu nedenle, tutuklamak için evde yalnız kalmasını beklemişlerdi. Karısıyla kızı o günü geçirmek üzere büyük oğlunun evine gitmişlerdi. Patlamayla birlikte evin çatısı tepelerine çökmesin diye, hiç belli etmeden sepetlemişti onları. Evden ayrılmalarından sonra başına bu iş gelmişti. Cip, hemen hemen doksan derecelik bir virajı dönerek ana yolu bırakıp eğri büğrü taşlı bir toprak yola saptı. Sağlam

tekerlekler üzerinde yürümekten çok atlayıp zıplıyordu. Tekerlekler köpek balıkları gibi parçalamasalar bile varacakları yere gidinceye kadar içini dışına çıkaracak, ne gövdesinden, ne de bacaklarından hayır bırakmayacaklardı. Büyük bir avlu içinde, bir yapının giriş aralığı karşısında indirdiler onu. Yol arkadaşları askerce adımlarla, topuklarını vura vura yürüdüler, karşılarındaki kapıyı vurdu içlerinden biri. Oda çok büyüktü. Dışarıdaki göz alıcı gündüz ışığı nedeniyle içeriyi göremiyordu Tizonelli. Hep birlikte girdiler odaya. Mobilyadan yoksun salonda birkaç adım attı. Sımsıkı kapalı olan pencere kapaklarının yarıklarından lekeli bir ışık sızıyordu. Gördüğüne inanamıyordu bir türlü, bunun düş olup olmadığını iyice anlamak için elini gözlerinin önüne götürdü. Şef durumunda onu karşılayan adamın ne maskesi ne de eğreti kılığı vardı: Tamagas'ın listelerini kullanarak polisin eline düşmekten kurtardığı kişilerden biriydi bu. Çevresinde bulunanların hepsi, hiç değilse büyük çoğunluğu, değerli listeler yoluyla cezaevinden ve Tanrı bilir hangi çeşit işkencelerden kurtulan kişilerdi.

Şef, iç dökmeleri, kucaklaşmaları yarıda kesti:

"Bay Tizonelli, sizi biz getirttik..."

"Benim de gömleğim bedenime yapıştı..."

"Büyük bir kâbus oldu bu. Genç arkadaşlar neden kendilerini tanıtmamışlar anlamadım..."

"Her neyse buradayım işte, ne istiyorsunuz benden?"

"Yardımınızı. Oyuncu kılığına giren adamlarımız, önceden belirlenen kilit noktalarını ele geçirdiler, saldırıya geçeceğiz, ama son dakikada özel ulaklarımızdan öğrendik ki, Dernek'in üyeleri, başpiskopos, başkan, papalık elçisi eğreti kılıklar kiralayıcısının evinde toplanacaklarmış, onları yakalamamız gerek."

"Onları yakalamak mı?"

"Evet, yakalamamız gerek," diye tekrarladı şef keskin ve enerjik bir sesle. Tizonelli'nin şaşkınlığını, korkaklıktan ya da sadece, bu denli önemli bir işe burnunu sokmamak isteğinden geliyor, diye yorumlamıştı. "Eğer bu adamları yakalamayı başarırsak, Bay Tizonelli –onu inandırmaya çalışıyordu– birçok insanın yaşamı kurtarılacak, birçoğunun da acı çekmesi önlenecektir. Siz Tamagas'ın komşusu olduğunuzdan hiç şüphe uyandırmadan girebilirsiniz eve..."

"Sadece parçalarını toplayabileceksiniz... Onları yakalamak hiçbir işe yaramayacak!" diye sözünü kesti Tizonelli sonunda, sırrını haykırabilecek birini bulmuştu.

"Anlamıyorum..." diye bağırdı şef, dudakları arasında yanıp sönen sigara, İtalyan'ın beyaz yüzünde üçüncü bir göz gibiydi.

"Evet evet, parçaları toplamak için, onlardan bir şeyler kaldıysa tabii, ama bir şey kalacağını hiç sanmıyorum."

Şef sigarasını dudaklarından çekti ve konuşmaya başlamadan önce tükürüğünü yuttu. İtalyan'ın, açığa vurduğu korkunç gerçek karşısında herkes yüreği çarparak, soluğu kesilerek izliyordu sahneyi.

"Daha açık konuşunuz, Bay Tizonelli, işittiğimiz çok tehlikeli bir şey..."

Benujon gövdesini kamburlaştırdı, yüzünü kaldırdı, Tamagas'ın evinin altına ve Chair Crue'nün kafasına patlayıcı maddeleri nasıl yerleştirdiğini anlattı. Arıtıcı ateşte Şeytanı yakarken beyni tutuşacak ve bombalar evi havaya uçuracaktı, çünkü dinamit pek nazik bir şeydi...

"Onları ele geçirmek için yardımınıza ihtiyacımız olacak," diye sözünü kesti şef, "bu ölüm makinelerini zararsız hale getirmeliyiz tez elden."

"*Ma*, söylediklerini anlamıyorum!"

"Bombaları etkisiz hale getirmeliyiz diyorum!"

"Nasıl olur onları etkisiz hale getirmek, nasıl olur çalışmamın meyvelerini yitirmek, hepsini bir araya getiren fırsatı kaçırmak!"

"Zaman kaybetmeyelim!"

"Ama mademki, başkan, başpiskopos, papalık elçisi, Dernek üyeleri, bütün önemli kişilerin hepsi orada olacak!"

"Onları ele geçirmek gerek!"

"Bir anda işlerini bitirmek varken onları ele geçirmek neye yarar?"

"Emirleri tartışmayınız! Patlamalarla kışlaları alarma geçirmekten başka bir şey yapmayacağız, her şey mahvolacak, oyuncularımızı toptan öldürecekler... Bu genç hayatlar için. Bay Tizonelli, bu delikanlılar, bu genç kadınlar için... dans eder gibi görünen bu gençlerin çoğunun yaşı daha yirmi yok! Onların adına istiyorum bunu sizden..."

"Gidelim..." dedi Tizonelli başını eğerek kısa bir susuştan sonra, "ama korkarım ki zamanında yetişemeyeceğiz; dostlar beni kaçırmadan önce, eğreti kılıklar kiralayıcısının evinden çıktığım vakit davetliler gelmeye başlamışlardı bile..."

"Ne olursa olsun, patlama olduğu vakit, saldırıya geçmek için emir vereceğiz."

Son hızla döndüler başkente. Ama bu kez bir cipe değil, bir karnaval gezintisine çıkıyorlarmış gibi süslü bir otomobile bindiler. Emir, suikastı kaldırmak ve Dernek üyeleriyle davetlileri canlı olarak ele geçirmekti.

Tizonelli inanmış görünmüyor ve kendi kendine şöyle diyordu: düşmanı ölü değil, canlı olarak ele geçirmek isteyen ve adaleti öce yeğ tutan bu devrimcileri anlamıyorum... *rivolucioni diportivi*, kapalı bir alanda yiğitçe yenmek, ah, ah... *rivolucioni diportivi*!

Yolda çok hızlı gidebildiler, başkente giden yollar, bayram

günlerinde olduğu gibi, hemen hemen ıssızdı. Ama kentin dolaylarına geldikleri vakit gidişlerini yavaşlatmak zorunda kaldılar; bir dört yol ağzına gelince de, konfeti, serpantin ve renkli talaş yağmuru altında tamburların tamtamlarına ayak uydurarak Torotumbo oynayan ve "silah" alanına doğru atılgan bir tavırla ilerleyen gururlu oyuncular tarafından durduruldular. Kaldırımlar üzerine dizilen yüzlerce, binlerce başın, göğsün meydana getirdiği başı sonu görünmeyen diziler arasından geçmeye çalışıyorlardı. Haykırışlar, alkışlar arasında ayak hareketleri gittikçe çevikleşen oyuncuları izleyen ve onlarla birlikte dalgalanan, nalınlı boğalar gibi, akan insan selleri.

"*Rivolucioni diportivi*!" diye durmadan tekrarlıyordu Tizonelli, *ma che* canlı düşman... ölü düşman! diyerek kafasını sallıyordu; canlı düşman tehlikelidir, ölü düşman ise mükemmel! Hırçın bir hareketsizlik içinde taşlaştırıyordu karşı koymasını. Oysa yol arkadaşları, eğreti kılıklar kiralayıcısının evindeki patlamadan önce yetişememenin verdiği umutsuzlukla oturdukları yerde omuzlarını ve kıçlarını oynatıyorlardı durmadan. Eğer böyle sokak ortasında kalabalık arasında ve oyuncular tarafından abluka edilmiş bir durumda kalmakta devam ederlerse yetişmeleri imkânsızdı. Mavi su, yeşil su, kırmızı su, sarı su kabarcıkları gibi her yerden insan fışkırıyordu. Güreş boğalarının derilerinden yapılmış kocaman tamburların, boğa tamburların ritmine ayak uydurarak oynuyorlardı tümü birden. Gök gürültülerini andıran tambur seslerinin ardında lekeler ve gölgeler halinde yığın yığın ölü hayvan tüyleri ve yeleleri.

Şoförün yanında oturan ve komutanlık eden kişi saatine baktı ve iki üç kez ensesini kaşıdı; sonra, parmakları arasından kayıp giden zamanı durdurmak istercesine saati sıktı.

Taş kesilen Tizonelli ile birlikte otomobil aynı yerde kalı-

yordu. *Rivolucioni diportivi*! Yol arkadaşları, kaygıları gittikçe çoğaldığından, kendilerini kontrol edemeyerek oturdukları yerde daha çok kıpırdaşıyorlar ve durumlarını tehlikeye sokuyorlardı; çünkü halk arasında casuslar da eksik değildi; bu sinirli havayı görerek, nedenini anlamak için izliyorlardı onları. Bu insan denizini geçme umudunun olup olmadığını anlamak için öne arkaya, sağa sola dönen başlar; oyuncuları görmek için hafif bir ense kırılışıyla eğilerek ön cama yapışan gözler, kapı perdelerine gömülen yüzler, birbirine bitişik, birbirinden sıyrık bacaklar birbirinin üstünde, birbirinden uzak ayaklar; dizler arasına sıkıştırılmış eller; dişler arasına sıkıştırılmış tırnaklar, tırnakların içine geçirilmiş tırnaklar; sıkıntılı anlarda eski bir yara izi gibi yakan yüreğin yakınında göğsü tırmalayan tırnaklar.

Hele şükür oyuncuların geçişi sona ermişti ve otomobil, sıkışık sokağı, sıcak bir tereyağı kokusu bırakarak boşaltmaya başlayan insan yığını arasından kendisine bir yol açmaya çalışıyordu korna çalarak. Gelgelelim, o denli yavaş ilerliyordu ki, Tizonelli'nin yetişememek kaygısından umutsuzluğa kapılan yol arkadaşları ayağa kalkmışlar, sanki onların çabalarıyla araç daha hızlı gidecekmiş gibi, öne doğru hamleler yapıyorlardı. Oysa tam tersine, çığ gibi yeni bir insan seliyle büsbütün durdu otomobil çok geçmeden. Akın akın gelen insanlar ilerlemek için, basamaklara çıkıyor, akıl almaz bir biçimde üstünden aşıyorlardı. Aslında oldukları yerden ayrılmıyorlardı, yalnız bir yandan bir yana insan perdelerinin kapattığı oyuncuları görmek istiyorlardı: kapkara kuruma bulanmış, soytarılar, büyücüler, boğa güreşçileri, palyaçolar, devler... kısacası kentin, kara boğa, esmer boğa, kırmızı boğa, boğa boğa oyuncularına eşlik eden bütün karnaval takımı. Torotumbo'yu oynarken toprağı yarmak istercesine eziyorlardı yeri.

Yetişebilecekler mi, yoksa yetişemeyecekler miydi? Her

an soruyorlardı kendi kendilerine İtalyan ile yol arkadaşları. Tizonelli'nin keşfetmek ihtiyacını duyduğu şey, Peder Berenice'in davetlileri Tamagas'ın evinde toplanmışlar mıydı yoksa toplanmamışlar mıydı, başpiskopos, Kurtarıcı Başkan, papalık elçisi gelmişler miydi yoksa gelmemişler miydi, yol arkadaşlarının düşündükleriyse, bu gidişle vaktinde yetişerek patlamayı önleyip onları diri diri yakalayıp yakalamayacakları, yani Torotumbo'nun ritmine ayak uyduran oyuncular tarafından stratejik bir biçimde önceden kuşatılan kışlalara, posta-telgraf merkezlerine, saraya saldırma emrini vermek için beklenilen tek şeydi. Davetliler... gelecekler miydi acaba? Chair Crue'nün kafasındaki bomba ile eğreti kılıklar kiralayıcısının evinin altındaki dinamitler ateş almadan yetişebilecekler miydi?

Uzun bekleyişlerle metre metre ilerlemek bir felaket değil miydi zaten? Bir aralık, otomobilden inip dipsiz su rengindeki bu korkunç kalabalığın ortasında yaya olarak yürümekten söz ettiler. Dışarı çıkmaya hazır bir durumda kapıları araladıkları zaman basamaklardakiler, onlara yol vermek için yere atladılar, ama o anda otomobil, genel çamaşırhanenin çirkef haline getirdiği bir sokakçığa doğru kayabilmişti. 12 numaralı ağaçlı yola çıkmaya çalışıyorlardı, eğer başarırlarsa, çok kalabalık olmayan bu yolda kuzeye doğru son hızla gidebilirlerdi. Davetliler gelmiş miydi, gelmemiş miydi? Vaktinde yetişebilecekler miydi, yetişemeyecekler miydi?

12. yolda oyuncuların ve eğreti kılıklar giymiş insanların hareketi o kadar sıkışık değildi, ama Torotumbo alayının geçeceği dörtyol ağzına çıkabilmek için, kaldırımlarda, yolun ortasında durmadan yer değiştiren bir sürü erkek, kadın ve çocuk vardı.

Otomobil yayalarla oyun oynuyordu sanki. Işınlarını eğik

gönderen ikindi güneşi görkemliydi.

"Peder Berenice, küçük yerli kız Natividad Quintuche'ün bedeninde vatanın ırzına geçen Chair Crue'nün temsil ettiği komünizme karşı sert söylevini vermek üzeredir," diye söylendi kendi kendine Tizonelli, "Tamagas'ın avlusuna odunlar yığılmıştır, az sonra arıtıcı ateşi yakacaklardır... Çok geçmeden de ateşe atmak üzere Şeytanı çıkaracaklar!"

Chair Crue'yü ateşe attıkları vakit kopacak kıyameti düşününce korkudan gözlerini kapadı, ama görmeye engel olamadı; burun kanatlarını titreştiriyor, dizlerine bir çekiç ağırlığıyla inen kasılmış elleri içinde sert parmaklarını sıkıyordu. Otomobil giderken; gözleri kapalı olarak Komünizme Karşı Savunma Derneği'nin üyelerini bir akrep taşıyarak kor ateşine yaklaşan karıncalar gibi tasarladı. Tamagas'ı, Peder Berenice'i, Fracas'ı, Teotimo'yu, Milico Chacal'ı, kukuletalı yankee'yi, leylak renginde papaz giysileri olan iki davetliyi, uzun kirpikli, üzgün, kukla başkanı ve Judas'ın asıldığı ağaç halkalarını gözünün önüne getirdi. Sarı boynuzlu, yeşil gözlü, aydan bir çift ray gibi ak dişli kocaman manken Chair Crue'nün alevlere atılacağını gördüğü ya da gördüğünü sandığı anda göz bebeklerini tutamadı, yorgunluktan ağırlaşan göz kapaklarını kaldırdı ve eğreti kılıklar kiralayıcısının eviyle kendi aralarında birkaç evlik bir uzaklığın kalmasından memnun olan yol arkadaşlarını gördü. Sayıları az olduğundan ve baskın yapmaları gerektiğinden, bahçe duvarlarından atlayarak saldırıya geçme planını konuşuyorlardı. Tizonelli, Tamagas'ın hazırlığına göre, İsa'yı gösteren bir perdenin arkasına saklanacaktı. Davetliler perdenin ardındakini görmeden İsa'ya bakarak, dostunu kötü büyüden, ırza geçme, listeleri aşırma, Şeytana tapma gibi birtakım suçlardan kurtarmak için törene başlayacaklardı. Tasarladığı şeyin gerçekleşmekte olduğunu düşünmekten uzak olarak,

ateşte yakma törenini perdenin ardından değil, otomobilden izledi Tizonelli. Chair Crue'nün alevler arasına atılmasından az önce gözlerini açmıştı, çok geçmeden de, otomobil Santo Domingo kilisesinin önündeki alanı döndüğü sırada şiddetli bir sarsıntıyla araba aşağıdan yukarıya hopladı; kasa, camlar, hava, her şey gürledi ve karşılarında, biraz ilerde, kuzey yakasında çok parlak bir ışık gördüler. Büyük patlamalar ve yankıları birbirini izledi: Melekleri kurşuna dizen bir boşalma ve toz toprak içinde yerin dili göğe yayılıyordu. Patlamaya kendisi de yakalanmış gibi giysileri üzerinde derisinin parça parça olduğunu hissetti Tizonelli sıkıntıdan... ya kendi hatası yüzünden halkın hazırladığı komplo başarısızlığa uğrarsa... ya baskın yapılamazsa... ya oyuncuları öldürürlerse... ya suikast önceden haber alınmışsa... ya... ya... ya... ya kazandılar ya da yitirdiler! Otomobil hızlandı, ama içlerinden biri geri dönmeyi önerdi –yakalanacak kimse kalmadığına göre neden devam etmeli– gelgelelim, Tizonelli, yıkılmış olmasına rağmen karşı geldi buna: Bakalım davetlilerin tümü gelmiş miydi, kendilerinden ya da giydikleri eğreti kılıklardan bir şeyler kalmış mıydı, öğrenmeleri gerekti. Patlamayı izleyen sessizlik içinde uzaktan uzağa, derinden derine, terk edilmiş evler, oyuk evler, yüzleri soyulmuş evler üzerinde tekdüze yansısı duyuluyordu Torotumbo'nun. Patlama şenlik fişekleri gibi, şafak renginde alevler çıkararak kuru bir çatırdama halinde hava üsleri doğrultusunda duyulmuş olsa da, kentin güney kesimlerinde oyunlar sürüp gidiyordu.

Colon tiyatrosunun önüne geldiklerinde otomobil adım adım gitmeye başladı. Büyük felaketten kaçarak sokağın her yanından, her köşesinden akın eden kalabalık arabanın yolunu tıkamıştı. Topraktan insan fışkırıyor, gökten insan yağıyordu. Saçlar karma karışık, giysiler darmadağınık, yüzler korku içinde, ayaklarla eller içtepilerinin çulları, korkuları-

nın paçavraları gibi sallanmakta... kurtulmak, kurtulmak... Buradan! Buradan eğreti kılıklar kiralayıcısının evi yanından... evet... evet... buradan, buradan! Soluk soluğa kaçan insanlara rastlıyorlardı. Evet, evet, çok ölü var, çok ölü var, diyorlardı ellerinden geldiğince patlama yerine yaklaşmaya çalışanlar! Bunların kimileri meraklılar, kimileri yağmacılar, kimileri de o bölgede oturanlar ya da onların yakınlarıydı. Bu zavallılar, ailelerinin imdadına koşmak için deli gibi koşuşuyorlardı. Çarpışmalar, itişip kakışmalar, vurmalar, yırtılan giysiler, kaybolan giysiler, haykırışlar, kimseden yardım görmeksizin kıvrananların ağlayıp sızlamaları, yerde sürünürken kendi olanaklarıyla kalkamadan düşüp ölenler... Ne olup bittiğini kimse bilmiyordu. Kimileri patlama bölgesinden kaçıyor, kimileri de oraya koşuyordu. Kafalar gövdelerden bir anafor ortasında bıraktılar otomobili. Felaket yerine yetişmeye çalışanlar, geçitlerini tıkayan insan çığına karşı kollarıyla savaşmaya başladılar. Zaman zaman seyrekleşen insan sütununun boşluklarından yararlanıyorlardı Tizonelli ile arkadaşları. Kimi zaman koşar adım kimi zaman tırıs gidiyorlardı. Tamagas'ın evinin yakınlarına geldiklerinde komşulara rastladılar. Duvarlarla çatıları üzerlerine yıkan patlamadan sonra üstlerinde ne varsa onlarla sokağa dar atmışlardı kendilerini. Ne yapacaklarını bilmeden elleriyle kollarını oynatıyorlar, bir çöp almadan, canlarını zor kurtarmanın şaşkınlığı içinde dolaşıyorlardı. Oysa kimileri de avadanlıklarını, mücevherlerini, oyuncaklarını, kafeslerini, papağanlarını, köpeklerini, kendilerini, tavuklarını kurtarmayı başarmışlardı.

Tizonelli kimlerin öldüğünü soruşturdu sağdan soldan; ama patlamadan zarar gören insanlar kimlerin öldüğüne dair çok az şey bilmekten kaygılanıyorlardı; ölenin kendileri olmadığını bilmek yetiyordu onlara. Eski giysileri içinde canlı,

titrek ve hayvanlaşmıştılar. Dışarıya çıkarmayı başaramadıklarının sessizliği üzerine çöken evlerini yeniden görmekten ve yaralıların haykırışlarını duymaktan korktukları için başlarını döndüremiyorlardı.

Saldırıya geçilmek üzereydi. Kentin merkez ve güney kesimlerinden top ve tüfek sesleri geliyordu. Sönük sokakların karanlığından meydana çıkararak üst üste yığılan evleri kurşun karanlığındaki göğün ışığı var oldukça görmek mümkündü. Tizonelli arkadaşlarını yitirdi. Eğreti kılıklar kiralayıcısının evine doğru yönelmekte devam etti. Gelgelelim, kalabalık içinde, kargaşalık içinde, büyük gürültü içinde nasıl ilerleyebilirdi! İleri gittikçe, onu gerilemeye zorluyorlardı. Gözyaşından sıcak bir perde gerilmişti gözlerinin önüne, dilini yutmuştu sanki, davetlilerin gelmemiş olmasından korkmaya başladı. Eğreti kılıklar kiralayıcısının eviyle birlikte havaya uçmuş olsalardı bu çarpışma olmayacaktı. Neden onu dinlemiyorlardı? Neden cevap vermeden geçiyorlardı? Zaferin anahtarı ondaydı, ama ona kulak asan yoktu. Onu bir duysalar, bir duysalardı, üslerle kışlalar direnmeyi bırakacaklardı. Boşuna dikiliyor ve haykırıyordu. Her şeyden önce davetlilerin gelip gelmediğini öğrenmek gerekliydi. Kendini kalabalığa duyurmak sevdasından vazgeçti, soluk almak için bir kapı sundurmasının altına girdi. Yanında başkaları da duruyordu. Onların varlığını hissedince rastgele sordu: Affedersiniz Madam, Piskopos hazretleri gelmişler miydi acaba? Delikanlı, papalık elçisinin orada olup olmadığını, biliyor musunuz? Affedersiniz bayım, eğreti kılıklar kiralayıcısının evinde Başkan var mıydı dersiniz? Yüzüne bakmıyorlardı bile; yalnız, bir deliyle karşılaşmış olmaktan korkarak kapının eşiğinden sıvışıyorlardı. Gerçekten, solgun, bembeyaz, kemikli yüzü bir delinin yüzüydü, kasketin altından kirpi gibi fışkıran saçlar, mantar burgusuna dönen pantolon, çift tabanlı pabuçlar, göğ-

sünün kıllarını gösteren yakası açık gömlek ve davetlilerin gelip gelmediğini sorarken dudaklarında donan bir çeşit sırıtış. Birisi onu kolundan çekti, az kalsın ceketinin kolunu söküp çıkaracaktı, hangi şenliği düzenlediğini ve davetlilerinin kimler olduğunu sordu...

"Benim şenliğim. Chair Crue'nün yakılması töreniydi," diye dili dolaşarak mırıldandı Tizonelli, "davetlilerim de Sayın Başpiskopos, Sayın Papalık elçisi, Sayın Başkan ve kukuletalı yabancı bir yankee... Kolundan tutan adam elini gevşetti, Tizonelli sıvışıp karanlığa karışınca da aklını toparladı ve onun bir deli olmadığını anladı. Birisinin getirdiği ve az sonra herkesin ağzında dolaşan habere göre, eğreti kılıklar kiralayıcısının evinde papaz kılığına girmiş bazı kişilerin cesetleri bulunuyordu. Hele içlerinde biri vardı ki, bütün ayrıntılarıyla Cumhurbaşkanı kılığına girmişti, hatta göğsünü çaprazlama kuşatan mavi-beyaz kocaman bir kurdele de takmıştı.

Korkudan saklanacak yer arayan kalabalığın yerini şimdi, Torotumbo'nun ritmine ayak uyduran, ama dans etmeksizin önceden belirtilmiş görevlerine doğru ilerleyen insanlar almıştı. Tizonelli'nin sesi, patlamada ölenlerin eğreti kılıklar giymiş kişiler olmadıklarını bildiriyordu. Haber direnmeyi zayıflattı. Polisler resmî üniformalarını eğreti kılıklar gibi çıkarıp atıyorlardı. Sokaklar gittikçe tenhalaşıyordu, 12. caddeden bir tank geçti, evleri temellerinden sarsarak suikastın yapıldığı yere kadar yaklaştı, bir reflektörünü yıkıntılar üzerine yöneltti; ışık, eğreti kılıklar giymiş sanılan kişilerin cesetleri üzerine çarpınca lambalarını söndürdü ve gözden kayboldu. Daha sonra "Silah" Meydanı dolaylarında görüldü, yanı başında onu süren kişilerin üniformaları yığılmıştı, kendileri onları üstlerinden sıyırıp atmayı başarmışlar ve sokaktan geçen eğreti kılıklı öteki insanlar arasına karışmışlardı. Havan

toplarının yansıları. Topçu ateşinin patlamaları. Gümbürdeyen gece. Ve Tizonelli'nin haykırışları: Bunlar eğreti kılıklı kişiler değil, onlardı! Bunlar eğreti kılıklı kişiler değil, onlardı! Şeytanın kafasına bombayı koyan benim! Tamagas'ın ayakları altına dinamiti ben yerleştirdim!

Torotumbo'nun ritmine ayak uyduran halk dağları fethetmeye çıkıyordu. Kendi dağlarını... Başlarında kasırganın boyun eğdiremediği tüyler. Ayaklarında yer sarsıntısının eskitemediği çarıklar. Gözlerinde gecenin karanlığı değil, doğacak günün aydınlığı. Siyahımsı çıplak omuzlarında yüzyılların terinden bir manto. Taştan, ağaç kökünden, selden yürüyüşü, kentin onu aldatmak için giydiği bütün eğreti kılıkları süprüntüler gibi arkada bırakıyordu. Halk Torotumbo'yu oynayarak mavi tüylerden bayraklar altında kendi dağlarına tırmanıyordu.

Yaz, 1955

Guatemala'da Hafta Tatili, dünyanın en büyük yazarlarından, Nobel ödüllü Miguel Angel Asturias'ın halkına adadığı bir kitap. Asturias bu eserinde, ABD marifetiyle başlatılan kanlı darbe sırasında, Guatemala halkının çektiği acıları ve barbarlığa karşı verdiği mücadeleyi çarpıcı kesitlerle hikâye ediyor.

Komünizmle mücadele dernekleri, mezarları kendilerine kazdırılarak kurşuna dizilen sendikalı işçiler, halkı kırıp geçiren paramiliter güçler, silahsız insanların inatçı ve beklenmedik direnişleri, kitle hâlinde tutuklamalar, iftira ve gözden düşürme kampanyaları... Asturias'ın üstün sanat dili, en acı gerçekleri, en çıplak haliyle resmederken bile tavizsiz, benzersiz.

"Bir haydut sürüsünün saldırısına uğrayan insanlar, kendilerini savunacak silahları yoksa ne yapabilirler? Ölmekten başka..."

"Neden savunacaklarmış? Ve kim savunacakmış? Nasıl olsa bu pis yerlileri temizlemek gerekecek er geç. Bombaladığımız bu kasabaların yok edilmesi daha iyi. Çünkü onları betonarme yapılarla yeniden kurmak için iyi bir bahane olacak bu..."

18.00₺
THG 0206559 FVL

yordam edebiyat
YordamEdebiyat
YordamEdebiyat

18 TL. KDV DAHİL
ISBN 978-605-172-155-2
9 786051 721552